

**T.C
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
MEDENİ USUL VE İCRA İFLAS HUKUKU BİLİM DALI**

SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ HACZİ

**Hazırlayan
Merve ÇAĞLAK**

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Şükran AKGÜN**

Yüksek Lisans Tezi

**Temmuz 2017
KAYSERİ**

**T.C
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
MEDENİ USUL VE İCRA İFLAS HUKUKU BİLİM DALI**

SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ HACZİ

(Yüksek Lisans Tezi)

**Hazırlayan
Merve ÇAĞLAK**

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Şükran AKGÜN**

**Temmuz 2017
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Merve ÇAĞLAK

YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI

“Sermaye Piyasası Araçlarının Haczi” adlı yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Merve ÇAĞLAK

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Şükran AKGÜN

Özel Hukuk Anabilim Dalı Başkanı

KABUL ONAY SAYFASI

Yrd.Doc.Dr. Skran AKGÜN, danışmanlığında Merve CAĐLAK tarafından hazırlanan
".....Sermaye Piyasası Araştırması.....Harcı....."
adlı bu çalışma, jürimiz
tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü
.....Özel İhtık..... Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul
edilmiştir.

14.....08.....2017
(Tez Savunma Sınav Tarihi Yazılacak)

JÜRİ:

Danışman : Yrd.Doc.Dr. Skran AKGÜN

ye : Doc.Dr. Burak ADIGÜZEL

ye : Yrd.Doc.Dr. Mustafa OKUR

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 23/08/2017 tarih ve ...28... sayılı kararı
ile onaylanmıştır.

22/08/2017
Prof. Dr. Celaleddin CELİK
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalında başlamış olduğu yüksek lisans programını, 2016- 2017 eğitim döneminde hazırlamış olduğum “*Sermaye Piyasası Araçlarının Haczi*” isimli tez çalışmasını tamamlamış bulunmaktayım. Bu çalışmada sermaye piyasası araçları ve bu araçların kaydileştirilmesi temel hatları ile ilgili ortaya konulduktan sonra, kaydi sermaye piyasası araçlarının hukuki niteliği incelenmiştir. Daha sonra kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde uygulanacak hükümler ile haczin gerçekleştirilme usulü haczin kaydi sisteme işlenişi dikkate alınarak incelenmiştir. Son olarak, haczedilen kaydi sermaye piyasası araçlarının paraya çevrilmesinde uygulanacak hükümler, paraya çevirme usulüne ilişkin farklılık arz eden hususlar icra iflas hukuku ile sermaye piyasası hukuku arasındaki uyum, uyumsuzluk ve boşluk olan durumlar değerlendirilerek incelenmiştir. Çalışmamın hazırlanma süreci boyunca görüş ve yorumları ile bana her zaman yardımcı olan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Şükran Akgün’ e, Doç. Dr. Burak Adıgüzel’e, çalışmamın her safhasında görüşlerine başvurduğum Araştırma Görevlisi Merve Çağlak’ a gönülden sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Çalışmamın hazırlanması aşamasında, beni anlayışla karşılayan ve bana manevi olarak destek olan aileme en derin duygularıyla teşekkür ederim.

Merve ÇAĞLAK

Kayseri, Ağustos, 2017

SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ HACZİ

Merve ÇAĞLAK

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Ağustos 2017
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Şükran AKGÜN

KISA ÖZET

Çalışmamızın konusu, kaydi sermaye piyasası araçlarının haczi ve paraya çevrilmesine ilişkindir. Kaydi sermaye piyasası araçlarının haciz ve paraya çevrilmesi ile ilgili hususlarda kanunda yeterince aydınlatıcı hüküm bulunmaması nedeniyle ortaya çıkan sıkıntılara dikkat çekilmek istenmiştir. Bu kapsamda çalışmamız üç bölüme ayrılarak oluşturulmuştur. Çalışmamızın ilk bölümünde, sermaye piyasası araçları ve bu araçların kaydileştirilmesi temel hatları ile ortaya konulmuş ve kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin önem arz eden hususlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmamızın ikinci bölümünde, ilk olarak kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde uygulanacak hükümler, haciz usulü ve haczin kaydi sistemde işlenişi gibi hacze ilişkin temel hususlar, kaydi sermaye piyasası araçlarının hukuki nitelikleri dikkate alınarak incelenmiştir. Daha sonra, haciz işleminin hüküm ve sonuçları ile haczin kaldırılması hususları kaydi sermaye piyasası araçları açısından değerlendirilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde kaydi sermaye piyasası araçlarının haczine ilişkin hususlar değerlendirildikten sonra, üçüncü bölümde haczedilen bu araçların nasıl paraya çevrileceği hususu incelenmiştir. Paraya çevirmeye ilişkin kaydi sermaye piyasası araçlarında uygulanan özel bir usul olan resmi müzayede usulü, İcra ve İflas Kanunu'nda yer alan paraya çevrime hükümleri dikkate alınarak irdelenmiştir. Özellikle paraya çevirmenin yetkili kurum tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceğinin tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda doktrin görüşlerinden ve yargı kararlarından yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sermaye piyasası aracı, menkul kıymet, kaydi değer, kaydi sistem, alacak haczi, paraya çevirme, resmi müzayede.

ATTACHMENT OF CAPITAL MARKET INSTRUMENTS

Merve ÇAĞLAK

Erciyes University, Graduate School of Social Sciences

M. Sc. Thesis, August 2017

Supervisor: Assist Prof. Dr. şükran AKĐÜN

ABSTRACT

The issue of our work is related to the conversion of the instruments of the capital market to deposits and money. Attention is drawn to the difficulty arising from the lack of sufficient enlightening provision in the matter concerning the conversion of the instruments of capital market into lien and money. In this context, our work is divided into three sections. In the first part of our work, the capital market instruments and the dematerialization of these instruments were laid down in their basic lines and the critical issues related to the capital market instruments were tried to be determined. In the second part of our study, firstly, the basic issues related to the mortgage, such as the provisions to be applied in the seizure of the instruments of the capital market instruments, the sequestration procedure and the handling of the sequestration system, have been examined taking into account the legal qualifications of the instruments of capital market instruments. Later, the provisions and consequences of the foreclosure process and the removal of the attachment were evaluated in terms of the instruments of capital market instruments. In the second part of our study, the issue of how to convert these securitized instruments in the third chapter has been examined after considering the issues related to the secession of the instruments of capital market instruments. The formal auction procedure, which is a special procedure applied to the instruments of capital market instruments related to currency conversion, has been examined by taking into account the provisions of the encashment in the Enforcement and Bankruptcy Law. Especially, it has been tried to determine whether the conversion to the money can be realized by the authorized institution. Our work benefited from doctrine opinions and judicial decisions.

Key Words: Capital market instrument, securities, record value system, receivable, receipts, exchange of money, official auction.

İÇİNDEKİLER

SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ HACZİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI	ii
KABUL ONAY	iii
ÖNSÖZ	iv
KISA ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1

1.BÖLÜM

SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI VE BU ARAÇLARIN KAYDİLEŞTİRİLMESİ

1.1. SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI	5
1.1.1. Genel Olarak	5
1.1.2. Menkul Kıymetler	8
1.1.2.1. Tanım	8
1.1.2.2. 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda Menkul Kıymetler	10
1.1.1.2.1. Ortaklık veya Alacaklılık Sağlama	10
1.1.1.2.2. Belli Bir Meblağı Temsil Etme	12
1.1.1.2.3. Orta ve Uzun Vadeli Yatırım Aracı Olma	14
1.1.1.2.4. Dönemsel Gelir Getirme	15
1.1.1.2.5. Misli Nitelikte Olma	15
1.1.1.2.6. Seri Halinde Çıkarılma	16
1.1.1.2.7. İbareleri Aynı Olma	17

1.1.1.2.8. Şartların Kurulca Belirlenmesi	18
1.1.1.2.9. Kıymetli Evrak Olma	18
1.1.1.3. 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda Menkul Kıymetler	19
1.1.3. Türev Araçlar	19
1.1.4. Yatırım Sözleşmeleri	21
1.1.5. Diğer Sermaye Piyasası Araçları	22
1.2. Başlıca Sermaye Piyasası Araçları ve Özellikle Menkul Kıymet Türleri	23
1.2.1. Pay Senedi	23
1.2.2. İntifa Senetleri	26
1.2.3. Tahviller	27
1.2.4. Bonolar	30
1.2.5. Ortaklık Varantları	31
1.2.6. Yatırım Kuruluş Varantları	32
1.2.7. Gayrimenkul Sertifikaları	33
1.2.8. Varlığa veya İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler (VİDMK)	35
1.2.9. Kira Sertifikaları	36
1.2.10. Yabancı Sermaye Piyasası Araçları	36
1.3. Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydileştirilmesi	38
1.3.1. Genel Olarak	38
1.3.2. Saklama Türleri	38
1.3.2.1. Kapalı Saklama	39
1.3.2.2. Açık Saklama	39
1.3.2.2.1. Münferit Saklama	40
1.3.2.2.2. Toplu Saklama	41
1.3.2.2.3. Toplu Senet	43
1.3.2.2.4. Kıymet Hakkı ve Kaydi Değer	45
1.3.3. Türk Hukukunda Kaydi Sistem	48
1.3.3.1. Türkiye'de Kaydi Sisteme Geçiş ve Aşamaları	48
1.3.3.1.1. Türkiye'de Kaydi Sisteme Geçiş	48

1.3.3.1.1.1. Sermaye Piyasası Aracının Fiziken Basıldığı Dönem	52
1.3.3.1.1.2. Fiziki Sermaye Piyasası Aracının Basılamadığı Ancak Basılmış Olan Sermaye Piyasası Araçlarının Muhafaza Edilebildiği Dönem.....	52
1.3.3.1.1.3. Sermaye Piyasası Aracının Fiziki Olarak Basılamadığı ve Basılmış Olan Sermaye Piyasası Araçlarının Muhafaza Edilemediği Dönem.....	54
1.3.3.2. Kaydi Sistemin Özellikleri	55
1.3.3.3. Kaydi Sistemin İşleyişi	57
1.3.3.3.1. Kaydi Sistemin Kapsamı	57
1.3.3.3.2. Takasbank ve Kaydi Sistemdeki Yeri	59
1.3.3.3.3. Merkezi Kayıt Kuruluşu ve Kaydi Sistemdeki Yeri	62
1.3.3.4. Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydileştirilmesi.....	67
1.3.3.4.1. Kaydileştirme Usulü	67
1.3.3.4.2. Kaydi Sermaye Piyasası Araçları Açısından Hakların Kullanımı	69
1.3.3.4.3. Kaydi Sermaye Piyasası Araçlarının Hukuki İşlemlere Konu Olması	71

2.BÖLÜM

KAYDI SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ HACZİ

2.1. GENEL HATLARI İLE HACİZ VE TÜRLERİ	76
2.1.1. Haczin Konusu ve Kapsamı.....	76
2.1.2. Haciz Talebi	77
2.2. Kaydi Sermaye Piyasası Araçlarının Haczi.....	80
2.2.1. Hacizde Uygulanacak Hükümler	81
2.2.1.1. Taşınır haczi	82
2.2.1.2. Resmi Sicile Kayıtlı Malların Haczi.....	83
2.2.1.3. İştirak halinde tasarruf edilen malların haczi	83
2.2.1.4. Üçüncü kişilerin elindeki mal ve hakların haczi.....	87

2.2.2. Haczin Usulü	92
2.2.2.1. Haciz Usulünde Genel Kural	92
2.2.2.2. Daha Önce Hacedilmiş Kaydi Araçların Haczi.....	100
2.2.2.3. Üzerinde Sınırlı Ayni Hak Tesis Edilen Kaydi Araçların Haczi	101
2.2.2.4. Genel Kurul ve Yatırımcı Blokajı Konulan Kaydi Araçların Haczi	102
2.2.2.5. Hakkında İşlem Yasağı Kararı Verilen Kaydi Araçların Haczi	104
2.2.2.6. İflasın Önce Var Olan Hacizlerin İflasın Sonraki Durumları	105
2.2.3. Haczin Merkezi Kayıt Sisteminde İşlenişi.....	106
2.2.4. Haczin Hüküm ve Sonuçları.....	108
2.2.5. Haczin Kaldırılması	110
2.2.5.1. Genel Olarak	110
2.2.5.2. Haczin Kaldırılmasının Merkezi Kayıt Sisteminde İşlenişi.....	111

3. BÖLÜM

KAYDI SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ PARAYA ÇEVİRİLMESİ

3.1. GENEL HATLARI İLE İCRA VE İFLAS HUKUKUNDA PARAYA ÇEVİRME	114
3.1.1. Genel Olarak Paraya Çevirme Kurumu	114
3.1.2. Paraya Çevirmenin Konusu	119
3.1.3. Paraya Çevirme Usulleri.....	120
3.2. HACİZLİ KAYDI SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ PARAYA ÇEVİRİLMESİ	123
3.2.1. Paraya Çevirmede Uygulanacak Hükümler ve Usuller.....	123
3.2.2. Paraya Çevirme Usulünün İncelenmesi	125
3.2.2.1. Paraya Çevirmeyi Gerçekleştiren Kurum Açısından	125
3.2.2.2. Satışa Esas Muhammen Bedel Açısından.....	128
3.2.2.3. Paraya Çevirme Usulü Açısından	129
3.2.2.3.1. İcra Müdürlüğü Tarafından Paraya Çevrilmesi	130
3.2.2.3.2. Borsa İstanbul A.Ş. 'de Üyeler Aracılığıyla Paraya Çevrilmesi	132

3.2.2.3.4. Harç, Vergi vb. Yasal Yükümlölükler Açısından	136
3.2.2.3.5. İhaleinin Feshi Açısından	137
SONUÇ	139
KAYNAKÇA	145

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
BİAŞ	: Borsa İstanbul Anonim Şirketi
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
MKK	: Merkezi Kayıt Kuruluşu
MKS	: Merkezi Kaydi Sistem
SPK	: Sermaye Piyasası Kanunu
SPKur	: Sermaye Piyasası Kurulu
Takasbank	: Takas ve Saklama Anonim Şirketi .
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
Tebliğ VII-128. 1: Pay Tebliği	
Tebliğ VII-128.8: Borçlanma Araçları Tebliği	
Tebliğ VII-128. 3: Varantlar ve Yatırım Kuruluşu Sertifikaları Tebliği.	
Tebliğ VII-128.2: Gayrimenkul Sertifikaları Tebliği	
Tebliğ III-58.1	: Sermaye Piyasası Kurulu’nun Varlığa veya İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler Tebliği
Tebliğ III-60.1	: Kira Sertifikaları Tebliği
Tebliğ VII-128.4	: Yabancı Sermaye Piyasası Araçları ve Depo Sertifikaları ile Yabancı Yatırım Fonu Payları Tebliği

Tebliğ V-19	: 1995 tarihli Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Tebliği
Tebliğ IV-22	: 1996 tarihli Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydi Değer Haline Getirilmesine İlişkin Esaslar Tebliği
Tebliğ II-13.1	: Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul Ve Esasları Hakkında Tebliğ
Tebliğ IV-28	: Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
VIDMK	: Varlığa veya İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler
VKŞ	: Varlık Kiralama Şirketi

GİRİŞ

İcra ve iflas hukukunun temel amacı, alacaklının alacağına kavuşmasını sağlamaktır. Borçlu takipten önce veya takip sırasında borcunu ödemez ve takip kesinleşirse alacaklı, borçlunun haczi kabil mallarına haciz konulmasını ve ardından satılmasını isteyebilir. Borçlunun ekonomik bir değeri olan ve kanunla haczi yasaklanmamış olan malvarlığı değerleri haczi kabil mallardan olup kaydi sermaye piyasası araçları da bu malvarlığı değerleri arasında yer almaktadır. Zira kaydi sermaye piyasası araçları, iktisaden değerlendirilebilir nitelikte kanunen haczi kabil malvarlığı değerlerindendir. İcra ve iflas hukukunda hukuken haczedilemeyen mallarla ilgili özel düzenlemeler özellikle ev haczine sıkı sınırlandırmaların getirilmiş olması ve kendine özgü sıkı kurallara tabi olan sermaye piyasasının uygulamada yeterince bilinmemesi incelememizin kaydi sermaye piyasası araçlarının icra hukuku açısından incelenmesini gerekli kılmıştır. Merkezi Kayıt Kuruluşu nezdinde kayıtlı dört bin beş yüz doksan altı adet menkul kıymetin bulunuyor olması ve sistemdeki tüm hesap hareketlerinin piyasa değerinin 798.252 milyon TL değerinde olması, borçluya ait bu değerlerin haczi ve paraya çevrilmesi, alacaklının alacağına kavuşmasını kolaylaştıracaktır. Bu incelememizde söz konusu araçların haczi ve paraya çevrilmesi konusunda kesin çözümlere ulaşmaktan ziyade iki farklı alan arasındaki uyum, uyumsuzluk ve boşluk olan konular ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın birinci bölümünde kaydi sermaye piyasası araçlarının haczi ve paraya çevrilmesi hususlarının daha iyi anlaşılabilmesi açısından sermaye piyasası araçları ve bu araçların kaydileştirilmesi incelenmiştir. Burada öncelikle sermaye piyasası aracı ile menkul kıymet kavramları tarihsel süreç içerisindeki değişimleri ve gelişimleri de dikkate alınmak suretiyle inceleme altına alınmıştır. Özellikle menkul kıymet kavramının 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda tanımlanmaktan ziyade çeşitlerinin sayılarak açıklanmış olması, söz konusu kavramın 2499 sayılı SPK'da

menkul kıymet ve 6362 sayılı SPK'da menkul kıymet şeklinde ikili bir ayırım yapılarak incelenmesini gerekli kılmıştır. Bu açıklamaların ardından sermaye piyasasında işlem gören başlıca sermaye piyasası araçlarına kısaca değinilmiş ve ardından bu araçların kaydileştirilmesi sürecinin incelenmesine geçilmiştir.

Kaydileştirme, sermaye piyasası araçlarının zamanla artması sonucu bu araçların kaybolma, çalınma, yangın, sel vb. afetler nedeniyle yok olma riskleri karşısında korunmaları ihtiyacı nedeniyle saklama ihtiyacının getirdiği son saklama yöntemi olarak ortaya çıkmıştır. Zaman içerisinde sermaye piyasası araçlarının saklanması kapalı saklamadan sırasıyla münferit saklama, toplu saklama, toplu senet aşamalarından geçmiş ve sonunda kıymet, kaydi değer kavramları ile kaydileştirme sürecine ulaşılmıştır. Kaydileştirme süreci, sermaye piyasası araçlarının saklanması ve söz konusu araçlara ilişkin hukuki işlemlerde ortaya çıkan sorunların ortadan kaldırılabilmesi için hak ile senetin ayrılması gerektiğinin kabulü ile başlayan bir süreçtir.

Çalışmamızın birinci bölümünde sermaye piyasası araçlarına ilişkin açıklamalar tamamlandıktan sonra, bu araçların tarihsel süreç içerisinde nasıl saklandıkları incelenmiştir. Daha sonrasında, Türk hukukunda kaydi sistem hususuna geçilmiştir. Burada özellikle çalışmamızın konusu açısından önem arz etmesi sebebiyle, kaydileştirilen sermaye piyasası araçlarının hukuki niteliği tespit edilmeye çalışılmıştır. Zira kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde, özel düzenlemelerde yer almayan konularda, bu araçların hukuki nitelikleri dikkate alınarak ilgili İcra ve İflas Kanunu hükümleri uygulanmalıdır. Kaydi sermaye piyasası araçlarının hukuki nitelikleri tespit edilirken kıymetli evrak ve eşya kavramları esas alınmıştır. Kıymetli evrak kavramı açıklanırken, bu kavramın zorunlu unsurlarından olan senet ile ne anlaşılması gerektiğinin üzerinde durulurken; eşya kavramı açıklanırken maddi bir varlığa sahip olmayan malvarlığı değerlerinin Türk hukukundan hukuki anlamında eşya olarak nitelendirilip nitelendiremeyeceğinin üzerinde durulmuştur.

Çalışmamızın birinci bölümünde sermaye piyasası araçları ve bu araçların kaydileştirilmesi hususu incelenip kaydi sermaye piyasası araçlarının kıymetli evrak niteliğine sahip hukuki anlamda eşya sayılamayan malvarlığı değerlerinden olduğu sonucuna ulaşıldıktan sonra ikinci bölümünde; kaydi araçların haczine ilişkin önem arz eden hususlar incelenmiştir. Özel düzenlemelerde yer almayan hususlarda İcra ve İflas

Kanunu'nun uygulanıp uygulanmayacağı, uygulanacaksa hangi hükümlerin uygulama alanı bulabileceğine ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu noktada kaydi sermaye piyasası araçlarının hukuki nitelikleri de dikkate alınarak taşınır haczi, resmi sicile kayıtlı malların haczi, iştirak halinde tasarruf edilen malların haczi ile üçüncü kişideki mal ve hakların haczine ilişkin hükümler incelenmiştir. İnceleme yapılırken Sermaye Piyasası Kanunu, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan tebliğler ile Merkezi Kayıt Kuruluşu' nun özel düzenlemeleri İcra ve İflas Kanunu hükümleri ile birlikte değerlendirilmiştir. Hacze uygulanacak hükümlerin değerlendirilmesinin ardından haciz usulü Sermaye Piyasası Kanunu ve İcra ve İflas Kanunu hükümleri esas alınarak incelenmeye çalışılmıştır. Burada özellikle hacze ilişkin tebliğlerin kimlere yapılması gerektiği MKK nezdindeki hesaplar göz önünde bulundurularak tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmamızın ikinci bölümünde hacze uygulanacak hükümler ve haciz usulünün incelenmesinin ardından MKK' nın ilgili düzenlemeleri çerçevesinde haczin kaydi sistemde işleniş aşamaları, haczin hüküm ve sonuçları ile haczin kaldırılmasına dair hususlar incelenmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde, icra hukukunda alacaklının alacağına kavuşmasını sağlayan hacizden sonraki aşama olan hacizli malların paraya çevrilmesi incelenmiştir. Bu bölümde ilk olarak hacizde olduğu gibi paraya çevirmede uygulanacak hükümler ve paraya çevirme usulü incelenmiştir. Bilindiği üzere paraya çevirme işlemi, alacaklı veya borçlunun talebi üzerine icra müdürlüğü tarafından hacizli malın hukuki niteliğine göre İcra ve İflas Kanunu' nda belirlenen usullere göre gerçekleştirilmektedir. Ancak kaydi sermaye piyasası araçlarında paraya çevirme işlemi resmi müzayede usulü ile üyeler aracılığıyla gerçekleştirilmesi nedeniyle diğer malvarlığı değerlerine göre farklılık arz etmektedir. Bu nedenle kaydi sermaye piyasası araçlarının paraya çevrilmesi hususu, İcra ve İflas Kanunu' nda yer alan paraya çevirmeye ilişkin usullere nazaran farklılık arz eden yönleri dikkate alınarak incelenmiştir. Söz konusu inceleme, kaydi sermaye piyasası araçlarının paraya çevrilmesi; paraya çevirme işlemi gerçekleştiren kurum, satışa esas muhammen bedelin tespiti, paraya çevirme usulü, harç, vergi vb. yasal yükümlülükler ile ihalenin feshi gibi farklı açılardan değerlendirilerek yapılmıştır.

Çalışmamız hazırlanırken gerek Sermaye Piyasası Hukuku gerekse İcra ve İflas Hukuku ile ilgili olarak doktrinde yer alan görüşlere yer verilmiştir. Yine Yargıtay'ın önüne gelen uyuşmazlıklarda bu konularda verdiği kararlara yer verilerek, uygulamanın nasıl

şekillendiği ortaya konulmuştur. Kanun maddelerinin gerekçeleri dikkate alınarak, kanun koyucunun ilgili hükümleri ihdas ederken neyi amaçladığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamızın genelinde, kaydi sermaye piyasası araçları haciz ve paraya çevirme işlemleri açısından incelenerek; gerek Sermaye Piyasası Kanunu'nda gerekse İcra ve İflas Kanunu'nda açıkça düzenlemeyen alanlara dikkat çekmeye çalışılmıştır. Türk hukukunda kaydi sermaye piyasası araçlarının haczine ve paraya çevrilmesine uygulamada çok sık rastlanmaması nedeniyle, bu hususlara ilişkin ayrıntılı ve aydınlatıcı düzenlemelere yer verilmemiş olduğu düşünülebilir. Ancak Türk hukukunda gemi ipoteğinin uygulanmasına da çok sık rastlanmamasına rağmen TTK' da gemi ipoteğine ilişkin ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Çalışmamızda söz konusu alanlara ilişkin kanunlardaki aydınlatıcı düzenlemelerin bulunmaması nedeniyle ortaya çıkan bazı sıkıntılar belirtilerek bu alan üzerinde dikkat çekmek hedeflenmiştir.

1.BÖLÜM

SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI VE BU ARAÇLARIN KAYDİLEŞTİRİLMESİ

1.1. SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI

1.1.1. Genel Olarak

Bireyler, kurum ve kuruluşlardan bazıları faaliyetleri sonucunda elde etmiş oldukları fonlar ile yatırım yapma ihtiyacı duyarken; bazıları da faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için fon ihtiyacı duymaktadırlar. Piyasa, bu arz ve talebin karşılaştığı alandır. Bir başka deyişle piyasa, alıcı ve satıcının karşılıklı iletişimde bulunması suretiyle, para ve mal değişiminin gerçekleştiği yerdir¹. Piyasalar reel piyasalar ve finansal piyasalar olarak ikiye ayrılmaktadır². Reel piyasalar mal ve hizmetlere ilişkin arz ile taleplerinin karşılandığı piyasalarken, finansal piyasalar ise finansal araçlar vasıtasıyla fon arz ve

¹ Burak **Adıgüzel**, *Sermaye Piyasası Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 1; Ahmet **Aksoy** ve Cihan **Tanrıöven**, *Sermaye Piyasası Yatırım Araçları ve Analizi*, 3. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007, s.52; Sema **Aydın**, *Borsa İşlemlerinden Doğan Uyuşmazlıklar*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009,s.6; Mehmet **Bolak**, *Sermaye Piyasası Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi*, 2. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 1994, s.17; Mehmet **Civan**, *Sermaye Piyasası Analizleri ve Portföy Yönetimi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007, s. 3; Serdar **Karababa**, *Hisse Senedi Yatırımcısının Korunması*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001, s. 19; Gürel **Konuralp**, *Sermaye Piyasaları Analizler, Kuramlar ve Portföy Yönetimi*, 2. Baskı, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2005, s. 16; Turhan **Korkmaz** ve Ali **Ceylan**, *Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi*, 4. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Ankara,2007; s. 9; Tekin **Memiş** ve Gökçen **Turan**, *Sermaye Piyasası Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s.23; Senem **Mutlu Uşaklı**, *Halka Arz Kavramı ve Halka Arzda Kullanılan Satış Yöntemleri*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, s. 5; Berna **Taner** ve Cenk **Akkaya**, *Sermaye Piyasası Faaliyet Alanı ve Menkul Kıymetler*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2009, s.2; M. İlker **Parasız**, *Finansal Kurumlar ve Piyasalar*, Ezgi Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2012, s.20; Cevat **Sarıkamış**, *Sermaye Pazarları*, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 1995; s. 5; S. Ünal **Şakar**, *Araçları, Kurumları ve İşleyişi İle Sermaye Piyasası*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1997, s.3; Oğuz Kürşat **Ünal**, *Aracı Kurumlar*, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 1997, s.27; Oğuz Kürşat **Ünal**, *Sermaye Piyasası Hukuku ve Mevzuatı*, Asil Yayıncılık, Ankara, s. 1; 2005, Melikşah **Yasin**, *Sermaye Piyasası Kurulu ve İşlemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002, s. 33; Finansal Piyasalar Lisanslama Sınavı Çalışma Kitapları, Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu, Ekim, 201, s.4 (www.spl.com.tr).

² Gönül İpek **Alkan**, *Finansal Piyasalar*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2009, s.2; Serpil **Canbaş** ve Hatice **Doğukanlı**, *Finansal Pazarlar*, Genişletilmiş 5. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2012, s.1; Konuralp, s. 16; Korkmaz ve Ceylan s.1; Memiş ve Turan, s.23; Sarıkamış, s.6; Veliye **Yanlı**, *Sermaye Piyasası Hukuku Çerçevesinde Halka Açık Anonim Şirketler ve Kamunun Aydınlatılması*, Beta Yayınları, İstanbul, 2005, s.3.

talebinin karşılaştığı ve alım satımının yapıldığı piyasalardır³. Dolayısıyla finansal piyasa kavramı, fon arz edenler, talep edenler, fon akımlarını düzenleyen kurumlar, sağlayan araçlar (senet veya değerler) ile bunları düzenleyen hukuki ve idari kuralları içermektedir⁴. Çeşitli kriterler dikkate alınarak sınıflandırılan finansal piyasalar, ödünç verilmiş süreleri açısından para piyasaları ve sermaye piyasaları olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar⁵. Para piyasaları, genellikle bir yıldan kısa vadeli fon ve arz talebinin karşılandığı piyasalardır⁶. Bu piyasalarda fon akımı, nakit, döviz, altın, kambiyo senetleri, vadesi bir yıla kadar olan senetler ile sağlanmaktadır⁷. Sermaye piyasaları ise süresi bir yıldan fazla olan, yani orta ve uzun vadeli, fon ve arz talebinin karşılandığı piyasalardır⁸. Sermaye piyasalarında da fon akımı sermaye piyasası araçları ile sağlanmaktadır⁹. Sermaye piyasası araçları; 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na göre menkul kıymetler, türev araçlar ile yatırım sözleşmeleri de dâhil olmak üzere Sermaye Piyasası Kurulu'nca (SPKur) bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası araçlarıdır.

³ Alkan, s.2; Canbaşı ve Doğukanlı, s.1; Konuralp, s. 16; Korkmaz ve Ceylan s.1; Memiş ve Turan, s. 23; Mutlu Uşaklı, s.6; Sarıkamış, s.6; Ünal, Aracı Kurumlar, s.28; Yanlı, s.3.

⁴ Aksoy ve Tanrıöven, s.56; Aydın, s. 6; Ayoğlu, s.1; Serap **Boğa**, *Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Anonim Ortaklıklarda Hisse Devri*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, s. 6; Bolak, s.17; Canbaşı ve Doğukanlı, s.2; Civan, 4; Karababa, s.19; Konuralp, s.15; Korkmaz ve Ceylan, s. 2; Memiş ve Turan, s.23; Yanlı, s.3.

⁵ Adıgüzel, s.2; Aksoy ve Tanrıöven, s.58; Erdem **Ateşagaoglu**, *Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.3; Ayoğlu, s.1; Boğa, s.6; Bolak, s.17; Civan, s. 6; Muharrem **Karşı**, *Sermaye Piyasası Borsa Menkul Kıymetler*, Ormen Pazarlama A.Ş., İstanbul, 1989, s.18; Konuralp, s.19; Korkmaz ve Ceylan, s.2; Memiş ve Turan, s.23; Mutlu Uşaklı, s.6; Sarıkamış, s. 6; Ayşe **Sumer**, *Türk Sermaye Piyasası Hukuku ve Seçilmiş Mevzuat*, 3. Baskı, Alfa Yayınevi, İstanbul, 2002, s.1; Hamdi **Yasaman**, *Menkul Kıymetler Borsası*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 1992, s.5; Taner ve Akkaya, s.5; Reha **Tanör**, *Türk Sermaye Piyasası Cilt 1: Taraflar*, Beta Yayınları, İstanbul, 1999, s.3; Ünal, s.2; Ünal, Aracı Kurumlar, s.27.

⁶ Akbulak, s.23; Aksoy ve Tanrıöven, s.56; Aydın, s. 6; Ateşagaoglu, s.3; Ayoğlu, s.7; Boğa, s.6,7; Bolak, s. 17; Canbaşı ve Doğukanlı, s.9; Civan, s. 6; Karşı, s.18; Karababa, s. 20; Konuralp, s.19; Korkmaz ve Ceylan, s.2; Memiş ve Turan, s.23; Mutlu Uşaklı, s. 6; Sarıkamış, s.6; Parasız, s.23; Sumer, s.1; Taner ve Akkaya, s.6,7; Ünal, s. 2. Yanlı, s.4; Yasaman, s.5; Ünal, s.2. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Yanlı s. 3,4.

⁷ Alkan, s.84; Civan, s.7; Karşı, s.18; Konuralp, s.19; Korkmaz ve Ceylan, s.10; Sumer, s.1; Şakar, s.103; Ünal, s.2; Ünal, Aracı Kurumlar, s.27.

⁸ Akbulak, s.23; Aksoy ve Tanrıöven, s.56; Aydın, s. 6; Ateşagaoglu, s.3; Ayoğlu, s.7; Boğa, s.6,7; Bolak, s. 17; Canbaşı ve Doğukanlı, s.9; Civan, s. 6; Karşı, s.18; Karababa, s. 20; Konuralp, s.19; Korkmaz ve Ceylan, s.2; Memiş ve Turan, s.23; Mutlu Uşaklı, s. 6; Sarıkamış, s.6; Parasız, s.23; Sumer, s.1; Taner ve Akkaya, s.6,7; Ünal, s. 2.

⁹ Aksoy ve Tanrıöven, s.56; Ayoğlu, s.1; Karşı, s.18; Konuralp, s.19; Memiş ve Turan, s.26; Ünal, s.2; Ünal, Aracı Kurumlar, s.27; Yasaman, s.5.

Sermaye piyasası aracı kavramı, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda 3794 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucunda Türk hukuk sistemine girmiştir¹⁰. 3794 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda sermaye piyasası aracı kavramı yerine menkul kıymet kavramına yer verilmiştir. Dolayısıyla değişiklik öncesi Sermaye Piyasası Kanunu'nda menkul kıymet ile mali değerleri temsil eden ve ihraç edenin mali yükümlülüklerini içeren evrak ayrımı söz konusudur¹¹. Değişiklikle birlikte sermaye piyasası araçları; “*menkul kıymet*” ve “*diğer sermaye piyasası araçları*” kavramlarının üst kavramı haline getirilmiştir¹². Söz konusu değişikliğin sebebi ise klasik menkul kıymet tanımına girmeyen yeni araçların da sermaye piyasasında dolayısıyla da borsada işlem görmesini sağlamaktır¹³. 30/12/2012 tarihinde yürürlüğe giren 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda ise, sermaye piyasası araçları; Kanun'un “*Tanımlar*” başlıklı üçüncü maddesinin (ş) bendinde menkul kıymetler ve türev araçlar ile yatırım sözleşmeleri de dâhil olmak üzere Kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası araçları olarak ifade edilmiştir¹⁴. Sermaye Piyasası Kanunu'nda olduğu gibi biz de sermaye piyasası araçlarını menkul kıymetler, türev araçlar, yatırım sözleşmeleri ve diğer sermaye piyasası araçları olmak üzere dört grupta incelemeyi uygun bulduk.

¹⁰ Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına, Bankalar Kanunu'nun Bir Maddesinin Değiştirilmesine ve 35 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun.

¹¹ Sevinç **Akbulak** ve **Yavuz Akbulak**, *Türkiye’de Sermaye Piyasası Araçları ve Halka Açık Anonim Şirketler*, Beta Yayınları, İstanbul, 2004, s.20; Doğan **Kütükçü**, *Sermaye Piyasası Hukuku* Cilt 1, Beta Yayınları, İstanbul, 2004, s. 384; Mücahit **Ünal**, *Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydileştirilmesi*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011, s.7.

¹² Tolga **Ayoğlu**, *Sermaye Piyasası Hukukunda Halka Arz Kavramı ve Halka Arza Aracılık Sözleşmeleri*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008, s. 28; Ünal, Kaydileştirme, s. 7; Damla Gülseren **Songur**, “Sermaye Piyasası Aracı Kavramı”, *Prof. Dr. Sarper Süzek’e Armağan III*, Beta Basım A.Ş., İstanbul, 2011; s. 2915; Sumer; s.16; Reha **Tanör**, *Türk Sermaye Piyasası Cilt 2: Halka Arz*, Beta Yayınları, İstanbul, 2000, s.81; Asuman **Turanboy**, “2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanununa 4487 Sayılı Kanunla Eklenen 10/A Maddesine Göre Kaydi Değer Düzenlemesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Ankara, 1999, s.42.

¹³ Akbulak, s.21; Taner ve Akkaya, s. 119; İbrahim **Haselçin**, “Türk Hukukunda Kaydi Sistem”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kocaeli, 2006 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.5; Şeref **Özer**, “Hukuki Yönden Kaydi Sistem”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara, 2011 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 9; Songur, s.2915; Tanör, Halka Arz, s.81.

¹⁴ 30/12/2012 tarih ve 28513 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

1.1.2. Menkul Kıymetler

1.1.2.1. Tanım

Menkul kıymet kavramı, Türk hukuk sistemine ilk olarak 1929 tarihli mülga “Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsası Kanunu” ile girmiştir¹⁵. 1447 sayılı bu kanunun birinci maddesinde yer alan düzenlemeye göre; “Devlet, vilayet ve belediyeler tarafından çıkarılan istikrazlar, esham ve tahviller ile hazine bonolarının, Türk Anonim şirketleri tarafından çıkarılan esham ve tahvillerin,...ve ecnebi esham ve tahvillerin...” borsada alınıp satıldığı belirtilerek nelerin menkul kıymet olduğu açıklanmıştır¹⁶.

Menkul kıymet kavramının ilk kanuni tanımı 30 Temmuz 1981 tarihli Sermaye Piyasası Kanunu’nda yer almıştır¹⁷. Söz konusu düzenlemeye göre; “Menkul Kıymetler: Ortaklık veya alacaklılık sağlayarak belli bir meblağı temsil eden, hisse senetleri, tahviller ve hazine bonoları gibi kıymetlerdir...¹⁸”.

6762 sayılı mülga Ticaret Kanunu bünyesinde menkul kıymetlere ilişkin hükümler bulundurmasına rağmen menkul kıymet kavramını tanımlamamıştır¹⁹. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda ise menkul kıymet kavramı kullanılmış ancak herhangi bir tanıma yer verilmemiştir²⁰.

Menkul kıymet kavramı 1992 yılında 3794 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucunda 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nda düzenlenen şeklini almıştır. Kanun’un üçüncü maddesine göre; “Menkul Kıymetler: Ortaklık veya alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve şartları Kurulca

¹⁵ Akbulak, s. 20; Ateşagaoglu, s.17; Bolak, s.96; Haselçin, Tez, s. 6; Karşı, s.245; Songur, s. 2917; Ünal, s.13; Ünal, Kaydileştirme, s.9; Oğuz Kürşat Ünal, *Menkul Kıymetler*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, T. İş Bankası Vakfı, Ankara, 1988, s.16.

¹⁶ Bolak, s.96; Ünal, Kaydileştirme, s.9; Ünal, Menkul Kıymetler, s.16.

¹⁷ Bolak, s.23; Boğa, s.14; Ünal, s. 36; Ünal, Aracı Kurumlar, s.9; Ünal, Kaydileştirme, s.9; Sorgun, s.2918; Ünal, Menkul Kıymetler, s.17.

¹⁸ 1981 tarihli Sermaye Piyasası Kanunu’nda yer alan düzenlemede üç grup evraktan bahsedilmektedir. Bunlar; 1)ortaklık veya alacaklılık sağlayarak belli bir meblağı temsil eden kıymetli evrak, 2)bunlar dışında kalan kıymetli evrak, 3) mali değerleri temsil eden veya ihraç edenin mali sorumluluklarını ihtiva eden her türlü kıymetli evraktır. Bu üçlü ayırım 1992 yılında 3794 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle birlikte ortadan kaldırılmıştır. (bkz. Ünal, Menkul Kıymetler, s.17, Bolak, s. 96).

¹⁹ 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu madde 286, 298, 313, 360,362, 368, 373, 387, 389,391, 400, 407, 414, 417, 418, 419, 430, 503.

²⁰ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu madde 149, 202, 382, 421, 504, 505 ve 549’da yer alan düzenlemelerinde menkul kıymet kavramına yer vermiştir.

belirlenen kıymetli evraktır.” 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nda bir senedin menkul kıymet sayılabilmesi için aranan unsurlar sayma yoluyla belirtilmiştir. Ancak bu unsurlar kümülatif değildir. Dolayısıyla bir senedin menkul kıymet sayılabilmesi için kanuni tanımda yer alan şartların hepsini taşıması gerekmemektedir²¹. Zaten söz konusu maddede sayılanların hepsi menkul kıymetin unsuru olmayıp özelliği niteliğindedir²². Örnek olarak, menkul kıymetlerin çoğu seri halinde çıkarılsa da kurucu intifa senetleri gibi seri halinde çıkarılmayan menkul kıymetler de söz konusudur. Yine menkul kıymetlerin birçoğu menkul kıymetlerden beklenen menfaat olarak ifade edilebilen dönemsel gelir getirme özelliğine sahip olmalarına rağmen, yatırım fonu katılma belgeleri ile gayrimenkul sertifikaları gibi bazı menkul kıymetlerin gelirleri dönemsel nitelikte değildir²³. Ayrıca kanuni tanımda yer alan “*şartları kurulca belirlenen*” ifadesinden menkul kıymet kavramının sınırlandırmaması hedeflenmiştir²⁴.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun “*Kısaltmalar ve Tanımlar*” başlıklı üçüncü maddesine göre;

“Menkul kıymetler: Para, çek, poliçe ve bono hariç olmak üzere;

- 1) Paylar, pay benzeri diğer kıymetler ile söz konusu paylara ilişkin depo sertifikalarını,*
- 2) Borçlanma araçları veya menkul kıymetleştirilmiş varlık ve gelirlere dayalı borçlanma araçları ile söz konusu kıymetlere ilişkin depo sertifikalarını”* ifade etmektedir.

Sermaye Piyasası Kanunu’nda, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’ndaki unsurlara yer verilmemiş olsa da, söz konusu unsurların menkul kıymetler için geçerli olacağı

²¹ Akbulak, s.21; Ayoğlu, s.33; Bolak, s.97; Sorgun, s.2922; Ünal, Aracı Kurumlar, s.15; Tanör, Halka Arz, s.81.

²² Boğa, s.94; Ünal, s. 39; Ünal, Aracı Kurumlar, s.13; Özer, Tez, s.10; Turanboy, Kaydi Değer, s.42; Turanboy, Varakasız, s. 71.

²³ Akbulak, s.23; Ünal, Aracı Kurumlar, s. 13; Sorgun, s.2922.

²⁴ Adıgüzel, s.124; Akbulak, s.21; Zühtü **Aytaç**, “Sermaye Piyasası Kanunu ve Çok Ortaklı Şirketler”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, C.40, S.1, 1985, s.237; Boğa, s.95; Bolak, s.97; Memiş ve Turan, s.56; Özer, Tez, s.9; Taner ve Akkaya, 119, Ünal, Aracı Kurumlar, s. 9; Ünal, Kaydileştirme, s.18; Yasin, s.132; Aksi görüş: Kanuni tanım menkul kıymet ve sermaye piyasası araçlarının kapsamının genişletmiş gibi görünse de bu görünüş aldatıcıdır. Tanım ikiye bölünmekle birlikte menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının tanımlanması hususu Sermaye Piyasası Kurulu’na bırakılmış olması Sermaye Piyasası Kanunu’nun kapsamı daraltmıştır. Düzenleme yatırımcıları koruma amacını gerçekleştirememesinin yanında Anayasa’ya da aykırıdır. Zira sermaye piyasası araçlarının neler olduğunun tanımlama yetkisinin Kurul’a verilmesi, kanunun kapsamının belirleme yetkisini idari mercie bırakılması yani yasama yetkisinin devri anlamına gelmektedir. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Kütükçü, s. 384 vd.

kabul edilmektedir²⁵. Çalışmamızda menkul kıymet kavramının açıklanmasında eski kanun ve yeni kanun şeklinde ikili bir ayrıma gidilecektir. Zira önceki kanun dönemlerinde menkul kıymet kavramı unsurları ve özellikleri dikkate alınmak suretiyle açıklanmışken; yeni kanunda menkul kıymet kavramı tanımlanmaktan ziyade çeşitleri sayılarak açıklanmıştır.

1.1.2.2. 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda Menkul Kıymetler

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda yer alan menkul kıymet kavramının tanımlandığı düzenlemede, menkul kıymetler için sekiz unsur sayılmıştır. Söz konusu unsurlar; ortaklık veya alacaklılık sağlama, belli bir meblağı temsil etme, yatırım aracı olarak kullanılma, dönemsel gelir getirme, misli nitelikte olma, seri halinde çıkarılma, ibareleri aynı olma ve kıymetli evrak özelliği taşımalarıdır. Bu unsurlara ek olarak bazı menkul kıymetler için SPKur tarafından birtakım özel şartların da getirilebileceğine yer verilmiştir.

1.1.1.2.1. Ortaklık veya Alacaklılık Sağlama

Bir sermaye piyasası aracının menkul kıymet sayılabilmesi için öncelikle ortaklık veya alacaklılık sağlayan bir hukuki temele dayanması gerekmektedir. Ortaklık hakkı sağlayan menkul kıymetlere, pay senetleri örnek olarak gösterilirken; alacaklılık hakkı sağlayan menkul kıymetlere, örnek olarak tahvil, hazine bonosu, finansman bonosu gösterilebilir²⁶.

Anonim şirketlerin esas sermayesi birbirine eşit paylara bölünmüştür²⁷. Dolayısıyla pay, esas sermayenin bir parçasını ifade etmektedir²⁸. Paylar, şirketin kurulması ile veya

²⁵ Adıgüzel, s.126; Huriye **Kubilay**, “Kaydileştirilmesi Gereken Pay Senetlerini Merkezi Kayıt Kuruluşu’na Teslim Etmeyen Kişilerin Hukuki Durumu”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, S.1-2, 2013, s. 811, Memiş ve Turan, s.56.

²⁶ Adıgüzel, s.126; Aksoy ve Tanrıöven, s.379; Fatih **Bilgili** ve Ertan **Demirkapı**, *Şirketler Hukuku*, 9. Baskı, Dora Yayınları, Bursa, 2013, s. 541; Murat **Dönmez**, *Anonim ve Limited Şirketlerde Hisse Hacı ve Paraya Çevrilmesi*, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2011, s.10; Vural **Günal**, *Sermaye Piyasası Hukuku Esasları*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2007, s. 217; Sorgun, s.2926; Ünal, s.61.

²⁷ Pay kavramı birden fazla anlam ifade etmektedir. İlk olarak pay kavramı esas sermayenin belirli sayıda bölünmüş olan parçasını ifade eder. İkinci anlamıyla pay kavramı pay sahipliğini ifade ederken kullanılır. Üçüncü ve son olarak pay, pay sahipliğinden doğan hakların mündemiç olduğu kıymetli evrak niteliği haiz hisse senedini ifade eder. Bu konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Bilgili ve Demirkapı, s.471; Dönmez, s. 4-9; Gökçen **Topuz**, *Hisse Hacı ve Satışı*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, s.200,201.

²⁸ Bilgili ve Demirkapı, s. 471; Boğa, s.69; Hayri **Domaniç**, *Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması*, İstanbul, 1988, s.1054; Gönen **Eriş**, *Anonim Şirketler Hukuku*, Ankara, 1995, s. 576; Can **Göksoy**,

sermaye artırımını yaptığı durumlarda, sermaye artırımının tescili ile kendiliğinden oluşmaktadır²⁹. Pay daha sonra talep halinde, nama ya da hamiline yazılı bir senede bağlanır. İşte bu senetler pay senetlerini oluşturmaktadır. Kısacası pay senetleri, anonim şirket tarafından çıkarılan ve şirket sermayesinin belirli bir kısmını temsil eden senetlerdir³⁰. Türk Ticaret Kanunu, anonim şirketlerde payın kıymetli evrak niteliğindeki senetlere bağlanabilmesine imkân tanımışsa da, hamiline yazılı paylar hariç buna ilişkin bir zorunluluk getirmemiştir³¹. Türk Ticaret Kanunu m. 486/2'ye göre, hamiline yazılı payların, pay senetlerinin bedellerinin tamamen ödenmesinden itibaren üç ay içinde bastırılması ve buna ilişkin kararın tescil ve ilan olunması şarttır. Nama yazılı pay senetlerinde senetlerinin bedellerinin tamamen ödenmesi gibi bir geçerlilik şartı söz konusu değildir³². Nama yazılı paylar açısından, senet bastırma zorunluluğu ise şirket sermayesinin yüzde onunu temsil eden pay sahiplerinin (azlık) talepte bulunması halinde söz konusu olur (TTK m.486/3). Bu nedenle, esas sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça şirket pay senedi bastırmak zorunda değildir³³.

2499 sayılı SPK m.7/4'te, halka açık anonim şirketlerde hisse senetlerinin bastırılarak sahiplerine verilmesi zorunluluğuna yer verilmişti. Kanun'da bu zorunluluk esas sermayeli ve kayıtlı sermayeli şirketler açısından farklı şekilde düzenlenmişti. Söz konusu düzenlemeye göre, esas sermayeli şirketlerde sermaye artırımının ticaret siciline tescilinden itibaren hamiline yazılı senetlerin otuz gün, nama yazılı senetlerin ise doksan gün içerisinde teslim edilmesi öngörülmüştü. Ayrıca sermaye artırımını yapılmaksızın mevcut hisse senetlerinin satışı ve kayıtlı sermaye sistemini kabul eden anonim şirketlerin sermaye artırımında ve hisse senetlerinin satış esnasında verilmesi

Anonim Ortaklıklarda Payın Rehni, Ankara, 2001, s.33; Oğuz **İmregün**, *Anonim Ortaklıklar*, İstanbul, 1989, s.273; Tanör, Halka Arz, s. 84; Ünal **Tekinalp**, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s.81; Ali Murat **Sevi**, *Anonim Ortaklıkta Payın Devri*, 3.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s.27; Ünal, s.58; Umut **Yeniocak**, *Anonim ve Limitet Şirket Hisselerinin Haczi*, Yetin Yayınları, Ankara, 2009, s. 28.

²⁹ Halil **Arslanlı**, "Anonim Şirkette Pay ve Pay Sahipliği", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 23, Sayı 3-4, 1958, s.248; Bilgili ve Demirkapı, s. 472; Boğa, s. 73; Dönmez, s.2; Kubilay, s.812; Reha **Poroy**, Ünal **Tekinalp** ve Ersin **Çamoğlu**, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, s. 405; Sevi, s.29; Topuz, s.202, Ünal, s.81.

³⁰ Adıgüzel, 126; Aksoy ve Tanrıöven, s.379; Alkan, s.86; Boğa, s.84; Bolak, s.98; Dönmez, s.10; Karşlı, 327; Korkmaz ve Ceylan, s.180; Sevi, s.34; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları*, s. 96; Ünal, s. 58.

³¹ Bilgili ve Demirkapı, s.543; Boğa, s.86; Domaniç, s. 1325; Göksoy, s.39; Sevi, s.34; Ayşe **Sumer**, *Türk Sermaye Piyasası Hukuku ve Seçilmiş Mevzuat*, 3. Baskı, Alfa Yayınevi, İstanbul, 2002, s.19; Yeniocak, s. 30.

³² Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları*, s. 95.

³³ Boğa, s.86; Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları*, s.95; Payın senede bağlanması senedin türüne göre (hamiline veya nama yazılı) payın tedavül imkânını kolaylaştırır da mündemice olduğu hakkın miktarı ve muhtevasını değiştirmez. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu.

zorunluğuna Kanun'da yer verilmişti. Ancak SPK m.12/3'te yer alan düzenlemeye göre sermaye piyasası araçlarının satış esnasında alıcıya teslimi şarttır. Düzenlemenin devamında da, SPK'ın un esas sermaye sistemindeki ihraçlara ilişkin yapmış olduğu düzenlemelerin saklı olacağı belirtilmiştir. Kanunun satış esnasında teslimini zorunlu tuttuğu bu hisse senetleri de, ortaklık hakkı sağlayan menkul kıymetlerdendir.

Tahvil alacaklılık hakkı sağlayan menkul kıymetlerdendir. Tahvil, kamu ihraççıları ile anonim şirketler tarafından borçlanma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çıkartılır. İhracı diğer borçlanma usullerinden farklı hükümlere bağlanmıştır³⁴. Türk Ticaret Kanunu'nun "Menkul Kıymetler" bölümünün "Borçlanma Senetleriyle Alma ve Değiştirme Hakkını İçeren Menkul Kıymetler" başlıklı üçüncü ayrımı m. 504'te yer alan düzenleme uyarınca; her çeşit tahviller,... menkul kıymetler aksi kanunlarda öngörülmedikçe, ancak genel kurul kararı ile çıkarılabilir. Tahviller ihraççısına, sunuldukları piyasaya, geri ödeme süreleri ve şekillerine göre çeşitli ayrımlara tabi tutulabilir³⁵.

1.1.1.2.2. Belli Bir Meblağı Temsil Etme

Menkul kıymetin belli bir meblağı temsil etmesi unsuru, söz konusu sermaye piyasası aracının itibari (nominal) değer taşımasını ifade etmektedir³⁶. Dolayısıyla itibari değerden yoksun olan evrakın menkul kıymet olarak sayılması mümkün değildir. İtibari değer de pay sahiplerinin sermayeye katılma oranlarını belirlemeye yardımcı olmaktadır³⁷. İtibari değer, şirket sermayesinin esas sözleşmede belirtilen pay miktarına bölünmesi suretiyle bulunur. Türk Ticaret Kanunu m.476/1'e göre, payın itibari değeri en az bir kuruştur ve bu değer ancak birer kuruş ve katları olarak yükseltilebilir. Anılan bu itibari değer, TTK m.476/1'e göre Bakanlar Kurulunca yüz katına kadar yükseltilebilir. Dolayısıyla itibari değerden yoksun veya itibari değerinin altında bir

³⁴ Adıgüzel, s.152; Akbulak, s.152; Aksoy ve Tanrıöven, s.433; Alkan, s.90; Bilgili ve Demirkapı, s.563; Bolak, s.106; Canbaş ve Doğukanlı, s.42; Günel, s. 219; Sumer, s.24; Taner ve Akkaya, s. 126; Tanör, Halka Arz, s. 118; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.165; Ünal, s.104; Yasaman, s.56; Sermaye Piyasası Kurulu SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıklar-2, s.3, (www.spl.com.tr).

³⁵ Adıgüzel, s. 153; Burak Adıgüzel, "Sermaye Piyasasında Yeni Bir Menkul Kıymet: Kira Sertifikası", *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. V, S. 1-2, 2010, s.37; Akbulak, s. 152; Aksoy ve Tanrıöven, s. 436; Alkan, s.91; Bolak, s.111; Günel, s.219; Tanör, Halka Arz, s. 119.

³⁶ Adıgüzel, s. 126; Aksoy ve Tanrıöven, s.389; Bilgili ve Demirkapı, s.539; Arslanlı, s.251; Canbaş ve Doğukanlı, s.46-47; Dönmez, s.4; Haselçin, Tez, s. 6; Karşı, s.344; Özer, Tez, s.11; Sorgun, s.2927; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.82; Ünal, s.60.

³⁷ Aksoy ve Tanrıöven, s.389; Arslanlı, s.251; Bilgili ve Demirkapı, s.471; Boğa, s. 84; Bolak, s.103; Dönmez, s.4; Sami Karahan, *Şirketler Hukuku*, Mimoza Yayınları, 1. Baskı, Konya, 2012, s. 595; Sevi, s. 30; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 82.

fiyatla payın geçerli bir şekilde ihraç edilmesi mümkün değildir. Buna aykırı olarak çıkarılan payların geçersiz olduğunu ve böyle payları ihraç edenlerin zarar verdikleri kişilere karşı müteselsilen sorumlu olduğu TTK’da belirtmiştir. Bu. Ancak SPK m.12/2’de yer alan “*Kurul, payların piyasa fiyatı veya defter değerinin nominal değerinin altında olması durumunda, payların nominal değerinin altında bir fiyatla ihraç edilmesine izin verebilir. Buna ilişkin usul ve esaslar Kurulca belirlenir*” şeklindeki düzenleme ile bazı durumlarda payların nominal değerinin altında ihraç edilmesine izin verilebileceği belirtilmiştir. Söz konusu bu istisnai durumlar SPKur Pay Tebliği (VII-128.1) 18. maddesinde “*Nominal Değerinin Altında Pay İhracı Yoluyla Sermaye Artırımı*” kenar başlığında düzenlemiştir³⁸.

³⁸ 22/6/2013 tarih ve 28865 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanmıştır.

Nominal değerinin altında pay ihracı yoluyla sermaye artırımı

MADDE 18 – (1) Payları borsada işlem gören halka açık ortaklıklar, sermaye artırımı kararının kamuya açıklanma tarihinden önceki otuz gün içinde paylarının borsada oluşan ağırlıklı ortalama fiyatlarının ortalamasının nominal değerinin altında olması durumunda, yapacakları sermaye artırımında paylarını nominal değerinin altında bir fiyattan ihraç edebilir. Bu durumda ortaklığın tescil edilen sermayesi, nominal değer üzerinden tespit olunur. / (2) Payları borsada işlem görmeyen halka açık ortaklıklar nominal değerinin altında pay ihraç edemezler. / (3) Nominal değerinin altında pay ihracı, payların halka arz edilerek veya edilmeksizin satılması suretiyle gerçekleştirilebilir. İhraç edilecek payların fiyatı, sermaye artırımı kararının kamuya açıklandığı tarihten önceki otuz gün içinde borsada oluşan ağırlıklı ortalama fiyatların ortalamasından aşağı olamaz. / (4) Ortaklıkta belirli pay gruplarına veya belirli bir grup oluşturan pay sahiplerine imtiyaz tanınmış olması durumunda, sermaye artırımına ilişkin Kurulca onaylı izahname ya da ihraç belgesinin ihraççıya verilmesinden önce, esas sözleşmede gerekli değişikliklerin yapılması suretiyle imtiyazlara son verilmesi şarttır. İmtiyazlara son verilmeyerek nominal değerinin altında sermaye artırımı işleminin yapılması için ortaklığın yönetiminde kontrol sahibi olan kişiler ve/veya sermayesinde imtiyazlı paya sahip bulunan ortaklar tarafından nominal değerinin altında pay ihracı öncesinde, Kanunun 25 inci maddesi çerçevesinde diğer ortaklara pay alım teklifinde bulunulması zorunludur. / (5) İhraç edilecek payların halka arz edilerek satılmak istenmesi durumunda, ortaklığın yönetim kontrolünü elinde bulunduran ortakların yeni pay alma haklarının tamamını kullanmaları zorunlu olup, bu ortaklar bu suretle elde edecekleri payları borsada işlem görmeye başlamasından itibaren bir yıl süreyle borsada satamazlar. Söz konusu kişiler izahnamenin onaylanmasına ilişkin başvuru sırasında, konuya ilişkin taahhüdü Kurula iletirler. Bu fıkra kapsamında söz konusu kişilerin taahhütlerine ve bunların içeriğine izahnamede yer verilir. Yönetim kontrolünün belirlenmesinde Kanunun 26 ncı maddesinin ikinci fıkrası hükmü esas alınır. Bu fıkarda belirtilen süre içinde söz konusu payların kısmen veya tamamen borsa dışında satılması veya devredilmesi durumunda Kurulun özel durumların kamuya açıklanmasına ilişkin düzenlemeleri çerçevesinde özel durum açıklaması yapılması zorunludur. Ortaklığın yönetim kontrolünü elinde bulunduran ortakların borsa dışında satacakları nominal değerinin altında ihraç edilen paylarını alanlar da bu sınırlamaya tabidir. / (6) Halka arz edilmeksizin gerçekleştirilecek ihraçlarda nominal değerinin altında pay ihracı yoluyla sermaye artırımı yapılabilmesi için yetkili organ kararı ile yeni pay alma haklarının tamamen kısıtlanması gerekir. Nominal değerinin altında yapılacak pay ihracının halka arz edilmeksizin gerçekleştirilmesi halinde, sermaye artırımı sonrasında en az bir yıl boyunca ortaklık bünyesinde gerçekleştirilecek yatırımlara, sermaye artırımından elde edilecek fonların kullanım yerine, ortaklık borçlarının ödenip ödenmemesine ve varsa ortaklık bünyesinde gerçekleştirilmesi planlanan diğer önemli işlemlere ilişkin olarak ortaklık tarafından bir rapor hazırlanarak bu raporun başvuru aşamasında Kurula sunulması ve KAP’ta kamuya açıklanması şarttır. Bu maddenin beşinci fıkrasındaki satış yasağı, halka arz edilmeksizin gerçekleştirilen ihraçtan pay alan tüm gerçek ve tüzel kişiler için de uygulanır. / (7) Nominal değerinin altında pay ihracı yoluyla yapılacak sermaye artırımında ihraç edilecek paylar borsada diğer paylarla

Şirket payları kanuni düzenleme uyarınca itibari değerleri üzerinden ya da primli olarak ihraç edilebilir. Dolayısıyla payın ihraç değeri, itibari değeri olan bir kuruluş olabileceği gibi itibari değerinden fazla olacak şekilde örneğin iki kuruluş değerinde de olabilir. İşte üzerinde itibari değeri ile ihraç edilen paylar primsiz pay, itibari değerinden yüksek bir bedelle ihraç edilen paylar ise primli pay olarak nitelendirilir³⁹. Primli payların çıkarılabilmesi için TTK m.347'deki düzenleme uyarınca, ya esas sözleşmede hüküm ya da genel kurul kararı bulunmalıdır. TTK m.480/2'ye göre ancak kayıtlı sermaye sistemini benimseyen anonim şirketlerde esas sözleşme ile yönetim kuruluna primli pay çıkarma yetkisi tanınabilir.

1.1.1.2.3. Orta ve Uzun Vadeli Yatırım Aracı Olma

Yatırım aracı olma unsuru, sadece menkul kıymetler için değil bütün sermaye piyasası araçları açısından aranan bir unsurdur. Yatırım aracı olma unsuru, kişilerin gelir elde etmek amacıyla belirli bir dönem için malvarlıklarının bir kısmını sermaye piyasası araçlarına yatırarak, dönem sonunda gelir sağlamalarını ifade etmektedir⁴⁰. Para piyasası ile sermaye piyasası arasındaki ayırmda kullanılan temel ölçüt; para piyasasının kısa, sermaye piyasasının orta ve uzun vadeli yatırım aracı olmasıdır⁴¹. Bu ayırımın bir sonucu olarak da, menkul kıymetlerin kanuni tanımında “orta ve uzun vadeli yatırım aracı olma” unsuruna yer verilmiştir. Ancak Türkiye'deki enflasyonist ortam nedeniyle

aynı şekilde işlem görür. / (8) İhraç edilecek payların nominal değeri ile ihraç değeri arasındaki fark, öz kaynaklarda indirim kalemi olarak izlenir. Bu tutar, genel kurul kararı ile izleyen dönemlerde sermayeye eklenebilecek öz kaynak kalemlerinden mahsup edilebilir. Mahsup işlemi tamamlanmadan kar dağıtımı yapılamaz. / (9) Halka arz edilerek gerçekleştirilecek ihraçlarda nominal değer altında pay ihracı için bu Tebliğin 3 numaralı ekinde ve payları GİP listesinde bulunan ortaklıklar tarafından ise bu Tebliğin 4 numaralı ekinde belirtilen belgeler ile, halka arz edilmeksizin gerçekleştirilecek ihraçlarda ise nominal değer altında pay ihracı için bu Tebliğin 6 numaralı ekinde belirtilen belgeler ile Kurula başvurulur. / (10) Artırılan sermayeyi temsil eden payları satın alacak yatırımcıların talebinin alınmasından önce, ortaklığın içinde bulunduğu genel durumu açıklayan ve içeriği Türkiye Sermaye Piyasaları Birliğince belirlenen risk bildirim formunun kullanılması ve bu formun sermaye artırımına katılacak yatırımcılarca imzalanması zorunludur. Satış işleminin elektronik kanallar dahil diğer iletişim vasıtaları kullanılarak gerçekleştirilmesi durumunda, bu yükümlülük işlemin gerçekleştirilmesinden önce söz konusu formun yatırımcı tarafından okunduğunun yatırımcı tarafından elektronik ortamda onaylanması suretiyle de yerine getirilebilir.

³⁹ Akbulak, s.57; Aksoy ve Tanrıöven, s.383; Alkan, s.89; Mikail Altan, *Finansal Piyasalar Kurumlar, Araçlar, Analiz*, Aybil Yayınları, Konya,2014, s.153; Ateşagaoglu, s.35; Bilgili ve Demirkapı, s.471; Boğa, s. 92; Bolak, s.103; Canbaş ve Doğanlı, 41; Dönmez, s.29; Karahan, s. 596; Şakar, s.110; Taner ve Akkaya, s.125; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.94; Şükrü Yıldız, “Anonim Ortaklıkta İhraç Primleri”, Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 1-2, 2000, s. 548; Tekinalp, Ünal, s.60.

⁴⁰ Adıgüzel, s.127; Adıgüzel, Kira Sertifikası, s.38; Bilgili ve Demirkapı, s. 539;Sumer, s.17.

⁴¹ Adıgüzel, Kira Sertifikası, s. 38; Akbulak, s.23; Aksoy ve Tanrıöven, s.58; Ayoğlu, s.31; Altan, s.183; Boğa, s.2; Haselçin, Tez, s. 7; Özer, Tez, s.12; Sorgun, s.2927; Sumer, s.1; Turanboy,Varakasız, s.73.

asgari vadeleri altmış güne kadar inebilen, kısa vadeli borçlanma senedi niteliğine sahip finansman bonoları, banka bonoları ve banka garantili bonolar sermaye piyasası aracı haline getirilmiş ve menkul kıymet olarak tanımlanmıştır⁴².

Menkul kıymetleri diğer kıymetli evraklardan ayıran yatırım aracı olma unsuru, menkul kıymetin unsurları arasından en sübjektif olan unsur olup, zaman ve yere göre değişebilmektedir⁴³. Bu sebeple orta ve uzun vade ayırımında, mevcut düzenlenmelerde belirlenmiş bir süre yoktur.

1.1.1.2.4. Dönemsel Gelir Getirme

Menkul kıymetlere ilişkin kanuni tanımda yer alan unsurlardan bir diğeri de, dönemsel gelir getirmeleridir. Gelir kavramı ile yapılan yatırımın sağladığı faiz, kâr veya rüçhan hakkı gibi hususlar kastedilmektedir⁴⁴. Menkul kıymetlerin orta ve uzun vadeli yatırım aracı olmalarının bir sonucu olarak, söz konusu gelirler dönemselidir. Dönemsel gelirin oluşabilmesi için belirli bir zaman geçmeli, elde edilen gelir belirli periyodik aralıklarla ödenmelidir.

Dönemsel gelir getirme; menkul kıymetlerin bir unsuru olsa da mutlak bir unsur değildir⁴⁵. Zira tahvil gibi klasik borçlanma senetleri sahibine belirli dönemlerde faiz getirisi sağlayarak dönemsel gelir getirme unsuru sağlarken, yatırım fonu katılma belgelerinin ya da gayrimenkul sertifikalarının getirileri dönemsel nitelikte değildir⁴⁶.

1.1.1.2.5. Misli Nitelikte Olma

Misli eşyalar; sayı, tartı veya uzunluk gibi bir ölçü ile belirlenebilen ve birbirleri yerine ikame edilebilen şeylerdir⁴⁷. Misli nitelikteki eşyaların en önemli özelliği, şüphesiz birbirleri yerine ikame edilebilmeleridir. Başka bir deyişle, bu gibi mallarda bir malın

⁴² Akbulak, s. 23; Alkan, s.94; Sorgun, s.2928; Taner ve Akkaya, s. 149-151; Turanboy, Varakasız, s.75.

⁴³ Adıgüzel, Kira Sertifikası, s.38; Özer, Tez, s.12; Sorgun, s.2927; Turanboy, Varakasız, s. 74.

⁴⁴ Adıgüzel, s.127; Adıgüzel, Kira Sertifikası, s.39; Akbulak, s. 23; Aksoy ve Tanrıöven, s.378; Ayoğlu, s.31; Bilgili ve Demirkapı, s.540; Haselçin, Tez, s. 7; Özer, Tez, s. 13; Sorgun, s.2929; Sumer, s.18; Turanboy, Varakasız, s.74.

⁴⁵ Akbulak, s.23.

⁴⁶ Akbulak, s.23.

⁴⁷ Mehmet **Ayan**, *Eşya Hukuku I*, 6. Baskı, Mimoza Yayınları, Konya, 2012, s. 21; Turhan **Esener** ve Kudret **Güven**, *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, 5. Baskı, Ankara, 2012; s. 39; M. Kemal **Oğuzman**, Özer **Seliçi**, ve Saibe **Oktay Özdemir**, *Eşya Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2014, s. 12; Mehmet **Ünal** ve Veysel **Başpınar**, *Şekli Eşya Hukuku*, Savaş Yayınevi, 7. Baskı, Ankara, 2015, s. 31; Lale **Sirmen**, *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013; s.14.

yerini aynı cinsten diğer bir mal alabilecektir. Menkul kıymetler açısından misli niteliği haiz olma unsuru da birbirlerinin yerine ikame edilebilmelerini mümkün kılmaktadır. Dolayısıyla menkul kıymet sayı itibarıyla belirli veya muayyen hale getirilebiliyorsa, sağladıkları haklar açısından herhangi bir farklılık olmayacağından hangisinin teslim edildiği de önem arz etmeyecektir. Menkul kıymetlerin misli niteliğinden söz edebilmek için, bunların aynı ihraççı tarafından ihraç edilmiş olması ve aynı hukuki temellere dayanması şartına bağlıdır⁴⁸. Aynı ihraççı tarafından aynı hukuki temellere dayanılarak ihraç edilen menkul kıymetlerin, itibari değerlerinin farklı olması ya da farklı seriler halinde çıkarılması ise misli nitelikte olmalarına engel teşkil etmemektedir⁴⁹.

Menkul kıymetlerin misli niteliğe sahip kıymetli evrak olmalarında, seri halinde çıkarılmalarının önemi büyüktür. Zira seri halde çıkarılan menkul kıymetler, aynı hukuki temele dayanılarak çıkarılmaktadır.

Menkul kıymetlerin misli niteliğe sahip olmaları, borsada alınıp satılmaları ve aracılık işlemlerine konu olmalarını sağlamasının yanı sıra bu niteliklerinden yararlanılarak senetlerin münferit olarak saklanmalarından vazgeçilerek toplu saklanmalarını da mümkün kılmıştır⁵⁰.

1.1.1.2.6. Seri Halinde Çıkarılma

Menkul kıymetleri diğer kıymetli evraklardan ayırt eden özellik, seri halinde çıkarılmalarıdır. Dolayısıyla tek tek çıkarılan sermaye piyasasına uygun bir araç kural olarak menkul kıymet olarak nitelendirilmemelidir. Zira tek tek çıkarılan kıymetli evrakların her birinin dayandığı hukuki temel farklılık arz etmektedir.

Menkul kıymetlerin çok sayıda çıkarılmalarına ilişkin genel bir ölçü getirilmemesi eksiklik olarak düşünülebilir. Ancak her bir olayda veya farklı ülkelerde sermaye

⁴⁸ Adıgüzel, s.128; Adıgüzel, Kira Sertifikası, s.40; Akbulak, s.24; Ayoğlu, s.31; Haselçin, s.7; Özer, Tez, s.13; Sorgun, s.2930; Sumer, s.17; Turanboy, Varakasız, s.74.

⁴⁹ Özer, Tez, s.13; Sorgun, s.2930; Sumer, s.17; Turanboy, Varakasız, 74.

⁵⁰ Akbulak, s.24; Sorgun, s.2930; Turanboy, Varakasız, 75. Menkul kıymetlerin çalınma, kaybolma vb. sebeplerle yok olma risklerini engellemek amacıyla saklanmaları gerekmektedir. Bu gereklilik açık saklama ve kapalı saklama olmak üzere iki temel saklama türü ortaya çıkarmıştır. Kapalı saklama, menkul kıymetlerin bankaya zarf, kutu gibi kapalı şekilde teslim edilmesidir. Açık saklama ise saklayanın, saklatanın teslim etmiş olduğu menkul kıymetleri saklamak ve genelde idare etme yükümlü olduğu saklama türüdür. Açık saklama münferit saklama ve toplu saklama olarak iki çeşittir. Bu konuya ilişkin çalışmamızın “Saklama Türleri” başlığı bakınız.

piyasası şartları değişiklik göstereceğinden, sayı ile ilgili net bir ölçüt getirilmemiştir⁵¹. Bu nedenle menkul kıymetlerin çok sayıda çıkarılmasına ilişkin ölçü belirlenirken, ülkenin sermaye piyasası şartları dikkate alınmalıdır.

Menkul kıymetlerin tek tek değil de seri halinde çıkarılmaları, tedavül kabiliyetlerini kolaylaştırdığı gibi borsalarda işlem görmelerini ve bankalar tarafından saklanarak haklarında işlem yapılmasını da kolaylaştırır⁵².

Menkul kıymetler kural olarak seri halinde çıkarılmaları gerekse de, söz konusu unsura sahip olmayan yani seri halde çıkarılmayan menkul kıymetler de mevcuttur. Dolayısıyla seri halinde çıkarılmanın da menkul kıymetlerin unsuru olmasından çok özelliği niteliğinde olduğunun kabulü söz konusu olabilir⁵³. Bu menkul kıymetlerden olan banka garantili bonolar, bankalardan kredi kullanan ortakların, bu kredilerin teminatı olarak borçlu sıfatıyla düzenleyerek alacaklı bankaya verdikleri emre yazılı senetler münferit ilişkiden doğması nedeniyle seri halinde çıkarılamayacaktır⁵⁴. Yine vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri de seri halde değil tek tek çıkarılmaktadır.

1.1.1.2.7. İbareleri Aynı Olma

Aynı seri ve aynı tertipteki menkul kıymetlerin aynı ibareleri taşıması gerekmektedir⁵⁵. Bu durum menkul kıymetlerin çok sayıda ve seri halinde çıkarılmalarına bağlı olarak standartlaştırılmaları zorunluluğundan kaynaklanır. Seri halinde çıkarılmayan garantili bonolar dahi aynı ibareleri taşımaktadırlar. Menkul kıymetlerin itibari değerleri, ibarelerin aynı olması kapsamına girmemektedir⁵⁶. Bu nedenle itibari değerleri farklı olsa da diğer ibareleri aynı ise menkul kıymet vasfını taşırlar.

⁵¹ Akbulak, s.24.

⁵² Akbulak, s.24; Bilgili ve Demirkapı, s.542; Sumer, s.18.

⁵³ Aksi görüşe göre ise seri halde çıkarılmayan sermaye piyasası aracının menkul kıymet olması mümkün değildir. Vadeli işlem sözleşmeleri ile opsiyon sözleşmelerin de seri halde çıkarılmadıklarından menkul kıymet olarak değil ancak diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilebilir. Sorgun, s. 2931.

⁵⁴ Akbulak, s.24; Sorgun, s.2931.

⁵⁵ Tertip; kuruluş ve sermaye artırımının sayısını veya her bağımsız hisse senedi emisyonudur.

Seri; hisse senetlerinin gerekli görülen hallerden müteselsil numaralandırılmasıdır . Adıgüzel, s.128;

Aksoy ve Tanrıöven, s.378; Ayoğlu, s.31; Özer, Tez, s.13;Sorgun, s.2932.

⁵⁶ Adıgüzel, s.128; Özer, Tez, s. 14; Sorgun, s. 2932.

1.1.1.2.8. Şartların Kurulca Belirlenmesi

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda sermaye piyasası araçlarının çeşitleri sayılırken “*Şartları kurulca belirlenen*” ifadesine yer verilerek tanım geniş tutulmuştur. Kanunda yer alan bu ifadeden dolayı, SPKur’ un menkul kıymetlerin çeşitlerini ve çeşitlerinin sahip olması gereken unsurların belirlenmesi hususunda büyük bir önem arz ettiği anlaşılmaktadır. Sermaye Piyasası Kurulu’na böylesine önemli bir yetkinin tanınma amacı, ekonomideki gelişmelere bağlı olarak piyasada gelişimin sağlanabilmesidir⁵⁷.

1.1.1.2.9. Kıymetli Evrak Olma

Türk Ticaret Kanunu’nu m. 645/1’ e göre; “*Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez.*”. Bu hükümden, kıymetli evraka ait üç önemli özelliği ortaya çıkmaktadır. Bu özellikler; senedin mevcut olması, hak ve hak ile senedin birbirine bağlanmış olmasıdır. Kıymetli evrakın niteliği itibariyle kıymetli evraka bağlanmış olan hakkın ileri sürülebilmesi için kıymetli evrakın ibrazı, devri için de hakkın evrak ile devredilmesi gerekmektedir. Bu üç unsura ek olarak, kıymetli evrak türlerine göre farklı unsurlar aranabilmektedir.

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nda da açıkça ifade edildiği üzere, menkul kıymetler aslında birer kıymetli evraktır. Bu nedenle menkul kıymetler özel nitelikli belgeler olarak kıymetli evrakın bir alt dalını oluşturmaktadırlar⁵⁸. Dolayısıyla her menkul kıymet, aynı zamanda bir kıymetli evrak olduğundan menkul kıymetlere, kendilerine ilişkin özel hükümlerin yanında niteliklerine uygun düştüğü ölçüde kıymetli evraklara ilişkin hükümler de uygulanacaktır⁵⁹.

⁵⁷ Özer, Tez, s. 15; Taner ve Akkaya, s. 119; Sorgun, s.2933.

⁵⁸ Sami **Karahan**, Zekerriyya **Arı**, Hayri **Bozgeyik** ve diğerleri, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Bası, Mimoza Yayınları, Konya, 2014, s.8; Günel, s. 107; Fırat **Öztan**, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 18. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013, s.8; Hasan **Pulaşlı**, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, 2.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012; s.10; Tanör, Halka Arz, s.82; Turanboy, Varakasız, s. 73; Hüseyin **Ülgen**, Mehmet **Helvacı**, Abuzer **Kendigelen** ve diğerleri, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 7. Bası, 12 Levha Yayınları, İstanbul, 2013, s.32; Ünal, Kaydileştirme, s. 15; Yasaman, s.18.

⁵⁹ Adıgüzel, s.129; Özer, Tez, s.15.

1.1.1.3. 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda Menkul Kıymetler

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda menkul kıymetler, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'ndan farklı bir şekilde tanımlanmıştır. 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda menkul kıymet kavramı unsurlarına yer verilerek açıklanmaktaydı. Ancak Sermaye Piyasası Kanunu'nda, menkul kıymet kavramı açıklanırken unsurlarına yer verilmemiştir. Böyle bir değişikliğe gidilmesinin nedeni; Kanun gerekçesinde yeni Kanun sistematigine, AB mevzuatına ve piyasanın ihtiyaçlarına uyum sağlanması olduğu ifade edilmiştir⁶⁰. Söz konusu yeni düzenlemeye göre menkul kıymetler; para, çek, poliçe ve bono hariç olmak üzere paylar, pay benzeri diğer kıymetler ile söz konusu paylara ilişkin depo sertifikalarını ile borçlanma araçları veya menkul kıymetleştirilmiş varlık ve gelirlere dayalı borçlanma araçları ile söz konusu kıymetlere ilişkin depo sertifikalarını ifade etmektedir.

1.1.3. Türev Araçlar

Sermaye Piyasası Kanunu; türev araçlarını m.3/1-u'da Kanun'da sayılan ve SPK tarafından türev araçların kapsamında olduğu belirtilen araçlar olarak ifade etmiştir. İlgili hükme göre türev araçlar;

- 1) *Menkul kıymetleri satın alma veya satma veya birbirleri ile değiştirme hakkı veren türev araçları,*
- 2) *Değeri, bir menkul kıymet fiyatına veya getirisine; bir döviz fiyatına veya fiyat değişikliğine; faiz oranına veya orandaki değişikliğe; bir kıymetli maden veya kıymetli taş fiyatına veya fiyat değişikliğine; bir mal fiyatına veya fiyat değişikliğine; Kurulca*

⁶⁰ Maddede, Kanunda geçen bazı kavramların tanımlarına ve bazı kısaltmaların açıklamalarına yer verilmektedir. 2499 sayılı Kanunda yer alan halka arz, ihraççı, menkul kıymetler, sermaye piyasası araçları gibi temel kavramlarda yeni Kanunun sistematigine, AB mevzuatına ve piyasanın ihtiyaçlarına uyumu teminen önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda izahname, halka arz eden, kamuyu aydınlatma platformu, türev araçlar gibi kavramlar tanımlar kısmına eklenirken; ihraççı, menkul kıymetler gibi kavramlar yeniden tanımlanmıştır. Diğer taraftan özellikle AB düzenlemelerine uyum kapsamında getirilen veya yeniden düzenlenen çeşitli sermaye piyasası kurum ve kuruluşlarına ilişkin tanımlar ve kullanılan kısaltmalar maddeye eklenmiştir. / Maddede sermaye piyasası araçları ve yatırım kuruluşu tanımları yenilenerek Avrupa Birliği mevzuatına özellikle de Finansal Araç Piyasaları Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi (MiFID) ile uyum ve ayrıca IFM Stratejisi ve Eylem Planında yer alan bazı eylemlerin gerçekleştirilmesi için yasal altyapı hazırlanması amaçlanmıştır. Özellikle sermaye piyasası araçlarının tanımı, mevcut durumda muhtemel yetki karmaşasının önüne geçilmesi amacıyla, uluslararası düzenleme yaklaşımlarına da paralel olarak tezgâh üstü türev araçları da içerecek şekilde genişletilmiştir (6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu madde 3 gerekçesi).

uygun görülen kurumlarca yayınlanan istatistiklere veya bunlardaki değişikliğe; kredi riski transferi sağlayan, enerji fiyatları ve iklim değişkenleri gibi ölçüm değerleri olan ve bu sayılanlardan oluşturulan bir endeks seviyesine veya seviyedeki değişikliğe bağlı olan türev araçları, bu araçların türevlerini ve sayılan dayanak varlıkları birbirleri ile değiştirme hakkı veren türevleridir.

Sonuç olarak, Sermaye Piyasası Kanunu m.3/1-u'da, sermaye piyasasında değeri bir veya birden fazla dayanaklara bağlı olarak ihraç edilerek işlem gören araçlar, türev araç olarak ifade edilmiştir. Kanuni tanımından da açıkça anlaşılacağı üzere türev araçlar, değeri başka bir finansal varlığın ya da malın değerine bağlı olan finansal araçlardır⁶¹. Türev araçlar temelde vadeli işlemler, opsiyonlar ve swap sözleşmeleri olarak üç gruba ayrılabilir⁶².

Vadeli işlem sözleşmeleri (future), tarafların irade beyanlarının gelecekte gerçekleşmek üzere bugünden hak sahibi olup borç altına girmek hususunda uyuştugu tarafları fiyat belirsizliklerinden koruyarak risk yönetimi sağlayan sözleşme olarak tanımlanabilir⁶³. Vadeli işlem sözleşmelerinin ilkel hali olan vadeli teslim sözleşmeleri (forward) ise, ileri bir tarihte teslim olunacak malın ya da mali aracın vadesi, miktarı ve fiyatı hususlarında tarafların iradelerinin bugünden uyuşmuş olduğu sözleşmeler olarak tanımlanabilecektir⁶⁴. Başlıca türev araçlardan olan swap sözleşmeleri, vadesi geldiğinde tarafların karşılıklı olarak faiz veya döviz değiştirdikleri bir mal değişimi (trampa) sözleşmesidir⁶⁵. İşlemin yapılıp yapılmamasının taraf iradesine bağlı olması nedeniyle, kesin sonuç doğurmayan niteliğe sahip yegâne türev aracı olan opsiyon

⁶¹ Adıgüzel, s.130; Aksoy ve Tanrıöven, s.471; Yasemin Kula **Çakır**, “Tezgahestü Türev Araçların Karşı Taraf Kredi Riskinin Ölçülmesi ve Yönetilmesi”, *Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlilik Etüdü*, Ankara, 2008, s.3; Sorgun, s. 2935; Kerem Ahmet **Özşahin**, “Vadeli İşlem Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, *Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlilik Etüdü*, Ankara, 2004, s.9; Tanör, Halka Arz, s.145.

⁶² Ayoğlu, s.41; Aksoy ve Tanrıöven, s.471; Çakır, s.7; Burak **Saltoğlu**, *Türev Araçlar, Piyasalar ve Risk Yönetimi*, Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu Lisanslama Sınavları Çalışma Kitapları, 2016, s. 21.

⁶³ Adıgüzel, s.131; Aksoy ve Tanrıöven, s. 490; Karslı, s.203; İsmail **Kırca**, *Hukuki Yönüyle Borsa Opsiyon İşlemleri*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2000, s.45,46; Konuralp, s.23; Korkmaz ve Ceylan, s.375; Memiş ve Turan, s.62; Özşahin, s.10; Saltoğlu, s.22; Sarıkamış, s.63; Sumer, s.50; Taner ve Akkaya, s.114; Yasaman, s.78.

⁶⁴ Adıgüzel, s.131; Aksoy ve Tanrıöven, s. 488; Çakır, s.7; Karslı, s.207; Konuralp, s. 21; Korkmaz ve Ceylan, s.451; Özşahin, s.14; Saltoğlu, s.21; Sumer, s.53; Taner ve Akkaya, s.113.

⁶⁵ Adıgüzel, s.131; Aksoy ve Tanrıöven, s.471; Çakır, s.8; Korkmaz ve Ceylan, s.432; Memiş ve Turan, s.63; Özşahin, 13,14.

sözleşmesi ise, ileri vadeli belli bir varlığı, belirli bir dönem sonunda, baştan belirlenmiş bir fiyattan alma ya da satma hakkı veren bir sözleşmedir⁶⁶.

Kanun'da türev araçlar kapsamında son olarak kaldıraçlı işlemler sayılmıştır. Kaldıraçlı alım satım işlemleri nam-ı diğer forex, bir ülkenin para birimi karşılığında başka bir ülkenin parasının alımı veya satımı olarak tanımlanmaktadır⁶⁷. Kaldıraçlı alım satım işlemlerinde yatırımcılara yatırdıkları teminatın belirli bir katına kadar işlem yapma olanağı verilerek iki ülkenin parasının birbirine göre değeri veya petrol, altın vb. emtia ve kıymetli madenlerin bir ülke parasına göre değeri alım satım konusu yapılmaktadır⁶⁸.

1.1.4. Yatırım Sözleşmeleri

Sermaye piyasası araçlarının düzenlenmiş olduğu SPK m.3/1-u'da, yatırım sözleşmelerinin de sermaye piyasası araçlarına dahil olduğu belirtilmesine rağmen, bu araca ilişkin herhangi bir tanımlama yapılmamıştır. Yatırım sözleşmesi, bir işlem veya proje aracılığıyla ortak bir girişime para yatırılması ile yatırımcının yalnızca girişimcinin ya da üçüncü kişilerin çalışmaları sonucunda bir menfaat beklentisine sevk edildiği bir sözleşmedir⁶⁹.

Yatırım sözleşmesinden bahsedebilmek için sözleşmede belirli unsurlar aranmaktadır. Bu unsurlar; ortak bir işletme, bir para yatırımı, yalnızca başkalarının çabaları ve kâr beklentisidir. Yatırım sözleşmesinin unsurlarından olan ortak bir işletme unsuru ile kastedilen bir yönetici idaresi altında bireysel yatırımcıların ortak çıkarlarının birleştirilmesidir⁷⁰. Bu ortak işletmeye yatırılan paranın ise, muhakkak nakit olması gerekmediğinden, ikame değerlerin yatırılması da para yatırma unsurunun gerçekleşmesi açısından yeterli olacaktır⁷¹. Yatırımcıların yatırım sözleşmesi ile amaçları, kâr elde etmektir. Bu nedenle geçerli bir yatırım sözleşmesi için yatırımcının,

⁶⁶ Adıgüzel, s.131; Aksoy ve Tanrıöven, s.502; Çakır, s.8; Karşı, s.211; Kırca, s. 36; Konuralp, s.22; Korkmaz ve Ceylan, s.387; Özşahin, s.13; Saltoğlu, s.24; Sarıkamış, s.56; Sumer, s.52; Taner ve Akkaya, s.116; Yasaman, s.70.

⁶⁷ Sermaye Piyasası Kurulu Kaldıraçlı İşlemlere İlişkin Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçığı, s. 1, www.spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=836&fn=836.pdf (Erişim Tarihi: 14.02.2017).

⁶⁸ Sermaye Piyasası Kurulu Kaldıraçlı İşlemlere İlişkin Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçığı, s. 1, www.spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=836&fn=836.pdf (Erişim Tarihi: 14.02.2017).

⁶⁹ Adıgüzel, s.134; Kütükçü, s.405 vd.

⁷⁰ Adıgüzel, s.135.

⁷¹ Kütükçü, s.407.

üçüncü kişilerin çalışmaları sonucunda kar elde edeceği beklentisi içerisinde olması gerekmektedir⁷².

1.1.5. Diğer Sermaye Piyasası Araçları

Sermaye Piyasası Kanunu'nda, sermaye piyasası araçları tanımlanırken menkul kıymetler, türev araçlar ve yatırım sözleşmelerinin dâhil olduğu belirtilmiş, ardından Kurulca belirlenen araçların da bu kapsamda yer alacağı ifade edilmiştir. Kanun'da yer alan bu ifadeden de açıkça anlaşılacağı üzere, SPKur' a Kanun'da sayılmayan araçları da sermaye piyasası aracı kapsamına dâhil etme yetkisi verilerek; sermaye piyasası araçlarının sınırlı sayıda olmadığı ortaya konmuştur. Ancak SPKur' a çıkardığı tebliğ ile yeni sermaye piyasası araçları oluşturabilme yetkisinin verilmesi yasama yetkisinin devri niteliğinde olduğu ve bu sebeple Anayasa'ya aykırı olduğu iddia edilmektedir⁷³. Sermaye piyasasının günden güne gelişerek yeni araçlar meydana getirmesi ve Kanun tarafından da gelişen ve değişen şartlara paralel olarak piyasanın da gelişmesine imkân tanınması amacıyla SPKur' a tanınan bu yetki ile yasama yetkisinin devredildiğini söylemek kanaatimizce makul bir yaklaşım değildir. Zira SPKur'a bu yetki Kanun tarafından açıkça değişen şartlar ve teknolojinin gelişmesi ile birlikte hızlı bir şekilde değişip gelişen sermaye piyasasında ortaya çıkan yeni araçların her seferinde Kanun tarafından düzenlenmesi süreci yavaşlatması sebebiyle verilmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi'nin 1961 Anayasası döneminde vermiş olduğu kararlarda belirttiği ve 1982 Anayasası döneminde vermiş olduğu kararlarda⁷⁴ da tekrarladığı ölçütlere göre temel

⁷² Adıgüzel, s.135; Kütükçü, s.412.

⁷³ Kütükçü, s.384; Yasama yetkisinin devrine ilişkin detaylı bilgi için bkz. Kemal **Gözler**, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, 16. Baskı, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa, 2014, s. 240; Ergun **Özbudun**, *Türk Anayasa Hukuku*, 14. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s.208-214; Bülent **Tanör** ve Necmi **Yüzbaşıoğlu**, *1982 Anayasası'na Göre Türk Anayasa Hukuku*, 13. Baskı, Beta Basım Dağıtım, İstanbul, 2013, 281-285.

⁷⁴ "Mahkemenizin birçok kararlarında da ifade edildiği gibi, Kanun Koyucu belli konularda gerekli kuralları eksiksiz olarak çıkaracağı kanunla düzenleyecek, ancak uygun ve zorunlu görürse sınırlarını belirlemek suretiyle idareyi o alan içerisinde birtakım kurallar koyup; kanunların uygulanmasını sağlayacaktır. / Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez. /Yasama yetkisinin devredilmezliği; belli konuda ilk düzenlemenin veya hukuk kaidesi koyma yetkisinin, Yasama Organına ait olduğunu ifade eder. Esasen yasama yetkisi yapıcı, yürütme yetki ve görevi ise tamamlayıcı niteliktedir. Kaldı ki, Kanun konusu olan bir hususun idarenin yönetmelikle düzenleme yetkisi yoktur. Ancak, kanunların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak amacıyla yönetmelik çıkarılabilir. /Yürütme organının düzenleyici işlemleri ile yapılacak sınırlamaların muteber olabilmesi için Mahkemenin kararlarında da açıklandığı gibi, "Kanun Koyucunun esaslı hükümleri tesbit ettikten sonra ihtisas ve idare tekniği ile ilgili noktaların düzenlenmesi için hükümete yetki verebilir. Kanun Koyucu hükümete yetki verirken, bunun sınırlarını ve çerçevesini de kanunla belirlemelidir." / Kanunun emrine dayanılarak yürütme organınca alınacak tedbirler, umuma şamil (objektif) nitelik taşımalı ve idareye keyfi uygulamalara sebep olmayacak çok

esaslar ile temel hükümlerin kanunlarda yer alması uzmanlık gerektiren konuların idare veya yürütme tarafından düzenlenmesi yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırılık teşkil etmemektedir⁷⁵. Ayrıca sermaye piyasası araçlarının kanunla belirleneceğine dair herhangi bir hukuki düzenlemede söz konusu değildir. Dolayısıyla sermaye piyasası araçlarına ilişkin temel esasların Sermaye Piyasası Kanunu'nda düzenlenmesi, uzmanlık gerektiren sermaye piyasası araçları gibi konularda düzenleme yetkisinin ise Kanun tarafından SPK'ya verilmesi yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırılık teşkil etmemektedir.

1.2. Başlıca Sermaye Piyasası Araçları ve Özellikle Menkul Kıymet Türleri

Menkul kıymetler; kanuni tanımda da ifade edildiği üzere pay senetleri, pay senedi benzeri diğer kıymetler ile söz konusu paylara ilişkin depo sertifikaları ile borçlanma araçları veya menkul kıymetleştirilmiş varlık ve gelirlere dayalı borçlanma araçları ile söz konusu kıymetlere ilişkin depo sertifikalarıdır⁷⁶. Söz konusu düzenleme uyarınca menkul kıymetler; pay senetleri, katılma intifa senetleri, tahviller, bonolar, ortaklık varantları, yatırım kurulu varantları ve sertifikaları, gayrimenkul sertifikaları, varlığa veya ipotēge dayalı menkul kıymetler, teminatlı menkul kıymetler, kira sertifikaları gibi çeşitli türlerde olabilirler.

Kanun menkul kıymet kavramını tanımlarken sadece menkul kıymet olan araçlara değinmemiş aynı zamanda menkul kıymet niteliği haiz olmayan araçları da belirtmiştir. Kanuni düzenlemeye göre para, çek, poliçe ve bono menkul kıymet değildir. Bu başlık altında uygulamada sıklıkla karşılaştığımız menkul kıymet türleri hakkında açıklamalarda bulunulacaktır.

1.2.1. Pay Senedi

Türk Ticaret Kanunu m. 329'a göre anonim şirket, sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirkettir. Bu payların senede bağlanma zorunluluğu yoktur. Anonim şirket, ileride çıkarılacak pay

geniş takdir yetkisi verilmemelidir.” AYM. 18.10.1985, E. 1985/3, K. 1985/8, (Kazancı Mevzuat ve İctihat Programı)

⁷⁵ Özbudun, s. 210,211; Tanör ve Yüzbaşıoğlu, s. 283;

⁷⁶ 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda pay senetleri pay olarak ifade edilse de bu doğru bir kullanım değildir. Zira pay kavramı, pay senedinden ziyade değil şirketin belirli ve bölünmüş olan sermayesi de ifade edilmektedir. Bu nedenle menkul kıymetler tanımlanırken pay değil pay senedi ifadesi daha doğru olacaktır.

senetlerinin yerini tutmak üzere ilmühaber çıkarabilmektedir. Paylar, ileride pay senetleri çıkarılmak üzere ilmühabere bağlanabilmektedirler. Pay senetleri ise, belirli ve bölünmüş olan şirket sermayesini temsil eden ve sahibine ortaklık hakkı veren menkul kıymetlerdir⁷⁷. Anonim şirketlerin yanında sermayesi paylara bölünmüş olan komandit şirketler de, halka arz yoluyla satılamasa da pay senedi ihraç edebilmektedir. Ancak sermaye piyasasında işlem gören menkul kıymetler sadece halka açık anonim şirketler tarafından ihraç edilen pay senetleri ile halka açık olmayan şirketlerin halka arz edilen pay senetleridir⁷⁸.

Pay senetleri, sahibine pay sahipliğinden doğan çeşitli haklar sağlamaktadır. Bu haklar konularına göre; malvarlığı hakları, katılma hakları, aydınlatıcı haklar ve koruyucu haklar olmak üzere sınıflandırılabilir⁷⁹. Malvarlığı hakları, şirketin malvarlığından kaynaklanan ve değeri para ile ölçülebilen haklardır. Bu haklara, kâr payı hakkı, tasfiye payı hakkı, rüçhan hakkı ve bedelsiz pay edinme hakkı gibi haklar örnek verilebilir⁸⁰. Katılma haklarından olan genel kurula katılma ve oy kullanma hakları, pay sahiplerinin şirket yönetimine katılmalarını sağlamaktadır. Pay sahibi bu hakları kural olarak genel kurulda kullanır. Kural genel kurulda kullanmak olsa da, genel kurul kararlarının iptalinde olduğu gibi genel kurul dışında da kullanılan haklar vardır⁸¹. Aydınlatıcı haklar kapsamına dahil olan bilgi alma hakkı, inceleme ve denetleme hakkı gibi, pay sahiplerinin şirketin faaliyeti, işleyişi, işlemleri, ekonomik ve mali durumu ile ilgili bilgi almasına ve bu bilgiler doğrultusunda yönetime bilinçli bir şekilde katılmasına yardım etmektedirler. Aydınlatıcı hakların temelinde kamuyu aydınlatma ilkesi yatmaktadır⁸².

⁷⁷ Adıgüzel, s.137; Aksoy ve Tanrıöven, s.379; Arslanlı, s. 274; Ateşgaoğlu, s.26; Bilgili ve Demirkapı, s.541; Boğa, s.84,85; Dönmez, s.9; Karababa, s. 29; Karslı, s.327; Konuralp, s.31; Korkmaz ve Ceylan, s.180; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.96; Sarıkamış, s. 37; Sevi, 27; Ünal, s. 58; Yasaman, s.33.

⁷⁸ Akbulak, s.36; Adıgüzel, s.137; Ayoğlu, s. 24,25; Boğa, s.96; Günel, s. 217; Karababa, s. 30; Mutlu Uşaklı, s.14; Taner ve Akkaya, s. 120; Tanör, Halka Arz, s.111; Sumer, s.18; Ünal, s.62; Yanlı, s.64; Yasaman, s.33.

⁷⁹ Adıgüzel, s.139; Akbulak, s.45,46; Aksoy ve Tanrıöven, s.380; Altan, s.150; İbrahim Arslan, *Şirketler Hukuku Bilgisi*, Mimoza Yayınları, Konya, 2004, s.293; Bilgili ve Demirkapı, s. 486; Dönmez, s.8; Karahan, s.599; Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.615.; Taner ve Akkaya, s.122; Tanör, Halka Arz, s. 94; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.352; Yeniocak, s. 42; Ünal, s.59.

⁸⁰ Aksoy ve Tanrıöven, s.380; Bilgili ve Demirkapı, s.515; Boğa, s.87; Burak Adıgüzel, “Anonim Şirketlerde Rüçhan Hakkının Sınırlandırılması veya Kaldırılması”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.18, S.1, 2014, s. 1; Dönmez, s.8; Nihat Taşdelen, “Anonim Ortaklıkta Rüçhan Hakkı”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S.5, 1992, s.236; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.352; Ünal, s.66; Yasaman, s.33.

⁸¹ Adıgüzel, s.139; Bilgili ve Demirkapı, s. 495; Ünal, s.74.

⁸² Halka açık anonim şirketlerde daha geniş bir uygulama alanına sahip olan kamuyu aydınlatma ilkesi gereğince pay sahiplerinin şirketin faaliyetleri hakkında gerçek ve açık bir şekilde bilgi sahibi

Konularına göre pay sahipliği haklarından bir diğeri olan koruyucu haklar ise, pay sahibine tanınan hakların ve menfaatlerin korunmasını sağlamaktadırlar⁸³. Koruyucu haklara vazgeçilmez haklar, müktesep haklar ve azınlık hakları örnek verilebilir.

Pay senetleri, TTK m. 484/1 uyarınca, tedavül bakımından nama ya da hamiline yazılı çıkarılabilir. Nama yazılı pay senetleri ile hamiline yazılı pay senetleri nitelikleri itibariyle devir açısından farklılıklar göstermektedir. Hamiline yazılı pay senetlerinin devri için sadece zilyetliğin devri yeterli ve gerekli iken, nama yazılı pay senetlerinin devri için zilyetliğin devri ile birlikte ciro da gerekmektedir. Nama yazılı pay senetlerinin devri, hamiline yazılı pay senetlerinden farklı olarak, kanun sebebiyle veya esas sözleşmede konulacak hükümler sebebiyle sınırlandırılabilir⁸⁴.

Türk Ticaret Kanunu m. 484 hükmünün ikinci fıkrası uyarınca, bedelleri tamamen ödenmemiş olan paylar için hamiline yazılı pay senetlerinin çıkarılamayacağı ifade

olabilmeleri için bilanço, izahname gibi belgeleri gerçek ve tam bilgi verecek şekilde detaylı bir şekilde düzenlenmeleri gerekmektedir. Sermaye Piyasası Kanunu, halka açık anonim şirketler ve sermaye piyasası kurumları açısından kamuyu aydınlatma ilkesine ikinci bölümünde yer vermiştir. Bilgili ve Demirkapı, s.217; Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.288.

⁸³ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, s.616.

⁸⁴ TTK m.491: “(1) Bedeli tamamen ödenmemiş nama yazılı paylar, ancak şirketin onayı ile devrolunabilir; meğerki devir, miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebri icra yoluyla gerçekleşsin. / (2) Şirket, sadece, devralanın ödeme yeterliliği şüpheli ise ve şirketçe istenen teminat verilmemişse onay vermeyi reddedebilir.”

TTK m.492: “(1) Esas sözleşme, nama yazılı payların ancak şirketin onayıyla devredilebileceğini öngörebilir.

(2) Bu sınırlama intifa hakkı kurulurken de geçerlidir. / (3) Şirket tasfiyeye girmişse devredilebilirliğe ilişkin sınırlamalar düşer.”

TTK m.493: “(1) Şirket, esas sözleşmede öngörülmüş önemli bir sebebi ileri sürerek veya devredene, paylarını, başvurma anındaki gerçek değeriyle, kendi veya diğer pay sahipleri ya da üçüncü kişiler hesabına almayı önererek, onay istemini reddedebilir. / (2) Pay sahipleri çevresinin bileşimine ilişkin esas sözleşme hükümleri, şirketin işletme konusu veya işletmenin ekonomik bağımsızlığı yönünden onayın reddini haklı gösteriyorsa, önemli sebep oluşturur. / (3) Bundan başka, devralan, payları kendi adına ve hesabına aldığını açıkça beyan etmezse şirket, devrin pay defterine kaydını reddedebilir. / (4) Paylar; miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebri icra gereği iktisap edilmişlerse, şirket, payları edinen kişiye, sadece paylarını gerçek değeri ile devralmayı önerdiği takdirde onay vermeyi reddedebilir. / (5) Devralan, paylarının gerçek değerinin belirlenmesini, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden isteyebilir; bu hâlde mahkeme şirketin karar tarihine en yakın tarihteki değerini esas alır. Değerleme giderlerini şirket karşılar. / (6) Devralan, gerçek değeri öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde bu fiyatı reddetmezse, şirketin devralma önerisini kabul etmiş sayılır. / (7) Esas sözleşme devredilebilirlik şartlarını ağırlaştıramaz.”

TTK m.495: “(1) Şirket, borsada kote edilmiş nama yazılı payları iktisap eden bir kimseyi, pay sahibi olarak tanımayı, ancak esas sözleşme, iktisap edilebilecek nama yazılı paylar ile ilgili olarak iktisap edenin pay sahibi olarak tanınacağı, sermayeyi esas alan ve yüzde ile ifade edilen bir iktisap üst sınırı öngörmüş ve bu üst sınır aşılmışsa reddedebilir. / (2) Ayrıca istemde bulunmasına rağmen devralan, payları kendi ad ve hesabına aldığını açıkça beyan etmezse, şirket, payların pay defterine kaydını reddedebilir. / (3) Borsaya kote nama yazılı payların miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebri icra yoluyla iktisap edilmeleri hâllerinde, devralanın pay sahibi sıfatını alması reddedilemez.”

edilmiştir. Bu hüküm uyarınca, hamiline yazılı pay senetlerinin çıkarılmasının ön koşulu bedellerinin tamamen ödenmiş olmasıdır. Bu ön koşul hamiline yazılı pay senetlerinde payın sahibinin belli olmaması ve sadece zilyetliğin devri ile payın devredilmesinden kaynaklanmaktadır⁸⁵. Söz konusu düzenlemeye aykırı olarak, bedelleri tamamen ödenmeden hamiline yazılı payların çıkarılması durumunda, TTK m.484/2 son cümlesi uyarınca bu paylar iyiniyet sahiplerinin tazminat hakları saklı kalmak üzere geçersiz olacaktır⁸⁶.

Payın senede bağlanması şirket sermayesine ortak olabilmek için zorunlu olmasa da çeşitli sonuçlar doğurmaktadır. Öncelikle senede bağlanan pay, kıymetli evrak niteliğine sahip olması nedeniyle daha yüksek bir tedavül niteliği kazanarak devri kolaylaşmaktadır⁸⁷. Ayrıca hamiline yazılı pay senetlerinde pay sahibinin, gizli kalması mümkün olmaktadır. Bu gibi kolaylıklarının dışında, payların senede bağlanması paya bağlı olan hak ve borçlar açısından herhangi bir değişikliğe neden olmayacaktır.

1.2.2. İntifa Senetleri

İntifa senetleri, ortaklık hakkına sahip olmaksızın sahibine sadece, kâra ve tasfiye bakiyesine katılma ya da halka açık olmayan ortaklıklar tarafından ihraç edilecek yeni paylardan alma hakkı olan rüçhan hakkı tanıyan senetlerdir⁸⁸. İntifa senetleri pay

⁸⁵ Adıgüzel, s.140; Yavuz **Akbulak**, “TTK Işığında Anonim Şirketlerde Pay Senetleri”, *Ankara Barosu Dergisi*, S.1, 2016, s.507; Aksoy ve Tanrıöven, s.381; Arslanlı, s.279; Ateşgaoğlu, s. 30; Boğa, s. 90; Dönmez, 14; Sevi, s. 184.

⁸⁶ Türk Ticaret Kanunu madde 484: “ (1) Pay senetleri, hamiline veya nama yazılı olur. /(2) Bedelleri tamamen ödenmemiş olan paylar için hamiline yazılı pay senetleri çıkarılamaz. Bu hükme aykırı olarak çıkarılanlar geçersizdir. İyiniyet sahiplerinin tazminat hakları saklıdır. ”

⁸⁷ Dönmez, s.11; Ünal, s. 80;

⁸⁸ Akbulak, Sermaye Piyasası Araçları, s.149; Aksoy ve Tanrıöven, s.387; Altan, s. 169; Soner **Altaş**, “Anonim Şirketlerde Çıkarılabilecek İntifa Senedi ve Bu Senedin Sahibine Sağladığı Menfaatler”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Yıl 4, Sayı 31, Mart, 2009, s.34,35; Soner **Altaş**, *Anonim Şirketler*, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s.443; Tuğrul **Ansay**, *Anonim Şirketler Hukuku*, 6.Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1982, s.283; Arslanlı, s. 264; Bilgili ve Demirkapı, s.561; Bolak, s.117; Canbaş ve Doğukanlı, s. 41; Dönmez, s.31; Günel, s. 219; Oğuz **İmregün**, “Anonim Ortaklıklarda Kurucu Senetleri”, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C.45, S.1-4, 1979-1981, s.478; Korkmaz ve Ceylan, s.200; Erdoğan **Moroğlu**, “Kurucu İntifa Hakkı Sahiplerinin Kâr Payı Talep Hakları Ve Yargıtay Kararları”, *Makaleler*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2010, s. 332; Ülgen, Helvacı, Kendigelen ve diğerleri, s. 35; Reha **Poroy** ve Ünal **Tekinalp**, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, 21. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, s. 8; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.164; Ömer **Teoman**, “Sermaye Piyasasının Bir Aracı Olarak Katılma İntifa Senetleri”, *Tüm Makalelerim Cilt I-II (1971-2001)*, 2. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2014, s.1117; Ömer **Teoman**, “Sermaye Piyasasında Yeni Bir Menkul Değer: KİS”, *Tüm Makalelerim Cilt I-II (1971-2001)*, 2. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2014, s.1125; Sumer, s.35; Sarıkamış, s.54; Emrah **Sümer**, “Türkiye’deki Başlıca Sermaye Piyasası Araçları ve Bu Araçların 2001-2008 Arası Getiri Analizi”, *Marmara*

senetlerinden farklı olarak, sahibine yönetim hakları vermemektedir⁸⁹. Zira intifa senetleri, esas sermayenin belirli bir bölümünü temsil etmemektedir. Bu husus TTK m. 503'te "*İntifa senedi sahiplerine pay sahipliği hakları verilemez.*" şeklinde ifade edilmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun intifa senetlerini düzenlediği m. 502' ye göre esas sözleşmede hüküm bulunmak kaydıyla genel kurul intifa senetleri çıkarılmasına karar verebilir.

İntifa senetleri içeriğine veya sahibine göre; adi, kurucu, katılma intifa senetleri olarak sınıflandırılabilir⁹⁰. Adi intifa senetleri kuruluştan sonra sermaye azaltılması sonucunda payları itfa edilen pay sahiplerine, alacaklılara veya şirketle ilişkisi bulunan diğer kişilere verilen intifa senetleri iken; kurucu intifa senetleri kuruluş aşamasında kuruculara verilen intifa senetleridir⁹¹. Katılma intifa senetleri ise, Tebliğ VII-128.1'de tanımlanmıştır⁹². Söz konusu Tebliğ'in 4. maddesinde yer alan tanımlamaya göre; katılma intifa senedi (KİS), ortaklıklar tarafından nakit karşılığı satılmak üzere ihraç edilen, net kardan pay alma, tasfiye sonucunda kalan tutara katılma veya halka açık olmayan ortaklık tarafından yeni çıkarılacak payları alma hakkı tanıyan pay benzeri menkul kıymetlerdir.

1.2.3. Tahviller

Tahviller, devlet veya özel şirketlerin uzun veya orta vadeli fon ihtiyacını karşılamak için çıkarılan menkul kıymetler sınıfında yer alan borçlanma senetleridir⁹³. Türk Ticaret

Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, 2009 (Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi), s. 19; Taner ve Akkaya, s.143; Tanör, Halka Arz, s.137; Ünal, s. 147.

⁸⁹ Aksoy ve Tanrıöven, s.388; Altaş, Anonim Şirketler, s.443; Arslanlı, s.265; Ateşagaoglu, s.36; Bilgili ve Demirkapı, s.561; Boğa, s.92; Bolak, s.118; Dönmez, s. 31; Konuralp, s.35; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.164; Teoman, Katılma İntifa Senetleri, s.1118; Teoman, Yeni Bir Menkul Değer: KİS, s.1125; Sumer, s.35; Ünal, s.147; Yasaman, s.64.

⁹⁰ Altaş, Anonim Şirketler, s.447; Altaş, İntifa Senedi, s.36; Bilgili ve Demirkapı, s. 561; Karşlı, s.343; Korkmaz ve Ceylan, s.200; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.164; Sumer, s.35; Ünal, s. 153; Ömer Teoman, "Sermaye Piyasası Kurulunun Tebliğine Göre Katılma İntifa Senetleri", *Tüm Makalelerim Cilt I-II (1971-2001)*, 2. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2014, s.576; Yasaman, s.64.

⁹¹ Altaş, Anonim Şirketler, s.448,452; Altaş, İntifa Senedi, s.36; Arslanlı, s.266,267 ; Ateşagaoglu, s.36; Bilgili ve Demirkapı, s.562; Boğa, s.92; Bolak, s.117; Dönmez, s.32; Karşlı, s. 343; Moroğlu, Kurucu İntifa Hakkı, s. 331; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.165; Sumer, s.35; Teoman, Sermaye Piyasası Kurulunun Tebliğine Göre Katılma İntifa Senetleri, s.576; Teoman, Katılma İntifa Senetleri, s.1119; Teoman, Yeni Bir Menkul Değer: KİS, s.1126; Ünal, s.147; Yasaman, s.64,65.

⁹² Katılma intifa senetleri Pay Tebliği'nden yürürlüğe girmesinden önce Katılma İntifa Senetleri İhracına İlişkin Esaslar Tebliği (Seri:III, No:10)'nde düzenlenmekteydi. Ancak 14/7/1992 tarihli ve 21284 sayılı mükerrer Resmi Gazete' de yayımlanan bu Tebliğ; 22/6/2013 tarihli ve 28685 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Pay Tebliği (VII-128.1) ile yürürlükten kaldırılmıştır.

⁹³ Akbulak, Sermaye Piyasası Araçları, s., Aksoy ve Tanrıöven, s.433; Ateşagaoglu, s.42; Bolak, s.106; Canbaş ve Doğukanlı, s. 42; Karşlı, s.251; Konuralp, s.33; Poroy ve Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 6;

Kanunu’nda ve Sermaye Piyasası Kanunu’nda tahvilin tanımına yer verilmemişse de, SPKur’ un Borçlanma Araçları Tebliği (Tebliğ VII-128.8)’ nin “Tanımlar” başlıklı 3. maddesinde tahvil, ihraççıların Tebliğ hükümlerine göre borçlu sıfatıyla düzenleyip sattığı ve nominal değerinin vade tarihinde yatırımcıya geri ödenmesi taahhüdünü içeren, vadesi 365 gün veya daha uzun olan borçlanma aracı olarak tanımlanmıştır⁹⁴. Şirketler işlerinin devam edebilmesi ve ilerleyebilmesi için, zaman zaman paraya ihtiyaç duymaktadırlar. İşte sermaye piyasası araçlarından olan tahvil sayesinde işletmeler, uzun süreli fon ihtiyaçlarını, sermayeleri artırmak ya da yeni ortak almak yerine tahvil çıkararak sağlayabilirler⁹⁵. Tahvil çıkarılarak, bir yandan fon ihtiyacı karşılanırken, bir yandan da tahvil tutarının ve faizinin belirli bir dönem sonucunda ödeme yükümlülüğü altına girilmektedir⁹⁶. Tahvil sahibinin getirdiği sermaye, şirket için şirket dışı kaynaklardan temin edilen sermaye niteliğindedir⁹⁷.

Tahviller, tasarrufçunun ilgisini çekebilmek ve ihraç edilen tahvillerin satış şansını artırmak için, tasarrufçuya çeşitli seçenek sunmaları nedeniyle birçok açıdan sınıflandırabilmektedir⁹⁸. Bu sınıflandırmalardan en temeli; ihraççı sektöre göre yapılan kamu tahvilleri ve özel sektör tahvilleri olarak yapılan ikili ayrımdır⁹⁹. Kamu sektörü tahvilleri de kendi içerisinde devlet tahvilleri ve hazine bonoları ile iktisadi devlet teşekkülü tahvilleri şeklinde sınıflandırılmaktadır¹⁰⁰. Özel sektör tahvilleri ise; garantili ve garantisiz tahviller, primli ve primsiz tahviller, sabit ve değişken faizli tahvilleri, hisse senedi satın alma hakkı veren tahviller, hisse senedi ile değiştirilebilir tahviller,

Sarıkamış, s.27; Sumer, 24; Taner ve Akkaya, s. 126; Tanör, Halka Arz, s.118; Oğuz Kürşat Ünal, “SPK ve TK’ nda Tahviller”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.7, S.1-2, Aralık, 2003, s. 3; Ünal, s. 111; Yasaman, s.56.

⁹⁴ 7/6/2013 tarihli ve 28670 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

⁹⁵ Ansay, s.284; Korkmaz ve Ceylan, s. 202; Sarıkamış, s.35; Sumer, s.24; Ünal, Menkul Kıymetler, s.71; Ünal, s.104.

⁹⁶ Akbulak, Sermaye Piyasası Araçları s. 151; Aksoy ve Tanrıöven, s.434; Alkan, s. 90; Ansay, s. 285; Ateşgaoğlu, s.42; Bolak, s. 107; Canbaş ve Doğukanlı, s.42; Karşı, s.264; Konuralp, s.33; Korkmaz ve Ceylan, s. 202; Sarıkamış, s.27; Sumer, s. 24; Şakar, s. 114; Ünal, s.104.

⁹⁷ Alkan, s. 90; Altan, s. 170; Ünal, s. 105; Ünal, Tahviller, s.4; Sermaye Piyasası Kurulu SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıklar-2, s.3, (www.spl.com.tr).

⁹⁸ Ansay, s.287; Aksoy ve Tanrıöven, s.436; Ateşgaoğlu, s.47; Bolak, s.111; Karşı, s.253; Sarıkamış, s.29; Ünal, s.113; Ünal, Tahviller, s.12; Yasaman, s.57.

⁹⁹ Aksoy ve Tanrıöven, s.436; Karşı, s.253.

¹⁰⁰ Aksoy ve Tanrıöven, s.418; Ateşgaoğlu, s.47; Karşı, s.256.

kâra iştirakli tahviller, ikramiyeli tahviller ile endeksli tahviller şeklinde sınıflandırılmaktadır¹⁰¹.

Tahviller, temelde para temini nedeniyle çıkarıldıkları için paradan başka borç ve alacaklar için tahvil düzenlenemez. Bu husus tahvilleri mal ve hizmet karşılığında verilen adi veya kıymetli evrak niteliğindeki para borcu senetlerinden ayırmaktadır¹⁰².

Tahvillere ilişkin TTK' nın "Borçlanma Senetleriyle Alma ve Değiştirme Hakkını İçeren Menkul Kıymetler" başlıklı 504. maddesindeki düzenlemeye göre anonim şirketlerde tahvil ancak genel kurul kararı ile çıkarılabilir. Genel kurulun tahvil çıkarılmasına ilişkin kararı TTK' nın m. 421. maddenin üçüncü ve dördüncü fıkrasındaki karar yeter sayılarına uygun olmalıdır. Türk Ticaret Kanunu m. 421/3'e göre, genel kurul sermayenin en az yüzde yetmişbeşini oluşturan payların sahiplerinin veya temsilcilerin olumlu oyları ile tahvil çıkarma kararı alır. Öngörülen bu karar nisabına ilk toplantıda ulaşamadığı takdirde izleyen toplantılarda da aynı nisap aranacaktır¹⁰³. Ancak Kanun, esas sözleşmeye hüküm koymak suretiyle, farklı nisaplarla bu kararın alınabilmesine de izin vermiştir¹⁰⁴. Dolayısıyla şirket esas sözleşmesinde yer alacak bir düzenleme ile farklı bir nisap ile tahvil çıkarabilecektir. Sermaye Piyasası Kurulu, Tebliği VII-128.8' de TTK' dan farklı olarak toplantı ve karar yeter sayısını anonim ortaklığın halka açık olup olmadığına göre farklı düzenlemelere tabi olacağına yer vermektedir. Sermaye Piyasası Kurulu, Tebliğ VII-128.8 m.5'de halka açık ortaklıklarda genel kurulun toplantı ve karar nisaplarında TTK m.418 hükümlerinin, halka açık olmayan ortaklıklarda ise TTK m.421 hükümlerinin uygulanacağını hükme bağlamıştır. Dolayısıyla, halka açık ortaklıklarda genel kurul, TTK m. 418 uyarınca Kanunda ya da esas sözleşmede aksine daha ağır nisaplar öngörülmediği sürece sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahiplerinin bulunduğu toplantıda oy çoğunluğu ile karar verilebilecektir. Tahvile ilişkin TTK m.504

¹⁰¹ Aksoy ve Tanrıöven, s.437; Ateşagaoglu, s.47 vd.; Karslı, s.256-262; Korkmaz ve Ceylan, s.204 vd.; Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Ünal, Tahviller, s.13 vd., Taner ve Akkaya, s. 13 vd.; Sarıkamış, s. 29-34; Sumer, s.30; Yasaman, s.57 vd.

¹⁰² Ateşagaoglu, s.43; Bolak, s. 107; Ünal, Menkul Kıymetler, s.77; Ünal, Tahviller, s. 3; Ünal, s.105; Taner ve Akkaya, s.126.

¹⁰³ Türk Ticaret Kanunu madde 421/4.

¹⁰⁴ Esas sözleşmede farklı nisap öngörülebileceğine ilişkin hüküm hem hafifletici hem de ağırlaştırıcı nisapları kapsar. Menkul değerlerin çıkarılmasında kolaylık sağlanmasının yararlı olacağı düşüncesiyle Tasarıda öngörülenden daha düşük nisapla karar alınabilmesine de olanak tanınmıştır. Hüküm gerekli olan genel kurul kararının içeriğini de belirlemiştir. (6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu madde 504 gerekçe).

uyarınca, genel kurulun tahvil çıkarılmasına dair kararında, gerekli bütün hüküm ve şartlara da yer verilmelidir. Kanun gerekçesinde bu hüküm ve şartlara, tahvilin cinsi, tutarı, sağladığı haklar, bunların tabi olduğu şartlar ve itfaya ilişkin hükümler örnek olarak gösterilmiştir.

Türk Ticaret Kanunu m.505’de yer alan hüküm uyarınca aksi kanunda öngörülmemişse, genel kurul herhangi bir menkul kıymetin çıkarılması ve menkul kıymetin hükümleriyle şartlarını saptamak yetkisini, en çok onbeş ay için yönetim kuruluna bırakabilir. Genel kurul, söz konusu yetkilendirme kararını TTK m.421/3-4 fıkralarındaki nisaplara uygun olarak sermayenin en az yüzde yetmişbeşini oluşturan payların sahiplerinin veya temsilcilerin olumlu oyları ile alacaktır.

Borçlanma araçlarından olan tahvil, tahvil çıkaran işletmeye her tahvil için belirlenen tarihte tahvil sahibine ödemedede bulunma yükümlülüğü yüklerken; tahvil alana da bedelini ödediği andan itibaren anapara ve faiz alacağı hakkı tanımaktadır¹⁰⁵. Şirket zarar etse dahi tahvil hamili vadesi gelince belli miktardaki anapara ve faizini alacaktır. Tahvil sahibinin anapara ve faiz alacağı dışında tahvil çıkaran işletmeden talep edebileceği her hangi bir hakkı söz konusu değildir. Dolayısıyla hisse senedi sahiplerinde var olan yönetime katılma, oy kullanma gibi yönetsel hakları bulunmamaktadır¹⁰⁶.

1.2.4. Bonolar

Sermaye Piyasası Kurulu’nun Tebliğ VII-128.8 “*Tanımlar*” başlıklı 3.maddesinde tanımladığı üzere, sermaye piyasası araçlarından finansman bonosu, ihraççıların bu Tebliğ hükümlerine göre borçlu sıfatıyla düzenleyip sattığı ve nominal değerinin vade

¹⁰⁵ Akbulak, Sermaye Piyasası Araçları, s. 151; Aksoy ve Tanrıöven, s. 434; Alkan, s.90; Altan, s.170; Ateşagaoglu, s. 43; Bolak, s.107; Canbaş ve Doğukanlı, s. 42; Konuralp, s.34; Korkmaz ve Ceylan, s.204; Sarıkamış, s. 27; Taner ve Akkaya, s. 126; Tanör, s.118; Sumer, s. 24; Şakar, s.114; Ünal, s.111; Ünal, Tahviller, s.10.

¹⁰⁶ Alkan, s.90; Bolak, s.108; Ünal, Menkul Kıymetler, s.80; Ünal, s.112; Ünal, Tahviller, s.10; Ancak ihraççılar esas sözleşmede veya varsa özel mevzuatlarında hüküm bulunması şartıyla tahvillere kârdan pay verebilirler. Bu şekilde kârdan pay verilmesine imkân tanıyan tahviller kâra iştirakli tahvil olarak adlandırılır. Halka arz edilecek tahvillere kârdan pay verilmesine ilişkin hususlara ihraca ilişkin belgelerde yer verilir. İhraççılar, tahvillere verilecek kar payının belirlenmesinde aşağıdaki esaslardan birini seçebilir: a) Faiz ve buna ek olarak, tahvile kârdan pay verilmesi, b) Kar payının faizden daha az olması halinde, faiz ödenmesi; faiz getirisine eşit veya daha fazla kar payı tahakkuk etmişse kar payının ödenmesi, c) Bir faiz öngörülmezsizin tahvile kârdan pay verilmesi (Sermaye Piyasası Kurulu SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıklar-2, s.3, (www.spl.com.tr).

tarihinde yatırımcıya geri ödenmesi taahhüdünü içeren, vadesi otuz günden az üç yüz altmış dört günden fazla olmayan borçlanma aracıdır¹⁰⁷.

Finansman bonosu, Tebliğ VII-128.8' in 31. maddesinde de belirtildiği üzere, ihraççı tarafından belirlenen vadeye uygun iskonto oranları ile iskonto edilerek bulunan fiyat üzerinden satılır. Bonoların kupon ödemeli olarak ihracı mümkündür. Bankalar tarafından ihraç edilecek bonolar, bonoların vadesi boyunca satışa sunulabilir¹⁰⁸. Ayrıca, bankalar tarafından ihraç edilmiş bonolar ikinci el piyasada, bu bonoları ihraç etmiş banka tarafından erken itfa sonucu doğurmayacak şekilde yeniden satılmak şartıyla geri alınabilir.

1.2.5. Ortaklık Varantları

Sermaye Piyasası Kurulu , varantlara ilişkin olarak iki ayrı düzenleme yapmıştı. Kurul, iki ayrı düzenlemeyi “Varantlar ve Yatırım Kuruluşu Sertifikaları Tebliği (Tebliğ VII-128.3)” ile birleştirmiştir¹⁰⁹. Tek bir tebliğ ile birleştirilen bu düzenlemelerden ilki ortaklık varantlarının düzenlendiği “Ortaklık Varantlarının Kurul Kaydına Alınmasına ve Alım Satım İşlemlerine İlişkin Esaslar Tebliği” (Tebliğ III-36) iken; ikincisi, aracı kuruluş varantlarının düzenlendiği “Aracı Kuruluş Varantlarının Kurul Kaydına Alınmasına ve Alım Satım İşlemlerine İlişkin Esaslar Tebliği”dir (Tebliğ III-37).

Ortaklık varantları, SPKur'un Tebliğ VII-128.3' de tanımlanmıştır. Söz konusu Tebliği m.3/1-l bendine göre; *“Ortaklık varantı, sahibine vade tarihine kadar ya da vade tarihinde payları borsada işlem gören veya görecektir olan kayıtlı sermaye sistemine tabi ihraççı paylarına veya payları borsada işlem gören herhangi bir ortaklığın paylarına ilişkin olarak kanuni düzenleme ile belirlenen uzlaşma yöntemlerinden birini talep etme hakkı veren ve ihraççılarca ilgili sermaye piyasası aracının halka arzı sırasında ihraç edilen sermaye piyasası aracıdır.”*

¹⁰⁷ Borçlanma Araçları Tebliği'nin bonoları düzenlediği bölüm olan altıncı bölümünde kıymetli maden bonoları da yer almaktadır. Söz konusu düzenlemeye göre kıymetli maden bonolarının satış bedeli, Türk Lirası, döviz veya kıymetli maden olarak tahsil edilir. Kıymetli maden bonolarına ilişkin ödemeler, ödeme tarihinde kıymetli madenin ihraç sırasında belirlenen borsasında oluşan ağırlıklı ortalama fiyatı esas alınarak, Türk Lirası veya ödeme tarihinde TCMB tarafından ilan edilen döviz satış kuru kullanılmak suretiyle, döviz cinsinden veya ihraç sırasında fiziki teslim öngörülmüşse kıymetli maden cinsinden yetkili kuruluş vasıtasıyla yapılır (Borçlanma Araçları Tebliği madde 33).

¹⁰⁸ Aksoy ve Tanrıöven, s.428; Adıgüzel, s.165.

¹⁰⁹ 10/9/2013 tarihli ve 28761 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanmıştır.

Payları borsada işlem gören ortaklıklar, pay senedi ve borçlanma araçları gibi sermaye piyasası araçlarının halka arz yoluyla satışı sırasında, payları borsada işlem gören başka bir ortaklığın hisseleri veya ihraççının kendi hisseleri üzerine yazılı olarak, söz konusu sermaye piyasası araçlarını satın alan tasarruf sahiplerine bedelli ya da bedelsiz olarak verilmek üzere ortaklık varantı ihraç edebilirler¹¹⁰.

Ortaklık varantları tek başlarına ihraç edilemeyeceğinden, bir menkul kıymet ihracının yanında bedelli veya bedelsiz ihraç edilebileceklerdir¹¹¹. Sermaye Piyasası Kurulu Tebliğ III-36 m. 4/2'ye göre ortaklık varantları, bedelsiz olarak verilmek üzere ihraç edilirlerse bunların ilgili sermaye piyasası aracını satın alan tüm tasarruf sahiplerine satın aldıkları sermaye piyasası aracı ile orantılı olarak verilmesi zorunludur. Maddenin devamındaki düzenleme uyarınca, ortaklık varantlarının ilgili sermaye piyasası aracının yanında bedelli olarak ihraç edilmeleri halinde, ilgili sermaye piyasası aracının tasarruf sahibi tarafından satın alınması, söz konusu ortaklık varantının da satın alınmasını gerektirmez¹¹².

Sermaye Piyasası Kurulu'nun Tebliğ III-36' da ortaklık varantlarına ilişkin esasların düzenlediği m.5 hükmü uyarınca, ortaklık varantlarının ilgili sermaye piyasası aracının halka arzına aracılık eden aracı kuruluşlar vasıtasıyla, tasarruf sahiplerine kayden teslim edilmeleri, bunların borsada işlem görmeleri ve borsa tarafından kabule ilişkin kurallara uyması zorunludur. İhraç edilen ortaklık varantlarının vadesi iki aydan az beş yıldan fazla olamaz.

1.2.6. Yatırım Kuruluş Varantları

Yatırım kuruluş varantı, varant sahibine, dayanak varlığı veya göstergeyi önceden belirlenen bir fiyattan belirli bir tarihte veya belirli bir tarihe kadar alma veya satma hakkı veren, menkul kıymet niteliğindeki sermaye piyasası aracını ifade etmektedir¹¹³.

¹¹⁰ Adıgüzel, s.194; Altan, s.185; Poroy ve Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 13; Sarıkamış, s.59.

¹¹¹ Adıgüzel, s.194; Yavuz **Akbulak**, "Ortaklık ve Aracı Kuruluş Varantları", *Finansal Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Yıl 48, Sayı 557, 2011, s.7; Altan, s.185; Sermaye Piyasası Kurulu SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıklar-2, s.3, (www.spl.com.tr).

¹¹² Adıgüzel, s.196; Ortaklık varantlarının ihracına ilişkin diğer esaslar SPK'nun Seri: III No:36 Tebliği'nde yer almaktadır.

¹¹³ Burak **Adıgüzel**, "Türk Sermaye Piyasasında Yeni Bir Sermaye Piyasası Aracı Olarak Varant", *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.14, S. 3-4, 2010; s.230; Aysel **Gündoğdu**, "Türk Sermaye Piyasasında Yapılandırılmış Yeni Bir Finansal Ürün: Varant", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt 4, No 1, 2012, s.58; Cihan **Tanrıöven**, "Bir Finanslama Aracı Olarak Warrantlar ve Muhasebeleştirilmesi", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 1, 2000,

Söz konusu bu hak, kaydi teslimat ya da nakit uzlaşısı ile kullanılmaktadır. Kanuni tanımlardan da anlaşılacağı üzere, yatırım kuruluş varantları ortaklık varantlarından farklı olarak; sahibine alma ve satma hakkı tanımaktadır. Ayrıca alım ve satım opsiyonuna tabi varlık ortaklık payı olabileceği gibi, gösterge olarak belli bir endeks, döviz veya emtia ve benzeri varlıklar da olabilmektedir¹¹⁴.

Yatırım kuruluş varantları, SPKur tarafından çıkarılan Tebliğ VII-128.3' in ikinci bölümünde düzenlenmektedir. Tebliği'n 4. maddesinde belirtildiği üzere yatırım kuruluşu varantları ve sertifikaları halka arz edilerek veya halka arz edilmeksizin satılmak üzere ihraç edilebilecektir. Ancak, yatırım kuruluşu varantları ve sertifikaları, yurt içinde tahsisli olarak satılamaz. Yatırım kuruluşu varantları ve sertifikaları, derecelendirme kuruluşlarından talebe bağlı olarak, notlandırma ölçeğine göre yatırım yapılabilir seviyenin en yüksek ilk üç kademesine denk gelen uzun vadeli derecelendirme notu alan Türkiye'de veyahut yurt dışında yerleşik banka ya da aracı kurumlar tarafından ihraç edilebilir (VII-128.3 m.4/2).

1.2.7. Gayrimenkul Sertifikaları

Gayrimenkul sertifikasına ilişkin ayrıntılı hukuki düzenlemeler SPKur' un Gayrimenkul Sertifikaları Tebliği (Tebliğ VII-128.2) nde yer almaktadır¹¹⁵. Söz konusu Tebliğ m. 3/1-i'ye göre; *“Gayrimenkul sertifikaları, ihraççıların inşa edilecek veya edilmekte olan gayrimenkul projelerinin finansmanında kullanılmak üzere ihraç ettikleri, gayrimenkul projesinin belirli bağımsız bölümlerini veya bağımsız bölümlerin belirli bir alan birimini temsil eden nominal değeri eşit menkul kıymetlerdir.”* Tebliğ hükmünde yer alan “belirli bir alan birimi” ile paya karşılık gelen projeden yatırımcının sahip olabileceği paylar kastedilmektedir. Başka bir ifade ile elinde 100.000 TL'lik birikimi olan yatırımcının, buna karşılık gelecek şekilde pay alarak projeye ortak olması ile gayrimenkul projesinde bağımsız bölümlerin belirli bir alan birimine sahip olması sağlanmaktadır. Gayrimenkul sertifikasına sahip olan tasarruf sahipleri, proje tamamlanınca ihraççı kuruluşa yeterli sertifika ile başvurmaları halinde istedikleri

s. 164; Ersan **Öz**, “Yeni Bir Finansal Araç: Varant ve Vergilendirilmesi”, s.1, <http://www.ersanoz.com/makaleler.php> (Erişim Tarihi:16.12.2016) Aslı **Özkan**, “Sermaye Piyasamızda Yeni Bir Enstrüman: Varant”, *Sermaye Piyasasında Gündem Dergisi*, Sayı 67, Mart 2008, s.21; Rabia **Özpeynirci** ve Emine **Kalaycı**, “Aracı Kuruluş Varant İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Y.13, S. 26; Ekim, 2013, s.439.

¹¹⁴ Adıgüzel, Varant, s. 231.

¹¹⁵ 5/7/2013 tarihli ve 28698 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanmıştır.

bağımsız bölümün mülkiyetine sahip olabileceklerdir¹¹⁶. Yeterli sertifika kavramı ile bağımsız bölümün mülkiyetine sahip olabilmek için istediği bağımsız bölümün paylarının toplamına sahip olması kastedilmektedir. Örneğin pay değeri 5 TL olan 600 000 pay ile toplam 3 000 000 TL’lik projede yatırımcının sahip olmak istediği bağımsız bölümün değeri projenin başında 115 000 pay olarak ilan edilmiş olsun. Bu durumda yatırımcı proje süresi boyunca istediği bağımsız bölümün 115 000 olarak ilan edilen payını toplayarak bağımsız bölümün sahibi olabilecektir. Yatırımcı, proje sonunda yeterince pay toplayamaz veya bağımsız bölümün sahibi olmak istemezse bağımsız bölümlerin satışından elden edilen gelirin toplam paya bölünmesi suretiyle hesaplanan pay değeri dikkate alınarak yatırımcıya ödeme yapılacaktır.

Tebliğ VII-128.2 m. 4/4’e göre; “*Gayrimenkul sertifikaları, yurt dışında veya yurt içinde halka arz edilerek veya halka arz edilmeksizin nitelikli yatırımcıya satış suretiyle ihraç edilebilir.*” Hükmün devamında halka arz edilerek gerçekleştirilecek ihraçlarda, ihraççı tarafından edimlerin izahnamede ve ihraç belgesinde belirtilen esaslar çerçevesinde yerine getirilmemesi halinde, itfa bedelinin ve oluşabilecek cezai şartın yatırımcılara ödenmesinin bir banka tarafından garanti altına alınması zorunluluğuna yer verilmiştir.

Gayrimenkul sertifikası ihraç edebilmek için ihraççıların hukuki düzenlemelerde belirtilen nitelikleri haiz olması gerekmektedir. İlgili düzenleme uyarınca, gayrimenkul sertifikası ihraç etmek isteyen ihraççıların; gayrimenkul projesinin satış değerinin en az yarısı büyüklüğünde satış değerine sahip bir projeyi, sözleşmesi ve teknik şartnamelerine uygun olarak Kurula başvuru tarihinden önceki 5 yıl içerisinde tamamlamış veya ihraççının gayrimenkul yatırım ortaklığı olması durumunda aynı şartlardaki bir projeyi tamamlamış olması ve gayrimenkul projesinin gerçekleştirileceği arsanın mülkiyetine münferiden sahip olması ve arsa tapusunun kat irtifakı tapusuna çevrilmesi veya arsa üzerinde ihraççı lehine kat irtifakı tesis edilmiş olması zorunludur¹¹⁷.

¹¹⁶ Adıgüzel, s.167; Konuralp, s.40; Abdulkadir **Köroğlu**, “Gayrimenkul Sertifikası Modeli ve Türkiye’de Uygulanabilirliği”, *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, C.2, S.1, s. 29; Korkmaz ve Ceylan, s.232; Oğuz Kürşat **Ünal**, “Sermaye Piyasası Mevzuatında Gayrimenkul Sertifikaları”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 9,S.1-2, 2005, s. 6.

¹¹⁷ Sermaye Piyasası Kurulu’nun 11/07/2013 tarihli Gayrimenkul Sertifikaları Tebliği m. 5: “1) *Gayrimenkul sertifikası ihraç etmek isteyen ihraççıların;a) Gayrimenkul projesinin satış değerinin en*

1.2.8. Varlığa veya İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler (VİDMK)

Sermaye Piyasası Kurulu'nun Varlığa veya İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler Tebliği (Tebliğ III-58.1)'ne göre varlığa dayalı menkul kıymetler, varlık finansmanı fonu veya ipotek finansmanı kuruluşunun devralacağı varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilen menkul kıymetlerdir¹¹⁸. Aynı Tebliğ'e göre, ipoteğe dayalı menkul kıymetler ise konut finansmanı fonunun veya ipotek finansmanı kuruluşunun devralacağı varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilen menkul kıymetlerdir.

Varlığa veya ipoteğe dayalı menkul kıymetler, fon ve ipotek finansman kuruluşu tarafından devralınacak varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilecektir¹¹⁹. İhracın fon tarafından yapılacak olması halinde, varlığa dayalı menkul kıymet ihracı için varlık finansmanı fonu, ipoteğe dayalı menkul kıymet ihracı için de konut finansmanı fonunun kurulması zorunludur. Finansal kiralama şirketleri ve finansman şirketleri tarafından

az yarısı büyüklüğünde satış değerine sahip bir projeyi, sözleşmesi ve teknik şartnamelerine uygun olarak Kurula başvuru tarihinden önceki 5 yıl içerisinde tamamlamış veya ihraççının gayrimenkul yatırım ortaklığı olması durumunda aynı şartlardaki bir projeyi tamamlamış olması,b) Gayrimenkul projesinin gerçekleştirileceği arsanın mülkiyetine münferiden sahip olması ve arsa tapusunun kat irtifakı tapusuna çevrilmesi veya arsa üzerinde ihraççı lehine kat irtifakı tesis edilmiş olması,c) (Kurulun sermaye piyasası araçları bir borsada işlem gören ortaklıklar için belirlediği finansal tablo ve raporlamaya ilişkin düzenlemelerine göre hazırlanmış ve bağımsız denetime tabi tutulmuş son yıllık finansal tablolara göre özkaynaklar toplamının ödenmiş veya çıkarılmış sermayesinden yüksek olması,ç) Derecelendirme kuruluşlarından talebe bağlı olarak, notlandırma ölçeğine göre yatırım yapılabilir seviyeye denk gelen uzun vadeli derecelendirme notu almış olması,zorunludur. / (2) İhraççının gayrimenkul sertifikası ihraç etmek amacıyla kurulmuş bir anonim ortaklık olması durumunda birinci fıkranın (a) bendindeki şartın, ihraççının Kurulun ilgili düzenlemelerine göre yönetim kontrolüne sahip olan ortağı veya müştereken sahip olan ortaklarından en az birisi tarafından karşılanması gerekmektedir. / (3) TOKİ, İller Bankası Anonim Şirketi veya bunların bağlı ortaklıkları ve iştiraklerinin ihraççı olması durumunda;a) Birinci fıkranın (a), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen şartlar aranmaz.b) Yatırımcıların, aynı projeden doğrudan konut edinen kişiler ile eşit haklara sahip olacağına ilişkin gerekli sözleşme veya düzenlemelerin yapılması veya Kurulca kabul edilebilecek diğer tedbirlerin alınması zorunludur.c) Talep edilmesi halinde Kurulca Tebliğde aranan diğer şartlardan muafiyet verilebilir. / (4) TOKİ, İller Bankası Anonim Şirketi ve bunların bağlı ortaklıkları ve iştiraklerinin ihraççı olmadığı ancak tamamen veya kısmen sahip olduğu arsa ve arazilerin gayrimenkul projesine konu edildiği ihraçlarda;a) Birinci fıkranın (b) bendindeki şart aranmaz.b) TOKİ, İller Bankası Anonim Şirketi veya bunların bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile ihraççı arasında yapılacak sözleşmelerde, yatırımcıların, aynı projeden doğrudan konut edinen kişiler ile eşit haklara sahip olacağına ilişkin hükümlere yer verilmesi veya Kurulca kabul edilebilecek diğer tedbirlerin alınması zorunludur.c) İhraççının gayrimenkul projesinin ihraca konu edilen bağımsız bölümlerini tamamlayamaması durumunda bu bölümler TOKİ, İller Bankası Anonim Şirketi veya bunların bağlı ortaklıkları ve iştiraklerinin projenin tamamlanması için imzaladıkları sözleşmedeki esaslara göre tamamlanır. / (5) Sermayelerinin % 51 veya daha fazlası doğrudan veya dolaylı olarak kamuya ait olan ihraççılarca gerçekleştirilecek gayrimenkul sertifikası ihraçları için Kurulca Tebliğde aranan şartlar, istenilen bilgi ve belgeler ile Kurulun diğer düzenlemelerinde aranan şartlardan talep üzerine muafiyet verilebilir. ”

¹¹⁸ 9/1/2014 Tarih ve 28877 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanmıştır.

¹¹⁹ Tebliğ m. 4/1; Aksoy ve Tanrıöven, s.430; Konuralp, s.36; Sumer, s.41; Oğuz Kürşat Ünal, “Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.8, S.1-2, Haziran, 2004, s. 2;

kurulan fonlar yalnızca kurucularının aktiflerindeki varlıkları devralmak suretiyle VİDMK ihraç edebilir. Banka, ipotek finansman kuruluşu ve geniş yetkili aracı kurum tarafından kurulan fonlar kurucularının yanı sıra diğer kaynak kuruluşların aktiflerindeki varlıkları devralmak suretiyle VİDMK ihraç edebilirler. Varlığa veya ipoteye dayalı menkul kıymet halka arz edilerek veya nitelikli yatırımcılara satılmak üzere veya birim nominal değeri asgari yüz bin TL tutarında olmak kaydıyla tahsisli olarak ihraç edilebilir.

1.2.9. Kira Sertifikaları

Kira sertifikasına ilişkin detaylı düzenlemeler SPKur' un Kira Sertifikaları Tebliği (Tebliğ III-60.1)'nde yer almaktadır¹²⁰. Söz konusu düzenlemeye göre kira sertifikası, her türlü varlık ve hakkın finansmanını sağlamak amacıyla münhasıran kira sertifikası ihraç etmek üzere anonim şirket olan varlık kiralama şirketi (VKŞ) tarafından ihraç edilen ve sahiplerinin bu varlık veya haktan elde edilen gelirlerden payları oranında hak sahibi olmalarını sağlayan menkul kıymettir.

Tebliğ III-60.1 m.4'e göre, kira sertifikaları; *“sahipliğe, yönetim sözleşmesine, alım-satım, ortaklığa ve eser sözleşmesine dayalı olarak veya bu sayılanların birlikte kullanılması suretiyle ihraç edilebilir.”* Varlık kiralama şirketleri; bankalar, portföy aracılığı, genel saklama hizmeti veya aracılık yüklenimi faaliyetinden herhangi birini yürütecek olan aracı kurumlar, ipotek finansmanı kuruluşları, payları borsada işlem gören gayrimenkul yatırım ortaklıkları, kurulun kurumsal yönetime ilişkin düzenlemeleri çerçevesinde belirlenen birinci ve ikinci grupta yer alan halka açık ortaklıklar, derecelendirme kuruluşlarından talebe bağlı olarak notlandırma ölçeğine göre ihracın para birimi cinsinden yatırım yapılabilir seviyeye denk gelen uzun vadeli derecelendirme notunu alan ortaklıklar ve sermayelerinin % 51 veya daha fazlası doğrudan Hazine Müsteşarlığı'na ait olan ortaklıklar tarafından kurulabilir (Tebliğ III-60.1 m. 12).

1.2.10. Yabancı Sermaye Piyasası Araçları

Sermaye Piyasası Kurulu'nun Yabancı Sermaye Piyasası Araçları ve Depo Sertifikaları ile Yabancı Yatırım Fonu Payları Tebliği (VII-128.4)'ne göre; *“yabancı sermaye*

¹²⁰ 17/7/2014 tarihli ve 29063 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanmıştır.

piyasası araçları, yatırım fonu payları hariç olmak üzere yabancı ortaklıklar veya yabancı devletler ve mahalli idareler tarafından ihraç edilen sermaye piyasası araçlarıdır.”¹²¹ . Yabancı sermaye piyasası araçlarının Türkiye’de halka arz edilerek ihraç edilebilmesi için Tebliğ VII-128.4 m.5’de yer alan düzenleme bazı ön şartlar öngörmüştür. Söz konusu düzenlemeye göre yabancı sermaye piyasası araçlarının Türkiye’de halka arz edilerek ihraç edilebilmesi için;

1. Türkiye’de halka arz edilecek yabancı sermaye piyasası araçlarının borsada işlem görme başvurusunun veya ihracının bir borsa veya yetkili sermaye piyasası otoritesi tarafından reddedilmemiş olması,
2. Yabancı sermaye piyasası araçlarının, Türk Lirası olarak veya TCMB’ce günlük alım satım kurları ilan edilen yabancı paralar üzerine düzenlenmiş olması,
3. Yabancı sermaye piyasası araçlarının ihraç edildikleri ülkede; bunların Türkiye’de satışına, sağladığı mali haklar ile ilgili işlem ve ödemelerin Türkiye’de yapılmasına ve yönetsel hakların kullanılmasına ilişkin herhangi bir kısıtlama bulunmaması,
4. Yabancı sermaye piyasası araçlarının devir veya tedavülünü kısıtlayıcı veya sahibinin haklarını kullanmasını engelleyici kayıtlara tabi tutulmamış olması ve bunların üzerlerinde ayni hak, hapis hakkı veya benzeri kısıtlayıcı haklar bulunmaması,
5. Yabancı ortaklıkların pay dışındaki ihraçlarında, başvuru tarihinden önceki bir yıl içerisinde bir derecelendirme kuruluşundan, notlandırma ölçeğine göre yatırım yapılabilir seviyesine denk gelen uzun vadeli derecelendirme notu alması gerekmektedir.

¹²¹ 23/10/2013 tarihli ve 28800 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanmıştır.

1.3. Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydileştirilmesi

1.3.1 Genel Olarak

Sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesi konusunun açıklanması için öncelikle kaydi sistem ve Türk hukukundaki uygulamasını izah etmemiz gerekmektedir. Bu nedenle bu kısımda, öncelikle kaydi sisteme geçişin temelini oluşturan sermaye piyasası araçlarının saklama türleri; ardından genel hatları ve özellikleriyle kaydi sistem ve Türk hukukundaki uygulaması izah edilecek ve sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesi ile bu başlık sonlandırılacaktır.

Kaydi sistemin doğuşunun temel nedeni, kaydi sisteme aktarılmış olan sermaye piyasası araçlarının saklanmasıdaki zorluklardır¹²². Tarihsel süreç içerisinde sermaye piyasası araçlarının özellikle de menkul kıymetlerin saklanması, çeşitli aşamalardan geçerek kaydi sisteme ulaşılmıştır¹²³. Şimdi öncelikle sermaye piyasası araçlarının saklanma türlerine kısaca değinilmelidir.

1.3.2. Saklama Türleri

Sermaye piyasası araçlarının, özellikle de menkul kıymetlerin kaybolma, çalınma, yangın, sel vb. afetler nedeniyle yok olma riskleri karşısında korunmaları ihtiyacı ortaya çıkmış ve bu ihtiyaç temel olarak iki farklı saklama yönteminin oluşmasına sebep olmuştur¹²⁴. Açık ve kapalı saklama olarak ikiye ayrılan bu saklama yöntemleri, saklatan ile saklayanın aralarındaki hukuki ilişkinin niteliği ve tarafların hak ve yükümlülükleri bakımından farklılıklar göstermektedir¹²⁵.

¹²² Boğa, s.159; Göksoy, s.189; Haselçin, Tez, s.21; Sevi, s.300; Turanboy, Varakasız, s.5; Yasaman, s.26.

¹²³ Boğa, s.159; Göksoy, 189-197; Haselçin, Tez, s.21; Poroy ve Tekinalp, s. 51; Sevi, s.300; Turanboy, Varakasız, s.5; Gülay **Yaman**, “Hisse Senetleri Üzerinde Hukuki İşlemler ve Kaydileştirme”, *Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü*, İstanbul, 2008 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 52; Yasaman, s.26-32.

¹²⁴ Boğa, s.159; Haselçin, Tez, s.21; Işık **Özer**, “Kaydi Değer ve Merkezi Kayıt Kuruluşu Açısından Kaydi Değerlerin İşleyişi”, *Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan*, Beta Basım Dağıtım, İstanbul, 2008, s. 791; Özer, Tez, s.16; Ünal, Kaydileştirme, s. 69; Poroy ve Tekinalp, s.50; Sevi, s.300; Ünal **Tekinalp**, “Evraksız Kıymetli Evrak veya Kıymet Haklarına Doğru”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. XIV, S. 3, Ankara, 1988, s. 3; Turanboy, Varakasız, s. 5; Yasaman, s.25.

¹²⁵ Ünal, Kaydileştirme, s. 69; Çağlar **Manavgat**, “Menkul Kıymetlerin Merkezi Saklanması Kullanılan Yöntemin Sözleşmenin Hukuki Niteliğine Etkisi”, *Banka Ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. XVIII, S.4, Aralık, 1996, s.129-131; Özer, s.16; Poroy ve Tekinalp, s.50; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.3; Yasaman, s.27.

1.3.2.1. Kapalı Saklama

Kapalı saklama, sermaye piyasası araçlarının bankaya zarf, kutu, torba vb. kapalı şekilde teslim edilmesidir¹²⁶. Dolayısıyla kapalı saklamada saklayan, kendisine teslim edilen şeylerin içeriğinden haberdar olmadığı için, bunları idare etme yükümlülüğü altında olmayacaktır¹²⁷. Kapalı saklamada saklayan, sakladığı şeyleri idare etme yükümlülüğü altında değilse de aynen iade borcu altındadır. Tüm bu özellikleri dikkate alındığında kapalı saklama sözleşmesinin niteliği çoğu zaman saklama sözleşmesi niteliğinde olacaktır¹²⁸. Zira TBK m.561'e göre; *"Saklama sözleşmesi, saklayanın saklatan tarafında verilen şeyi kabul ve onu güvenli bir yerde saklatan yararına saklayıp korumak ve sözleşme sonunda saklatana geri vermekle yükümlü olduğu bir sözleşmedir."* Ancak saklatanın saklayana vereceği talimatın niteliğine göre kapalı saklama sözleşmesi vekâlet sözleşmesi niteliğinde de olabilecektir¹²⁹.

1.3.2.2. Açık Saklama

Açık saklama yönteminde, kapalı saklama yönteminden farklı olarak saklayan, saklatanın kendisine teslim ettiği sermaye piyasası araçlarının içeriğini bilmektedir¹³⁰. Saklayan, teslim aldığı sermaye piyasası araçlarını, hamilleri adına sınıflandırarak tevdi edilen şeyi saklama sözleşmesinin niteliğine göre aynen veya mislen iade etme yükümlülüğü altına girmektedir¹³¹.

Açık saklama yönteminde saklayan, kendisine tevdi edilen sermaye piyasası araçlarına ilişkin olarak olağan veya olağanüstü yönetim hizmetlerini de yerine getirebilmektedir¹³². Olağan yönetim hizmetine vadesi gelmiş faizin tahsili örnek

¹²⁶ Göksoy, s.191; Haselçin, Tez, s.21; Özer, Kaydi Değer, s. 792; Özer, Tez, s.16; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s. 3; Topuz, s. 204; Turanboy, Varakasız, s.5,6; Yaman, Tez, s. 58; Yasaman, s.27.

¹²⁷ Haselçin, Tez, s. 21; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s. 4; Topuz, s. 204; Turanboy, Varakasız, s. 21; Ünal, Kaydileştirme, s. 70; Yaman, Tez, s. 58; Yasaman, s.27.

¹²⁸ Ahmet **Battal**, *Güven Kurumu Nitelendirmesi Işığında Bankaların Hukuki Sorumluluğu*, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2001, s.271; Özer, Tez, s.16; Turanboy, Varakasız, s.5; Ünal, Kaydileştirme, s. 71; Yaman, Tez, s.58; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s. 4.

¹²⁹ Haselçin, Tez, s.22; Özer, Tez, s. 17; Ünal, Kaydileştirme, s. 71; Yaman, Tez, s. 58; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s. 4; Battal, s.271.

¹³⁰ Haselçin, Tez, s. 22; Özer, Tez, s. 17; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.3; Topuz, s. 204; Yaman, Tez, s. 58; Yasaman, s.27.

¹³¹ Battal, s. 272; Göksoy, s.190; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.3; Turanboy, Varakasız, s. 6; Yaman, Tez, s. 58. Açık saklama türlerinden münferit saklamada saklayan sermaye piyasası aracını aynen teslim etmek zorunda iken toplu saklamada mislen iade yapabilir. Ünal, Kaydileştirme, s.73.

¹³² Haselçin, Tez, s. 22; Özer, Kaydi Değer, s.792; Özer, Tez, s.17; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.3; Topuz, s. 205; Yaman, Tez, s. 58; Yasaman, s.27.

olarak gösterilebilirken; olağanüstü yönetim hizmetine sermaye artırımına katılmak gösterilebilir¹³³. Saklayanın olağan yönetim hizmetlerini yerine getirdiği sözleşmelerde, sözleşmenin hukuki niteliği vedia ve vekâlet sözleşmelerinden oluşan karma bir sözleşme iken; olağanüstü yönetim hizmetlerinin de yerine getirildiği sözleşmelerde ise, saklayan sermaye piyasası araçlarını alıp satabileceği için vedia ve vekâlet sözleşmelerinin yanı sıra komisyon sözleşmesinin de dâhil olduğu karma bir sözleşmeden bahsedilecektir¹³⁴. Açık saklama, uygulamada münferit saklama ve toplu saklama olmak üzere iki farklı şekildedir.

1.3.2.2.1. Münferit Saklama

Münferit saklamada, sermaye piyasası aracı türüne, özelliğine ve hamilinin adına göre saklayan tarafından diğer sermaye piyasası araçlarından ayrı ve münferit olarak saklanmaktadır¹³⁵.

Münferit saklama sisteminde, sermaye piyasası aracının maliki saklatan olsa da yetkilendirilmesi durumunda saklayan, kendisine tevdi edilen sermaye piyasası araçlarının kâr payı, faiz vb. gelirlerinin tahsili gibi bazı hakları hamilleri adına kullanabilecektir¹³⁶.

Zamanla sermaye piyasası araçlarının çeşitlerinde ve sayısındaki artış nedeniyle sermaye piyasası araçlarının birbirlerine karıştırılmaksızın saklanması için gereken masraf, yer, zaman vb. ihtiyaç karşılanamaz hale geldiği için başka bir yöntem aranmaya başlanmıştır¹³⁷. Bunun sonucunda da toplu saklama yöntemi uygulanmaya başlanmıştır.

¹³³ Battal, s.272; Özer, Tez, s. 17; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s. 3; Turanboy, Varakasız, s. 7; Ünal, Kaydileştirme, s. 73; Yaman, Tez, s. 58.

¹³⁴ Battal, s.275; Haselçin, Tez, s.22; Özer, Tez, s.17; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.4; Ünal, Kaydileştirme, s.74; Yaman, Tez, s.58.

¹³⁵ Göksoy, s.190; Haselçin, Tez, s. 24; Özer, Tez, s.18; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.4-5; Turanboy, Varakasız, s.6; Ünal, s.75.

¹³⁶ Göksoy, s.190; Ercan **Urkan**, *Kaydileştirilen Halka Açık Anonim Ortaklık Pay Senetleri Üzerinde Aynı Hak Tesisi*, Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlilik Etüdü, Ankara, 2005, s. 8; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s. 8; Turanboy, Varakasız, s. 8.

¹³⁷ Göksoy, s.191; Haselçin, Tez, s.24; Özer, Kaydi Değer, s.792; Özer, Tez, s. 18; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.5; Ünal, Kaydileştirme, s.76; Sevi, s.300.

1.3.2.2.2. Toplu Saklama

Toplu saklama, sermaye piyasası araçlarının sayıca ve çeşit olarak artması sonucu münferit saklamadaki zorluklar nedeniyle ortaya çıkmıştır. Bu saklama yönteminde, münferit saklama yönteminden farklı olarak, sermaye piyasası araçlarının misli eşya olma özelliğinden yararlanılmaktadır¹³⁸. Dolayısıyla toplu saklamada, sermaye piyasası araçlarının hamillerinden ziyade ihraç edildikleri ortaklık, içerdikleri haklar ve türleri dikkate alınarak kategorize edilmektedir. Bu şekilde kategorize edilen araçlar toplu olarak saklanmaktadır.

Toplu saklama yöntemi, münferit saklamanın zamanla içinden çıkılmaz bir hâl almasına neden olan karışıklığı ortadan kaldırmak amacıyla geliştirildiği için, sermaye piyasası araçlarını yerlerini değiştirmeden saklamayı, idare etmeyi ve devretmeyi amaçlamaktır¹³⁹. Toplu saklama yöntemi bu amacını, senetlerin kaydi teslim ile devredilmesi suretiyle gerçekleştirmektedir. Zira kaydi teslim, sermaye piyasası araçlarının maddi teslim edilmesine gerek duyulmaksızın hesaptan hesaba kayıt sureti ile devredilmesini ifade etmektedir¹⁴⁰.

Toplu saklamada sermaye piyasası araçları, misli eşya özellikleri nedeniyle bir arada karıştırılarak saklandığı için, saklatan bunları geri almak istediğinde, saklayan kuruluş kendisine tevdi edilen sermaye piyasası aracının aynen değil aynı tür, aynı hakları içeren, aynı sayıdaki sermaye piyasası aracını vererek iade borcunu ifa edecektir¹⁴¹.

¹³⁸ Cenk **Akil**, *Borçlunun Üçüncü Kişilerdeki Mal ve Alacaklarının Haczi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 295; Boğa, s.160; Nuri **Erişgin**, “Toplu Saklamada Saklatanlar Arasındaki İlişkiler ve Hukuksal Sonuçları”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 22, S.1, Ankara, 2003, s. 158; Göksoy, s.191; Haselçin, Tez, s. 24; Özer, Kaydi Değer, s. 792; Özer, Tez, s.19; Sevi, s. 301; Sorgun, s.2924; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s. 6; Topuz, s. 205; Turanboy, Varakasız, s. 14; Pınar **Yalın**, “Sermaye Piyasalarında Menkul Kıymet Kaydileştirilmesi ve Türkiye Uygulaması”, *Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü*, İstanbul, 2006 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.13; Yaman, Tez, s. 60; Yasaman, s.27.

¹³⁹ Göksoy, s.191; Boğa, s. 160; Çağlar, **Manavgat**, “Sermaye Piyasası Kanununun 10/A Maddesi Hükmüne Göre Kaydi Sistemin Esasları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 50, S.2,2001, s. 159; Özer, Kaydi Değer, s. 793; Özer, Tez, s.19; Sevi, s. 301; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s. 6; Turanboy, Varakasız, s. 17; Yaman, Tez, s. 60.

¹⁴⁰ Akil, s. 296; Boğa, s.160; Erişgin, Toplu Saklamada Mülkiyet, s. 175; Manavgat, Kaydi Sistem, s. 129; Özer, Kaydi Değer, s.793; Özer, Tez, s.19; Sevi, s.301; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s. 9; Topuz, s. 206; Turanboy, Varakasız, s. 15; Yalın, Tez, s.13; Yaman, Tez, s.61; Yasaman, s.27.

¹⁴¹ Akil, s. 297; Boğa, s.160; Erişgin, “Toplu Saklamada Mülkiyet”, s.162; Onur **Kalkan**, “Anonim Şirketlerde Hisse Haczi”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara, 2009 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 22; Özer, Kaydi Değer, s. 793; Sevi, s.302; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.7; Topuz, s. 205; Turanboy, Varakasız, s.15; Yaman, Tez, s. 60; Yasaman, s.27.

Yani toplu saklama yönteminde saklayan, aynen değil mislen iade yapmaktadır. Toplu saklama, saklamanın yapıldığı bankaya göre; kurum içinde toplu saklama ve üçüncü kişi nezdinde toplu saklama olmak üzere ikiye ayrılmaktadır¹⁴². Toplu saklamayı, kıymetli evrakın tevdi edildiği bankanın bizzat yapması halinde kurum içinde toplu saklama; başka bir bankaya yaptırması halinde üçüncü kurum nezdinde toplu saklamadan bahsedilecektir¹⁴³.

Toplu saklamada, saklayan ile saklatan arasındaki hukuki ilişkinin niteliği belirlenirken, 6098 sayılı TBK m.561-569’da düzenlenen saklama sözleşmesi, m. 570’de düzenlenen misli şeylerin saklanması (usulsüz tevdi) ve m. 571-575’te düzenlenen ardiye sözleşmelerinin değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmektedir¹⁴⁴.

Türk Borçlar Kanunu m.561’ göre; “*Genel saklama sözleşmesi, saklayanın saklatanın kendisine bıraktığı bir taşınırı güvenli bir yerde koruma altına almayı üstlendiği bir sözleşmedir.*” Söz konusu sözleşme uyarınca saklayan, saklanan şeyi saklatan malik olmasa dahi geri vermek zorundadır. Zira saklayan ancak saklanan şeyi aynen iade ettiği zaman, saklama borcunu yerine getirmiş olacaktır¹⁴⁵. Bu özellikleri dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında, toplu saklamanın, saklama sözleşmesi olarak nitelendirilmesi mümkün gözükmemektedir. Çünkü toplu saklamada saklayan, saklanan şeyleri karıştırma yetkisine sahiptir ve sözleşme sona erdiğinde mislen iade ile borcunu ifa etmiş olacaktır.

Türk Borçlar Kanunu “Misli şeylerin saklanması” başlıklı 570. maddesine göre “*Saklayanın kendisine bırakılan parayı aynen geri vermek zorunda olmaksızın mislen geri vermesi açıkça veya örtülü olarak kararlaştırılmışsa, o paranın yararı ve hasarı kendisine ait olur. Paranın mühürsüz ve açık olarak bırakılmış olması, örtülü anlaşma sayılır. Saklayan, saklatan tarafından kendisine açıkça yetki verilmedikçe, saklanan diğer misli eşya veya kıymetli evrak üzerinde tasarrufta bulunamaz.*” Söz konusu kanuni düzenleme uyarınca misli şeylerin saklanması saklayan, sakladığı şeyi mislen geri vererek geri verme borcunu yerine getirebilmektedir. Bu özelliği nedeniyle toplu saklama, misli şeylerin saklanması olarak nitelendirilebilecek gibi gözükse de

¹⁴²Göksoy, s. 191; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.6;.

¹⁴³Göksoy, s. 191; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s. 6.

¹⁴⁴Manavgat, Merkezi Saklama, s. 131; Özer, Tez, s. 20.

¹⁴⁵Manavgat, Merkezi Saklama, s.132; Özer, Tez, 21; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.3.

mülkiyet hakkının saklayana geçmesi nedeniyle böyle bir nitelendirme yapılamayacaktır¹⁴⁶. Zira toplu saklama, saklayana saklanan şeyleri karıştırma yetkisi verse de, her bir senet üzerinde ayrı ayrı mülkiyet hakkı tanımamaktadır. Toplu saklamada saklayanın, kendisine tevdi edilen senetlerin tamamı üzerinde, “sui generis” bir paylı mülkiyet hakkının olduğu kabul edilmektedir¹⁴⁷. Bu nedenle TBK m.570’de yer alan düzenleme toplu saklamanın hukuki niteliğini belirleyemeyecektir.

Toplu saklamanın hukuki niteliğinin tespitinde değerlendirilmesi gereken son sözleşme türü ardiye sözleşmesidir. Türk Borçlar Kanunu m. 573’e göre “*Ardiyeci açıkça yetkili kılınmadıkça, aynı tür ve nitelikteki misli şeyleri birbirine karıştıramaz. Yetkiye dayanılarak karıştırılan bu gibi şeyler üzerinde, saklatanlardan her biri, hakkıyla orantılı bir pay isteyebilir.*” Bu hüküm uyarınca ardiye sahibi, açıkça saklatan tarafından izin verilmesi halinde misli nitelikteki şeyleri birbirine karıştırabilecektir. Bu durumda da saklatanların her biri saklanan şey üzerinde hissesi oranında paylı mülkiyet hakkına sahip olacaktır. Ancak Türk hukukunda toplu saklamada ağırlıklı olarak benimsenen bu görüşe göre, müşterek mülkiyet ilişkisi gerçek bir paylı mülkiyet ilişki olmayıp, esnetilmiş ve tüm menkul kıymetler topluluğu üzerinde vuku bulan bir ilişkidir¹⁴⁸. Ardiye sözleşmesine ilişkin hükümlerin, toplu saklamada, ancak aynı ortaklık tarafından çıkarılan aynı hakları içeren sermaye piyasası araçlarının toplu olarak saklanmaları halinde uygulama alanı bulacağı kabul edilmektedir¹⁴⁹. Aynı ortaklık tarafından çıkarılmış olsalar dahi, farklı hakları içeren araçların saklanması halinde ardiye sözleşmesi hükümleri değil usulsüz tevdi hükümleri uygulama alanı bulacaktır¹⁵⁰.

1.3.2.2.3. Toplu Senet

Toplu saklama sistemi, münferit saklamaya nazaran sermaye piyasası araçlarının saklanmasını kolaylaştırırsa da, senetlerin basılmasını ve basılan senetlerin saklanmasını içeren bir sistem olması nedeniyle masraf, yer ve personel ihtiyaçlarına ilişkin herhangi

¹⁴⁶ Manavgat, Merkezi Saklama, s.134; Özer, Tez, s.21.

¹⁴⁷ Akil, s. 296; Manavgat, Merkezi Saklama, s. 135 vd.; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.7; Turanboy, Varakasız, s. 23.

¹⁴⁸ Erişgin, Toplu Saklamada Mülkiyet, s. 167; Manavgat, Merkezi Saklama, s.138; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s. 7; Topuz, s. 206.

¹⁴⁹ Erişgin, Toplu Saklamada Mülkiyet, s.164; Manavgat, Merkezi Saklama, s.135; Özer, Tez, s.23; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.8; Sevi, s.302.

¹⁵⁰ Manavgat, Merkezi Saklama, s.138.

bir çözüm getirmemiştir¹⁵¹. Bu nedenle bir ihraçtaki (emisyonadaki) bütün senetleri tek veya sınırlı sayıdaki bir senede bağlayan toplu senet sistemine geçilmiştir¹⁵². Toplu senet sistemi sayesinde, senetlerin münferit olarak basılma ve bunların saklanmasıyla yönelik yer ihtiyacı ve masraflar daha aza indirilmiştir. Söz konusu sistemdeki toplu senet, aynı ihraç kararı ile çıkarılan ancak, farklı kişilere ait olan aynı özellikteki sermaye piyasası araçlarının bütün halinde gösterildiği senedi ifade etmektedir¹⁵³.

Toplu senet, hukuki nitelik itibarıyla kıymetli evrak olsa da içerdiği hakların kaydi değer haline gelmesi nedeniyle söz konusu senette mündemiç olan hakların devri ve haklara ilişkin diğer hukuki işlemler toplu saklamada olduğu gibi kaydi olarak gerçekleştirilmektedir¹⁵⁴.

Sermaye piyasası araçlarının bağlanmış olduğu toplu senedin hukuki niteliği, birden fazla eşya ortak bir amaç ve ekonomik bütünlük için bir araya getirilmediğinden eşya birliği olarak nitelendirilemeyecektir¹⁵⁵. Çünkü toplu senet, üzerinde mülkiyet hakkı kurulabilen tek bir eşyadır. Toplu senet, tek bir senet olmasına rağmen birden çok kişinin hakkını temsil etmektedir. Dolayısıyla bu senet üzerinde sermaye piyasası aracı maliklerinin ayrı ayrı hakkı söz konusudur. Toplu senedin birden fazla kişinin hakkını içermesi ve bu hak sahiplerinin her birinin münferiden hakkının olması, ancak paylı mülkiyet ile açıklanabilecektir. Çünkü eşya hukukunda aynı haklar sınırlı sayıda olup topluluk mülkiyeti de kendi içerisinde paylı mülkiyet ve elbirliği mülkiyeti olarak ikiye ayrılmaktadır¹⁵⁶. Elbirliği mülkiyeti ise sadece kanunun belirlediği hukuki olaylar ve kanunun açıkça öngördüğü hukuki muameleler açısından söz konusu olur¹⁵⁷. Kanunda

¹⁵¹ Akil, s. 298; Boğa, s.161; Göksoy, s.194; Haselçin, Tez, s. 28; Kalkan, Tez, s.23; Özer, Kaydi Değer, s. 793; Sevi, s.303; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.13; Topuz, s. 206; Turanboy, Varakasız, s. 34; Yalın, Tez, s.14; Yaman, Tez, s. 61.

¹⁵² Akil, s. 298; Boğa, s.161; Göksoy, s.194; Haselçin, Tez, s.28; Kalkan, Tez, s.23; Özer, Kaydi Değer, s. 793; Sevi, s. 303; Sorgun, s.2924; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.12; Turanboy, Varakasız, s. 34; Yaman, s. 61; Yasaman, s.28.

¹⁵³ Akil, s. 298; Ayoğlu, s.35; Boğa, s.161; Kalkan, Tez, s.23; Göksoy, s.194; Özer, Tez, s.26; Sevi, s.303; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.12; Topuz, s. 206.

¹⁵⁴ Ayoğlu, s.35; Boğa, s.161; Haselçin, Tez, s.28; Özer, Kaydi Değer, s.794; Özer, Tez, s.27; Sevi, s. 304; Turanboy, Varakasız, s.40; Topuz, s. 207; Ünal, Kaydileştirme, s. 88; Yasaman, s.28.

¹⁵⁵ Eşya birliği; birden fazla eşyanın bağımsızlıklarını kaybetmeksizin belirli bir amaç ve ekonomik bütünlük nedeniyle bir araya getirilmiş birden çok eşyadan oluşmaktadır. Ayan, s.19; Turhan **Esener** ve Kudret **Güven**, *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları 5. Baskı, Ankara,2012, s. 41; Oğuzman, Seliçi ve Oktay- Özdemir, s.12; Sirmen, s. 26; Ünal ve Başpınar, s. 29.

¹⁵⁶ Mehmet **Ayan**, *Eşya Hukuku II*, 4.Baskı, Mimoza Yayınları, Konya, 2012, s. 30; Esener ve Güven, s. 175; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, s.300; Sirmen, s.40; Ünal ve Başpınar, s. 66.

¹⁵⁷ Ayan, *Eşya Hukuku II*, s. 93; Esener ve Güven, s.189; Oğuzman, Seliçi ve Oktay- Özdemir, s.340; Sirmen, s.330.

toplu senede ilişkin bu yönde bir düzenleme bulunmadığından, toplu senet üzerindeki mülkiyet hakkı ancak paylı mülkiyet olarak nitelendirilebilecektir¹⁵⁸.

Türk hukukunda toplu senede yönelik çeşitli hukuki düzenlemeler getirilmişti¹⁵⁹. Ancak toplu senede ilişkin bu düzenlemelere rağmen, toplu senet sistemi Türk hukukunda yaygın bir şekilde uygulanmamıştır¹⁶⁰.

1.3.2.2.4. Kıymet Hakkı ve Kaydi Değer

Sermaye piyasası araçlarının zamanla artması ile, sermaye piyasası araçlarının saklanması ve bunlara ilişkin hukuki işlemlerin yapılması, gün geçtikçe daha zor bir hal almıştır. Bu nedenle, bu zorlukların en aza indirgenebilmesi için, öncelikle münferit saklamadan vazgeçilmiş ve toplu saklama sistemine geçilmiştir. Toplu saklama sisteminin beraberinde getirmiş olduğu birtakım sorunların ardından, toplu senet sistemini benimsenmiş ve en nihayetinde tüm bu sistemler yerini kıymet hakkına bırakmıştır. Zira sermaye piyasası araçlarının basılması, saklanması ve hukuki işlemlere konu olması açısından karşılaşılan tüm sorunların temelinde, hakların senet üzerinde yer almak suretiyle cisimleşmesi yatmaktaydı. Bu nedenle, sermaye piyasası araçlarına ilişkin sorunların kesin olarak çözülebilmesi için, senet ile hakkın birbirinden ayrılarak, hakka bağımsız bir varlık kazandırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır¹⁶¹. İşte bu

¹⁵⁸ Akil, s. 299; Kalkan, Tez, s.23; Özer, Tez, s.27; Sevi, s.304; Sorgun, s.2924; Turanboy, Varakasız, s. 114-115; Ünal, Kaydileştirme, s.88; Yaman, Tez, s. 61.

¹⁵⁹ Türk hukukunda, SPK tarafından çıkarılan Seri: VI No:22 “*Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydi Değer Haline Getirilmesine İlişkin Esaslar Tebliği*” nin yayınlanması ile borsada işlem göre yatırım fonu ile pay senetleri açısından toplu senet sistemi kabul edilmişti. Zira Tebliğ madde 4/3 uyarınca Tebliğ kapsamında olan fon katılma belgeleri ile borsada işlem göre pay senetlerinin bu tebliğin yürürlük tarihinden itibaren Kurulca belirlenecek süre içerisinde, Merkez nezdinde noter huzurunda iptal ve imha edilerek, bu senetler ve belgeler üzerindeki hakların bu tebliğ hükümlerine göre Merkezde kaydedilmesi zorunludur. Yine Tebliğ madde 5’e göre “*Bu Tebliğ hükümlerine tâbi sermaye piyasası araçlarının ihracında, fizikî olarak senet bastırılmaz. İhraççı, sahibine eşit haklar veren sermaye piyasası araçlarını temsilen Kurulca belirlenecek örneğe uygun olarak TSS düzenler. Sermaye artırımlarında, sahibine farklı haklar veren paylar varsa, her grup için ayrı TSS düzenlenir. TSS, ortaklık payları için sermaye artırımının Ticaret Siciline tescilini, fon payları için ise satış süresinin bitimini izleyen iş günü düzenlenir ve Takasbank’ a teslim edilir. TSS, kayden izlenen sermaye piyasası araçlarının Merkezdeki kayıtlarıyla, ihraççı kuruluşların kayıtları arasındaki uyumun sağlanması bakımından, ihraççı kuruluşlar itibarıyla Takasbank’ da saklanır.*” 19/12/1996 tarihli 22852 sayılı Resmî Gazete.

¹⁶⁰ Boğa, s.161; Boğa, s.161; Haselçin, Tez, s.30; Özer, Kaydi Değer, s. 794; Özer, Tez, s. 28; Ünal Kaydileştirme, s. 88.

¹⁶¹ Ayoğlu, s.34; Kubilay, s. 811; Manavgat, Kaydi Sistem, s. 159; Özer, Kaydi Değer, s. 791; Özer, Tez, s.4; Sevi, s. 304; Sorgun, s.2924; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.14; Turanboy, Kaydi, s. 40; Turanboy, Varakasız, s.43; Yalın, Tez, s.15.

çözüm yolu kıymetli evrak üzerindeki hakkın senetsiz bir şekilde var olabilmesi ile ortaya çıkan evraksız (kâğıtsız) ancak kaydi kıymeti evrakı meydana getirmiştir.

Kıymet hakkı, kıymetli evrakta senet ile mündemiç olan hakkın senetsiz olarak varlığını sürdürebilmesi demektir. Kıymet hakkında hak, artık senetsiz olarak var olmakta ve hakka ilişkin hukuki işlemler de bu çerçevede gerçekleştirilmektedir¹⁶². Senede bağlanmayan sermaye piyasası araçları, elektronik ortamda tutulacak bir sicile kaydedilerek işlemler de bu kayıt üzerinden gerçekleştirilecektir¹⁶³.

Kıymet hakkı kavramı ile hukukumuzda giren senede bağlanmamış sermaye piyasası araçlarının hukuki nitelikleri, bu araçlara ilişkin işlemlerde uygulanacak hükümler ve usuller açısından önem arz etmektedir. Senede bağlanmamış olan kaydi sermaye piyasası araçlarının hukuki nitelikleri değerlendirilirken de, öncelikle kıymetli evrakın asgari unsurları dikkate alınmalıdır. Türk Ticaret Kanunu m.645’de yer alan kıymetli evrak tanımına göre, kıymetli evrakın asgari unsurları maddi unsur olan senet, gayri maddi unsur olan senedin içerdiği hak ve hak ile senedin bağlanmasıdır¹⁶⁴. Kaydi sermaye piyasası araçları açısından dikkat edilmesi gereken kıymetli evrakın unsurlarından senet unsurunun gerçekleşip gerçekleşmediği olmalıdır. Klasik anlamda senet, bir kimsenin düşüncesini bildirdiği yazılı bir nesne olarak tanımlanmaktadır¹⁶⁵. Modern anlamda ise, irade beyanın taşındığı mikrofilm, mikro fiş, manyetik bant, çip vs. her türlü materyal senet olarak kabul edilebilmektedir¹⁶⁶. Aslında kıymetli evrakta aranan bu senet unsuru tespit edilirken 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu anlamında senet ve belge ayrımının da değerlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü her

¹⁶² Akil, s. 287; Ayoğlu, s.34; Boğa, s.161; Dönmez, s. 307; Göksoy, s.189; Özer, Kaydi Değer, s.791; Özer, Tez, s.3; Filiz **Sancak** ve Eyüp **Bastı**, “Türkiye Sermaye Piyasalarında Kaydi Sistem Uygulamaları”, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 6, Nisan- Ekim, 2013, s.43; Sevi, s.305; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.97; Turanboy, Kaydi, s.45.

¹⁶³ Akil, s. 287; Boğa, s.161; Dönmez, s. 307; Göksoy, s.197; Özer, Kaydi Değer, s.795; Özer, Tez, s.3; Sancak ve Bastı, s.43; Sevi, s.305; Turanboy, Kaydi, s. 45; Topuz, s. 207; Ünal, s. 41; Yalın, Tez, s.15.

¹⁶⁴ TTK m. 645: “Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez.”.

¹⁶⁵ Baki **Kuru**, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, Legal Yayınevi, İstanbul, 2015, s. 252; Abdurrahim **Karlı**, *Medeni Muhakeme Hukuku*, 3. Baskı, Alternatif Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 584; Öztan, s. 10; Süha **Tanrıver**, *Medeni Usul Hukuku Cilt 1*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s.829; Bilge **Umar**, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s.648; Ülgen, Helvacı, Kendigelen ve diğerleri, s. 35; Ejder **Yılmaz**, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012, s. 1034.

¹⁶⁶ Karlı, Usul, s.584; Öztan, s.11; Poroy ve Tekinalp, Kıymetli Evrak, s.25; Pulaşlı, s.18; Tanrıver, s. 829; Turanboy, Varakasız, s. 49,50; Ünal, Kaydileştirme, s.27; Yılmaz, s. 1034.

senet bir belge olsa da her belge senet niteliğine sahip olmamaktadır¹⁶⁷. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.199'a göre "*Uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları belgedir.*". İspat hukuku açısından senet ise, bir kişi tarafından bir hukuki işlemi veya vakıayı konu alan ve düzenleyen kendi aleyhine delil teşkil eden yazılı belge olarak tanımlanmaktadır¹⁶⁸. Bir irade beyanı taşıyıcı olan belgenin senet olarak nitelendirilebilmesi için irade beyanını açıklayan kişinin belgeyi imzalaması gerekmektedir¹⁶⁹. Senette yer alan imza ıslak imza şeklinde olabileceği gibi güvenli elektronik imza şeklinde de olabilmektedir. Türk Ticaret Kanunu m. 1526 uyarınca poliçe, bono, çek, makbuz senedi, varant ve kambiyo senedi benzeri senetler güvenli elektronik imza ile düzenlenemeyeceğinden evraksız kıymetli evrakın kendi içerisine çelişmemesi için kıymetli evrakın asgari unsurlarından maddi unsuru olan senet ile aslında belgenin anlaşılması gerekmektedir¹⁷⁰. Zira belge bir irade beyanı taşıyıcısı olup, bu irade beyanının muhakkak kâğıt üzerinde imzalı bir şekilde gösterilmesi gerekmemektedir¹⁷¹. İşte "*evraksız kıymetli evrak olarak*" adlandırılan kaydileştirilen sermaye piyasası araçlarında kıymetli evrakın senet unsuru, elektronik ortamda tutulan kayıtlar ile gerçekleştirilmektedir¹⁷². Evraksız kıymetli evrakta herkesin elinde bir belge olmasa da ulaşılması mümkün ve kağıda dökülebilecek bir kayıt vardır. Söz konusu evraksız kıymetli evrakta yapılacak işlemler elektronik imza ile yapıldığından kıymetli evrakın el yazısı ile imzası mümkün değildir¹⁷³. Ancak MKK' ya kayıtlı imzalara bu elektronik kayıtların karine teşkil ettiği söylenebilir.

¹⁶⁷ Mine Erturgut, *Medeni Usul Hukukunda Elektronik Belgelerin Delil Olarak Değerlendirilmesi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2004, s. 30; Onur Oğlakçioğlu, *Medeni Usul Hukuku Yönünden Elektronik Adli İletişim*, Güncel Yayınevi, İzmir, 2008, s.153; Tanrıver, s. 828;

¹⁶⁸ Oğlakçioğlu, s.152; Tanrıver, s. 830;

¹⁶⁹ Tanrıver, s.830; Öztan, s. 12; Pulaşlı, s. 30;

¹⁷⁰ Ülgen, Helvacı, Kendigelen ve diğerleri, s. 15;

¹⁷¹ Erturgut, s.30;Haselçin, Tez, s.77; Karşı, Usul, s.584; Öztan, s.11; Tanrıver, s.829; Ünal, Kaydileştirme, s.348; Yılmaz, s. 1034;

¹⁷² Boğa, s.162; Erturgut, s. 29; Ülgen, Helvacı, Kendigelen ve diğerleri, s. 42; Ünal, Kaydileştirme, s.31.

¹⁷³ Sancak ve Bastı, s.44; Turanboy, Varakasız, s.78; Ünal, Kaydileştirme, s.32.

1.3.3. Türk Hukukunda Kaydi Sistem

1.3.3.1. Türkiye’de Kaydi Sisteme Geçiş ve Aşamaları

1.3.3.1.1. Türkiye’de Kaydi Sisteme Geçiş

Türk hukuku, sermaye piyasası araçlarının saklanması kaydi sisteme geçmeden önce, yukarıda ifade edilen aşamalardan geçmiştir. Dolayısıyla Türk hukukunda, kaydi sisteme doğrudan geçilmeyip, sermaye piyasası araçları, kaydi sisteme kadar sırasıyla aynen saklama, toplu saklama ve toplu senet yöntemlerine göre saklanmıştır.

Türk hukukunda kaydi sisteme ilişkin ilk uygulama, başka bir ifade ilk senetsiz işlem, devlet iç borçlanma senetlerinde gerçekleştirilmiştir¹⁷⁴. Mülga 3181 sayılı Bankalar Kanunu m.33 uyarınca muhtemel zararlara karşılık olmak üzere bankalar, mülga Ticaret Kanunu m. 446 ve 447’ye göre ayırdıkları kanuni yedek akçelerine tekabül eden miktarları yıllık bilançolarının genel kurulları tarafından onaylanmasını izleyen on beş gün içinde kanuni karşılık olarak Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası nezdinde Hazine adına açılacak Kanuni Yedek Akçeler Karşılığı Devlet Tahvili Hesabı’na yatırmak zorundaydılar¹⁷⁵.

Türkiye’de 1986 ile 1988 yılları arasında, sermaye piyasası araçlarının alım satım işlemlerine ilişkin takasları, aracısız olarak işleme taraf olanlar arasında gerçekleştiriliyordu¹⁷⁶. 1988 yılında, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) bünyesinde takas ve saklama işlemlerinin yapılabilmesi amacıyla müdürlük kurulması ile birlikte, sermaye piyasası araçlarının alım satım işlemleri takasının İMKB üyelerinin kendi aralarında yapılmasından vazgeçilerek, takas işlemleri müdürlük tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır. Söz konusu müdürlüğün kurulması, Türk hukukunda toplu saklamanın ve beraberinde kaydi sisteme geçiş sürecinin ilk aşaması olarak nitelendirilebilir¹⁷⁷. Zira müdürlüğün kurulması sonucunda, sermaye piyasası araçlarının alım satım işlemlerine ilişkin takasın, İMKB üyelerinin kendi aralarında yapılmasından vazgeçilerek, takas işlemleri müdürlük tarafından yerine getirilmeye başlamıştır. Takas

¹⁷⁴ Haselçin, Tez, s.74; Manavgat, Kaydi Sistem, s.160; Sorgun, s.2924; Ünal, Kaydileştirme, s. 134.

¹⁷⁵ Haselçin, Tez, s.75; Manavgat, Kaydi Sistem, s.160; Sorgun, s.2924; Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.15; Ünal, Kaydileştirme, s.134.

¹⁷⁶ Takasbank Tarihçe , www.takasbank.com.tr/tr/Sayfalar/Tarihce, (Erişim Tarihi: 24/01/17).

¹⁷⁷ Turanboy, Varakasız, s.105,106; Ünal, Kaydileştirme, s. 135.

ve saklama işlemleri açısından fiilen teslim ortadan kaldırdığı için, kaydi sisteme geçiş yolunun açılmış olduğu kabul edilmektedir¹⁷⁸.

1988’den 1992’ye kadar İMKB bünyesinde kurulan müdürlük tarafından yerine getirilen sermaye piyasası araçlarının alım ve satımına yönelik takas hizmetleri, 1992 yılında İMKB ve üyeleri tarafından kurulan İMKB Takas ve Saklama Anonim Şirketi ‘ne devredilmiştir¹⁷⁹.

Türk hukukunda sermaye piyasası araçları, genel olarak 1992 yılından 1995 yılına kadar aracı kurumlar tarafından saklanmaktaydı¹⁸⁰. 1995 yılına kadar olan dönemde, sermaye piyasası araçlarının sahipleri İMKB’den almış oldukları bu araçları, aracılık eden borsa üyesinden fiziken teslim alabildiği gibi, SPKur’ un saklama hizmeti verme yetkisi tanıdığı bir aracı kuruluş nezdinde de saklatabilmektedirler¹⁸¹. Ancak SPKur’ un 1994 yılında almış olduğu bir karar ile, İMKB Takas ve Saklama A.Ş. merkezi saklama yetkisi verilen tek kurum haline gelmiştir. Sermaye Piyasası Kurulu, bu kararını daha etkili ve uygulanabilir kılmak için de 1995 tarihli Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Tebliği (Tebliğ V-19) yayınlamaya, aracı kurumların kendileri ve müşterilerine ait olan sermaye piyasası araçlarını saklamaları yasaklamıştır¹⁸². Bu düzenleme sonrasında sermaye piyasası araçları, ancak Takas ve Saklama A.Ş. tarafından saklanabildiği için sermaye piyasası araçlarının kaydi değer olarak izlenmesine cevaz veren hukuki süreç de başlamıştır¹⁸³.

1995 tarihli Tebliğ V-19’ un yayımlanmasının ardından, 1996 yılında Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydi Değer Haline Getirilmesine İlişkin Esaslar Tebliği (Tebliğ IV-22) yayımlanmıştır¹⁸⁴. Bu Tebliğ, sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesine yönelik

¹⁷⁸ Turanboy, Varakasız, s. 105,106; Ünal, Kaydileştirme, s. 135.

¹⁷⁹ Takasbank Tarihçe, www.takasbank.com.tr/tr/Sayfalar/Tarihce, (Erişim Tarihi: 25/01/17) .

¹⁸⁰ Manavgat, Merkezi Saklama, s. 129; İbrahim **Peker** ve Bora **Karaağaçlı**, “Dünya’da ve Türkiye’de Sermaye Piyasası Altyapı Kurumları”, *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, C.7, S. 13, Temmuz, 2015, s. 352.

¹⁸¹ Manavgat, Merkezi Saklama, s. 129,130.

¹⁸² Manavgat, Merkezi Saklama, s.130; Ünal, Kaydileştirme, s.136;Tebliğ madde 50.

¹⁸³ Manavgat, Merkezi Saklama, s. 130,; Sorgun, s.2924.

¹⁸⁴ Seri: IV, No: 22 sayılı “Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydi Değer Haline Getirilmesine İlişkin Esaslar Tebliği” nin yayımlanmasından önce 558 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Sermaye Piyasası Kurulu’na Sermaye Piyasası Kanunu madde 22 n bendinde yapılan değişiklikle kaydi değere ilişkin olarak sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesinin yanında kaydi değer haline gelen bu araçların kaydedileceği sicil ile ilgili düzenleme yapabilme yetkisi verilmiştir. Ancak Sermaye Piyasası Kurulu’na tanınan bu yetki dayanağı olan 558 sayılı KHK’nın Anayasa Mahkemesi’nce iptal edilmesi üzerine uygulanamadan ortadan kalkmıştır. Ünal, Kaydileştirme, s. 139.

çıkarılan genel nitelikli ilk hukuki düzenleme olması nedeniyle önem arz etmektedir¹⁸⁵. Tebliğ IV-22' nin 2. maddesinde de açıkça ifade edildiği üzere, sermaye piyasasında güven ve şeffaflığın sağlanması amacıyla sermaye piyasası araçlarının fiziken bastırılmaksızın kaydi değer halinde işlem görmesine dair ilke ve esasların düzenlenmesini amaçlamaktadır. Ancak söz konusu Tebliğ, 2000 yılında Danıştay 10. Dairesi'nin iptal etmesi üzerine yürürlükten kaldırılmıştır¹⁸⁶. Tebliğ IV-22' nin iptal edilmesinin ardından 4487 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle beraber SPK'ya m.10/A hükmü eklenerek, Türk hukukunda sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesine yönelik kanuni bir düzenleme getirilmiştir. Sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesine ilişkin kanuni düzenlemenin tek bir maddeden oluşması ve detaylı bir düzenleme yapmaması nedeniyle, söz konusu hükmün kanuna eklenmesinin ardından oluşan boşlukları tamamlayan ve detaylı düzenlemeler içeren birçok geçici madde, yönetmelik, tebliğ ve SPK'ın un ilke kararları çıkarılmıştır¹⁸⁷.

2499 sayılı SPK m.10/A hükmünde yer alan, sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesine ilişkin getirilen ilk kanuni düzenlemenin yerini, 6362 sayılı SPK¹⁸⁸, nın m.13 hükmü almıştır¹⁸⁹. Sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesi, SPK' da da, 2499 sayılı SPK'da olduğu gibi tek bir madde hükmünde düzenlenmiştir. Söz konusu maddedeki düzenlemeye göre *“(1) Sermaye piyasası araçlarının senede bağlanmaksızın elektronik ortamda kayden ihracı esastır. Kurul, kayden ihraç edilecek sermaye piyasası araçlarını ve kayden izlenecek hakları belirler; türleri ve ihraççıları*

¹⁸⁵ Kubilay, s. 818; Manavgat, Kaydi Sistem, s.167; Özer, Kaydi Değer, s. 796; Özer, Tez, s.6; Sevi, s. 306; Yalın, Tez, s. 16.

¹⁸⁶ Danıştay 10. D. 25.05.2000 tarih, E. 1997/577, K. 2000/1934 kararı, Manavgat, Kaydi Sistem, s.169.

¹⁸⁷ 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu geçici madde 6 ve 7, “Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmelik”, Seri : IV, No: 28 sayılı “Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ”, hisse senetlerinin kaydileştirilmesine ilişkin 06.10.2004 tarih ve 41/1279 sayılı, 03.03.2005 tarih ve 8/259 sayılı Sermaye Piyasası Kurulu kararları, yatırım fonu katılma belgelerinin kaydileştirilmesine ilişkin 15.10.2004 tarih ve 42/1236 sayılı, 16.06.2005 tarih ve 24/ 777 sayılı Sermaye Piyasası Kurulu kararları, merkezi kaydi sistem elektronik işlem esaslarına ilişkin 30.12.2004 tarih ve 51 sayılı Sermaye Piyasası Kurulu kararı vb.

¹⁸⁸ 30/12/2012 tarihli 28513 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanmıştır.

¹⁸⁹ 2499 sayılı SPK madde 10/1 hükmü doktrinde birçok açıdan yetersiz bulunarak eleştirilmiştir. Bu hususta öncelikle sermaye piyasası araçları üzerindeki mülkiyet, intifa gibi hakların MKK’ ya yapılacak bir bildirimle gerçekleştirilmesinde yeterli bir belge yerine sadece bildirimden söz edilmesi ve bu bildirimin kimler tarafından nasıl yapılacağına belirtilmemesi eleştirilmiştir. Sermaye piyasası araçları üzerinde kurulan maddi hukuka ilişkin hakların kurulması, düzeltilmesi ve sona ermesine ilişkin hususların kanunla düzenlenmesi gerekirken Bakanlar Kurulu’nca çıkarılacak bir yönetmelik ile SPK’ın tebliğlerine bırakılması da eleştirilen hususlardandır. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Erdoğan **Moroğlu**, “Sermaye Piyasası Kanunu Değişikliği Tasarısı’nın Kaydi Sistemle İlgili Düzenlemesi”, *Makaleler*, İstanbul, 2010, s. 419.

itibarıyla kaydileştirmesine, kayıtların tutulmasına ve üyelik şartlarını kaybeden ihraççıların paylarının kayden izlenmesinin sona erdirilmesine ilişkin usul ve esasları düzenler.”

Çalışmamızda kaydi sistemin işleyişinin daha iyi anlaşılabilmesi Türkiye’de kaydi sisteme geçiş açısından öncelikle Takas ve Saklama A.Ş. ardından da Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş.’ ye ilişkin temel hususlara değineceğiz. İMKB Takas ve Saklama A.Ş. (Takasbank), 1996 yılında bankacılık lisansı alarak hizmet çeşitliliğini artırarak aynı yıl yayınlanan İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Takas ve Saklama Merkezleri Yönetmeliği ile takas ve saklama hizmeti hukuki temeline kavuşmuştur¹⁹⁰. Söz konusu yönetmelik, sermaye piyasası araçlarının takas ve saklanması ile ilgili olarak çıkarılan ilk hukuki düzenleme olarak kabul edilebilmektedir. 2499 sayılı SPK’ya 10/A hükmünün eklenmesinin ardından Merkezi Kayıt Kuruluşu Anonim Şirketi’ni kurulmuştur.

Türk hukukunda 2499 sayılı SPK’ya eklenen m.10/A düzenlemesi ile birlikte, sermaye piyasası araçlarında kaydi sisteme geçilmiş olsa da, değişiklik sonrasında sermaye piyasası araçlarının tamamı bir anda kaydileştirilememiştir. Zira bir anda tam kaydi sisteme geçilebilmesi için gerekli olan teknik altyapının, Türkiye’de mevcut olmadığı gibi, yatırımcıların da henüz bu sisteme hazır olmadığı görülmüştür¹⁹¹. Dolayısıyla Türkiye’de tam kaydi sisteme geçiş zamana yayılarak belirli aşamalardan geçmek suretiyle gerçekleşmiştir. 2499 sayılı SPK m.10/A’ nın birinci fıkrasında yer alan düzenleme, sermaye piyasası araçlarını kaydileştirilmeleri açısından herhangi bir ayrıma tabi tutmasa da, aynı maddenin devamındaki düzenlemede, kaydileştirilecek sermaye piyasası araçlarına karar verme yetkisinin SPKur’a verilmesi, kanun koyucunun kaydi sisteme geçişin zamana yayılması yönündeki iradesini ortaya koymuştur¹⁹².

Türk hukuku, kanuni düzenleme uyarınca tam kaydi sistemi benimsemesine rağmen uygulamada tam kaydi sisteme çeşitli dönemlerden geçerek ulaşılmıştır. Bu aşamalar kendi içerisinde fiziki sermaye piyasası aracı basıldığı dönem, fiziki sermaye piyasası aracının basılamadığı ancak basılmış olan sermaye piyasası araçlarının muhafaza

¹⁹⁰ 19/2/1996 tarihli ve 22559 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanmıştır.

¹⁹¹ Dönmez, s.306; Kubilay, s. 819; Özer, Kaydi Değer, s.798; Ünal, Kaydileştirme, s.150.

¹⁹² Haselçin, Tez, s.96; Manavgat, Kaydi Sistem, s. 188; Özer, Kaydi Değer, s.798; Özer, Tez, s. 45; Ünal, Kaydileştirme, s. 150.

edilebildiği dönem ve fiziki sermaye piyasası aracının basılamadığı ve basılmış olanların da muhafaza edilemediği dönem olmak üzere üç kısma ayrılabilir¹⁹³.

1.3.3.1.1.1. Sermaye Piyasası Aracının Fiziken Basıldığı Dönem

2499 sayılı SPK geçici m.6/1'e göre, *"Bu Kanunun 10/A maddesinin yürürlüğe girmesinden sonra, Kurulca aynı maddeye göre kaydı tutulması kararlaştırılan sermaye piyasası araçlarını temsilen senet çıkarılmaz. Ancak 10/A maddesinin yürürlüğe girmesini izleyen üçüncü yılın sonuna kadar yapılan ihraçlarda, hak sahipleri, ihraççı kuruluşlardan senet bastırılmasını talep edebilirler. Bu taleplerin yerine getirilme süresi, yöntemi ve uygulama esasları Kurulca belirlenir."* Hükümde yer alan düzenleme sebebiyle, hak sahipleri maddenin yürürlüğe girmesini izleyen üçüncü yılın sonuna kadar talep etmeleri halinde, fiziki senet alabileceklerdir. Söz konusu bu üç yıllık sürenin başlangıcı kanuni düzenlemede açıkça belirtildiği üzere SPK m.10/A'nın yürürlüğe girme tarihidir. Sermaye Piyasası Kanunu m. 10/A, Merkezi Kayıt Kuruluşu'nun kurulması ile yürürlüğe gireceğinden, bahsi geçen tarih 26.09.2001 tarihidir¹⁹⁴. Bu durumda, SPK m.10/A'da yer alan düzenleme gereğince, yürürlüğe girmesini izleyen üçüncü yılın sonu olan 31.12.2004 tarihine kadar yatırımcıların talep etmeleri halinde fiziki sermaye piyasası aracı bastırılabilir. Sermaye piyasası araçlarının fiziken basılmasına ilişkin süre Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK)'nın kaydi sisteme ilişkin teknik altyapısının tamamlanamaması nedeniyle, hisse senetlerinin kaydi sisteme geçiş tarihi olan 28.11.2005 tarihine kadar uzatılmıştır¹⁹⁵. Dolayısıyla 28.11.2005 tarihinden itibaren hisse senetlerinin fiziki olarak bastırılması mümkün değildir. Yatırım fonu belgeleri için ise bu tarih, söz konusu sermaye piyasası araçlarının kaydi sisteme tam olarak geçirildikleri tarih olan 31.03.2006 tarihidir.

1.3.3.1.1.2. Fiziki Sermaye Piyasası Aracının Basılamadığı Ancak Basılmış Olan Sermaye Piyasası Araçlarının Muhafaza Edilebildiği Dönem

2499 sayılı SPK geçici m.6/2'ye göre, *"Kurulca Kanunun 10/A maddesine göre kaydı tutulması kararlaştırılan ve Kanunun yürürlüğe girmesinden önce ya da bu maddenin birinci fıkrası uyarınca bastırılan sermaye piyasası araçlarının 10/A maddesinin*

¹⁹³ Manavgat, Kaydi Sistem, s.190; Özer, Tez, s. 45; Ünal, Kaydileştirme, s.151.

¹⁹⁴ Haselçin, Tez, s.93; Ünal, Kaydileştirme, s. 152.

¹⁹⁵ Haselçin, Tez, s.94; Ünal, Kaydileştirme, s.153.

yürürlüğe girmesini izleyen altıncı yılın sonuna kadar ihraççı kuruluşlara, bunların yetkili kıldığı aracı kuruluşlara veya sermaye piyasası araçlarının kaydını tutacak Merkezi Kayıt Kuruluşuna teslim edilmesi zorunludur. Bu suretle teslim alınan senetler, Kurulca belirlenecek esaslar çerçevesinde Merkezi Kayıt Kuruluşunda toplanarak, iptal ve imha edilir, araçların temsil ettiği haklar Kanun hükümlerine göre Merkezi Kayıt Kuruluşunda kaydedilir.” Sermaye piyasası araçlarının fiziki olarak basılabilmelerine 31.12.2004 tarihinde son verilmiş olsa da, yukarıda ifade edilen 2499 sayılı SPK’nın geçici maddesinde yer alan düzenleme sebebiyle, belirtilen tarihten önce basılan sermaye piyasası araçlarının teslim edilmeleri için hak sahiplerine belirli bir süre verilmiştir. Belirtilen süre sonuna kadar teslim edilen sermaye piyasası araçları, MKK tarafından iptal ve imha edilerek, senetlerce temsil edilen haklar MKK’ya kaydedilmiştir. Teslim edilen ve MKK’ya kaydedilerek kayden izlenmesine başlanmış olan sermaye piyasası araçlarını temsil eden senetler, merasime gerek kalmaksızın hükümsüz hale gelmiş ve imha edilmiştir (2499 sayılı SPK geçici m. 6/3).

2499 sayılı SPK m.10/A’nın yürürlüğe girmesini izleyen altıncı yılın sonuna kadar teslim edilmeyen fiziken basılmış olan sermaye piyasası araçlarının, SPK geçici madde 6/3 uyarınca belirtilen süreden itibaren Borsa’da işlem göremeyeceği, aracı kurumlarca alım satımına aracılık edilemeyeceği ve katılma belgelerinin geri alımının yapılamayacağı düzenlenmiştir. Ayrıca aynı maddenin devamındaki düzenlemeye göre; her bir sermaye piyasası aracı için MKK tarafından kayden izlemenin başladığı tarihi izleyen yedinci yılın sonuna kadar teslim edilmeyen sermaye piyasası araçları, hisse senedi ise, ihraççıya kanunen intikal edeceği de hüküm altına alınmıştır. Bu durumda paydan doğmuş olan haklar, hisse senetlerinin ihraççıya intikal tarihinde kendiliğinden sona ermiştir. Söz konusu payların, ihraççılarca üç ay içerisinde satışının yapılması da düzenlenmiştir. Teslim edilmeyen diğer sermaye piyasası araçlarından doğan alacakların, bu tarihte zamanaşımına uğrayacağı da hüküm altına alınmıştır. Bu düzenlemeye benzer nitelikteki düzenleme 6362 sayılı SPK m.13/4’te “...ve katılma belgelerinin geri alımı yapılamaz. Kayden izlenmeye başladığı tarihi izleyen yedinci yılın sonuna kadar teslim edilmeyen sermaye piyasası araçları Yatırımcı Tazmin Merkezi’ne intikal eder. Bunların üzerindeki sınırlı ayni haklar kendiliğinden sona ermiş sayılır. Bunlar Yatırımcı Tazmin Merkezi’nin hesabına geçmesinden itibaren üç ay içinde satılır.” şeklinde yer almaktaydı. Ancak bu düzenleme Anayasa

Mahkemesi'nin 22.10. 2015 tarih ve E.2015/29, K.2015/95 sayılı kararı ile 12.11.2015 tarihinde Resmi Gazete' de yayımlanarak iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı ile birlikte teslim edilmediği için kendiliğinden hükümsüz hale gelen sermaye piyasası araçları YTM' ye intikal ederek satılamayacaktır¹⁹⁶.

1.3.3.1.1.3. Sermaye Piyasası Aracının Fiziki Olarak Basılamadığı ve Basılmış Olan Sermaye Piyasası Araçlarının Muhafaza Edilemediği Dönem

Sermaye Piyasası Kanunu'nun geçici m.6'da eski hali, belirtilen süre içinde fiziken basılı olan senetlerin teslim edilmesi gerektiğini, aksi halde teslim edilmeyen fiziken basılmış olan sermaye piyasası araçlarının borsada işlem göremeyeceği, aracı kurumlarca alım satımına aracılık edilemeyeceği ve katılma belgelerinin geri alımının yapılamayacağı ifade edilmiştir. İşte kaydi sisteme geçişteki son aşama, sermaye piyasası araçlarının teslim tarihinin sona ermesiyle başlamıştır ve halen devam etmektedir. Kaydi sisteme geçişteki son aşama olan bu dönemde fiziki olarak sermaye piyasası araçları basılamadığı gibi basılmış olan sermaye piyasası araçları muhafaza da edilememektedir.

Sermaye Piyasası Kanunu' nun 30.12.2012 tarih ve 28513 sayılı Resmi Gazete' de yayımlaması üzerine, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak Sermaye Piyasası Kanunu'nda 2499 sayılı SPK m.10/A'da yer alan düzenlemelere benzer nitelikte düzenlemelere yer verilmiştir. Sermaye Piyasası Kanunu'nun "*Sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesi*" başlıklı 13. maddesine göre:

¹⁹⁶ "...İtiraz konusu kuralın, kişilerin maliki oldukları menkul kıymetler üzerindeki mülkiyet hakkını sınırsız ve süresiz olarak ortadan kaldırması, sermaye piyasalarında alım satım yapacak kişilerin tam bir güvenceye sahip olarak yatırım yapabilmesine olanak tanımaması, kişilerin sahibi oldukları menkul değerler üzerinde rahat, kolay ve güvenli bir şekilde tasarrufla bulunmalarına imkân vermemesi ve aracı kuruluşların iş ve işlemlerinden doğacak zararları tazmine yönelik bir mekanizma öngörmüş olmasına rağmen sermaye piyasalarında işlem yapan kişilerin haklarının kaybı durumunda telafi edici herhangi bir yol veya tazmin mekanizması öngörmemesi nedeniyle kamu yararı ile bireyin hak ve özgürlükleri arasında adil bir denge oluşturamadığından ölçülülük ilkesini ihlal etmektedir./Bu yönüyle, aracı kurumlarca katılma belgelerinin geri alımının yapılamayacağını, kayden izlenmeye başladığı tarihi izleyen yedinci yılın sonuna kadar teslim edilmeyen sermaye piyasası araçlarının YTM'ye intikal edeceğini, bunların üzerindeki sınırlı aynı hakların kendiliğinden sona ermiş sayılacağını ve son olarak teslim edilmeyen sermaye piyasası araçlarının YTM'nin hesabına geçmesinden itibaren üç ay içinde satılacağını öngören kuralın, kamu yararı ile bireyin mülkiyet hakkı arasında adil ve makul bir denge gözetmemesi nedeniyle mülkiyet hakkına aykırı olduğu açıktır."Anayasa Mahkemesi 22.10. 2015 tarih ve E.2015/29, K.2015/95. (<http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr> Erişim Tarihi: 21.04.2017)

“(1)Sermaye piyasası araçlarının senede bağlanmaksızın elektronik ortamda kayden ihracı esastır. Kurul, kayden ihraç edilecek sermaye piyasası araçlarını ve kayden izlenecek hakları belirler; türleri ve ihraççıları itibarıyla kaydileştirmesine, kayıtların tutulmasına ve üyelik şartlarını kaybeden ihraççıların paylarının kayden izlenmesinin sona erdirilmesine ilişkin usul ve esasları düzenler.

(2) Kaydi sermaye piyasası araçları, nama veya hamiline yazılı olmalarına bakılmaksızın isme açılmış hesaplarda izlenir. Kurul, sermaye piyasası aracının türüne ve ihraççısının veya MKK üyesinin niteliğine göre sermaye piyasası araçlarının hak sahibi ismine hesap açılmaksızın hesapların toplu olarak tutulmasına karar verebilir.

(3) Kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin haklar, MKK tarafından izlenir. Kayıtlar, MKK tarafından oluşturulan elektronik ortamda, bu kuruluşun üyelerince tutulur.

(4) Kaydileştirilmesine karar verilen sermaye piyasası araçlarının Kurulca belirlenen esaslar çerçevesinde teslimi zorunludur. Teslim edilen sermaye piyasası araçları kendiliğinden hükümsüz hâle gelir. Teslim edilmeyen sermaye piyasası araçları ise kaydileştirilme kararından sonra borsada işlem göremez, aracı kurumlarca bu sermaye piyasası araçlarının alım satımına aracılık edilemez.

(5) Kayden izlenen sermaye piyasası araçları üzerindeki hakların üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesinde, MKK’ ya yapılan bildirim tarihi esas alınır.

(6) Payların devrinin, 6102 sayılı Kanunun ilgili hükümleri çerçevesinde ortaklıklar tarafından pay defterine kaydında, ilgililerin başvurusuna gerek kalmaksızın MKK nezdinde izlenen kayıtlar esas alınır.

(7) Kayden izlenen sermaye piyasası araçlarına ilişkin tedbir, haciz ve benzeri her türlü idari ve adli talepler münhasıran MKK’ nın üyeleri tarafından yerine getirilir. İlgili kanunlar uyarınca elektronik ortamda tebligatı yapılan alacakların takip ve tahsiline ilişkin hükümler saklıdır.”

1.3.3.2. Kaydi Sistemin Özellikleri

Türk hukukunda benimsenen ve uygulanan kaydi sistem; sermaye piyasası araçlarının merkezi, açık ve kaydi olarak müşteri ismine göre saklandığı bir sistemdir.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere, Türkiye’deki kaydi sistemin ilk ve en önemli özelliği merkezi olmasıdır. Türk hukukunda kaydi sistemin merkezi saklama özelliği, başlangıçta saklama ve takas işlemlerinin tek bir çatı altında (Takasbank) birleştirildiği bir sistem ile sağlanmaktayken; MKK’ nın kurulması ile birlikte, saklama ile takas işlemlerinin birbirine uyumlu farklı kuruluşlar tarafından yerine getirildiği bir sistem haline gelmiştir. Bu sistemde saklama hizmeti, MKK tarafından, alım satım işlemlerinin takas hizmeti ise, Takasbank tarafından verilmektedir. Merkezi Kayıt Kuruluşu sistemi; kaydileştirilecek tüm sermaye piyasası araçlarının ve bunlara bağlı hakların tutulmasını sağlayan, çoklu para birimi ve çoklu dil sistemi ile çalışan, hesap yapılarının esnek olduğu, MKK içi ve dışı tüm kullanıcıların kolaylıkla bağlanarak işlem yapabildikleri ve rapor alabildikleri, kesintisiz hizmet sunan ve yüksek güvenlik standartlarına sahip bir yapıdadır¹⁹⁷.

Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından tek bir merkezde saklanan sermaye piyasası araçları, saklama yöntemlerinden açık saklama yöntemine göre saklanmaktadır¹⁹⁸. Açık saklama yönteminde, sermaye piyasası araçları saklama kuruluşuna kutu, zarf, torba vb. kapalı bir aracın içinde değil açık olarak tevdi edilmektedir¹⁹⁹. Dolayısıyla saklama kuruluşu sakladığı sermaye piyasası aracının türünü, özelliklerini ve hak sahiplerini bilmektedir²⁰⁰.

Kaydi sistemin bir diğer özelliği ise, sermaye piyasası araçlarının fiziki olarak değil elektronik ortamda kaydedilerek saklanmasıdır. Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından elektronik ortamdaki hesaplara kaydedilerek gerçekleştirilen saklama hizmeti, kaydi bir saklama hizmetidir. Bu husus SPKur’un Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul Ve Esasları Hakkında Tebliğ (Tebliğ II-13.1)’in 36. maddesinde *“MKK, kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin haklarla ilgili değişiklikleri, izleyen on yıl süreyle değişiklikten önceki haliyle değiştirilemez bir şekilde elektronik ortamda saklar. Yatırım fonu kayıtlarının saklanması için, Kurulca daha uzun bir süre belirlenebilir.”* şeklinde ifade edilmiştir.

¹⁹⁷ Merkezi Kayıt Kuruluşu, Merkezi Kaydi Sistem İş ve Bilişim Uygulama İlke ve Kuralları Yönergesi, s. 5.

¹⁹⁸ Açık saklama ile ilgili detaylı bilgi için çalışmamızın “Saklama Türleri” başlıklı bölümü bakınız.

¹⁹⁹ Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak, s.3; Turanboy, Varakasız, s. 6.

²⁰⁰ Açık saklama ile ilgili detaylı bilgi için çalışmamızın “Saklama Türleri” başlıklı bölümü bakınız.

Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından tek bir merkezde, açık ve kaydi olarak saklanan sermaye piyasası araçları, müşteri ismine göre saklanmaktadır. Söz konusu yöntemde, her sermaye piyasası aracı, sahibinin kimlik bilgilerinin de yer alacağı şekilde oluşturulan bir sicil numarasına göre saklanmaktadır²⁰¹. Sermaye Piyasası Kanunu m.13'te müşteri ismine göre saklama yöntemi *“Kaydi sermaye piyasası araçları, nama veya hamiline yazılı olmalarına bakılmaksızın isme açılmış hesaplarda izlenir. Kurul, sermaye piyasası aracının türüne ve ihraççısının veya MKK üyesinin niteliğine göre sermaye piyasası araçlarının hak sahibi ismine hesap açılmaksızın hesapların toplu olarak tutulmasına karar verebilir.”* şeklinde ifade edilmiştir. Sistem itibari ile kural, müşteri ismine göre saklama yönteminde, her bir sermaye piyasası aracının sahibi ismen bilindiği için, sermaye piyasası aracı sahipleri, kendilerine verilen yetki doğrultusunda yapabilecekleri işlemleri bir aracı kuruluşa gerek olmaksızın doğrudan MKK 'ya başvurarak yapabilmeleridir²⁰².

Ancak, Türkiye’de uygulanan kaydi sistemde yatırımcılar hesaplarda ismen yer alsa da, kural olarak doğrudan işlem yapamamaktadırlar. Yatırımcıların işlem yapabilmeleri için, kural olarak MKK üyesi olan bir aracı kuruluş tarafından temsil edilmeleri gerekmektedir. İşte kaydi sistemdeki işlemlerin kural olarak yatırımcılar tarafından değil de aracı kuruluşlar tarafından yapılabildiği kaydi sistem modeline Model C adı verilmektedir²⁰³. Türk hukukunda benimsenen kaydi sistem de Model C esas alınarak oluşturularak uygulanmaktadır.

1.3.3.3. Kaydi Sistemin İşleyişi

1.3.3.3.1. Kaydi Sistemin Kapsamı

Kaydi sistemin kapsamının belirlenmesi için, kaydi sisteme tabi şirketler ile kaydileştirilecek sermaye piyasası araçlarının tespit edilmesi gerekmektedir. Kaydi sistem ve kaydileştirmeye ilişkin hukuki düzenlemeler, Sermaye Piyasası Kanunu’nda

²⁰¹ Haselçin, Tez, s. 37; Sancak ve Bastı, s.45; Ünal, Kaydileştirme, s. 139.

²⁰² Haselçin, Tez, s. 37; Sancak ve Bastı, s.45; Ünal, Kaydileştirme, s. 139.

²⁰³ Kaydi sisteme ilişkin temelde üç farklı uygulama modeli söz konusudur. Bu modeller Model A, Model B ve Model C olarak adlandırılmıştır. Model A olarak adlandırılan kaydi sistem modelinde merkezi saklama kuruluşu üyeleri bazındaki sermaye piyasası araçlarına ilişkin kayıtları tutarken bu araçlar üzerindeki hak sahipliğine ilişkin ayrıntılı kayıtlar ihraççılar ya da aracı kuruluşlar gibi üyeler tarafından tutulmaktadır. Kaydi sisteme ilişkin uygulama modellerinden olan Model B’ de ise merkezi saklama kuruluşunda hesaplar yatırımcı bazında ve ismen tutulmaktadır. Ünal, Kaydileştirme, s. 139 vd.

yer aldığından, Kanun kapsamına dâhil olan şirketler kaydi sisteme tabi olacaklardır. Sermaye Piyasası Kanunu'nun kapsamı ise m.2'de düzenlenmektedir. Buna göre; *“Sermaye piyasası araçları, bu araçların ihracı, ihraççılar, halka arz edenler, sermaye piyasası faaliyetleri, sermaye piyasası kurumları, borsalar ile sermaye piyasası araçlarının işlem gördüğü diğer teşkilatlanmış piyasalar, piyasa işleticileri, Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği, Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği, merkezî takas kuruluşları, merkezî saklama kuruluşları, Merkezî Kayıt Kuruluşu ve Sermaye Piyasası Kurulu bu Kanun hükümlerine tabidir. Halka açık olmayan anonim ortaklıkların halka arz edilmeyen pay ihraçları, bu Kanun kapsamı dışındadır.”* İlgili düzenleme nedeniyle halka açık şirketler Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında oldukları için kaydi sisteme tabi olacaklar iken; halka açık olmayan anonim şirketler ile bu şirketlerin halka arz edilmeyen hisse senetleri Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında olmayacağından kaydi sisteme tabi olmayacaklardır²⁰⁴.

Kaydi sistemin kapsamında dikkate alınacak diğer bir husus ise, kaydileştirilebilecek sermaye piyasası araçlarıdır. Kaydileştirilecek sermaye piyasası araçları açısından kaydi sistem, tam kaydi sistem ve kısmi kaydi sistem olmak üzere ikiye ayrılabilir²⁰⁵. Tam kaydi sistem, sistem kapsamında yer alan bütün sermaye piyasası araçlarının kaydileştirildiği ve kaydileştirilen bu araçlara ilişkin işlemlerin de kaydi şekilde yapıldığı bir sistemdir²⁰⁶. Kısmi kaydi sistemde ise kural olarak, bütün sermaye piyasası araçları kaydileştirilerek söz konusu araçlara ilişkin işlemlerin kaydi olarak yapılması mümkün olsa da, bu sistem kaydileştirilen sermaye piyasası araçlarının fiziki olarak elde bulundurulmasına ve bu fiziki sermaye piyasası araçlarının kullanılmasına da izin

²⁰⁴ 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu “Kısaltmalar ve tanımlar” başlıklı madde 3/1-e’de yer alan hükmüne göre halka açık şirket, *“payları halka arz edilmiş olan veya halka arz edilmiş sayılan anonim şirketler”* şeklinde tanımlanmıştır. Dolayısıyla halka açık şirket olarak nitelendirilebilmek için şirketin payları ya halka arz edilmeli ya da halka arzedilmiş sayılmalıdır. Halka arz ise aynı maddenin f bendinde *“sermaye piyasası araçlarının satın alınması için her türlü yoldan yapılan genel bir çağrısı ve bu çağrı devamında gerçekleştirilen satış”* olarak tanımlanmıştır. Halka arz edilmiş sayılmaya ilişkin tanımlamaya Kanun’un “Kısaltmalar ve tanımlar” başlıklı 3. maddede yer verilmesi de “Halka açık ortaklık statüsünün kazanılması” başlıklı 16. maddesinde yer verilmiştir. Söz konusu madde hükmüne göre *“Payları borsada işlem gören ortaklıklar ile pay sahibi sayısı beş yüzü aşan anonim ortaklıkların payları halka arz olunmuş sayılır. Bu ortaklıklar halka açık ortaklık hükümlerine de tabi olurlar.”* Bu düzenleme nedeniyle paylarını halka arz etmese dahi pay sahibi sayısı beş yüzü geçen anonim şirketler halka açık anonim şirket olarak nitelendirilebilecektir.

²⁰⁵ Manavgat, Kaydi Sistem, s.160; Özer, Kaydi Değer, s.797; Özer, Tez, s. 40; Ünal, Kaydileştirilme, s. 174.

²⁰⁶ Manavgat, Kaydi Sistem, s. 160; Özer, Kaydi Değer, s.797; Özer, Tez, s.40; Ünal, Kaydileştirme, s. 174.

verilmektedir²⁰⁷. Türk hukuku açısından benimsenen kaydi sistem türü ise, sistem kapsamında kaydileştirilen sermaye piyasası araçlarının fiziki olarak kullanımına izin verilmemesi nedeniyle tam kaydi sistemdir²⁰⁸. Sermaye Piyasası Kanunu, kaydileştirilecek sermaye piyasası araçlarına karar verme yetkisini SPKur' a vermiştir. SPK'nın kaydileştirmeye ilişkin 13. maddesi uyarınca, SPKur, kayden ihraç edilecek sermaye piyasası araçlarını ve kayden izlenecek hakları belirler; türleri ve ihraççıları itibarıyla kaydileştirmesine, kayıtların tutulmasına ve üyelik şartlarını kaybeden ihraççıların paylarının kayden izlenmesinin sona erdirilmesine ilişkin usul ve esasları düzenler. Sermaye Piyasası Kurulu, kayden izlenecek hakları belirlerken hukuken kaydileştirilmeye elverişli olup olmamasının yanında, nitelik itibarıyla de kaydileştirmeye elverişli olup olmadığını dikkate almalıdır²⁰⁹. Sermaye piyasası araçlarının kaydileştirme süreci 25.04.2005 tarihinde yatırım fonları ile başlamış, 28.11.2005 tarihinde İMKB'de işlem gören pay senetlerinin kaydileştirilmesi ile devam etmiştir²¹⁰. Hâlihazırda kaydileştirilerek MKK' da saklanan sermaye piyasası araçları; pay senetleri, yatırım fonları, özel sektör borçlanma araçları, borsa yatırım fonları ve varantlardır²¹¹.

1.3.3.2. Takasbank ve Kaydi Sistemdeki Yeri

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Takas ve Saklama Anonim Şirketi, 12 Temmuz 1991 yılında İMKB ve üyelerinin ortaklığı sonucunda kurulmuştur²¹². Takas ve Saklama A.Ş.'nin kurulması ile birlikte, sermaye piyasası araçlarının saklanması ve alım satım işlemlerinin takas hizmetleri, İMKB bünyesindeki müdürlükten söz konusu şirkete devredilmiştir²¹³. Takas ve Saklama A.Ş. ,23 Mart 1995 tarihinde Resmi Gazete' de yayınlanan Bakanlar Kurulu'nun kararı ile İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş.

²⁰⁷ Manavgat, Kaydi Sistem, s. 160; Özer, Kaydi Değer, s.798; Özer, Tez, s. 40; Ünal, Kaydileştirme, s.174.

²⁰⁸ Manavgat, Kaydi Sistem, s. 160; Haselçin, s.93; Sancak ve Bastı, s. 48; Ünal, Kaydileştirme, s.175.

²⁰⁹ Misli nitelik taşımadığı gibi tedavül kabiliyeti de çok düşük olan opsiyon senetlerinin kaydileştirilmesi sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesinde temel olan düşünce ile çelişmektedir. Bu hususta detaylı bilgi için bkz. İsmail Kırca, *Hukuki Yönüyle Borsa Opsiyon İşlemleri*, Ankara, 2000.

²¹⁰ Merkezi Kayıt Kuruluşu Kimdir? ,<https://www.mkk.com.tr/tr/content/Hakkimizda/MKK-Kimdir>-Erişim Tarihi: 07.02.2017.

²¹¹ Merkezi Kayıt Kuruluşu Kimdir? ,<https://www.mkk.com.tr/tr/content/Hakkimizda/MKK-Kimdir>-Erişim Tarihi: 07.02.2017.

²¹² Takasbank, Ana Sözleşmesi'nin 1. Maddesindeki hüküm uyarınca yatırım bankası olarak kurulmuştur.

²¹³ Boğa, s.167; Haselçin, Tez, s.32; Özer, Tez, s. 33; Karababa, s.162; Korkmaz ve Ceylan, s.100; Manavgat, Merkezi Saklama, s.130; Tanör, Taraflar, s. 345; Takasbank Tarihçe, www.takasbank.com.tr/tr/Sayfalar/Tarihce, (Erişim Tarihi: 24/01/17, 14:00); Yaman, Tez, s. 76; Yasin, 140.

unvanını alarak, mevduat kabul etmeyen bir banka haline gelmiştir²¹⁴. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın unvanının Borsa İstanbul A.Ş. (BİAŞ) olarak değişmesi sonucunda Nisan 2013'de şirketin unvanı İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.-Takasbank olarak değiştirilmiştir²¹⁵.

Takasbank, hâlihazırda tamamı ödenmiş olan 600.000.000 TL sermayesi bulunan ve bu sermayenin %62,25 Borsa İstanbul AŞ'ye, %17,78 on üç adet bankaya, %19,97' si ise kırk aracı kuruma ait toplamda elli dört ortağı bulunan mevduat kabul etmeyen bir banka olarak faaliyetlerini sürdürmektedir²¹⁶.

Takasbank'ın temel amacı, ana sözleşmesinin 3. maddesinde de belirtildiği üzere, ilgili mevzuat çerçevesinde takas ve saklama hizmetleri vermek, finansal hizmetleri ve her türlü iktisadi faaliyeti gerçekleştirmek suretiyle, ülkemiz piyasalarının rekabet gücünü artırmaktır²¹⁷. Takasbank, sermaye piyasası araçlarının saklanmasına ek olarak, sermaye piyasası araçlarına ilişkin olarak borsada gerçekleştirilen alım satım işlemleri sonucunda, tarafların karşılıklı yükümlülüklerini yerine getirilebilmesi için takas işlemlerini yapma konusunda da yetkilendirilmiştir²¹⁸. Takasbank, Borsa İstanbul bünyesinde bulunan piyasalarda gerçekleşen; pay, borçlanma araçları, yurt dışı sermaye piyasası araçları, türev araçlar ve kıymetli madenler ile ilgili işlemlerin nakit ve menkul kıymet takasını sonuçlandırmak üzere yetkilendirilmiş merkezi takas kuruluşudur. Borsa İstanbul üyelerinin alım satım işlemlerinden doğan menkul kıymet teslim etme ve teslim alma taahhütleri ile alım satıma konu olan menkul kıymet karşılığındaki ödeme taahhütleri, Takasbank aracılığıyla hesaben sonuçlandırılmaktadır. Ancak Takasbank, ana sözleşmesinde amaçları arasında belirtilen saklama hizmetini, 2001 yılında kurulan

²¹⁴ Takasbank, 1 Ocak-30 Eylül 2016 Faaliyet Raporu, s.5.

²¹⁵ Takasbank Tarihçe, www.takasbankcom.tr/tr/Sayfalar/Tarihce, Erişim Tarihi: 24/01/17, 14:15, Takasbank Ana Sözleşmesi'nin 2. maddesi uyarınca Banka'nın ticaret unvanı İstanbul Takas ve Saklama Bankası Anonim Şirketi, işletme adı ise "Takasbank"tır.

²¹⁶ Türkiye Garanti Bankası A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası sermayenin %4,37' si ile ortakken diğer on adet banka toplamda sermayenin %4,66'sı ile ortaktır. Tacirler Menkul Değerler A.Ş. % 4,66, Philip Capital Menkul Değerler A.Ş. % 4,65, Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş. %4,38, Yatırım Finansman Menkul Değerler A.Ş. % 1, 62 ile Takasbank A.Ş.'ne ortakken diğer otuz altı adet aracı kurum % 4,67 ile ortaktır. Takasbank 2016 Faaliyet Raporu, s.25, Takasbank Sermaye Yapısı, <https://www.takasbank.com.tr/tr/Sayfalar/SermayeYapisi.aspx>, (Erişim Tarihi: 24/04/17).

²¹⁷ Takasbank Ana Sözleşmesi, <https://www.takasbank.com.tr/tr/Hukuki%20Cerceve/ana%20sozlesme.pdf>, Erişim Tarihi: 25/01/17.

²¹⁸ Haselçin, Tez, s.33; Karababa, s. 162; Korkmaz ve Ceylan, s.100; Manavgat, Merkezi Saklama, s, 129,130; Yasaman, s.167.

ancak 2005 yılında faaliyete geçen kurucu ortakları arasında yer aldığı ve altyapı çalışmalarında da görev üstlendiği MKK'ya devretmiştir.

Saklama görevi MKK'ya devredilmeden önce Takasbank, aynen saklama, mislen saklama ve müşteri ismine göre saklama olmak üzere üç ayrı saklama yöntemleri uygulamıştır²¹⁹. Aynen saklama yönteminde, sermaye piyasası araçları içerdikleri haklar, özellikleri ve türleri dikkate alınarak aynı türde, aynı hak ve özelliklere sahip olan araçlar, saklatan adına ayrı bir yerde saklanmaktayken mislen saklanmada saklanmak üzere tevdi edilen sermaye piyasası araçları bir arada saklanmaktadır²²⁰. Müşteri ismine göre saklama yönteminde ise, tevdi edilen sermaye piyasası araçları Takasbank nezdinde aracı kuruluşun alt hesabında saklanmaktadır²²¹. Bu yöntem, SPKur'un 1995 tarihli bir kararı ile yatırımcıların hisse senetlerinin aracı kurumların alt hesaplarında müşteri kod numarası ile saklanmasına ilişkin zorunluluk getirmesi üzerine uygulanmaya başlanan, müşteri kod numarasına göre saklamanın ardından kabul edilen saklama yöntemidir²²². Söz konusu yöntemle geçişin altında kurum nezdinden saklanan araçların icra takiplerinden etkilenmesi yatmaktadır. Zira aracı kuruma yapılan icra takiplerinden söz konusu kurum nezdinde saklanan sermaye piyasası araçlarının bu takiplerinden etkilenmemesi amacı müşteri kod numarasına göre saklama yöntemi ile gerçekleştirilememiştir²²³. Bu nedenle, Mayıs 1999 tarihinden itibaren sermaye piyasası araçları müşteri ismine göre saklama yöntemine göre saklanmaya başlamıştır²²⁴.

Takasbank'ın kamu payı yüzde ellinin altına düşünceye kadar, yetkilerini kullanırken yapmış olduğu hesap ve işlemleri, ana sözleşmesinin ek m.3 hükümleri uyarınca SPKur'un listesindeki bağımsız denetim kuruluşları arasından Hazine Müsteşarlığınca seçilecek bir bağımsız denetim kuruluşunca yapılmaktadır. Takasbank, bağımsız

²¹⁹ Haselçin, Tez, s. 35; Sancak ve Bastı, s. 45; Yalın, Tez, s. 52.

²²⁰ Aynen saklama ve mislen saklama yöntemleri hakkında daha detaylı bilgi için çalışmamızın "Saklama Türleri" başlıklı bölümü bakınız.

²²¹ Haselçin, Tez, s. 37; Peker ve Karaağaçlı, s.352; Sancak ve Bastı, s.45; Ünal, Kaydileştirme, s. 139; Yalın, Tez, s.24.

²²² Haselçin, Tez, s.36; Sancak ve Bastı, s.45; Ünal, Kaydileştirme, s.138; Tarihsel Gelişmeler, <http://www.borsaistanbul.com/kurumsal/borsa-istanbul-hakkinda/tarihsel-gelistmeler>, Erişim Tarihi: 25/01/17, Yalın, Tez, s. 25.

²²³ Haselçin, Tez, s. 36; Sancak ve Bastı, s.45; Ünal, Kaydileştirme, s. 138.

²²⁴ Tarihsel Gelişmeler, <http://www.borsaistanbul.com/kurumsal/borsa-istanbul-hakkinda/tarihsel-gelistmeler>, (Erişim Tarihi: 25/01/17).

denetim kuruluğu tarafından hazırlanan bu raporu, eđ zamanlı olarak SPKur, Hazine Müsteşarlığı ve BDDK'ya sunmaktadır²²⁵.

1.3.3.3. Merkezi Kayıt Kuruluđu ve Kaydi Sistemdeki Yeri

Sermaye piyasası araçlarının kaydileştirme işlemini yapan tüzel kişilik olan MKK' nın kurulmasına ilişkin hukuki düzenlemeye, ilk olarak 1999 yılında 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda yapılan değışiklik sonucunda eklenen 10/A maddesinde yer verilmiştir. Bu düzenlemenin ardından 2001 yılında, Bakanlar Kurulu tarafından dayanağı 2499 sayılı SPK 10/A maddesi olan MKK' nın kuruluş, faaliyet, çalışma ve denetimine ilişkin “Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmelik” çıkarılmıştır. Yönetmeliğin ilgili maddelerinde de düzenlendiğı üzere; MKK, anonim şirket statüsünde olmak üzere ve ilk esas sözleşmesinin SPKur tarafından hazırlanması suretiyle 2001 yılında kurulmuştur²²⁶. 2499 sayılı SPK'nın, 6362 sayılı SPK'nın yürürlüğe girmesi sonucu yürürlükten kaldırılması ile birlikte dayanağını oluşturduğu “Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmelik” de yürürlükten kalkmıştır. Bu Yönetmeliğin yerini, 07.08.2014 tarihli “Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma Ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmelik” almıştır. Merkezi Kayıt Kuruluşu'nun ortakları %64,9 hisse ile İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş., % 30,1 hisse ile Borsa İstanbul A.Ş. ve % 5 hisse ile Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği'dir²²⁷.

Merkezi Kayıt Kuruluşu, 6362 SPK m.81'de “*Merkezî Kayıt Kuruluşu, sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesine ilişkin işlemleri gerçekleştirmek, kaydileştirilen bu araçları ve bunlara bağı hakları, elektronik ortamda, üyeler ve hak sahipleri itibarıyla kayden izlemek, bu araçların merkezî saklamasını yapmak üzere kurulmuş,*

²²⁵ Takasbank Ana Sözleşmesi madde 3, <https://www.takasbank.com.tr/tr/Hukuki%20Cerceve/ana%20sozlesme.pdf>, (Erişim Tarihi: 25/01/17).

²²⁶ 14.05.2001 tarih ve 2001/2475 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile çıkarılan ““Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmelik”;

Kuruluş ve organlar

Madde 5– MKK, Kanun ve ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde faaliyette bulunmak üzere, anonim ortaklık şeklinde kurulur.

Geçici Madde 1– MKK' nın ilk ana sözleşmesi Kurul tarafından hazırlanır ve kuruluş işlemleri Kurucular tarafından tamamlanır.

²²⁷ Merkezi Kayıt Kuruluşu Sermaye ve İştirakler, <https://www.mkk.com.tr/tr/content/Hakkimizda/Sermaye-Istirakler> (Erişim Tarihi: 09.02.2017).

özel hukuk tüzel kişiliğini haiz anonim şirkettir.” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımda da açıkça ifade edildiği üzere, MKK özel hukuk tüzel kişiliği haiz bir anonim şirket statüsünde olsa da, SPK ve MKK Yönetmeliği’nde bulunan çeşitli düzenlemeler nedeniyle kendine özgü bir hukuki statüsü olduğu kabul edilmektedir²²⁸. Zira SPK m.81/6 ve MKK Yönetmeliği m.31/1 hükümleri gereğince MKK, Sermaye Piyasası Kurulu’nun gözetimi ve denetimi altındadır. Yine MKK Yönetmeliği ilgili maddeleri uyarınca, esas sözleşme değişiklikleri ve pay devirleri için SPKur’ un izni arandığı gibi, genel kurul kararları açısından da SPKur’ a önemli yetkiler verilmiştir²²⁹. İşte tüm bu düzenlemeler, MKK ’nın kendine özgü bir statüye sahip olduğunu göstermektedir.

Merkezi Kayıt Kuruluşu nezdinde tutulacak olan hesaplar, SPKur tarafından çıkarılan Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul Ve Esasları Hakkında Tebliğ (II-13.1) m.6/1’e göre; “...TCMB, ihraççılar, yatırım kuruluşları, merkezi takas kuruluşları ile Kurul tarafından belirlenen diğer kuruluşlar itibarıyla açılır.”²³⁰. Hak sahiplerinin adına, yatırımcı ve ortak hesabı olarak açılan hesaplar, kimlik bilgilerinin MKK’ya bildirilmesi sonucunda açılmaktadır. Açılan bu hesapların, hesaplar üzerinde işlem yapma yetkisi olan üyeler ile bağlantısı da kurulmaktadır. Ancak TCMB ve merkezi takas kuruluşları tarafından hesap açılması durumunda, söz konusu kuruluşlar herhangi bir üye ile bağlantı kurmaksızın doğrudan

²²⁸ Boğa, s.166; Manavgat, Kaydi Sistem, s. 172; Ünal, Kaydileştirme, s.250; Sevi, 235; Turanboy, Kaydi Değer, s. 46-50.

²²⁹ “Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma Ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmelik”

Pay sahipliği ve esas sözleşme

MADDE 6/2: MKK esas sözleşmesi Kurulca onaylanır.

Pay devri ve esas sözleşme değişiklikleri

MADDE 7 – (1) Pay grupları esas sözleşmede belirlenir. Paylar ancak aynı grup içinde devredilebilir.

Aynı grup içinde başka ortak yoksa veya aynı gruptaki mevcut ortaklar devir almak istememişse Kurulun uygun göreceği diğer gruplardaki ortaklara veya üçüncü kişilere devir yapılabilir.

(2) Doğrudan veya %5 ve üzeri devir sonucu doğuracak dolaylı pay devirleri ile pay devri söz konusu olmasa dahi doğrudan veya dolaylı olarak yönetim kontrolünün devri sonucunu doğuran her türlü işlem ve esas sözleşme değişiklikleri Kurulun iznine tâbidir. İmtiyazlı payların devri her halükârda Kurul iznine tabidir.

(3) Kurulun uygun görüş vermediği esas sözleşme değişiklikleri ile izin vermediği pay devirleri veya yönetim kontrolünün devri sonucunu doğuran işlemler hükümsüzdür. Bu hükme aykırı pay devirleri ortaklık pay defterine kaydolunmaz ve bu şekilde yapılan kayıtlar hüküm ifade etmez.

Toplantı ve karar nisabı

MADDE 15/2: Kurul, MKK esas sözleşmesinde ağırlaştırılmış toplantı ve karar nisapları öngörülmesini isteyebilir.

Genel kurul

MADDE 12/3: İlgili mevzuata aykırılıklar ve/veya Kurulca gerekli görülmesi hallerinde Genel Kurul, gerekliliğin belirlendiği tarihten itibaren, Kurul tarafından 15 iş günü içinde olağanüstü toplantıya çağırılır ve Genel Kurul gündemi Kurul tarafından belirlenerek pay sahiplerine duyurulur.

²³⁰ 7/8/2014 tarihli ve 29081 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanmıştır.

hesap açtırabilmektedir²³¹. Merkezi Kayıt Kuruluşu nezdinde tutulacak olan hesaplar; ihraççı hesabı²³², TCMB hesabı²³³, yatırım kuruluşu hesabı²³⁴, yatırımcı hesabı²³⁵, merkezi takas kuruluşu hesabı²³⁶ ve ortak ve yatırımcı hesaplarının²³⁷ alt hesaplarıdır.

²³¹ 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu madde 77/1'e göre "Merkezi takas kuruluşları, borsalarda ve teşkilatlanmış diğer pazar yerlerinde işlem gören sermaye piyasası araçlarının teslimi, bedellerinin ödenmesi ve bu işlemlere ilişkin teminat yükümlülüklerinin ifası ile ilgili işlemleri yürüten anonim ortaklık şeklindeki özel hukuk tüzel kişiliğini haiz kurumlardır."

²³² **İhraççı hesabı**

MADDE 7 – (1) İhraççı hesabı, kaydi sermaye piyasası araçları için açılır. / (2) İhraççı hesapları; ihraççı havuz hesabı, ortak hesabı ve bilinmeyen ortak hesabından oluşur. İhraççının yatırım fonu kurucusu olması halinde ihraççı hesapları havuz hesabı ve bilinmeyen katılımcı hesabından oluşur. / (3) İhraççı havuz hesabı, kaydi sermaye piyasası araçları ihracına ilişkin geçici kayıtların izlenmesi amacı ile tutulur. İhraç edilecek kaydi sermaye piyasası araçlarının satış süresi boyunca takibi havuz hesabında yapılır ve satışa konu olan tutarlar satış süresinde kaydi sermaye piyasası araçlarının satılması ile veya satış öncesinde, ilgili hesaplara yapılacak kayıt neticesinde bu hesaptan düşülür. Yatırım fonu katılma paylarının ihraç ve iptal işlemleri de havuz hesabı kullanılarak yapılır. / (4) Ortak hesabı, ihraççı tarafından münferiden pay sahipleri için, MKK tarafından belirlenen bilgilerin MKK'ya iletilmesi ile açılır. Ortak hesabına sadece Borsada işlem görmeyen payların kayıtları yapılabilir. Bu hesaptaki kaydi sermaye piyasası araçları, ihraççının verdiği bilgiler doğrultusunda türleri ve hak sahipleri itibarıyla tutulur. / (5) Bilinmeyen ortak ve bilinmeyen katılımcı hesabı, kaydi dönüştürme aşamasında, hak sahiplerinin ihraççı tarafından bilinmemesi durumunda, bu nitelikteki payların toplu olarak izlenmesi amacı ile oluşturulur. Bu hesapta izlenen sermaye piyasası araçlarının kaydıleştirilmesi halinde MKK kayıtlarında gerekli düzeltmeler yapılır. Bu durumda ihraççı ve ilgili diğer üyeler MKK tarafından istenecek bilgileri temin ederek kayıtlardaki değişiklikleri yapar.

²³³ **TCMB hesabı**

MADDE 9 – (1) TCMB Hesabı, TCMB adına açılan DİBS Genel Depo Hesabıdır. / (2) DİBS Genel Depo Hesabı, EMKT sistemindeki bankalara ait depo hesaplarında bulunan kıymetlerin toplu olarak, hak sahibi bazında ayırım olmaksızın izlenmesini sağlamak için kullanılır. / (3) TCMB görüşü alınarak ihtiyaç duyulan diğer hesaplar da MKK tarafından açılabilir.

²³⁴ **Yatırım kuruluşu hesabı**

MADDE 10 – (1) Yatırım kuruluşu hesabı, DİBS Depo hesabı, işlemlerin niteliğine göre açılacak havuz hesapları ve yatırımcı hesaplarından oluşur. / (2) DİBS Depo Hesabı münhasıran, EMKT sistemindeki banka depo hesapları ile MKK nezdindeki yatırım kuruluşu hesapları arasındaki DİBS aktarımlarının ve yatırımcılarla gerçekleştirilecek alım/satım işlemleri sonucunda yatırımcı hesapları ile ilgili aktarımların yürütülmesi için kullanılır. / (3) Yatırım kuruluşu havuz hesapları, yatırım kuruluşunun, hesap sahibinin vekili sıfatıyla takas işlemlerini yerine getirmesi için kullanılır. / (4) Yatırımcı hesabı, yatırım kuruluşunun işlem yapmaya yetkili olduğu hak sahipleri adına açılmış hesaplardan oluşur.

²³⁵ **Yatırımcı hesabı**

MADDE 11 – (1) Yatırımcı hesabı, hak sahibi adına açılmış, nama veya hamiline yazılı olmalarına bakılmaksızın kaydi sermaye piyasası araçlarının izlendiği hesaptır. DİBS' ler dahil, yatırımcılara ait kaydi sermaye piyasası araçları yatırımcı hesaplarında izlenir. Bununla birlikte, Kurul tarafından her bir sermaye piyasası aracının ve/veya bu aracın konu edildiği işlemin niteliğine göre toplu olarak izleme kararı da verilebilir. / (2) Yatırımcı hesabı, yatırımcıların talepleri üzerine, üye sıfatını haiz yatırım kuruluşları ve merkezi takas kuruluşları tarafından MKK'ya yapılacak başvuru çerçevesinde açılır. MKK tarafından yatırımcı hesabı açılabilmesi için öncelikle, MKK tarafından belirlenen bilgilerin üyeler tarafından MKK'ya bildirilmesi gerekir. / (3) Anılan bilgilerin MKK'ya bildirimini takiben hesap kullanıma açılır. Yatırımcı ile ilgili tüm bilgilerin tamamlanmasıyla birlikte bir sicil numarası oluşturulur. Kurulca uygun görülen hallerde, hesabın ilgili yatırım kuruluşu tarafından açılarak kimlik bilgilerinin MKK'ya Kurulca belirlenecek ve 5 işgünü aşmayacak bir süre sonuna kadar tamamlanmasına izin verilebilir. Belirlenen sürenin bitimine kadar kimlik bilgilerinin istenen şekilde MKK'ya bildirilmemesi durumunda hesap hareketsizleştirilebilir. Hareketsizleştirme, ilgili hesaba giriş ve çıkış işlemlerinin engellenmesidir. Aynı yatırımcı bilgileri ile başka bir yatırım kuruluşu tarafından yatırımcı hesabı açılmak üzere yapılan başvurularda, aynı sicil numarası kullanılır. / (4) Aynı yatırımcı için birden fazla sicil numarası oluşturulduğunun daha sonra tespiti halinde, MKK tarafından yatırımcıya bildirimde bulunulması kaydıyla, tek sicil numarası verilir. / (5)

Sermaye Piyasası Kanunu m.13/3 uyarınca, kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin haklar MKK tarafından izlenecektir. Bu noktada, MKK tarafından kaydi sermaye piyasası araçlarının kayden izlenebilmesi amacıyla tutulan sicilin, tapu sicili gibi resmi sicil niteliğinde olup olmadığı hususu önem arz etmektedir. Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından sermaye piyasası araçlarına ilişkin tutulan sicil de tapu sicili, ticaret sicili gibi kanun ile kurulmuş olan bir sicil olmakla birlikte, TMK m.7 kapsamında resmi sicil niteliğine sahip değildir. Zira bu sicil, kamu kurum veya kuruluşu tarafından değil, özel hukuk tüzel kişiliğine sahip bir anonim şirket olan MKK tarafından tutulmaktadır. Aynı zamanda, SPK m.81/5'e göre, kayıtların yanlış tutulmasından dolayı hak sahiplerinin uğrayacağı zararlardan tapu sicilinde olduğu gibi devlet değil, kusurları oranında MKK ve üyeleri sorumlu olacaktır. Bu düzenleme de MKK tarafından tutulan sicilin resmi sicil olmadığı görüşünü desteklemektedir²³⁸. Kayıtların tutulmasındaki yanlışlıklar ve aksaklıklardan dolayı, hak sahiplerinin uğramış olduğu zararlardan MKK' nın ve üyelerinin kusurları oranında sorumlu olması, sicildeki kayıtların hukuki niteliğinin tespitinde de dikkate alınmalıdır²³⁹. Sicil kayıtlarının tutulmasındaki sorumluluğun kusur sorumluluğu esasına göre belirlenmiş olması, bu sicil kayıtların kamu güvenine haiz olmadıklarını göstermektedir.

Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından izlenen haklara ilişkin bütün işlemler, MKK tarafından tutulan sicildeki kayıtlara geçirilmektedir. Kaydi sisteme geçirilen bu kayıtların hukuki niteliğine göre; sistem, kurucu kayıt sistemi ve açıklayıcı kayıt sistemi

Bu maddede yer alan bilgilerin sağlanması koşulu ile birden fazla kişinin müşterek hesap açtırma talepleri üzerine, üyeler tarafından müşterek mülkiyet yatırımcı hesabı açılır. Maliklerin iştirak oranları da kayden izlenir. / (6) MKK tarafından ikinci fıkra uyarınca belirlenen bilgiler, resmi kurumların veri tabanlarından elektronik ortamda temin edilebilir.

²³⁶ **Merkezi takas kuruluşu hesabı**

MADDE 12 – (1) Merkezi takas kuruluşu hesabı; takas havuz hesabı, havuz hesabı ve yatırımcı hesabından oluşur. Merkezi takas kuruluşunun faaliyetlerinin gerektirdiği diğer hesaplar MKK' nın onayıyla açılabilir. Ancak bu kuruluşların yatırımcı hesaplarında kayıtları izlenebilecek yatırımcı türleri için önceden Kurul onayı alınması gerekir. / (2) Takas havuz hesabı, merkezi takas kuruluşunun, vekil sıfatıyla üyelerin takas işlemlerini gerçekleştirmesi için kullanılır. Havuz hesabı, merkezi takas kuruluşunun hesap sahibinin vekili sıfatıyla takas işlemlerini yerine getirmesi için kullanılır. / (3) Yatırımcı hesaplarının açılmasında, 11 inci madde hükmü uygulanır.

²³⁷ Sermaye Piyasası Kurulu “Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul Ve Esasları Hakkında Tebliğ(II-13.1)”

Ortak ve yatırımcı hesaplarının alt hesapları

MADDE 13 – (1) Rehin, haciz, yatırımcı blokajı, satış blokajı ve MKK tarafından uygun görülecek diğer işlemlerin yapılması durumunda, bu işlemlere konu haklar MKK tarafından ilgili hesaplarla bağlantılı alt hesaplar açılmak sureti ile izlenir.

²³⁸ Dönmez, s.313; Turanboy, Kaydi Değer, s. 49.

²³⁹ Boğa, s. 168; Manavgat, Kaydi Sistem, s. 176; Urkan, s. 11; Turanboy, Kaydi Değer, s.50.

olmak üzere ikiye ayrılmaktadır²⁴⁰. Kurucu kayıt sisteminde, kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin haklar da bu araçlara ilişkin hukuki işlemler de, etkisini kaydın yapılması ile birlikte göstermektedir²⁴¹. Dolayısıyla kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin haklar ve hukuki işlemler, kaydi sisteme yapılan kayıt sonucunda doğmaktadır. Kurucu kayıt sisteminde, haklar kayıt ile doğmakta, hukuki işlemler kayıt ile kurulmakta olduğundan kayıtların aleniyet ve güven fonksiyonu vardır²⁴². Açıklayıcı kayıt sisteminde ise kaydi sistemde ise haklar ve hukuki işlemler kayıttan önce etkisini göstermektedir²⁴³. Açıklayıcı sistemde kayıtlar, haklar ve hukuki işlemler üzerinde herhangi bir etkisi olmaksızın, sadece kurulmuş hukuki işlemler veya doğmuş olan hakları belirlemektedir. Bu nedenle, sistemdeki kayıtların aleniyet ve güven fonksiyonu yoktur. 6362 sayılı SPK m.13/5'te, kayden izlenen sermaye piyasası araçları üzerindeki hakların üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesinde, MKK'ya yapılan bildirim tarihinin esas alınacağı düzenlemesine yer verilse de, MKK tarafından yürütülecek kayıtların hukuki niteliğine dair açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Türk hukuk doktrininde, Kanun'daki bu düzenleme nedeniyle kayıtların hukuki etkisi hususunda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre; Kanun'daki düzenleme gereğince haklar ve hukuki işlemler üçüncü kişilere karşı ancak MKK'ya bildirildiği tarihten itibaren ileri sürülebileceğinden, Türk hukukunda kurucu kayıt sistemi kabul edilmiştir²⁴⁴. Aksi görüşe göre ise, Türk hukukunda kayıtların hak veya hukuki işlemler üzerinde doğması, sona ermesi açısından herhangi bir etkisi bulunmamaktadır ve söz konusu hak veya hukuki işlem kayıtlardan önce de varlığını sürdürmektedir²⁴⁵. Bu görüşe göre, sicildeki kayıtların yanlış tutulmasından MKK'nın ve üyelerinin kusurları oranında sorumlu olmasının uzantısı olarak sicil kamu güvenliği haiz bir sicil olmayacaktır²⁴⁶. Kanaatimizce de, Türk hukukunda kayıtlar açısından geçerli olan sistem açıklayıcı kayıt sistemidir. Zira Sermaye Piyasası Kanunu'nda hakların ve hukuki işlemlerin kayıtlarla doğacağına veya terkinle sona ereceğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu

²⁴⁰ Manavgat, Kaydi Sistem, s.161; Özer, Kaydi Değer, s.798; Özer, Tez, s. 72; Turanboy, Kaydi Değer, s.50; Topuz, s. 207; Ünal, Kaydileştirme, s.354; Sevi, s.314; Yeniocak, s. 38.

²⁴¹ Manavgat, Kaydi Sistem, s. 161; Özer, Kaydi Değer, s.798; Topuz, s. 207; Turanboy, Kaydi Değer, s.50; Yeniocak, s. 38

²⁴² Manavgat, Kaydi Sistem, s.161; Özer, Kaydi Değer, s.799; Ünal, Kaydileştirme, s. 354.

²⁴³ Topuz, s. 207; Turanboy, Kaydi Değer, s. 50; Özer, Kaydi Değer, s.798; Yeniocak, s. 38.

²⁴⁴ Topuz, s. 210; Turanboy, Kaydi Değer, s.50,51; Sevi, s.315.

²⁴⁵ Akil, s. 290; Dönmez, s.311; Haselçin, Tez, s.98; Kubilay, s.812; Manavgat, Kaydi Sistem, s.181; Özer, Kaydi Değer, s.799; Sevi, s.245; ; Urkan, s. 14; Yeniocak, s. 39.

²⁴⁶ Dönmez, s.311; Manavgat, Kaydi Sistem, s.182; Sevi, s. 245; Urkan, s. 14; Ümit **Yayla**, "Merkezi Kayıt Kuruluşu ve Kaydi Sistem: Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri", *Bankacılık Dergisi*, S. 71, 2009, s.106.

nedenle, haklar ve hukuki işlemler kayıttan önce doğmakta kayıt sadece var olan bu hakkı ya da hukuki ilişkiyi tespit etmektedir.

1.3.3.4. Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydileştirilmesi

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan Tebliğ II-13.1' e göre kural sermaye piyasası araçlarının senede bağlanmaksızın elektronik ortamda kayden ihraç edilmesidir. Kaydileştirilmesine karar verilen sermaye piyasası araçlarının, Kurulca belirlenen esaslar dikkate alınarak teslim edilmesi zorunludur. Teslim edilen bu araçlar, kendiliğinden hükümsüz hale gelmektedir.

Sermaye piyasasında satışa sunulan sermaye piyasası araçları belirli usule göre kaydileştirilecektir. Tebliğ II-13.1, kaydileştirme usulünü Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) ile diğer sermaye piyasası araçları olarak ikiye ayırarak düzenlemiştir. Çalışma konumuzun DİBS' ten ziyade özel sektör sermaye piyasası araçları olması nedeniyle kaydileştirme usulü sadece özel sektör sermaye piyasası araçları çerçevesinde incelenecektir.

1.3.3.4.1. Kaydileştirme Usulü

Tebliğ II-13.1 m.16'da yer alan düzenleme uyarınca ihraççılar, izahnamenin veya ihraç belgesinin onayını izleyen iş günü sonuna kadar, kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin MKK tarafından istenen bilgileri MKK'ya bildirirler. İhraççı, ihraç kararının bir kamu otoritesinin onayını gerektirmesi halinde, onayın verilmesi veya reddi kararını, bu kararın verilmesini izleyen iş günü; bu kararlara ilişkin ortaya çıkan değişiklikleri, söz konusu değişikliğin gerçekleşmesini izleyen iş günü sonuna kadar, en seri şekilde MKK'ya bildirmekle yükümlüdür. İhraççı tarafından satış kararı, ayrıca MKK'ya bildirilir. Bu bildirim üzerine, ihraç edilen kaydi sermaye piyasası araçlarının, ilgili ihraççı havuz hesabında geçici kayıtları yapılır.

Bedelli sermaye artırımlarında, yeni pay alma hakları, SPKur düzenlemelerine uygun olarak kullanılır. Bedelli sermaye artırımı işlemlerinde, öncelikle yeni pay alma hakları bulundukları hesaplara kaydedilir. Yeni pay alma bedelinin yatırılması üzerine ilgili yeni pay alma hakları hesaplardan silinir; sermaye piyasası aracının ihraççının havuz hesabından yatırımcı ve ortak hesaplarına aktarımı, ilgili üyeler tarafından

gerçekleştirilir. Süresi içerisinde kullanılmayan yeni pay alma hakları, sürenin sonunda hesaplardan silinir. Bedelsiz sermaye artırımlarında ise, ihraççının bildirimi üzerine ihraççı havuz hesabına kaydedilmiş olan haklar, açıklanan orana göre sermaye artırımı tarihi itibarıyla üye hesaplarına aktarılır.

Satışların borsa dışında yapılması halinde, satılan pay tutarları ve alıcıların kayıt yapılmasını istedikleri yatırım hesabı bilgileri satışın yapıldığı günü izleyen iş günü sonuna kadar ihraççı veya ihraca aracılık eden üye tarafından MKK'ya bildirilir.

Ortakların sermaye artırımlarında, Borsada satışı yapılan payların kaydı, alım ve satım işlemlerinin kaydına ilişkin hükümler çerçevesinde yapılır. Tebliğ II-13.1 m.17'de düzenlenen alım ve satım işlemlerinin kaydına ilişkin hükme göre de, borsa işlemlerinin gerçekleştirilmesinden sonra yatırım kuruluşları, borsada satışı yapılan sermaye piyasası araçlarını, ilgili yatırımcı hesaplarının alt hesabı şeklinde, MKK tarafından bu işlem için açılmış olan alt hesaba aktarılır. Takas günü, takas yükümlülüğünün yerine getirilmesi amacı ile satışı yapılan kaydi sermaye piyasası araçları, yatırım kuruluşları tarafından yatırımcı hesaplarından yatırım kuruluşu havuz hesaplarına aktarılır. Yatırım kuruluşu havuz hesaplarında bulunan sermaye piyasası araçlarının takas havuz hesabına aktarılması ile söz konusu yatırım kuruluşunun takas borçları kapanır.

Tebliğ II-13.1 m.16 kapsamında belirtilen sermaye piyasası araçları dışındaki kaydi sermaye piyasası araçlarının ihraç ve satışında, işlem borsada gerçekleşmiş ise kayıtlar, alım ve satım işlemlerinin kayıtları açısından uygulanan usule göre yapılır. İşlem borsa dışında gerçekleşmiş ise, satılan tutarlara ve alıcıların kayıt yapılmasını istedikleri yatırım hesabına ilişkin bilgiler, SPKur düzenlemelerinde farklı bir süre öngörülmemiş olması halinde, satışın yapıldığı günü izleyen iş günü sonuna kadar ihraççı tarafından MKK'ya bildirilir. Yatırım fonu katılma paylarının ihracında bildirim satışın yapıldığı gün yapılır.

Yapılan bildirimler çerçevesinde, haklar, ihraççı havuz hesabından ilgili üyedeki yatırımcı hesaplarına veya havuz hesaplarına aktarılır. Havuz hesaplarına aktarımın söz konusu olduğu durumlarda yatırımcı hesaplarına dağıtım, ilgili üyeler tarafından yapılır.

Kayıtlı sermaye sisteminde satış süresi içinde satılamayan paylara ilişkin bilgiler, satış süresinin bitimini izleyen iş günü ihraççı tarafından MKK'ya bildirilir ve bu paylar ihraççı havuz hesabından silinir.

1.3.3.4.2. Kaydi Sermaye Piyasası Araçları Açısından Hakların Kullanımı

Kaydileştirilen sermaye piyasası araçlarında hakların kullanımına ilişkin Tebliğ II-13.1'de mali hakların kullanılması, yönetsel hakların kullanılması, teminat, rehin ve intifa haklarının kullanılması, külli halefiyet yolu ile devirler ve araçlar üzerinde haciz ve tedbir işlemleri düzenlenmiştir.

Sermaye piyasası aracının ilk satışa çıkarıldığı piyasa olan birincil piyasada ihraççılara bazı yükümlülükler yüklenmektedir. Tebliğ II-13.1'in "Mali hakların kullanılması ve kaydı" başlıklı 18. maddesine göre; ihraççılar, mali hakların kullanılmasıyla ilgili olarak, MKK tarafından içeriği belirlenecek bilgileri, yetkili organın kararının alınmasını izleyen iş günü; kararın alınmasının kamu otoritenin onayını gerektirmesi halinde ilgili kamu otoritesinin onay veya red kararını, kararının verilmesini izleyen iş günü MKK' ya bildirmek yükümlüdürler. Söz konusu kararlarda ortaya çıkan değişiklikler de, en geç işleme başlanmadan bir gün önce en seri şekilde MKK' ya bildirilmelidir. Merkezi Kayıt Kuruluşu, kaydi sermaye piyasası araçlarından doğan mali hakların kullanılması nedeni ile ortaya çıkan değişikliklerin kayıtlara yansıtılmasını sağlayacak tedbirleri alacaktır. Yine aynı maddenin devamında yer alan düzenleme uyarınca, kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin faiz, temettü tutarları, hak edildikleri ilk gün, ilgili hesaplara dağıtılmak üzere MKK' nın muhabir bankasına aktarılır²⁴⁷. Muhabir bankasına aktarılan bu tutarlar da, MKK' daki kayıtlar esas alınarak ilgili üye hesaplarına ve üyeler tarafından hak sahiplerine derhal aktarılır. İhraççı bildirmekle yükümlü olduğu mali hakların zamanında bildirilmemesinden veya yanlış ya da eksik bildirilmesinden sorumludur.

²⁴⁷ Muhabir banka, ana ülkedeki bir bankanın faaliyetlerinin ve işlemlerinin az olduğu bir ülkede şube açmaktan ziyade daha düşük maliyetle bankacılık işlemlerini kendi ajanı sıfatıyla ve kendi nam ve hesabına yapacak yerel bir bankayla anlaşması halinde bu yerel bankaya denmektedir. Muhabir bankacılık işlemleri genel olarak danışmanlık hizmetleri sunumu, çek poliçe kabulü, nakit yönetimi, kredi mektubu, akreditife aracılık gibi bankacılık hizmetleri ile fon transferini sağlayıcı işlemlerden oluşmaktadır. (Güray **Küçükkoçoğlu**, Ticari Bankalar, Uluslararası Bankacılık, Kıyı Bankacılığı Notları, <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/>, (Erişim Tarihi: 11.02.2017).

Kaydi sermaye piyasası araçlarına bağlı yönetsel haklar kullanılmasında ise ihraççılar, genel kurul toplantısının tarihini, en geç ilgili düzenlemelerde belirtilen sürede MKK'ya bildirmelidirler. Tebliğ II-13.1 m. 20 uyarınca, TTK m.417'de düzenlenen genel kurulda hazır bulunacakların listesi, MKK tarafından genel kurul gündeminden bir gün önce hazırlanır. Tebliğ uyarınca listede pay sahiplerinin, intifa hakkı sahiplerinin ve varsa vekillerinin kimlik bilgileri ile payların itibari değeri bulunmalıdır. Ayrıca MKK tarafından belirlenen listede bulunması gereken diğer asgari bilgiler, listenin alınma yöntemi ve zamanı ile ilgili usul ve esaslar ihraççılara duyurulur. Genel kurula katılma hakkına sadece, listede yer alan hak sahipleri ilgili düzenlemeler çerçevesinde katılabileceklerdir.

Kaydileştirilen sermaye piyasası araçları üzerinde teminat, rehin, intifa hakkı ve haciz var ise, tarafların söz konusu hakkın tesis edildiğine ilişkin belgeleri ilgili üyelere vermesi ile birlikte ilgili üyelerce durum MKK kayıtlarına yansıtılmalıdır. Teminat, rehin ve intifa haklarına ilişkin kayıtların elektronik ortamda yapılmasının ardından, bu haklar MKK tarafından kayden izlenecektir²⁴⁸. Merkezi Kayıt Kuruluşu, Tebliğ II-13.1 m. 22'de yer alan düzenlemeler nedeniyle bu hakları ilgili hesaplarıyla bağlantılı olarak açılan alt hesaplar aracılığıyla izleyecektir.

Tebliğ II-13.1 m. 25'e göre olan külli halefiyet yoluyla devirlerin kaydında, ilgili üye tarafından hak sahipliğini gösterir belgeye dayanarak ve gerekli yasal yükümlülükler yerine getirilerek, MKK kayıtlarında gerekli değişiklikler yapılır. Kaydi sermaye piyasası araçları MKK' da izlenen ihraççılar, taraf oldukları birleşme veya devralma gibi külli halefiyet sonucunu doğuran işlemleri ile ilgili olarak, içeriği MKK tarafından belirlenecek bilgileri yetkili organ kararının alınmasını izleyen iş günü, bu kararın bir kamu otoritesinin onayını gerektirmesi halinde onayı veya reddi kararını, kararın verilmesini izleyen iş günü, bu kararlara ilişkin ortaya çıkan değişiklikleri, söz konusu değişikliğin gerçekleşmesini izleyen iş günü sonuna kadar en seri şekilde MKK'ya bildirmekle yükümlüdür. Bu işlemler sonucunda infisahın ve yapılan sermaye artırımının ticaret siciline tescili de; tescili izleyen iş günü veya en geç külli halefiyet yoluyla devirlerin kaydı işlemlerine başlamadan bir gün önce ihraççı tarafından MKK'ya bildirilir ve MKK, üye hesaplarında gerekli kayıtları oluşturur.

²⁴⁸ Adıgüzel, s. 63.

Kayden izlenen sermaye piyasası araçlarına ilişkin tedbir, haciz ve benzeri her türlü idari ve adli talepler, münhasıran MKK' nın üyeleri tarafından ilgili yatırımcı ve ortak hesaplarında ayrı bir alt hesap oluşturulması sureti ile yerine getirilir. İlgili kanunlar uyarınca elektronik ortamda tebligatı yapılan alacakların takip ve tahsiline ilişkin hükümler saklıdır. Bu taleplerin kime iletileceği, iletilmesi gerektiği çalışmamızın ikinci bölümünde detaylı bir şekilde inceleneceğinden burada değinilmemiştir.

Kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin haciz veya tedbir talebinin varlığı halinde ise, üyeler kendilerine gelen önceliği dikkate alarak MKK nezdindeki kayıtlarda gereken değişiklikleri MKK tarafından belirlenecek elektronik işlem yöntemlerine göre yapmakla yükümlüdürler. Çalışmamızın ana konusunu oluşturan kaydi sermaye piyasası araçlarının haczi sonraki bölümde detaylı bir şekilde incelenecektir.

1.3.3.4.3. Kaydi Sermaye Piyasası Araçlarının Hukuki İşlemlere Konu Olması

Sermaye Piyasası Kanunu m. 13/6'ye göre *“Payların devrinin, 6102 sayılı Kanunun ilgili hükümleri çerçevesinde ortaklıklar tarafından pay defterine kaydında, ilgililerin başvurusuna gerek kalmaksızın MKK nezdinde izlenen kayıtlar esas alınır.”* Aynı maddenin devam fıkrasında ise *“Kayden izlenen sermaye piyasası araçlarına ilişkin tedbir, haciz ve benzeri her türlü idari ve adli talepler münhasıran MKK' nın üyeleri tarafından yerine getirilir. İlgili kanunlar uyarınca elektronik ortamda tebligatı yapılan alacakların takip ve tahsiline ilişkin hükümler saklıdır.”* hükmü yer almaktadır²⁴⁹. Kanun'daki bu hükümlerden açıkça anlaşılacağı üzere kaydi sermaye piyasası araçları satış, rehin, haciz gibi hukuki işlemlere konu olabilecektir.

²⁴⁹ 213 sayılı Vergi Usul Kanunu m. 107/A: *“Bu Kanun hükümlerine göre tebliğ yapılacak kimselere, 93 üncü maddede sayılan usullerle bağlı kalmaksızın, tebliğe elverişli elektronik bir adres vasıtasıyla elektronik ortamda tebliğ yapılabilir. Elektronik ortamda tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır. Maliye Bakanlığı, elektronik ortamda yapılacak tebliğle ilgili her türlü teknik altyapıyı kurmaya veya kurulmuş olanları kullanmaya, tebliğe elverişli elektronik adres kullanma zorunluluğu getirmeye ve kendisine elektronik ortamda tebliğ yapılacakları ve elektronik tebliğe ilişkin diğer usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.”*

3185 sayılı Tebligat Kanunu m. 7/a : *“Tebliğata elverişli bir elektronik adres vererek bu adrese tebligat yapılmasını isteyen kişiye, elektronik yolla tebligat yapılabilir. Anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlere elektronik yolla tebligat yapılması zorunludur.(1) Birinci ve ikinci fıkra hükümlerine göre elektronik yolla tebligatın zorunlu bir sebeple yapılamaması hâlinde bu Kanunda belirtilen diğer usullerle tebligat yapılır. Elektronik yolla tebligat, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılır. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.”*

Kaydi sermaye piyasası araçları üzerinde gerçekleştirilecek hukuki işlemler açısından öncelikle belirlenmesi gereken husus söz konusu araçların hukuki niteliğidir. Zira kaydi sermaye piyasası araçları üzerindeki bütün hak ve işlemler hukuki nitelikleri dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir. Kaydi sermaye piyasası araçlarının hukuki niteliği belirlenirken de dikkate alınması gereken iki husus vardır. Bunlardan ilki kaydi sermaye piyasası araçlarının kıymetli evrak niteliğine sahip olup olmadıkları, ikincisi hukuki anlamda eşya olarak nitelendirilip nitelendirilemeyecekleridir.

Kaydi sermaye piyasası araçlarının hukuki niteliğinin tespitinde irdelenmesi gereken ilk husus bu araçların kıymetli evrak niteliği haiz araçlar olup olmadıkları hususudur. Kıymetli evrak TTK m.645'te belirtilen tanımda yer alan unsurları taşıyan belirli şekil şartları olan ve belirli hakları içeren senetlerdir²⁵⁰. Türk Ticaret Kanunu m. 645'e göre bir senedin kıymetli evrak olarak nitelendirilebilmesi için hak ile senet arasında sıkı bir ilişkinin varlığı gerekmektedir. Kaydi sermaye piyasası araçlarının fiziken senet olarak basılmaması hususu bu araçların maddi varlıklarının olup olmadığı dolayısıyla kıymetli evrakın senet unsurunun gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin tereddüt oluşturmaktadır. Zira fiziki sermaye piyasası araçları üzerinde hak sahibi olanların haklarını ispat edebilecekleri fiziki bir senet var iken kaydi sermaye piyasası araçları üzerinde hak sahibi olanların haklarını ispat edebilecekleri fiziki bir senet bulunmamaktadır.

Kıymetli evrakın zorunlu unsurlarından olan senet, kural olarak kıymetli evraktaki irade beyanının taşıyıcısıdır²⁵¹. Kıymetli evraktaki bu senet unsurunun gerçekleşebilmesi için irade beyanının taşıyıcısı olarak kâğıt dışında maddi varlığa ve belirli bir dayanıklılığa sahip mikrofilm, manyetik bant, çip vb. araçlar da kullanılabilir²⁵². Zaten TTK m.645'te yer alan düzenlemede de bu durumu engelleyecek herhangi bir kısıtlama söz konusu değildir. Dolayısıyla kıymetli evrakta senet unsurundan belgenin anlaşılması gerekmektedir²⁵³. İşte evraksız kıymetli evrak olarak da nitelendirilen kaydi sermaye piyasası araçlarının temelinde de bu husus yer almaktadır. Bu nedenle, kaydi sermaye

²⁵⁰ Türk Ticaret Kanunu m.645: “Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak senetten ayrı ileri sürülemeyeceği gibi başkalarına da devredilemez.”

²⁵¹ Haselçin, s.79; Karahan, Arı, Bozgeyik ve diğerleri, s. 7; Öztan, s.11; Poroy ve Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 25; Pulaşlı, s.4; Sancak ve Bastı, s.43; Turanboy, Varakasız, s.48; Ülgen, Kendigelen, Helvacı ve diğerleri, s.15; Ünal, Kaydileştirme, s. 348.

²⁵² Haselçin, s. 80; Öztan, s.10; Poroy ve Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 25; Pulaşlı, s.3; Sancak ve Bastı, s. 43; Ülgen, Kendigelen, Helvacı ve diğerleri, s. 15; Ünal, Kaydileştirme, s. 348; Yasaman, s.19.

²⁵³ Bu konuda detaylı bilgi için çalışmamızın “Kıymet Hakkı ve Kaydi Değer” başlığına bakınız.

piyasası araçlarına ilişkin olarak elektronik ortamda tutulan kayıtların da irade beyanı taşıyıcısı olarak kullanılabilecekleri haklı olarak kabul edilmektedir²⁵⁴. Aksi takdirde kaydi sermaye piyasası araçlarının, kıymetli evrak olarak nitelendirilmesi mümkün olmayacaktır.

Kaydi sermaye piyasası araçları üzerinde gerçekleştirilecek hukuki işlemler açısından önem arz eden bir diğer husus ise söz konusu araçların hukuki anlamda eşya olarak kabul edilip edilmeyecekleridir. Türk hukukunda bir şeyin eşya sayılabilmesi için o şeyin belirli niteliklere sahip olması gerekmektedir. Öncelikle bir şeyin hukuki anlamda eşya olarak nitelendirilebilmesi için o şeyin maddi bir varlığı olması aranmaktadır²⁵⁵. Zira Türk hukukunda yalnızca maddi (cismani) varlığı olan şeyler eşya olarak kabul edilmektedir²⁵⁶. Bir şeyin hukuki anlamda eşya sayılabilmesi için maddi bir varlığa sahip olması gerekli olsa da yeterli değildir. Zira maddi varlığa sahip olan şeylerin eşya olarak nitelendirilebilmesi için de bu şeyin sınırlarının belirli olması, üzerinde fiili ve hukuki hâkimiyet kurulabilmesi ve kişisel olmaması gerekmektedir²⁵⁷. Maddi varlığı olan bir şeyin sınırlandırılmış olması ile o şeyin sınırlarının yeterli bir derecede belirlenerek bağımsız varlık kazanmış olması kastedilmektedir²⁵⁸. Bir şeyi hukuki anlamda eşya olarak nitelendirmek için gereken unsurlardan fiili hâkimiyet kurulabilmesi unsuru, o şeyin insan iradesine tabi olabilmesini ifade ederken hukuki hâkimiyet ise o şeyin hak konusu olmaya elverişli ve hukuk düzenince buna izin verilmiş olmasını ifade etmektedir²⁵⁹. Sınırlandırılmış maddi bir varlığa sahip ve üzerinde fiili ve hukuki hâkimiyet kurulabilen şeyin eşya sayılabilmesi için son olarak bu şeyin kişisel olmaması gerekmektedir. Bu olumsuz şarta göre bir şey eşya

²⁵⁴ Öztan, s.11; Pulaşlı, s.3; Ülgen, Kendigelen, Helvacı ve diğerleri, s. 16; Ünal, Kaydileştirme, s. 348.

²⁵⁵ Ayan, s. 15; Esener ve Güven, s.37; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, s. 7; Sirmen, s. 5; Ünal ve Başpınar, s. 15.

²⁵⁶ Ayan, s. 15; Esener ve Güven, s.37; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, s. 7; Sirmen, s. 5; Ünal ve Başpınar, s. 15.

²⁵⁷ Ayan, s. 15,16; Esener ve Güven, s.37,38; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, s. 4-7; Sirmen, s. 7-10; Ünal ve Başpınar, s. 16-20.

²⁵⁸ Sınırlandırılmış olma, maddi ve ekonomin bütünlüğü zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle maddi bütünlüğü söz konusu olan bir şeyin ekonomik bütünlüğünden bahsedilemiyorsa o şey hukuki anlamda eşya sayılamamaktadır. Örneğin bir pirinç tanesinin maddi anlamda bütünlüğü olmasına rağmen bir ihtiyaca cevap verecek miktarda olmadığı sürece ekonomik bütünlüğü olmayacağından hukuki anlamda eşya olarak sayılamayacaktır. Ayan, s. 15; Esener ve Güven, s.38; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, s. 7; Sirmen, s. 7; Ünal ve Başpınar, s. 16.

²⁵⁹ Ayan, s. 15; Esener ve Güven, s.37; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, s. 7; Sirmen, s. 8; Ünal ve Başpınar, s. 17.

sayılabilmesi için gereken diğer nitelikleri bünyesinde bulundursa dahi o şey kişisel ise eşya sayılamayacaktır²⁶⁰.

Yukarıda anlatılan hususlar değerlendirildiğinde fiziki sermaye piyasası araçları, bir şeyin hukuki anlamda eşya sayılabilmesi için gereken bütün nitelikleri bünyesinde bulundurmaları nedeniyle taşınır eşya olarak kabul edilmektedirler²⁶¹. Ancak kaydi sermaye piyasası araçlarının maddi bir varlığa sahip olmamaları bu araçların eşya sayılıp sayılamayacakları hususunda doktrinde tartışmaya yol açmıştır. Bu hususta bir görüş, kaydileştirilen sermaye piyasası araçlarının hukuki anlamda eşya sayılabilmesi için gereken tüm nitelikleri taşıdıklarını ileri sürmektedir²⁶². Dolayısıyla bu görüşü savunanlar, kaydi sermaye piyasası araçlarının hukuki anlamda eşya olarak kabul edilip taşınır eşya kategorisinde yer alması gerektiğini ileri sürmektedir²⁶³. Çünkü bu görüşe göre kaydi sermaye piyasası araçları fiziken senet olarak basılmamalarına rağmen elektronik ortamdaki kayıtları ile maddi bir varlığa sahip olmaktadır²⁶⁴. Bu sayede üzerlerinde hâkimiyet kurulabilmekte ve hukuki işlemlere konu olabilmektedirler. Kaydi sermaye piyasası araçlarının hukuki anlamda eşya sayılıp sayılmamaları hususundaki diğer bir görüşe göre ise söz konusu araçlar kaydileştirilmeleri ile birlikte maddi varlıklarını kaybetmeleri nedeniyle hukuki anlamda eşya olarak kabul edilmeleri de mümkün değildir²⁶⁵. Kanaatimizce de yalnızca maddi varlığa sahip belirli şartları taşıyan şeyleri eşya olarak kabul eden Türk hukukunda maddi bir varlığa sahip olmayan kaydi sermaye piyasası araçlarının, hukuki anlamda eşya olarak sayılmaması gerektiğini savunan bu görüş daha isabetlidir²⁶⁶. Zira hukuki anlamda eşya olarak

²⁶⁰ Bu şart kapsamında değerlendirilmesi gereken ilk şey insan vücududur. Bir insanın kendi vücudu ve bu vücudun bütünlüğü üzerindeki hakkı aynı hak olmayıp kişilik hakkıdır. Dolayısıyla da insan vücudu ve organları hukuki anlamda eşya değildir. İnsan vücudundan da ayrılmadığı sürece yapay uzuvlar da eşya sayılamayacaktır. Bu konu ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Sirmen, s. 9 vd.

²⁶¹ Ünal, Kaydileştirme, s.349; Yasaman, s. 19.

²⁶² Haselçin, Tez, s. 80; Turanboy, Varakasız, s.51; Ünal, Kaydileştirme, s. 350; Pınar **Yalın**, “Sermaye Piyasalarında Menkul Kıymet Kaydileştirilmesi ve Türkiye Uygulaması”, *Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü*, İstanbul, 2006 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 40.

²⁶³ Haselçin, Tez, s. 80; Turanboy, Varakasız, s.51; Ünal, Kaydileştirme, s. 350; Pınar **Yalın**, “Sermaye Piyasalarında Menkul Kıymet Kaydileştirilmesi ve Türkiye Uygulaması”, *Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü*, İstanbul, 2006 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 40 .

²⁶⁴ Ünal, Kaydileştirme, s.351.

²⁶⁵ Hatice Ebru **Ayhan**, “Borsada Hisse Senedi Alım Satım Sözleşmesi ve Hakkın İntikali”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara, 2008 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 122; Hatice Ebru **Töremiş**, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Sermaye Piyasası Mevzuatı Çerçevesinde Nama Yazılı Payların Borsada Devri”, *Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlilik Etüdü*, Ankara, 2008, s.29.

²⁶⁶ Fikir ve sanat eserleri de maddi varlığa sahip olmamaları nedeniyle Türk hukukunda eşya olarak nitelendirilememektedir. Dolayısıyla fikir ve sanat eserleri ile icatlar üzerindeki hakkın da mülkiyet

nitelendirilebilmesi için kişinin başkalarının yardımına ihtiyaç duymadan fiili hakimiyetinin ve hareketliliğinin olması gerekirken kaydi sermaye piyasası araçlarında bu durum söz konusu değildir. Kaydi sermaye piyasası araçları MKK nezdindeki hesaplarda tutulan ve hesabın açıldığı aracı kurum vasıtasıyla hukuki işlemlerin gerçekleştirildiği araçlardır.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda kıymetli evrak niteliği haiz ancak hukuki anlamda eşya sayılamayan kaydi sermaye piyasası araçları üzerinde hukuki işlemler bu nitelendirmeler çerçevesinde gerçekleştirilecektir. Kıymetli evrakta hukuki işlemler türlerine göre ya ciro ve zilyetliğin devri ile ya da yazılı temlik beyanı ve zilyetliğin devri ile yapılmaktadır²⁶⁷. Zilyetliğin devri ise hakkın mündemiç olduğu senedin devri ile gerçekleştirilmektedir. Ancak kaydi sermaye piyasası araçlarında ciro ve zilyetliğin devrinin yapılacağı bir senet bulunmadığından, hukuki işlemler de kaydi sistem aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

olmadığı fikri hak denilen başka tür bir mutlak hak olduğu kabul edilmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Sirmen 6.

²⁶⁷ Öztan, s.32; Poroy ve Tekinalp, Kıymetli Evrak, s.79,88; Pulaşlı, s. 43; Ülgen, Helvacı, Kendigelen ve diğerleri, s. 58,63.

2.BÖLÜM

KAYDI SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ HACZİ

2.1. GENEL HATLARI İLE HACİZ VE TÜRLERİ

2.1.1. Haczin Konusu ve Kapsamı

Haczin konusunu borçluya ait olan, maddi bir değere sahip ve devri mümkün olan bütün malvarlığı değerleri oluşturmaktadır²⁶⁸. Dolayısıyla borçlunun taşınır ve taşınmaz malları, üçüncü kişilerdeki alacakları ile diğer malvarlığı hakları haczin konusunu oluşturmaktadır. Ancak borçluya ait bu malvarlığı değerleri haczedilirken sadece alacağı karşılamaya yetecek değerde malvarlığı haczedilebilecektir. Bu husus İİK m. 85'te *“Borçlunun kendi yedinde veya üçüncü şahısta olan taşınır mallarıyla taşınmazlarından ve alacak ve haklarından alacaklının ana, faiz ve masraflar da dahil olmak üzere bütün alacaklarına yetecek miktarı haczolunur.”* şeklinde ifade edilmiştir. Kural olarak borçlunun malvarlığına dâhil olan bütün unsurlar alacağı karşılamaya yetecek miktarda olmak kaydıyla haczedilebilse de Kanun insani ve sosyal düşüncülerle borçlunun bazı mallarının hiç haczedilemeyeceğini bazı mallarının ise kısmen haczedilebileceğini kabul etmiştir²⁶⁹.

²⁶⁸ Necmeddin M. **Berkin**, *İcra Hukuku Dersleri*, 2. Baskı, Hamle Matbaası, İstanbul, 1969, s. 81; Abdurrahim **Karlı**, *İcra ve İflas Hukuku*, Alternatif Düşünce Yayınları, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, İstanbul, 2014, s.280; Baki **Kuru**, Ramazan **Arslan** ve Ejder **Yılmaz**, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, 27. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s.239; Baki **Kuru**, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, Adalet Yayınevi, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2013, s.426; Timuçin **Muşul**, *İcra ve İflas Hukuku Esasları*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara,2015, s.309; Hakan **Pekcanıtez**, Oğuz **Atalay**, Merak **Sungurtekin Özkan** ve diğeri, *İcra ve İflas Hukuku*, Yetkin Yayınları, 11. Baskı, Ankara, 2013, s. 278; Ömer **Ulukapı**, *İcra ve İflas Hukuku*, Mimoza Yayınları, Konya, 2015, s.134; Mehmet Kâmil **Yıldırım** ve Nevhis **Deren-Yıldırım**, *İcra ve İflas Hukuku*, 6. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2015, s. 136.

²⁶⁹ İcra ve İflas Kanunu m.82: *“Aşağıdaki şeyler haczolunamaz:*

1. Devlet malları ile mahsus kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar,
2. Ekonomik faaliyeti, sermayesinden ziyade bedeni çalışmasına dayanan borçlunun mesleğini sürdürebilmesi için gerekli olan her türlü eşya,

2.1.2. Haciz Talebi

Haciz, alacaklının talebi üzerine kesinleşmiş bir takibe konu olan alacağı karşılamaya yeter miktar ve değerde, borçlunun mallarına ve haklarına hukuken el konulması olarak tanımlanabilmektedir²⁷⁰. Haciz işleminin ardından, hacze konu olan mal ve haklar paraya çevrilerek alacaklının alacağı tahsil edilmektedir.

3. Para, kıymetli evrak, altın, gümüş, değerli taş, antika veya süs eşyası gibi kıymetli şeyler hariç olmak üzere, borçlu ve aynı çatı altında yaşayan aile bireyleri için lüzumlu eşya; aynı amaçla kullanılan eşyanın birden fazla olması durumunda bunlardan biri,
4. Borçlu çiftçi ise kendisinin ve ailesinin geçimi için zaruri olan arazi ve çift hayvanları ve nakil vasıtaları ve diğer eklenti ve ziraat aletleri; değilse, sanat ve mesleki için lüzumlu olan alat ve edevat ve kitapları ve arabacı, kayıkçı, hamal gibi küçük nakliye erbabının geçimlerini temin eden nakil vasıtaları,
5. Borçlu ve ailesinin idareleri için lüzumlu ise borçlunun tercih edeceği bir süt veren mandası veya ineği veyahut üç keçi veya koyunu ve bunların üç aylık yem ve yataklıkları,
6. Borçlunun ve ailesinin iki aylık yiyecek ve yakacakları ve borçlu çiftçi ise gelecek mahsül için lazım olan tohumluğu,
7. Borçlu bağ, bahçe veya meyva veya sebze yetiştiricisi ise kendisinin ve ailesinin geçimi için zaruri olan bağ bahçe ve bu sanat için lüzumlu bulunan alat ve edevat, Geçimi hayvan yetiştirmeye münhasır olan borçlunun kendisi ve ailesinin maiyetleri için zaruri olan miktarı ve bu hayvanların üç aylık yem ve yataklıkları,
8. Borçlar Kanununun 510 uncu maddesi mucibince haczolunmamak üzere tesis edilmiş olan kaydı hayatla iratlar,
9. Memleketin ordu ve zabıta hizmetlerinde malül olanlara bağlanan emeklilik maaşları ile bu hizmetlerden birinin ifası sebebiyle ailelerine bağlanan maaşlar ve ordunun hava ve denizaltı mensuplarına verilen uçuş ve dalış tazminat ve ikramiyeleri, Askeri malûllerle, şehit yetimlerine verilen terfi zammı ve 1485 numaralı kanun hükmüne göre verilen inhisar beyiye hisseleri,
10. Bir muavenet sandığı veya cemiyeti tarafından hastalık, zaruret ve ölüm gibi hallerde bağlanan maaşlar,
11. Vücut veya sıhhat üzerine ika edilen zararlar için tazminat olarak mutazarrırın kendisine veya ailesine toptan veya irat şeklinde verilen veya verilmesi lazım gelen paralar,
12. Borçlunun haline münasip evi,
13. Öğrenci bursları. / Medeni Kanunun 807 nci maddesi hükmü saklıdır. 2, 3, 4, 5, 7 ve 12 numaralı bendlerdeki istisna, borcun bu eşya bedelinden doğmaması haline munhasırdır. / Birinci fıkranın (2), (4), (7) ve (12) numaralı bentlerinde sayılan malların kıymetinin fazla olması durumunda, bedelinden haline münasip bir kısmı, ihtiyacını karşılayabilmesi amacıyla borçluya bırakılmak üzere haczedilerek satılır. / İcra memuru, haczi talep edilen mal veya hakların haczinin caiz olup olmadığını değerlendirir ve talebin kabulüne veya reddine karar verir.”

İİK m.83: “Maaşlar, tahsisat ve her nevi ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama müstenit olmayan nafakalar, tekaüt maaşları, sigortalar veya tekaüt sandıkları tarafından tahsis edilen iratlar, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabilir. / Ancak haczolunacak miktar bunların dörtte birinden az olamaz. Birden fazla haciz var ise sıraya konur. Sırada önde olan haczin kesintisi bitmedikçe sonraki haciz için kesintiye geçilemez.”

²⁷⁰ Cenk **Akil**, *Borçlunun Üçüncü Kişilerdeki Mal ve Alacaklarının Haczi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 44; Berkin, s. 90; Karşı, İcra, s. 278; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s.231; Kuru, El Kitabı, s. 410; Muşul, s. 310; Nizam **İpekçi**, *İcra ve İflas Kanunu Tatbikatı 1-370*; 7. Baskı, Arıkan Yayıncılık, İstanbul, 2007, s. 388; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 273; İlhan E. **Postacioğlu** ve Sümer **Altay**, *İcra Hukuku Esasları*, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, s. 358; Ulukapı, s. 133; Özlem **Yazar**, *İmzaya İtiraz ve İmzaya İtirazın Sonuçları*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011, s.18; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s.129.

Haciz işleminin gerçekleştirilebilmesi için öncelikle bir para alacağının takibe konu olması ve söz konusu bu takibin kesinleşmesi gerekmektedir. 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu m. 257 vd. düzenlenen ihtiyati haciz müessesesi haricinde alacağın kesin icra kabiliyeti kazanmadan haciz aşamasına geçilmesi mümkün değildir²⁷¹. İcra takibin kesinleşmesi için borçlunun ödeme emrine itiraz etmemiş veya itiraz etmiş ise itirazının hükümsüz kılınmış olması gerekmektedir²⁷². Dolayısıyla borçlu itiraz etmişse itirazı hükümsüz kılınmadan haciz talep edilememektedir. Alacaklının ödeme emrinin tebliğinden itibaren ödeme ve itiraz süresi geçmeden haciz talep etmesi mümkün değildir. Bu husus İİK m. 78’de “*Ödeme emrindeki müddet geçtikten ve borçlu itiraz etmiş ise itirazı kaldırıldıktan sonra mal beyanını beklemeksizin alacaklı haciz konmasını isteyebilir.*” şeklinde ifade edilmektedir. Ancak ödeme emrinin borçluya tebliğ edilmesinin ardından henüz itiraz süresi geçmeden borçlu İİK m. 20 uyarınca borcu kabul ederek kendisine verilen süreden yararlanmak istemez, borcu kabul ederse se süre dolmasa dahi alacaklının talebi üzerine haciz işlemlerine başlanabilir²⁷³. Haciz işlemlerine ödeme emrinin borçluya tebliğinden sonra borçlunun hacze muvafakati üzerine süre geçmeden başlansa da haczin üçüncü kişilere etkisi İİK m. 20 uyarınca bu süre geçtikten sonra yapılmış gibi olmaktadır²⁷⁴.

Takibin kesinleşmesinin ardından haciz işlemlerine kendiliğinden değil ancak alacaklının hukuken geçerli bir talebi üzerine başlanabilmektedir. Alacaklının haciz talebinin geçerli bir talep olarak kabul edilebilmesi için öncelikle haciz talep etme hususunda yasal ehliyete sahip olması gerekmektedir. Talep açısından yasal ehliyete

²⁷¹ İhtiyati haciz İİK m.257 vd. düzenlenen alacaklının bir para alacağının zamanında ödenmesini güvence altına almak amacıyla mahkeme kararı ile borçlunun mallarına takip veya davadan önce geçici olarak el konulması olarak tanımlanmaktadır. İhtiyati haciz, ihtiyati tedbirinin İİK’ da düzenlenen özel bir çeşididir. Mahkemenin ihtiyati haciz kararı verebilmesi için İİK m.257/1’e göre öncelikle söz konusu alacağın rehinle temin edilmemiş olması ve vadesi gelmiş olması gerekmektedir. Vadesi gelmemiş bir borç için ancak borçlunun yerleşim yeri yoksa ya da borçlu taahhütlerinden kurtulmak maksadıyla mallarını gizlemeye, kaçırmaya veya kendisi kaçmaya hazırlanır, kaçır veya bu maksatla alacaklının haklarının ihlal eden hileli işlemlerde bulunursa ihtiyati haciz talep edilebilir. Kuru, El Kitabı, s. 1033.

²⁷² Berkin, s. 79; Karşı, İcra, s.147; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s.141; Kuru, El Kitabı, s. 411; Muşul, s.309; Ulukapı, s.133; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 194; Postacıoğlu ve Altay, s.359; Yavuz Süphandağ, *İcra ve İflas Hukukunda Uygulamalar*, 8. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara, 2012, s. 365; Talih Uyar, Alper Uyar ve Cüneyt Uyar, *İcra ve İflas Hukuku Rehberi Cilt:1*, 3. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara, 2015, s. 622; Yazar, s. 19; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s. 129.

²⁷³ Karşı, İcra, s.279; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 230; Kuru, El Kitabı, s. 411, dipnot 3; Muşul, s.95; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 156; Süphandağ, s. 87; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s.49; Ulukapı, s.55; Uyar, s. 623.

²⁷⁴ İcra ve İflas Kanunu m. 20: “*Bu kanunun tayin eylediği müddetleri değiştiren bütün mukaveleler hükümsüzdür. Ancak her hangi bir müddetin geçmesinden istifade hakkı olan borçlu bu haktan vazgeçebilir. Bu vazgeçme üçüncü şahıslara tesir etmez.*”

sahip olan bu kişi, ödeme emrinde alacaklı olarak belirtilen kişi veya bu kişinin külli ya da cüz'i halefi olmalıdır²⁷⁵. Alacaklı bir dilekçe ile haciz talebinde bulunabileceği gibi sözlü olarak da haciz talebinde bulunabilecektir²⁷⁶. Haciz talep edebilme hakkı İİK m.78/2'ye göre ödeme emrinin tebliğinden itibaren bir yıl geçmekle düşer²⁷⁷. Ancak Kanun'a göre bu bir yıllık süre hesap edilirken borçlu itiraz etmişse, alacaklının itirazın kaldırılması için icra mahkemesine başvurduğu veya itirazın iptali davasının açıldığı tarihten mahkeme kararlarının kesinleşmesi ile alacaklı ve borçlunun taksit sözleşmesi yapması halinde sözleşmenin ihlaline kadar geçen süre hesaba katılmamaktadır²⁷⁸. Alacaklı süresi içinde haciz talebinde bulunmaz veya haciz talebini geri aldıktan sonra yenilemez ise İİK m.78/4 uyarınca dosya işleminden kaldırılmaktadır²⁷⁹. Dosya işleminden kaldırıldıktan sonra alacaklının yeniden haciz talep edebilmesi için yenileme talebinde bulunması ve ilamsız takiplerde yeniden harç yatırması gerekmektedir²⁸⁰. Söz konusu bu yenileme giderleri ve harçları İİK m.78/V' e göre borçluya yükletilememektedir.

²⁷⁵ Ödeme emrinde alacaklı olarak ifade edilen kişiden alacağı devralmış olan kişi cüz'i halefi olduğu için haciz talep edebilmektedir. Bu durumda borçlu söz konusu alacağın geçerli bir biçimde devredilmediği iddiasında ise bu hususu gecikmiş itiraz yoluna başvurarak ileri sürülebilir. Postacioğlu ve Altay, s.353.

²⁷⁶ Berkin, s.79; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 232; Kuru, El Kitabı, s. 412; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 273; Ulukapı, s. 136; Uyar, 625; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s.129.

²⁷⁷ Bir görüşe göre İİK m.78 alacaklıya haciz talep edebilmesi için tanınan bir yıllık sürenin başlangıcını ödeme emrinin tebliği olarak düzenlemiş olsa da düzenlemenin devamında itiraz veya dava halinde bunların vukuundan hükmün katileşmesine kadar veya alacaklıyla borçlunun icra dairesinde taksit sözleşmeleri yapmaları halinde taksit sözleşmesinin ihlaline kadar geçen zamanın hesaba katılmayacağını özellikle belirttiği için sürenin başlangıcını ödeme emrinin kesinleşmesi olarak anlamak daha doğru olacaktır. Karşlı, s.280.

²⁷⁸ İcra ve İflas Kanunu m. 78: "Ödeme emrindeki müddet geçtikten ve borçlu itiraz etmiş ise itirazı kaldırıldıktan sonra mal beyanını beklemeksizin alacaklı haciz konmasını isteyebilir. / Haciz istemek hakkı, ödeme emrinin tebliği tarihinden itibaren bir sene geçmekle düşer. İtiraz veya dava halinde bunların vukuundan hükmün katileşmesine kadar veya alacaklıyla borçlunun icra dairesinde taksit sözleşmeleri yapmaları halinde taksit sözleşmesinin ihlaline kadar geçen zaman hesaba katılmaz. / Alacaklı isterse, haciz talebinin vukuuna dair bir vesika verilir. Bu vesika hiçbir harç ve resme tabi değildir. / Haciz talebi kanuni müddet içinde yapılmaz veya geri alındıktan sonra bu müddet içinde yenilenmezse dosya muameleden kaldırılır. /Yeniden haciz istemek, alacaklı tarafından vukubulan yenileme talebinin borçluya tebliğine mütevakkıftır. İlama müstenit olmayan takiplerde yenileme talebi üzerine yeniden harc alınır. Yenileme masraf ve harçları borçluya tahmil edilmez."

²⁷⁹ "İİK.nun 78/2. maddesi gereğince haciz istemek hakkı, ödeme emri tebliğ tarihinden itibaren bir sene geçmekle düşer. Aynı maddenin 4 ve 5. fıkraları gereğince haciz talebi kanuni müddet içinde yapılmaz veya geri alındıktan sonra bu müddet içinde yenilenmez ise dosya muameleden kaldırılır. Yeniden haciz istemek, yenileme talebinin borçluya tebliğine bağlıdır. İlama dayalı olmayan takiplerde yenileme talebi üzerine, yeniden harç alınır. / Somut olayda borçlulara gönderilen ödeme emrinin 28.09.2011 ve 30.10.2011 tarihlerinde tebliğ edildiği ve alacaklının yasal 1 yıllık süre içinde (17.10.2011 tarihinde) haciz talebinde bulunduğu görülmüştür. Bu nedenle alacaklının haciz isteme hakkı düşmemiş olup, olayda İİK.nun 78/5. maddesi gereğince harç alınmasına ve borçluya yenileme emrinin tebliğine gerek bulunmamaktadır. Ayrıca haczin birden fazla yenilenmesi anılan kuralın uygulanmasını engellemez." Y.12. HD. 03.11.2015, E. 2015/14068, K. 2015/ 26508 ((Kazancı Mevzuat ve İçtihat Programı).

²⁸⁰ Berkin, s.80; Karşlı, İcra, s. 280; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 233; İpekçi, s. 372; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 274; Süphandağ, s. 366; Yıldırım ve Deren- Yıldırım, s.130.

Süresinde haciz talebinde bulunulmaması durumunda takip değil haciz talep edebilme hakkı düştüğünden, ödeme emrinin kesinleşmesi haline ilişkin herhangi bir değişiklik söz konusu olmamaktadır²⁸¹. Dolayısıyla yenileme talebi üzerine borçluya ödeme emri değil yenileme muhtırası gönderilmektedir²⁸².

Hacizde yetkili olan icra dairesi icra takibinin yapıldığı icra dairesidir²⁸³. Ancak icra takibinin yapıldığı icra dairesi sadece kendi bölgesindeki malların haczi için yetkili olduğundan, hacze konu olan malların icra takibinin yapıldığı icra dairesinin bölgesi dışında olması halinde haciz istinabe yolu ile malın bulunduğu yerdeki icra memuru tarafından gerçekleştirilmektedir²⁸⁴. Alacaklının yetkili icra dairesine yapmış olduğu haciz talebi üzerine icra memuru üç gün içinde haczi yapmakla yükümlüdür (İİK m. 79).

2.2. Kaydi Sermaye Piyasası Araçlarının Haczi

Merkezi Kayıt Kuruluşu nezdinde kayıtlı dört bin beş yüz doksan altı çeşit menkul kıymetin bulunuyor olması ve BİAŞ 2016 yılı işlem hacminin 13,02 trilyon TL olması bu alanın icra hukuku açısından incelenmesini gerekli kılmıştır²⁸⁵. İcra ve iflas hukukunda hukuken haczedilemeyen mallarla ilgili özel düzenlemeler özellikle ev hazine sıkı sınırlandırmaların getirilmiş olması ve kendine özgü sıkı kurallara tabi olan sermaye piyasasının uygulamada yeterince bilinmemesi incelememizin bir başka nedenidir. Bu incelememizde kesin çözümlere ulaşmaktan ziyade iki farklı alan arasındaki uyum, uyumsuzluk ve boşluk olan konular belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmamızın konusunu oluşturan kaydi sermaye piyasası araçları borçluya ait malvarlığı değerleri kapsamında yer almaktadır. Ayrıca malvarlığına dâhil olan bu kaydi sermaye piyasası araçları devredilebilir ve iktisaden değerlendirilebilir

²⁸¹ Berkin, s.80; İpekçi, 372; Karşlı, İcra, s.280; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 233; Kuru, El Kitabı, s.414; Muşul, s.312; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 274; Postacıoğlu ve Altay, s. 356; Uyar, s. 626.

²⁸² İpekçi, s.371; Kuru, El Kitabı, s.414; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 233; Muşul, s.312; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 274; Postacıoğlu ve Altay, s. 356; Süphandağ, s. 365; Uyar, s.627; Yıldırım ve Deren- Yıldırım, s.130.

²⁸³ Berkin, s.90; Karşlı, İcra, s. 280; Kuru, El Kitabı, s. 416; Muşul, s.313; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 274; Yıldırım ve Deren- Yıldırım, s.131; Ulukapı, s.137.

²⁸⁴ Berkin, s.90; İpekçi, s.367; Karşlı, İcra, s. 280; Kuru, El Kitabı, s.416; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 233; Muşul, 313; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s.274,275; Postacıoğlu ve Altay, s.366; Ulukapı, s. 137; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s.131.

²⁸⁵ MKK Menkul Kıymetler Listesi, www.mkk.com.tr ; Borsa İstanbul 2016 Yılı Faaliyet Raporu, www.borsaistanbul.com.tr , (Erişim Tarihi: 04/ 04/2017)

niteliktedirler. SPK m.13'te ve Tebliğ II-13.1 m.26'da kaydi sermaye piyasası araçlarının haczine ilişkin hükümlere yer verilerek hacze konu olabileceği özel olarak açıkça belirtilmektedir²⁸⁶.

Kaydi sermaye piyasası araçları, hukuki anlamda eşya sayılmasalar da yatırım aracı olarak kullanılmaları, haciz ve satış işlemlerinin, kolay ve seri gerçekleştirilmesi, ayrıca değerlerinin fazla olması sebebiyle öncelikli olarak haczedilmeleri gerektiği düşünülebilir. Zira alacaklı ve borçlunun menfaat dengesinin sağlanabilmesi amacıyla borçlunun alacağını karşılamaya yetecek kadar malı haczedilirken belli bir sıraya uyulmalıdır. Bu sıra belirlenirken yokluğu borçluya en az yük teşkil eden ve haczi ile satılması en kolay olan malvarlığı değerlerinden hacze başlamak gerekmektedir²⁸⁷. Hacizde tertip olarak adlandırılan bu sıra uyarınca ilk önce borçlunun çekişmesiz malları haczedilmeli, çekişmeli mallar yani üzerinde başkasının hakkı olduğu iddia edilen mallar en sona bırakılmalıdır²⁸⁸. Çekişmesiz mallardan da ilk önce taşınır mallar, ardından taşınmaz mallar haczedilmelidir²⁸⁹. Kaydi sermaye piyasası araçları, yokluğu borçluya en az yük teşkil edecek malvarlığı değerlerinden olması ve adına kayıtlı olması nedeniyle öncelikli olarak haczedilmelidirler.

2.2.1. Hacizde Uygulanacak Hükümler

Kaydileştirme açısından temel düzenleme olan SPK m.13 hükmü kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde de öncelikli olarak uygulama alanı bulmaktadır. Sermaye Piyasası Kanunu'nun ardından bu Kanun'a dayanılarak SPK tarafından çıkarılan

²⁸⁶ Tebliğ II-13.1 m. 26: “1) Kayden izlenen sermaye piyasası araçlarına ilişkin tedbir, haciz ve benzeri her türlü idari ve adli talep münhasıran MKK'nın üyeleri tarafından ilgili yatırımcı ve ortak hesaplarında ayrı bir alt hesap oluşturulması sureti ile yerine getirilir. İlgili kanunlar uyarınca elektronik ortamda tebligatı yapılan alacakların takip ve tahsiline ilişkin hükümler saklıdır. / (2) Üyeler kendilerine gelen her türlü haciz ve tedbir taleplerini karşılamak üzere, öncelikle MKK nezdindeki kayıtlarda gerekli değişiklikleri bu Tebliğin 5 inci maddesi uyarınca MKK tarafından belirlenecek elektronik işlem yöntemlerine uygun olarak yapmakla yükümlüdürler. / (3) Kurul tarafından MKK'ya bildirilen işlem yasakları MKK tarafından derhal ilgili hesaplara işlenir. Kurul tarafından işlem yasağı getirilen kişilerin hesaplarında 22 nci madde ve bu madde kapsamında yapılan işlemler, ilgili üyeler tarafından derhal Kurula bildirilir.”

²⁸⁷ Berkin, s.91; Karşlı, İcra, s. 281; Kuru, El Kitabı, s. 424; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 237; Muşul, s.318; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 297; Postacıoğlu ve Altay, s. 380; Ulukapı, s.143; Yıldırım ve Deren- Yıldırım, s.155.

²⁸⁸ Berkin, s.91; Karşlı, İcra, s. 282; Kuru, El Kitabı, s. 425; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 238; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 297; Postacıoğlu ve Altay, s. 380; Ulukapı, s.143; Yıldırım ve Deren- Yıldırım, s.155.

²⁸⁹ Berkin, s.92; Karşlı, İcra, s. 283; Kuru, El Kitabı, s. 425; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 238; Muşul, s. 319; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 297; Postacıoğlu ve Altay, s. 380; Ulukapı, s.143; Yıldırım ve Deren- Yıldırım, s.155.

“Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul Ve Esasları Hakkında Tebliğ (II-13.1)” m.22’de yer alan hacze ilişkin hükümler uygulanır. Bununla birlikte söz konusu hükümler kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde uygulanacak detaylı bir düzenleme içermemektedir. Bu nedenle kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde uygulanacak hükümler belirlenirken belirtilen özel hükümlerle birlikte hacze ilişkin genel hükümlerden de yararlanmak gerekmektedir. Kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde uygulanacak genel hükümler açısından taşınır eşyaların haczi, üçüncü kişilerin elindeki mal ve hakların haczi, resmi sicile kayıtların malların haczi ile anonim şirket paylarının haczine ilişkin İcra ve İflas Kanunu hükümlerinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

2.2.1.1. Taşınır haczi

İcra müdürü tarafından haczinin caiz olduğuna karar verilerek haczedilen taşınır mallar, İİK m.102 uyarınca bulundukları yerde haczedilerek kıymetleri ile beraber mahallinde düzenlenecek haciz tutanağına yazılmaktadırlar²⁹⁰. Tutanağa yazılan bu malların haczinin gerçekleştirildiğini kabul edebilmek için söz konusu taşınır mallara icra müdürünün istediği zaman el koyabilmek imkanının olması gerekmektedir²⁹¹. İcra müdürünün haczettiği taşınır malı teslim alarak, icra dairesinde muhafaza altına alması, yediemine teslim etmesi ve istenildiği zaman verilmek şartı ile geçici olarak borçluda veya üçüncü kişi elinde bırakması durumlarından birinin varlığı halinde istenildiği zaman el koyabilme imkanına sahip olduğu kabul edilmektedir²⁹². Ancak İİK m.88’e göre “*Haczolunan paraları, banknotları, hamiline ait senetleri, poliçeler ve sair cirosu kabil senetler ile altın, gümüş ve diğer kıymetli şeyleri icra dairesi muhafaza eder.*” Dolayısıyla bu kıymetli şeylerin haczinin gerçekleştirildiğinin kabul edebilmek için bunların muhakkak icra dairesi tarafından muhafaza altına alınması gerekmektedir.

²⁹⁰ İcra ve İflas Kanunu m. 102: “*Taşınır bir malı haciz için mahallinde bir tutanak tutulur. Tutanakta alacaklı ve borçlunun isim ve şöhretleri, alacağın miktarı, haczin hangi gün ve saatte yapıldığı, haczedilen mallar ve takdir edilen kıymetleri ve varsa üçüncü şahısların iddiaları yazılır ve haczi icra eden memur tarafından imza edilir. / Haczi talep edilen mal taşınmaz ise icra dairesi 91 inci madde mucibince haczi ait olduğu daireye tebliğ eder ve mahallinde tutulacak tutanakta taşınmazın nevi ve mahiyeti ve hududu ve lüzumlu vasıfları dercolumur. / Evvelce ihtiyaten haczedilen şeylere icra haczi vaz edildiği surette tutanağa ihtiyati haciz sahibinin dahi iştirak hakkı işaret olunur. / Haczi kabil mallar kafi gelmezse veya hiç bulunmazsa bu hal tutanağa kaydolunur.*”

²⁹¹ Karşlı, İcra, s. 293; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 240; Kuru, El Kitabı, s.427; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 298; Ulukapı, s. 148; Yıldırım ve Deren- Yıldırım, s.134.

²⁹² Berkin, s.97; Karşlı, İcra, s.293; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s.239; Kuru, El Kitabı, s.427; Muşul, s. 329; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 298; Postacioğlu ve Altay, s.380; Ulukapı, s.148; Yıldırım ve Deren- Yıldırım, s.134.

Kaydi sermaye piyasası aracını hukuki anlamda eşya olarak kabul eden ve taşınır eşya kategorisinde olduğunu ileri süren görüşe göre bu araçların haczinde taşınır eşyaların haczine ilişkin hükümler uygulanabilecektir²⁹³. Ancak kaydi sermaye piyasası araçlarının hukuki anlamda eşya olarak sayılmaması daha makul olduğundan kanaatimizce taşınır haczi hükümleri uygulama alanı bulamamalıdır²⁹⁴.

2.2.1.2. Resmi Sicile Kayıtlı Malların Haczi

Resmi sicile kayıtlı malların haczi İcra ve İflas Kanunu'nun "Hacze başla müddeti" başlıklı m.79 hükmünün son cümlesinde düzenlenmektedir. Söz konusu düzenlemeye göre "*Resmî sicile kayıtlı malların haczi, takibin yapıldığı icra dairesince, kaydına işletilmek suretiyle doğrudan da yapılabilir.*" Resmi sicile kayıtlı mallarda olduğu gibi, kaydi sermaye piyasası araçları da MKK nezdinde tutulan hesaplarda kayıtlıdır²⁹⁵. Bu nedenle resmi sicile kayıtlı mallarda olduğu gibi kaydi sermaye piyasası araçlarının da MKK nezdindeki hesaplarda yer alan kayıtlarına işletilerek haczedilebileceği düşünülebilir. Ancak İİK m.79'da yer alan hükmün uygulanabilmesi için öncelikle kayıtların yer aldığı sicilin resmi sicil niteliğine sahip olması gerekmektedir²⁹⁶. Kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin kayıtların tutulduğu MKK ise kamusal bir özellik gösterse dahi resmi bir sicil olmayıp kendine özgü bir statüsü olan özel hukuk tüzel kişiliğine sahip bir anonim şirkettir²⁹⁷. MKK' nın özel hukuk tüzel kişiliğine sahip bir anonim şirket olması nedeniyle nezdindeki hesaplarda tutulan kayıtlar resmi sicil kaydı olarak nitelendirilememektedir. Dolayısıyla kaydi sermaye piyasası araçları İİK m.79 hükmü uyarınca kayıtlarına işletilmek suretiyle haczi kanaatimizce mümkün görülmemelidir.

2.2.1.3. İştirak halinde tasarruf edilen malların haczi

Türk Ticaret Kanunu m.133/2 uyarınca sermaye şirketlerinde alacaklılar, alacağını borçlu ortağa düşen kâr ya da tasfiye payından alabileceği gibi borçlunun sahip olduğu

²⁹³ Haselçin, Tez, s. 80; Turanboy, Varakasız, s.51; Ünal, Kaydileştirme, s. 350; Pınar **Yalın**, "Sermaye Piyasalarında Menkul Kıymet Kaydileştirilmesi ve Türkiye Uygulaması", *Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü*, İstanbul, 2006 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 40.

²⁹⁴ Bu konuda detaylı bilgi için çalışmamızın "Kaydi Sermaye Piyasası Araçlarının Hukuki İşlemlere Konu Olması" başlığına bakınız.

²⁹⁵ Topuz, s. 235; Ünal, Kaydileştirme, s.442.

²⁹⁶ Topuz, s.235; Ünal, Kaydileştirme, s.442.

²⁹⁷ Dönmez, s. 235; Manavgat, Kaydi Sistem, s. 170,172; Turanboy, Kaydi Değer, s. 49. Bu konuda detaylı bilgi için çalışmamızın "Merkezi Kayıt Kuruluşu ve Kaydi Sistemdeki Yeri" başlığına bakınız.

senede bağlanan veya bağlanmayan payları haczettirmek suretiyle de alabilmektedirler²⁹⁸. Anonim şirket payının senede bağlanması halinde söz konusu pay senedi İİK m.88’te yer alan taşınır hazine ilişkin hükümler doğrultusunda haczedilmektedir²⁹⁹. Ancak şirket payının senede bağlanmaması yani çıplak pay olarak kalması halinde ise söz konusu şirket payı İİK m.94 hükümlerine göre icra dairesi tarafından şirkete tebliğ olunarak haczedilmektedir³⁰⁰. Burada şirkete bildirim ve pay defterine işlenmesi Kanun’da özel olarak düzenlenmiştir. Söz konusu bildirim ve pay defterine işlenmesi Kanun’da özel olarak düzenlenmesi, şirket pay defterinin resmi sicil olmaması ve pay defterine işlenmese dahi haczin gerçekleştirildiğinin kabul edilmesi nedeniyle İİK m. 79 hükmü kapsamında yapılan resmi sicile kayıtlı malvarlıklarının haczi usulünden farklıdır. İİK m.94 hükmünde iştirak halinde tasarruf edilen mallar kapsamında şirket hissesine de yer verilmiştir. Çıplak payda olduğu gibi kaydi anonim şirket payları da senede bağlanmamış şirket hissesi olduğundan söz konusu sermaye piyasası araçlarının da İİK m.94 hükümleri uyarınca haczedilebileceği ifade edilmektedir³⁰¹. Bu nedenle kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde uygulama alanı bulabilen hukuki düzenlemeler değerlendirilirken İİK m.94 hükmünde yer alan düzenlemelerin de mutlaka göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Borçlunun anonim şirketteki payı senede bağlanmamış ise bu pay İİK m.94’e göre icra dairesi tarafından şirkete tebliğ edilmek suretiyle haczedilmektedir. Kanunun açık hükmü nedeniyle senede bağlanmamış şirket payını haczedecek olan icra müdürünün

²⁹⁸ Türk Ticaret Kanunu m. 133/2: “Sermaye şirketlerinde alacaklılar, alacaklarını, o ortağa düşen kâr veya tasfiye payından almak yanında, borçlularına ait olan, senede bağlanmış veya bağlanmamış payların, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun taşınırlara ilişkin hükümleri uyarınca haczedilmesini ve paraya çevrilmesini isteyebilirler. Haciz, istek üzerine, pay defterine işlenir.”

²⁹⁹ Ahmet Cahit İyilikli, *Haciz İhbarnameleri*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012, s. 218; Karşlı, İcra, s. 295; Kuru, El Kitabı, s. 448; Muşul, s.333; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s.306; Topuz, s. 218; Ulukapı, s. 151; Uyar, Şerh, s. 1813; Yıldırım ve Deren- Yıldırım, s.158.

³⁰⁰ Akil, s. 302; İyilikli, s. 215; Abuzer **Kendigelen**, “Anonim Şirketlerde Çıplak Payın Haczi -İİK m.94 Hükmünde Yapılan Değişikliğe İlişkin Hukuki Değerlendirme-, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. LXII, S. 1-2, 2004, s. 388; Baki **Kuru**, *Hukuki Mütalaalar*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 814; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 243; Kuru, El Kitabı, s. 448; Muşul, s. 332; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 306; Süphandağ, s. 449; Topuz, s. 214; Ulukapı, s.151; Uyar, Şerh, s.1813; Yeniocak, s. 52; Yıldırım ve Deren- Yıldırım, s.158.

³⁰¹ “...Hisse senedi çıkarılmamış ise, borçlunun üçüncü kişi nezdinde bulunan ve henüz kıymetli evraka bağlanmamış hisse hakları, İİK’nun 94. maddesi gereğince icra dairesi tarafından şirkete tebliğ olunarak haczedilir. Bu haczin şirket pay defterine işlenmesi zorunludur; ancak haciz, şirket pay defterine işlenmemiş olsa bile şirkete tebliğ tarihinde yapılmış sayılır.” Y. 12. HD. 01.06.2016, E. 2016/7120, K. 2016/ 15450 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Programı).

söz konusu haczi gerçekleştirebilmek için şirket merkezine gitmesine gerek yoktur³⁰². Zira icra müdürünün bu payın haczinin gerçekleştiği yönünde anonim şirkete ihbarname göndermesi payın haczedilmesi açısından gerekli ve yeterlidir. Ancak icra müdürü, İcra ve İflas Kanunu'nda ve İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliği'nde şirkete yapılacak bildirimin şekline yönelik herhangi bir sınırlandırma söz konusu olmadığından, çıplak payın haczini şirket merkezine giderek mahallinde düzenleyeceği bir tutanak ile ihbarnamayı elden tebliğ ederek de yapabileceğine ilişkin görüşler bulunmaktadır³⁰³. Kanaatimizce de kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin haciz işlemi İİK m. 94'de yer alan düzenleme uyarınca şirkete ihbarnamenin tebliğ edilmesi suretiyle gerçekleştirilebilmelidir. İcra dairesi tarafından şirkete gönderilen veya icra müdürü tarafından elden tebliğ edilen bu ihbarnamede; borçlunun anonim şirkette sahip olduğu çıplak payının haczedildiği, bu haczin şirket tarafından pay defterine işlenmesi, haczedilen payların sonradan senede bağlanması halinde bu senetlerin borçlu şirket hissedarına değil icra dairesine verilmesi, haczedilen paylara ilişkin borçlunun onayının alınmasını gerektiren tüm işlemler açısından bundan böyle icra dairesinin onayının gerektiği haczedilen paya ilişkin borçluya yapılacak tebligatların icra dairesine yapılması gerektiği yer almaktadır³⁰⁴. Anonim şirket, bu ihbarnamenin kendisine tebliğ edilmesinin ardından çıplak payın haczedildiğini şirket pay defterine işlemelidir³⁰⁵. Şirket haczi pay defterine işlememiş olsa dahi İİK m.94 hükmü gereğince ihbarnamenin şirkete tebliğ edilmesi ile haciz yapılmış sayılmaktadır³⁰⁶.

³⁰² “...Anonim şirketlerde paylar için pay senedi veya pay ilmuhaberi çıkartılmamışsa, borçlunun şirketteki (çıplak) payı, icra dairesi tarafından şirkete tebliğ olunarak haczedilir. (İİK.m.94/1 C.3) . Buna göre, çıplak pay hissesinin haczine karar veren icra müdürü, bu hacizle ilgili muhafaza tedbiri almak için mahalline (anonim şirket merkezine) gitmek zorunda değildir. İcra Müdürü, İİK.m.94/1 C.3 hükmüne göre, anonim şirkete bir ihbarname (bildiri) göndermekle de yetinebilir.” Y. HGK. 04.07.2007, E. 12-332, K. 2007/446 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Programı).

³⁰³ “...Borçlunun ortağı bulunduğu anonim şirkette hisse (**pay**) senedi ya da ilmühaber çıkarılmamışsa borçlunun bu hissesine (**payına**) **çıplak** pay denilir ve bu **pay** borçlu tarafından başkalarına devredilebileceği, rehnedilebileceği gibi, borçlunun alacaklıları tarafından haczedilebilir. Hisse senedi çıkarılmaması durumunda borçlunun üçüncü kişi nezdinde bulunan ve henüz kıymetli evraka bağlanmamış hisse hakları İİK'nun 94. maddesi gereğince icra müdürlüğü tarafından mahalline bizzat gidilerek ve **pay** defterine işlenmek suretiyle haciz işlemi yapılabilir.” Y. 12. HD. 29.06.2015, E. 2015/7283, K. 2015/18263 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Programı).

³⁰⁴ Yargıtay HGK. 04.07.2007, E. 2007/12-332, K. 2007/446 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Programı).

³⁰⁵ İyilikli, s. 215; Kendigelen, Çıplak Pay, s. 389; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 243; Kuru, El Kitabı, s. 449; Muşul, s.333; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 306; Topuz, s. 215; Ulukapı, s.152; Uyar, Şerh, s.1814; Yeniocak, s. 55; Yıldırım ve Deren- Yıldırım, s.158.

³⁰⁶ İcra ve İflas Kanunu m. 94/1: “Bir intifa hakkı veya taksim edilmemiş bir miras veya bir şirket yahut iştirak halinde tasarruf edilen bir mal hissesi haczedilirse icra dairesi, yerleşim yerleri bilinen ilgili üçüncü şahıslara keyfiyeti ihbar eder. Bu suretle borçlunun muayyen bir taşınmazdaki tasfiye sonundaki hissesi haczedilmiş olursa icra memuru haciz şerhinin taşınmazın kaydına işlenmesi için

Kaydi sermaye piyasası araçlarının da çıplak paylarda olduğu gibi İİK m.94 hükmü uygulanarak haciz müzekkeresinin MKK ve ilgili MKK üyelerine tebliğ ile haczedilebileceği ileri sürülmektedir³⁰⁷. Bu görüş, İİK m.94 uyarınca düzenlenecek müzekkerenin MKK' ya tebliğ edilmesinin ve MKK' nin ilgili üyelere haciz müzekkeresini bildirmesinin mümkün olması halinde haklı görülebilir. Ancak MKK 02/06/11 tarihinde yapmış olduğu bir duyuruda 2499 sayılı SPK m.10/A hükmüne eklenen 5. fıkranın 01/06/11 tarihinde yürürlüğe girmiş olduğunu ve bu tarihten itibaren haciz işlemlerinin ilgili üyelere bildirilmek suretiyle üyeler tarafından yerine getirileceğini açıklamıştır³⁰⁸. Doktrinde bazı yazarlar bu karara rağmen hacze ilişkin bildirimlerin MKK' ye bildirilebileceğini; bu hususta aksine bir hükmün bulunmadığı gerekçesiyle savunmaktadırlar³⁰⁹. Ancak MKK yaptığı duyuruda açıkça haczin, bildirimin yapıldığı ilgili üye tarafından yerine getireceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla İİK m. 94 kapsamında düzenlenecek olan haciz müzekkeresinin MKK tebliğ edilmesi ve bu tebliğin ile haciz işleminin gerçekleştirilmesi makul bir yaklaşım değildir. Ancak haciz müzekkeresi ilgili üyelere tebliğ edilmek suretiyle haciz işlemi İİK m. 94'e göre gerçekleştirilebilir.

tapu sicil muhafızlığına tebligat yapar. Anonim şirketlerde paylar için pay senedi veya pay ilmühaberi çıkarılmıyorsa, borçlunun şirketteki payı icra dairesi tarafından şirkete tebliğ olunarak haczedilir. Bu haczin şirket pay defterine işlenmesi zorunludur; ancak haciz, şirket pay defterine işlenmemiş olsa bile şirkete tebliğ tarihinde yapılmış sayılır. Haciz, icra dairesi tarafından tescil edilmek üzere Ticaret Siciline bildirilir. Bu durumda haczedilen payların devri, alacaklının haklarını ihlâl ettiği oranda batıldır. Haczedilen payların satışı, taşınır malların satışı usulüne tâbidir. Diğer taşınırlarda icra dairesi başkasına devre mâni tedbirleri alır.”

³⁰⁷ Topuz, s.236.

³⁰⁸ Merkezi Kayıt Kuruluşu 02/06/11 tarih ve 417 numaralı duyuru: “6111 sayılı “Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Ve Diğer Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile Sermaye Piyasası Kanununun 10/A maddesine eklenen 5. fıkra da kayden izlenen sermaye piyasası araçlarına ilişkin tedbir, haciz ve benzeri her türlü idari ve adli talebin münhasıran Merkezi Kayıt Kuruluşunun üyeleri tarafından yerine getirileceği hükmüne bağlanmıştır. Gelir İdaresi Başkanlığının e-haciz işlemleri ise mevcut uygulamada olduğu gibi devam edecektir. /Sermaye Piyasası Kanununun 10/A maddesine eklenen 5. fıkra hükmü 01.06.2011 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten itibaren adli ve idari merciler tarafından MKK ya gönderilen taleplere istinaden MKK tarafından işlem tesis edilemeyecektir. Haciz kaldırma bildirimleri dahil olmak üzere söz konusu taleplerin gereği adli ve idari merciler tarafından bu talebin tebliğ edildiği üyemiz tarafından yerine getirilecektir. Diğer yandan 11.04.2011 tarih ve 401 sayılı duyurumuzda belirttiği üzere üyeler tarafından uygulanan haciz, tedbir vb. takyidatların Merkezi Kaydi Sisteme kaydedilmesinin asıl olduğu ve bu yapılmayarak üyenin sadece kendi nezdindeki kayıtlar üzerinde işlem tesis etmesinin SPKn’na aykırılık teşkil edeceği hususunu tekraren hatırlatırız.”

³⁰⁹ <https://www.mkk.com.tr/tr/duyurular/2011> (Erişim Tarihi: 05/04/17).

³⁰⁹ Topuz, s.239; Ünal, Kaydileştirme, s. 453.

2.2.1.4. Üçüncü kişilerin elindeki mal ve hakların haczi

Kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde uygulanacak hükümler belirlenirken üçüncü kişilerin elindeki mal ve hakların haczine ilişkin hükümler de değerlendirilmelidir. Zira kaydi sermaye piyasası araçları MKK nezdinde tutulan elektronik ortamdaki hesaplarda kayıtlı ve cirosu kabil senede bağlanabilen ancak bağlanmamış olan haklar olduklarında bu araçların haczinde üçüncü kişinin elindeki mal ve hakların haczine ilişkin hükümlerin uygulama alanı bulabileceği düşünülmektedir³¹⁰.

Borçlunun üçüncü kişideki alacağının hamiline yazılı bir senet veya poliçe gibi cirosu kabil bir kıymetli evraka dayanması halinde üçüncü kişideki kıymetli evrak taşınır haczi hükümlerine göre haczedilmektedir³¹¹. Ancak borçlunun üçüncü kişideki alacağının kıymetli evraka dayanmaması halinde uygulanacak usul İcra ve İflas Kanunu'nda özel olarak düzenlenmektedir. İcra ve İflas Kanunu m.89 hükmü uyarınca borçlunun üçüncü kişideki kıymetli evraka dayanmayan alacak veya malların haczi için yapılacak ilk işlem söz konusu alacağın haczedilerek durumun üçüncü kişiye bildirilmesi olmaktadır³¹². Haciz işlemini gerçekleştiren icra dairesi üçüncü kişiye birinci haciz ihbarnamesi olarak adlandırılan ihbarnameyi göndermektedir. Birinci haciz ihbarnamesinin içeriği İİK m.89 ve İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliği³¹³ m. 42 hükümlerinde belirtilen hususları içerecek şekilde düzenlenmektedir³¹⁴. Üçüncü kişiye Kanun'un aradığı unsurları

³¹⁰ Akil, s.298; İyilikli, s. 224; Topuz, s. 236.

³¹¹ Akil, s. 48; Berkin, s.100; İpekçi, s. 448; İyilikli, s.16; Karşlı, s. 293; Duygu **Kulbay Kıvanç**, "Muhafaza Tedbiri Olarak Haciz İhbarnameleri", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 54, S.4, 2005, s. 489; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 242; Kuru, El Kitabı, s. 460; Muşul, s.333; Pekcanıtez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 308; Topuz, s. 218; Ulukapı, s. 148; Talih **Uyar**, Alper **Uyar** ve Cüneyt **Uyar**, *İcra ve İflas Kanunu Şerhi*, C.2, 3.Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara, 2014, s. 1739; Murat **Yavaş**, *Borçlunun Üçüncü Şahıslardaki Mal, Hak ve Alacaklarının Haczi*, Arıkan Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 9; Yıldırım ve Deren- Yıldırım, s.162.

³¹² Akil, s.50; İyilikli, s. 19; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 255; Kuru, El Kitabı, s. 463; Topuz, s. 236; Uyar, Şerh, s. 1746; Yıldırım ve Deren- Yıldırım, s.163.

³¹³ 11.04.2005 tarihli ve 25783 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanmıştır.

³¹⁴ İcra ve İflas Kanunu Yönetmeliği m.42: "Bu ihbarname, borçlunun hamiline ait olmayan veya ciro edilebilen bir senede dayanmayan alacak veya diğer bir talep hakkının veya üçüncü kişi elindeki taşınır bir malın haczi halinde, üçüncü kişiye gönderilir. /Bu ihbarname, dosya numarasını; üçüncü kişinin adını, soyadını ve adresini; alacaklının, borçlunun, varsa vekillerinin adını, soyadını ve adreslerini; alacak tutarı ile faiz ve giderler; haczin neye ilişkin olduğu; haczin hangi miktar için yapıldığı hakkındaki bilgileri içerir. / Ayrıca, üçüncü kişinin alacak tahsil edilinceye kadar borcunu yalnız haciz ihbarnamesini gönderen icra dairesine ait banka hesabına yatırması gerektiği, borçluya yapılan ödemenin geçerli olmayacağı veya hacizli malı ancak icra dairesine teslim edebileceği, malı borçluya vermemesi, aksi halde malın bedelini icra dairesine ödemek zorunda kalacağı ihtarını içerir. / Bu ihbarname, üçüncü kişinin borcu olmadığı veya malın elinde bulunmadığı veya haciz ihbarnamesinin tebliğinden önce borç ödenmiş; mal istihlak edilmiş, kusuru olmaksızın telef olmuş,

taşımayan ihbarnamenin gönderilmesi halinde böyle bir ihbarnameye dayalı olarak yapılan işlemler için şikâyet yoluna başvurulabilmektedir³¹⁵.

Kendisine birinci haciz ihbarnamesi gönderilen üçüncü kişi ihbarnamede de belirtileceği üzere borçluya ait hak ve alacağı ancak icra dairesine ödeyebilmektedir. Üçüncü kişi ihbarnamede yer alan bu kaydı dikkate almadan borçluya ödemedede bulunursa icra dairesine de ödemedede bulunmak zorundadır. Bu durumda üçüncü kişi borçluya yaptığı ödemeyi istirdat davası açarak geri alamamalıdır³¹⁶. Zira üçüncü kişiye borçluya ödeme yapmaması gerektiği aksi halde tekrar ödemek zorunda kalabileceği icra müdürlüğü tarafından ihtar edildiğinden cebri icra tehdidi altında ödeme yapmış olduğu düşünülemez³¹⁷. Bu durumda üçüncü kişi yapmış olduğu ödemeyi ancak TBK m.77 kapsamında sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca geri alabilir³¹⁸.

Üçüncü kişi haciz ihbarnamesinin tebliğ edilmesinin ardından farklı şekillerde davranabilir. Üçüncü kişi ihbarnamede belirtilen miktarda borçluya ait hak ve alacağın uhdesinde olduğunu ikinci veya üçüncü haciz ihbarnamesinin gönderilmesine gerek kalmadan kabul edebilir³¹⁹. Ancak üçüncü kişi, borçluya ait hak ve alacağın uhdesinde olmadığı iddiasında ise ihbarnamenin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde itiraz etme hakkını kullanarak bu iddiasını icra dairesine bildirmelidir³²⁰. Bu itiraz İİK

malın borçluya ait olmadığı veya malın kendisine rehnedilmiş olduğu veya alacağın borçluya veya emrettiği yere verilmiş olduğu gibi bir iddiası varsa, haciz ihbarnamesinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde icra dairesine yazılı veya sözlü olarak itirazda bulunabileceği ihtarını da içerir. / Bu ihbarname ile İcra ve İflas Kanununun 89 uncu maddesinin iki, üç, dört ve beşinci fıkraları hükümleri de üçüncü kişiye bildirilir.”

³¹⁵ “İkinci haciz ihbarnamesinin, İİK’ nun 89/III. maddesinin emredici hükmünce uygun içerikte düzenlenmemiş olması halinde, süresiz şikâyet yoluyla iptalinin icra mahkemesinden istenebileceği” Y. 12. HD, 19.12.2011, 12430/29434 (Uyar, Şerh, s. 1750).

³¹⁶ Ahmet Cahit İyilikli, “Borçlunun Üçüncü Kişilerdeki Mal, Hak ve Alacaklarının Haczi”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011 (Yayınlanmamış Doktora Tezi), s.58.

³¹⁷ İpekçi, s. 457; İyilikli, Tez, s.58; Kulbay Kıvanç, s. 494; Yavaş, s. 42.

³¹⁸ Türk Medeni Kanun’u madde 77/1: “Haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının malvarlığından veya emeğinden zenginleşen, bu zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür.”

³¹⁹ Aksi yönde: “Üçüncü kişiye 7.5.1980 tarihinde 89. Maddeye göre düzenlenen birinci haciz ihbarnamesi tebliğ olunmuş, bu kişi ise 26.5.1980 tarihinde icraya müracaatla <<kendilerinin takip borçlusundan alacağı bulunduğunu>> bildirmiştir. Şu duruma göre, 89. maddenin 3. fıkrası gereğince tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içerisinde itiraz edilmediğinden, borç zimmetinde sayılarak ikinci ihbarnamenin tebliğ gerekmektedir. İkinci ihbarname tebliğ edilmeden üçüncü kişi hakkında haciz işleminin yapılması mümkün olmadığından sonuç olarak <<şikâyetin reddinde>> bir isabetsizlik bulunmamakla temyiz itirazlarının reddi ile merci kararının İİK 336 ve HUMK’ nun 438. maddeleri uyarınca onanmasına...” Y. 12. HD, 11.02.1981, 9148/1241 (Akil, s. 66, dpn. 76)

³²⁰ “İİK m.89/IV gereğince üçüncü şahıs haciz ihbarnamesine süresi içerisinde itiraz ederse, alacaklının üçüncü şahsın verdiği cevabın aksini icra mahkemesinde ispat ederek, üçüncü şahsın İİK m. 338/I. maddesine göre cezalandırılmasını ve ayrıca tazminata mahkum edilmesini isteyebileceğini; icra mahkemesinin tazminat hakkındaki davaya isteyebileceğini; icra mahkemesinin tazminat hakkındaki

m. 8 uyarınca yazılı olarak yapabileceği gibi tutanağa geçirilmesi şartıyla sözlü olarak da yapabilir. Üçüncü kişi belirtilen süre içerisinde itiraz etmez ise borç zimmetinde sayılmaktadır³²¹.

Birinci haciz ihbarnamesine itiraz etmeyen üçüncü kişiye, borcun zimmetinde sayıldığı ve bu ihbarnameye de yedi gün içinde itiraz etmediği takdirde borcu icra dairesine ödemesi gerektiği belirten ikinci haciz ihbarnamesi gönderilmektedir. İkinci haciz ihbarnamesinde de birinci ihbarnamede olduğu gibi yedi gün içinde itiraz edebileceği, etmediği takdirde ise belirtilen süre zarfında zimmetinde sayılan borcu icra dairesine ödemesi ya da yedinde sayılan malı icra dairesine teslim etmesi gerektiği bildirilmektedir. Borçlu ikinci haciz ihbarnamesine de itiraz etmez ise kendisine üçüncü ve son haciz ihbarnamesi gönderilmektedir. İkinci haciz ihbarnamesine itiraz etmemesi nedeniyle kendisine üçüncü haciz ihbarnamesi gönderilen borçlu, üçüncü haciz ihbarnamesinde belirtildiği üzere on beş gün içinde yedinde sayılan malı icra dairesine teslim etmeli ya da zimmetinde sayılan borcu icra dairesine ödemelidir³²². Üçüncü haciz ihbarnamesini alan borçluya İİK m.89'da malı teslim etmesi veya borcu ödemesinin yanında on beş günlük süre zarfında menfi tespit davası açabilme imkânı da tanınmaktadır³²³. Üçüncü kişi, üçüncü haciz ihbarnamesinin tebliğ edildiği tarihten itibaren yirmi gün içinde menfi tespit davası açtığına ilişkin belgeyi ilgili icra dairesine teslim ettiği takdirde cebri icra işlemleri menfi tespit davasına ilişkin karar

davayı genel hükümlere göre göreceğini ve icra mahkemesince tazminat istemi hakkında görevsizlik kararı verilmesinin hatalı olacağını..." Y. 12. HD. 28.03.2013, 1998/11934 (Uyar, Şerh, s. 1773).

³²¹ İcra ve İflas Kanunu madde 89/1: "Hamiline ait olmıyan veya ciro su kabil bir senetle müstenit bulunmıyan alacak veya sair bir talep hakkı veya borç lunun üçüncü şahıs elindeki taşınır bir malı haczedilirse icra memuru; borç lu olan hakiki veya hükmi şahsa bundan böyle borcunu ancak icra dairesine ödiyebileceğini ve takip borç lusuna yapılan ödemenin muteber olmadığını veya malı elinde bulunduran üçüncü şahsa bundan böyle taşınır malı ancak icra dairesine teslim edebileceğini, malı takip borç lusuna vermemesini, aksi takdirde malın bedelini icra dairesine ödemek zorunda kalacağını bildirir (Haciz ihbarnamesi). Bu haciz ihbarnamesinde, ayrıca 2, 3 ve 4 üncü fıkra hükümleri de üçüncü şahsa bildirilir."

³²² "İkinci (şimdi; üçüncü) haciz ihbarnamesinin gönderilmesine rağmen ihbarnamede belirtilen borcu icra dosyasına yatırmamış olan üçüncü kişinin, birinci haciz ihbarnamesinin tebliğinden sonra tahakkuk edecek yasal temerrüt faizi ile birlikte yatırmak zorunda olduğunu, takip borç lusu açısından geçerli olan faiz oranının üçüncü kişinin zimmetinde sayılan bedele de ayrıca uygulanmayacağını" Y.12. HD. 11.03.2005, 1972/5138, 12.02.2004, 25067/2503, 22.10.2000, 19786/20615 (Uyar, Şerh, s. 1757).

³²³ "...üçüncü kişi (A) Şirketi, bu menfi tespit davasını ancak yedi gün içinde açabilirdi; takip borç lusuna borç lu bulunmadığı vakiasına (dava sebebine) dayanarak, yedi gün içinde menfi tespit davası açmadığı için, (A Şirketi) bu menfi tespit davası açma hakkını kaybetmiştir. Bu durumda (A) Şirketi, ancak, zimmetinde sayılan borcu İcra Dairesine ödedikten sonra, takip borç lusu aleyhine sebepsiz zenginleşme davası açabilir." Söz konusu hukuki mütalaadan da anlaşılacağı üzere yedi gün içerisinde menfi tespit davası açmayan üçüncü kişi bu süre geçtikten sonra menfi tespit davası açamamaktadır. Baki **Kuru**, *Hukuki Mütalaalar*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 786.

kesinleşinceye kadar durmaktadır³²⁴. Söz konusu düzenleme uyarınca on beş gün içerisinde malı teslim etmeyen veya borcu ödemeyen borçlu bu süre zarfında menfi tespit davası da açmamış ise zimmetinde sayılan borcu ödemeye ya da yedinde sayılan malı teslim zorlanmaktadır. Kanuni düzenleme gereğince borçlu olmadığı parayı itiraz etmemesi veya menfi tespit davası açmaması nedeniyle ödemek zorunda kalan üçüncü kişi, ödemiş olduğu parayı ancak sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre alabilecektir³²⁵.

İcra ve İflas Kanunu m.89/1'e göre "*Hamiline ait olmıyan veya cirosu kabil bir senetle müstenit bulunmıyan alacak veya sair bir talep hakkı veya borçlunun üçüncü şahıs elindeki taşınır bir malı haczedilirse...*" düzenlemesi uyarınca üçüncü kişideki alacak ve taşınır malların yanında "*sair bir talep hakkı*" da hacze konu olabilmektedir. Sair talep hakkı ile mülkiyeti daha önce borçluya ait olmayan emeklilik, yaşlılık aylığı gibi maddi şeylerin edasına ilişkin talepler anlaşılmaktadır³²⁶. İcra ve İflas Kanunu m. 89

³²⁴ İcra ve İflas Kanunu madde 89/3: "*Üçüncü şahıs, haciz ihbarnamesinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde itiraz etmezse, mal yedinde veya borç zimmetinde sayılır ve kendisine gönderilen haciz ihbarnamesine süresinde itiraz etmediği, bu nedenle de malın yedinde veya borcun zimmetinde sayıldığı ikinci bir ihbarname ile bildirilir. Bu ikinci ihbarnamede ayrıca, üçüncü şahsın ihbarnamesinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde ikinci fıkrada belirtilen sebeplerle itirazda bulunması, itirazda bulunmadığı takdirde zimmetinde sayılan borcu icra dairesine ödemesi veya yedinde sayılan malı icra dairesine teslim etmesi istenir. İkinci ihbarnameye süresi içinde itiraz etmeyen ve zimmetinde sayılan borcu icra dairesine ödemeyen veya yedinde sayılan malı icra dairesine teslim etmeyen üçüncü şahsa onbeş gün içinde parayı icra dairesine ödemesi veya yedinde sayılan malı teslim etmesi yahut bu süre içinde menfi tespit davası açması, aksi takdirde zimmetinde sayılan borcu ödemeye veya yedinde sayılan malı teslim zorlanacağı bildirilir. Bu bildirim alan üçüncü şahıs, icra takibinin yapıldığı veya yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinde süresi içinde menfi tespit davası açtığına dair belgeyi bildirim yapıldığı tarihten itibaren yirmi gün içinde ilgili icra dairesine teslim ettiği takdirde, hakkında yürütülen cebri icra işlemleri menfi tespit davası sonunda verilen kararın kesinleşmesine kadar durur. Bu süre içinde 106 ncı maddede belirtilen süreler işlemez. Bu davada üçüncü şahıs, takip borçlusuna borçlu olmadığını veya malın takip borçlusuna ait olmadığını ispat etmeye mecburdur. Üçüncü şahıs açtığı bu davayı kaybederse, mahkemece, dava konusu şeyin yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere bir tazminata mahkûm edilir. Bu fıkra göre açılacak menfi tespit davaları maktu harca tabidir.*"

³²⁵ "*Birinci haciz ihbarnamesine yedigün içinde itiraz etmemiş olması nedeniyle yasal kural gereği borç zimmetinde sayılmış olan banka, borcu ödemekten kurtulmak için ikinci haciz ihbarnamesinin tebliğinden başlayarak yedi gün içinde olumsuz saptama davası açması gerekir. Bu süre hak düşürücü süre niteliğinde olup, mahkemece davanın bu süre içinde açılıp açılmadığını doğrudan doğruya araştırmakla yükümlüdür. Bu durumda, davacı bankanın süresinde borçlu olmadığına ilişkin olumsuz saptama davası açmadığı için borç zimmetinde sayılmış olmakla artık takip alacaklısı aleyhine, takip borçlusuna kendisinin borçlu bulunmadığından sözle, dava açma hakkı kalmamıştır. Davacı bankanın süresinde açılmaması nedeniyle artık kesinleşen borcu icra veznesine ödemek yükümlülüğü altına girmiştir. Böylece aslında borcu olmadığı ödemek zorunda kalan bankanın ödemediği sonra genel hükümlere göre takip borçlusuna karşı haksız zenginleşme davası açması gerektir. Bu nedenlerle davacı bankanın, davalı bankaya karşı açtığı olumsuz saptama davasının reddi gerekirken, mahkemece yazılı nedenlerle kabulü doğru görülmemiştir.*" Y. 19. HD. 25.06.2001, E. 2001/1134, K. 2001/4935 (İpekçi, s. 463).

³²⁶ Akil, s.51 .

hükmüne göre haczedilecek sair talep hakkı kapsamına anonim şirketin senede bağlanmamış yani çıplak paylarının da dahil olduğu kabul edilmektedir³²⁷. Çıplak payların sair talep hakkı kapsamında olmasından ve kaydi sermaye piyasası araçlarının da çıplak paylara benzer nitelik arz etmesinden olmasından dolayı söz konusu araçların haczinde İİK m.89 hükümleri uygulama alanı bulacaktır³²⁸. Zira kaydi sermaye piyasası araçları da çıplak paylarda olduğu gibi senede bağlanmamış hakları ifade etmektedirler. Anonim şirket hisselerinin hisse senedi veya ilmühabere bağlanmadığı hallerde söz konusu olan çıplak payların İİK m.89 hükmünde yer alan “sair bir talep hakkı” kapsamında yer alarak İİK m. 89 hükmü uyarınca haczedilebileceği kabul edilmektedir³²⁹. Kaydi sermaye piyasası araçları da MKK nezdindeki hesaplarda kayıtlı senede bağlanmamış haklar olduğundan çıplak payda olduğu gibi “sair talep hakkı” kapsamında İİK m. 89 hükmüne haczedilebilmelidir. Yargıtay da MKK nezdindeki hesaplara kayıtlı yatırım fonlarının haczinde İİK m.89 hükümlerinin uygulama alanı bulacağını kabul etmiştir³³⁰. Anlatılan hususlar ışığında kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde kanaatimizce de İİK m. 89 hükümlerinin uygulanması mümkündür.

Kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde İİK m.94 hükmünün yanısıra İİK m.89 hükmünün de uygulanması mümkün olsa da söz konusu hükümler değerlendirildiğinde İİK m.94 hükmünün uygulanması kanaatimizce daha makul bir yaklaşım olacaktır. Zira İİK m. 89 hükmüne göre haczin gerçekleştirilebilmesi için üç kez ihbarname gönderilmesi gerekirken İİK m. 94 hükmüne göre haciz, şirkete yapılan bir bildirim ile gerçekleştirilebilecektir. Dolayısıyla İİK m.94 hükmüne göre gerçekleştirilen haciz İİK m.89 hükmüne nazaran daha hızlı ve kolay gerçekleştirilmiş olur. Bu da medeni usul ve icra ve iflas hukuku alanının temel ilkelerinden olan usul ekonomisi ilkesine daha uygun bir çözüm olacaktır.

³²⁷ Dönmez, s. 139; İyilikli, s. 224; Kuru, El Kitabı, s. 451; Ünal, Kaydileştirme, s. 443; Topuz, s.236.

³²⁸ Dönmez, s. 139; İyilikli, s. 224; Kuru, El Kitabı, s. 451; Ünal, Kaydileştirme, s. 443; Topuz, s.236.

³²⁹ Dönmez, s. 139; İyilikli, s. 224; Kuru, El Kitabı, s. 451; Ünal, Kaydileştirme, s. 443; Topuz, s.236.

³³⁰ “Şikayetçi borçlu Oyakbank A.Ş. Levent şubesindeki no’lu hesabının SSK emekli maaşının yattığı hesap olup haczedilemeyeceğini ileri sürmüştür. İcra dosyasının incelenmesinde; borçlunun Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. nezdindeki menkul kıymetlerin haczi için adı geçen kuruluşa 89/1 haciz ihbarnamesinin gönderildiği, Merkezi Kayıt Kuruluşunun verdiği 26.10.2007 tarihli cevapta ise borçlunun Oyakbank A.Ş. No’lu hesabında B tipi likit fonunuz bulunduğu ve haciz işleminin uygulandığının bildirildiği anlaşılmaktadır. Her ne kadar borçlunun haczedilen hesabı maaş hesabının bulunduğu hesap ise de haciz işlemi maaşına değil, aynı hesapta bulunan ve Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. nezdindeki yatırım fonlarına uygulandığından mahkemece şikayetin reddi yerine kabulüne karar verilmesi isabetsizdir.” Y. 12. HD. 12.06.2008, 9393/12167 (İyilikli, s. 224 dipnot 274).

2.2.2. Haczin Usulü

2.2.2.1. Haciz Usulünde Genel Kural

İcra ve İflas Kanunu'nda yer alan hacizle ilgili düzenlemelerin yanında SPK m.13'te yer alan özel düzenleme uyarınca kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin haciz talepleri münhasıran MKK' nın üyeleri tarafından yerine getirilmektedir. Merkezi Kayıt Kuruluşu üyeleri tarafından yerine getirilecek olan hacizde SPK ve Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkındaki Tebliğ (II 13. 1) hükümlerinin yanında İİK m. 89 ve m.94 hükümlerinin de uygulama alanı bulabileceği yukarıda belirtilmişti. Ancak kaydi sermaye piyasası araçlarının İİK m.89 ve m.94 hükümleri doğrultusunda haczedilirken söz konusu hükümler uyarınca düzenlenecek olan haciz ihbarnamelerinin ve müzekkerelerinin tebliğ edilmesi gereken üçüncü kişilerin kim olacağı hususunda açık yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Kaydi pay sahipleri; MKK nezdindeki hesaplarda tutulan payları üzerinde, Mülga Tebliğ IV-28, m.6/II' de açıkça belirtildiği üzere tüm üyeler aracılığıyla değil ancak hacze konu kaydi sermaye piyasası aracına ilişkin hesabın açıldığı üyeler aracılığı ile tasarruflarda bulunabilmektedirler³³¹. Bu düzenlemeden yola çıkılarak kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde, İİK m.89 ve m.94 hükümlerinde belirtilen haciz ihbarnamelerinin ve müzekkerelerinin ilgili üyelere tebliğ edilmesi gerektiği yönünde Yargıtay tarafından da benimsenen haklı bir görüş ileri sürülmüştür³³². Bu görüş daha sonra 13/02/2011 tarihli ve 6111 sayılı Kanun m.151 ile 2499 sayılı SPK m.10/A fıkra 5'e eklenen *"Kayden izlenen sermaye piyasası araçlarına ilişkin tedbir, haciz ve benzeri her türlü idari ve adli talep münhasıran Merkezi Kayıt Kuruluşunun üyeleri tarafından yerine getirilir."* hükmü ile kanunlaşmıştır. 2499 sayılı

³³¹ Tebliğ IV-28 m. 6/2: *"Hak sahiplerinin adına hesaplar ise, kimlik bilgilerinin MKK'ya bildirilmesi üzerine açılır ve söz konusu hesaplar üzerinde işlem yapmaya yetkili üyeler ile bağlantısı kurulur. Ancak TCMB ile yetkili takas ve saklama kuruluşları, herhangi bir üye ile bağlantı kurmaksızın, doğrudan doğruya MKK'da hesap açtırabilir. Yabancı merkezi saklama kuruluşlarının MKK nezdinde, MKK'nın yabancı saklama kuruluşları nezdinde hesap açtırması ve hesapların tutulmasına ilişkin usul ve esaslar MKK tarafından belirlenir. Yabancı merkezi saklama kuruluşlarının MKK nezdinde açtıracakları söz konusu hesaplar hak sahibi bazında izlenmeyebilir. MKK, nezdinde hak sahibi bazında izlenmeyecek şekilde hesap açmayı talep eden yabancı merkezi saklama kuruluşlarına ilişkin başvuruları Kurula iletir. Kurul bu başvuruları ülke bazında değerlendirir."*

³³² *"Anonim şirket hisseleri hisse senedine bağlanmış ise İİK' nun 88. maddesine göre bu senetlerin icra müdürlüğünce haczedilip muhafaza altına alınarak haczi yapılabilirken, merkezi kayıt kuruluşu üyesi banka ya da aracı kuruluşlara borçlunun hisselerinin haczi için 89 haciz ihbarnamesi gönderilerek haciz yapılması da mümkündür."* Y. 12. HD. 22.10.2015, E. 2015/25455, K: 2015/25553 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Programı);İyilikli, s. 227, Topuz, s.236.

SPK’da yer alan bu hükme SPK m.13/7 düzenlemesinde de aynen yer verilmektedir. Haciz ihbarnamelerinin ve müzekkerelerinin usulüne uygun bir şekilde tebliğ edilebilmesi için haciz taleplerini yerine getirecek olan MKK üyelerinin kim olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir.

Üye kavramı, Tebliğ II-13.1 m.4’te yapılan tanıma göre; TCMB, ihraççılar, yatırım kuruluşları, merkezi takas kuruluşları ile SPKur tarafından belirlenen diğer kuruluşları ifade etmektedir. MKK, 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu ve söz konusu Kanun’a dayanılarak çıkarılan Elektronik Ürün Senedi Yönetmeliği hükümleri uyarınca Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından Elektronik Kayıt Kuruluşu olarak yetkilendirilmiştir³³³. Bu hukuki düzenlemelerin ardından MKK’ ye üye olabilecekler kapsamına lisanslı depo işletmeleri ve yetkili sınıflandırıcılar da dâhil olmuştur³³⁴. Merkezi Kayıt Kuruluşu üyelerinin kapsamı bu şekilde belirlense de doktrinde haciz ihbarnamelerinin tebliğ edilmesi gereken üyelerin kimler olduğu hususu tartışmalıdır. Bir görüşe göre kaydi araç sahipleri söz konusu araçları üzerinde aracı kurumlar ve bankalar aracılığıyla tasarruf edebildiklerinden bu araçlara ilişkin haciz ihbarnameleri ve müzekkereleri aracı kurumlara ve bankalara tebliğ edilmelidir³³⁵. Doktrindeki diğer bir görüşe göre de İcra ve İflas Kanunu ilgili hükümleri gereğince düzenlenecek olan haciz ihbarnamelerinin ve müzekkerelerinin tebliğ edileceği üye kapsamına aracı kurum ve bankalar yanında ihraççılar da dâhildir³³⁶. Haciz ihbarnamelerinin ve müzekkerelerinin tebliğ edileceği üyelerin kapsamının tespiti için öncelikle kaydi araçlara ilişkin haczin kaydi sistemde nasıl gerçekleştirildiği hususu incelenmelidir.

Sermaye Piyasası Kanunu m.13 uyarınca kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin haciz talepleri münhasıran MKK’ nın üyeleri tarafından yerine getirilmektedir. Kanuni düzenleme dolayısıyla MKK’ nın sadece üyeleri tarafından gerçekleştirilecek olan haciz talepleri Tebliğ II-13.1 m.26’ya göre “*Kayden izlenen sermaye piyasası araçlarına ilişkin tedbir, haciz ve benzeri her türlü idari ve adli talep münhasıran MKK’ nın üyeleri tarafından ilgili yatırımcı ve ortak hesaplarında ayrı bir alt hesap oluşturulması sureti ile yerine getirilir.*” Söz konusu hüküm uyarınca kaydi sermaye piyasası

³³³ Elektronik Ürün Senedi Esasları, s.3; <https://www.mkk.com.tr/file/Genel-Mektuplar-Dosyaları/Gm628-Ek-1> (Erişim Tarihi: 06.04.2017).

³³⁴ Üyelik, <https://www.mkk.com.tr/tr/content/Uye-Hizmetleri/Uyelik> (Erişim Tarihi: 06.04.2017).

³³⁵ Topuz, s.238.

³³⁶ Ünal, Kaydileştirme, s. 450; Yeniocak, s.72.

araçlarına ilişkin haciz işlemi söz konusu araca ilişkin hesabın açıldığı üye tarafından yatırımcı ve ortak hesaplarında ayrı bir alt hesap oluşturularak gerçekleştirileceğinden MKK nezdindeki hesaplar önem arz etmektedir. Tebliğ II-13.1’de ayrıntılı bir şekilde düzenlenen MKK hesapları ihraççılar, yatırımcı kuruluşlar, TCMB ve Takasbank nezdindeki hesaplardan oluşmaktadır³³⁷. İhraççılar nezdinde tutulan hesaplar havuz hesabı, ortak hesabı ve bilinmeyen ortak hesabı olmak üzere üçe ayrılırken yatırım kuruluşları nezdindeki hesaplar havuz hesabı ve yatırımcı hesabı olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar³³⁸. Takasbank nezdinde ise takas havuz hesabı, yatırımcı hesabı ve havuz hesabı olmak üzere üç ayrı hesap tutulmaktadır³³⁹. Son olarak TCMB nezdinde

³³⁷ Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ Madde 6: “1) MKK nezdinde tutulacak hesaplar, TCMB, ihraççılar, yatırım kuruluşları, merkezi takas kuruluşları ile Kurul tarafından belirlenen diğer kuruluşlar itibarıyla açılır.”

³³⁸ Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ Madde 7: “(1) İhraççı hesabı, kaydi sermaye piyasası araçları için açılır.

(2) İhraççı hesapları; ihraççı havuz hesabı, ortak hesabı ve bilinmeyen ortak hesabından oluşur. İhraççının yatırım fonu kurucusu olması halinde ihraççı hesapları havuz hesabı ve bilinmeyen katılımcı hesabından oluşur.

(3) İhraççı havuz hesabı, kaydi sermaye piyasası araçları ihracına ilişkin geçici kayıtların izlenmesi amacı ile tutulur. İhraç edilecek kaydi sermaye piyasası araçlarının satış süresi boyunca takibi havuz hesabında yapılır ve satışa konu olan tutarlar satış süresinde kaydi sermaye piyasası araçlarının satılması ile veya satış öncesinde, ilgili hesaplara yapılacak kayıt neticesinde bu hesaptan düşülür. Yatırım fonu katılma paylarının ihraç ve iptal işlemleri de havuz hesabı kullanılarak yapılır.

(4) Ortak hesabı, ihraççı tarafından münferiden pay sahipleri için, MKK tarafından belirlenen bilgilerin MKK’ya iletilmesi ile açılır. Ortak hesabına sadece Borsada işlem görmeyen payların kayıtları yapılır. Bu hesaptaki kaydi sermaye piyasası araçları, ihraççının verdiği bilgiler doğrultusunda türleri ve hak sahipleri itibarıyla tutulur.

(5) Bilinmeyen ortak ve bilinmeyen katılımcı hesabı, kaydi dönüştürme aşamasında, hak sahiplerinin ihraççı tarafından bilinmemesi durumunda, bu nitelikteki payların toplu olarak izlenmesi amacı ile oluşturulur. Bu hesapta izlenen sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesi halinde MKK kayıtlarında gerekli düzeltmeler yapılır. Bu durumda ihraççı ve ilgili diğer üyeler MKK tarafından istenecek bilgileri temin ederek kayıtlardaki değişiklikleri yapar.”

Madde 10: “(1) Yatırım kuruluşu hesabı, DİBS Depo hesabı, işlemlerin niteliğine göre açılacak havuz hesapları ve yatırımcı hesaplarından oluşur.

(2) DİBS Depo Hesabı münhasıran, EMKT sistemindeki banka depo hesapları ile MKK nezdindeki yatırım kuruluşu hesapları arasındaki DİBS aktarımlarının ve yatırımcılarla gerçekleştirilecek alım/satım işlemleri sonucunda yatırımcı hesapları ile ilgili aktarımların yürütülmesi için kullanılır.

(3) Yatırım kuruluşu havuz hesapları, yatırım kuruluşunun, hesap sahibinin vekili sıfatıyla takas işlemlerini yerine getirmesi için kullanılır.

(4) Yatırımcı hesabı, yatırım kuruluşunun işlem yapmaya yetkili olduğu hak sahipleri adına açılmış hesaplardan oluşur.”

³³⁹ Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ Madde 12: “1) Merkezi takas kuruluşu hesabı; takas havuz hesabı, havuz hesabı ve yatırımcı hesabından oluşur. Merkezi takas kuruluşunun faaliyetlerinin gerektirdiği diğer hesaplar MKK’ nın onayıyla açılabilir. Ancak bu kuruluşların yatırımcı hesaplarında kayıtları izlenebilecek yatırımcı türleri için önceden Kurul onayı alınması gerekir.

(2) Takas havuz hesabı, merkezi takas kuruluşunun, vekil sıfatıyla üyelerin takas işlemlerini gerçekleştirmesi için kullanılır. Havuz hesabı, merkezi takas kuruluşunun hesap sahibinin vekili sıfatıyla takas işlemlerini yerine getirmesi için kullanılır.

(3) Yatırımcı hesaplarının açılmasında, 11 inci madde hükmü uygulanır.”

tutulan DİBS genel depo hesabı da MKK hesaplarındandır³⁴⁰. Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere haciz işleminin gerçekleştirileceği yatırımcı ve ortak hesapları, ihraççılar, yatırımcı kuruluşları ve Takasbank nezdinde tutulan hesaplarda bulunmaktadır. Ancak Takasbank yatırımcı hesabı kaydi araçlara ilişkin işlemlerin yapılmasından ziyade bu araçların izlendiği bir hesap olduğundan haciz işlemi ihraççılar ve yatırımcı kuruluşların yatırımcı ve ortak hesaplarından gerçekleştirilmektedir³⁴¹. Bu nedenle kanaatimizce haciz ihbarnamelerinin ve müzekkerelerinin tebliğ edilmesi gereken üyelerin ihraççılar ve yatırımcı kuruluşlar olarak kabul edilmesi yönündeki görüş daha makuldür. Ayrıca kanaatimizce hacze konu araçlara ilişkin hesaplar MKK nezdinde tutulduğundan MKK' nın üçüncü kişi konumunda olduğu; bu nedenle haciz ihbarnamesinin ve müzekkeresinin MKK' ya da tebliğ edilebileceği kabul edilmelidir. Merkezi Kayıt Kuruluşu'nun 02/06/11 tarihindeki duyurusundan önce kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin adli ve idari merci talepler, MKK' ya gönderilmiş ve MKK' nın kendisine gönderilen bu talepleri ilgili aracı kurumlara iletmesi suretiyle gerçekleştirilmiştir. Merkezi Kayıt Kuruluşu 02/06/11 tarihinde yapmış olduğu duyuruda haciz işlemlerinin sadece hesabın açıldığı üyelere bildirilmesi gerektiğini açıklamış olsa da, MKK' ya kayıtlı yedi yüz yetmiş üye varken alacaklının veya icra dairesinin hacze konu kaydi sermaye piyasası aracına ilişkin hesabın açıldığı üyeyi belirlemesi fazlasıyla zahmetli ve zaman alan bir işlem olacaktır³⁴². Sisteme kayıtlı üyelerin sayısı düşünüldüğünde alacaklıyı hacze konu sermaye piyasası aracına ilişkin hesabın açıldığı üyeyi belirlemeye mecbur kılmak cebri icra hukukunun temel ilkelerinden birisi olan alacaklı ve borçlu menfaatinin dengelenmesi ilkesine aykırılık teşkil eder. Zira cebri icra hukukunda nasıl ki alacaklı alacağına kavuşurken borçlunun mağdur edilmemesi gerekiyorsa, alacaklının da hakkına ulaşması zorlaştırılmamalıdır. Bu nedenle haciz ihbarnamelerinin ve müzekkerelerinin MKK' ya da yapılabileceği kabul edilmelidir. Merkezi Kayıt Kuruluşu haciz işlemlerini gerçekleştiremese de haczi ilgili üyeye haciz ihbarnamesini ve müzekkeresini yönlendirmek suretiyle haczin gerçekleştirilmesinde yardımcı olabilmelidir.

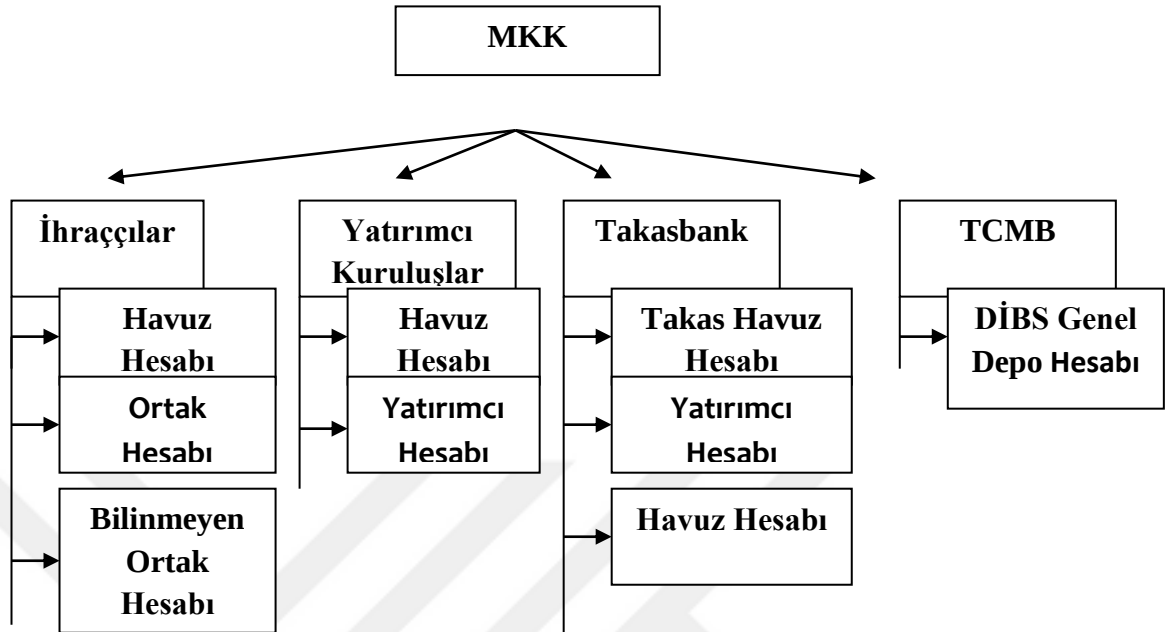
³⁴⁰ Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ Madde 9: “(1) TCMB Hesabı, TCMB adına açılan DİBS Genel Depo Hesabıdır.

(2) DİBS Genel Depo Hesabı, EMKT sistemindeki bankalara ait depo hesaplarında bulunan kıymetlerin toplu olarak, hak sahibi bazında ayırım olmaksızın izlenmesini sağlamak için kullanılır.

(3) TCMB görüşü alınarak ihtiyaç duyulan diğer hesaplar da MKK tarafından açılabilir.”

³⁴¹ MKK İş ve Bilişim, s. 4.

³⁴² MKK Üye Listesi, <https://www.mkk.com.tr/members>, (Erişim Tarihi: 12/04/17).

İcra ve İflas Kanunu m.89 ve 94 hükümleri uyarınca hacze ilişkin ihbarnamelerin ve müzekkerelerin, ilgili üyelere tebliğ edilmesinin ardından üyeler tarafından hacze konu olan kaydi sermaye piyasası araç sahibinin yatırımcı ve ortak hesaplarda alt hesap açılmak suretiyle haciz işlemi gerçekleştirilmektedir (Tebliğ II-13.1 m. 26). Üyeler kendilerine gelen haciz talepleri doğrultusunda kayıtlarda gereken değişiklikleri yapmakla yükümlüdürler. Üyelerin bu değişiklikleri Tebliğ II-13.1 m.5'te kayıtların tutulmasına ilişkin düzenlemelere ve MKK tarafından belirlenecek elektronik işlem yöntemlerine uygun bir şekilde yapmaları gerekmektedir³⁴³. Ayrıca SPKur tarafından

³⁴³ Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkındaki Tebliğ Madde 5: "(1) Kaydi sermaye piyasası araçları ve bunlara ilişkin haklarla ilgili kayıtlar, MKK tarafından oluşturulan elektronik ortamda MKK üyelerince tutulur. Hesapların açılması ve hesaplarda kayıt ve değişiklik yapılması usul ve esasları MKK tarafından belirlenecek elektronik işlem yöntemleriyle üyeler tarafından hak sahiplerinin talimatlarına uygun şekilde MKK kayıtlarında değişiklik yapılması sureti ile gerçekleştirilir.

(2) Doğal afet, teknik arıza gibi mücbir sebeplerle bir bilgi akışı sorunu olduğunda kayıtların ne şekilde iletileceği ve değiştirileceğine ilişkin usul ve esaslar MKK tarafından belirlenir.

(3) Takas işlemlerinin yürütülmesi için, merkezi takas kuruluşları itibarıyla da kayıt tutulur. Hak sahiplerinin kayıtları, üye hesapları ile bağlantı kurularak izlenir. Kayden izlenen haklar Kanunun 13'üncü maddesi uyarınca senede bağlanmaz.

(4) Üyeler tarafından kayıtların tutulmasında kullanılacak kodlama sistemi MKK tarafından belirlenir.

(5) MKK' da tutulacak kayıtlar, Kurulca aksi kararlaştırılmadıkça bu Tebliğde düzenlenen hususlar dışında hiçbir sınırlama ve şarta tabi tutulamaz.

(6) Bu Tebliğ hükümleri çerçevesinde üyelerin, MKK sisteminde işlemleri yerine getirmeye yetkili görevlileri, MKK' ca belirlenen usul çerçevesinde MKK'ya bildirilir ve işlemler, münhasıran bu görevlilerce yerine getirilir. Üyeler tarafından hesaplarda hatalı veya eksik kayıtları düzeltmek amacıyla kayıt yapılması durumunda, düzeltme yapıldığı bilgisi MKK' nın belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde üye tarafından MKK'ya ve hak sahibine bildirilir. Üyelere hesap açma veya

işlem yasağı getirilen yatırımcıya ilişkin haciz kararı da ilgili üyeler tarafından hemen SPKur' a bildirilmektedir.

6362 sayılı SPK'ya dayanılarak çıkarılan Tebliğ II-13.1, 2499 sayılı SPK'ya dayanılarak çıkarılan “Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ (Tebliğ IV-28)” den farklı olarak hesabın hareketsizleştirilmesi usulüne yer vermemektedir. 6362 sayılı SPK ve Tebliğ II-13.1 kaydi sermaye piyasası araçlarının haciz nedeniyle hesaplarının hareketsizleştirilmesine dair bir düzenlemeye yer vermemiş olsa da MKK Merkezi Kaydi Sistem İş ve Bilişim Uygulama İlke ve Kuralları Yönergesi bu hususu ikili bir tasnif yaparak düzenlemektedir. Söz konusu Yönerge “Haciz İşlemleri Genel Uygulama İlkeleri” başlığı altında Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından e-haciz bildirimi ile diğer haciz bildirimlerine ilişkin usul ve esasları ayrı alt başlıklar halinde düzenlemektedir. Bu çerçevede 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun m.79 uyarınca GİB ve SGK tarafından elektronik ortamda yapılacak haciz bildirimlerinde borçlu yatırımcının hesabı hareketsizleştirilmektedir³⁴⁴. Dolayısıyla GİB ve SGK tarafından MKK'ya e-haciz bildirimi yapılması halinde MKK, borçlu yatırımcının hesabını hareketsizleştirerek “MKK’ da işlem yapamaz” haline getirmektedir³⁴⁵.

kayıt amacıyla yapılan başvurularda eksikliklerin bulunması halinde, talebin reddi mümkündür. Bu halde ret kararının, gerekçeli olarak hak sahiplerine üye tarafından derhal bildirilmesi zorunludur.

- (7) Üyeler, MKK’ dan izin almak kaydıyla, süreklilik arz etmeyecek şekilde diğer üyelerin teknik imkanlarını kullanmak suretiyle işlemlerini yürütebilirler.
- (8) Üyeler, MKK tarafından belirlenecek ve Kurulca onaylanacak esaslar çerçevesinde, kendi istihdam ettikleri personel ve teknik imkanları kullanmak yerine diğer bir üye aracılığıyla dolaylı ve sürekli bir şekilde MKK’ da işlemlerini yürütebilirler.”

³⁴⁴ 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun m. 79: “*Hamiline yazılı olmayan veya cirosu kabil senede dayanmayan alacaklar ile maaş, ücret, kira vesaire gibi her türlü hakların ve fiilen tutanak düzenlemek suretiyle haczi kabil olmayan üçüncü şahıslardaki menkul malların haczi, borçlu veya zilyed olan veyahut alacak ve hakları ödemesi gereken gerçek ve tüzel kişilere, kurumlara haciz keyfiyetinin tebliği suretiyle yapılır. Tahsil dairesi tarafından tebliğ edilecek haciz bildirisi ile; bundan böyle borcunu ancak tahsil dairesine ödeyebileceği ve amme borçlusuna yapılacak ödemenin geçerli olmayacağı veya elinde bulundurduğu menkul malı ancak tahsil dairesine teslim edebileceği ve malın amme borçlusuna verilmemesi gerektiği, aksi takdirde amme borçlusuna yapılan ödemeler ile malın bedelini tahsil dairesine ödemek zorunda kalacağı ve bu maddenin üç, dört ve beşinci fıkra hükümleri üçüncü şahsa bildirilir. Tahsil dairelerince düzenlenen haciz bildirimleri, alacaklı tahsil dairelerince ya da alacaklı amme idaresi vasıtasıyla, posta yerine elektronik ortamda tebliğ edilebilir ve bu tebligatlara elektronik ortamda cevap verilebilir. Elektronik ortamda yapılacak tebliğe ve cevapların elektronik ortamda verilebilmesine ilişkin usûl ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.*”

³⁴⁵ Topuz, s. 239; Yaman, Tez, s. 114.

Hesabın hareketsizleştirilmesi hesaba kıymet giriş çıkışını engelleyen bir muhafaza tedbiridir³⁴⁶. Hesabın hareketsizleştirilmesi ile birlikte MKK sistem üzerinden ilgili üyeye, MKK’ da yer alan kayıtlar ile kendi kayıtları arasında mutabakat sağlayabilmeleri amacıyla bildirimde bulunmaktadır. Kendisine kayıtlar arasında mutabakat sağlanması amacıyla bildirimde bulunulan üye, bildirim izleyen iş günü saat 12.00’a kadar sistem üzerinden mutabık olup olmadığı hususunu bildirmelidir. Üye mutabık olduğunu bildirdiği ya da kendisine bildirim yapılmasını izleyen iş günü saat 12.00’ye kadar bildirimde bulunmadığı takdirde borcu karşılayacak miktar ve değerde kaydi araçların üzerine haciz uygulanmaktadır. Üye, mutabık olunmadığı yönündeki bildirimini ancak hareketsizleştirmeye ilişkin MKK bildirimini izleyen gün saat 12.00’dan önce kaydi sistem aracılığı ile yapabilmektedir. Merkezi Kaydi Sistem, haricinde herhangi bir yöntemle yapılan bildirimler yapılmamış kabul edilmektedir. Elektronik olarak sisteme erişilemediği durumlarda Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. tarafından “Kayden İzlenecek Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Merkezi Kaydi Sistem (MKS) Elektronik İşlem Esasları” nda söz konusu duruma ilişkin olarak yer verilen düzenlemelere uygun bir şekilde yapılması gerekmektedir. Üye hesaplar arasındaki mevcut durumu yansıtan güncellemeyi mutabık olmadığını sistem üzerinden bildirdikten sonra yapabilmektedir. Üye güncellemeyi ancak hesabı “normal işlem yapılabilir” konumuna getirdikten sonra yapabilmektedir. Bu güncelleme MKK tarafından hesabın hareketsizleştirildiğinin bildirilmesini izleyen gün saat 14. 00’e kadar yapılabilmektedir. Güncelleme işleminin öngörülen sürede yapılmaması durumunda MKK, halihazırda var olan kayıtları dikkate alarak işlem tesis etmektedir. Söz konusu usul ve sürelerle uygun bir şekilde güncelleme işleminin tamamlanması ve hesabın MKS tarafından hareketsiz hale getirilmesinden sonra bu hesapta yeniden güncelleme yapılamamaktadır.

Yönerge’de kaydi araçlara ilişkin haciz bildiriminin GİB ve SGK tarafından AATUHK m. 79 uyarınca elektronik ortamda yapılması halinde hesabın hareketsizleştirilmesi ve kayıtlar arasında mutabakatın sağlanmasına yönelik düzenlemelere yer verilirken söz konusu iki kurum dışında icra dairesi tarafından yapılacak olan haciz bildirimlerinde aynı usule yer verilmemektedir. Kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin GİB ve SGK dışındaki haciz taleplerinin üyelere gelmesinin ardından üyeler tarafından ilgili

³⁴⁶ Yaman, Tez, s. 114.

yatırımcı ve ortak hesaplarında ayrı bir alt hesap olan “HACZ” hesabı oluşturularak haciz işlemi gerçekleştirilmektedir. Üyelerin, haciz taleplerini yerine getirirken MKK kayıtlarındaki gereken değişiklikleri de Yönerge’ de belirlenen elektronik işlem yöntemlerine uygun bir şekilde yapmaları gerekmektedir. Bu husus Tebliğ II-13.1 m. 26/2’de açıkça haciz taleplerinin yerine getirilmesi esnasında üyelerin yükümlülüğü olarak ifade edilmektedir³⁴⁷. Haciz işleminin SPKur tarafından işlem yasağı getirilen kişilerin hesaplarında gerçekleştirilmesi halinde bu durumun üyeler tarafından derhal SPK’ya bildirilmesi gerekmektedir³⁴⁸. Hacizli kıymetler ilgili hesaba bağlı olarak açılacak haciz alt hesabına aktarılarak bloke edilir.

Haciz talepleri, SPK m.13, Tebliğ II-13. 1 m. 26 ve MKS İş ve Bilişim Yönergesi’nde yer alan düzenlemeler doğrultusunda MKK üyeleri tarafından hesaplara işlenerek gerçekleştirilirken üyelerin yapmış oldukları bu işlemin niteliği ve hangi sıfatla yapıldığı, yapılan işlemin hukuka aykırı olup olmadığının tespitinde önem arz etmektedir. Haciz işleminin üyelerin kayda işlemesi suretiyle yapıldığının kabulü halinde söz konusu bu haciz işlemi icra ve iflas hukuku açısından yetkisiz kurumlar tarafından gerçekleştirilmiş olmaktadır. Zira haciz işlemi İİK m.80/1’e göre ancak devletin yetkili memurları olan icra müdürü ile icra müdürünün yardımcıları ya da katipleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Haczin gerçekleştirilmesine ilişkin olarak Sermaye Piyasası Kanunu m.13 haciz talebinin MKK üyeleri tarafından yerine getirileceğini ifade ederken Tebliğ II-13.1’e göre üyeler haciz taleplerini yatırımcı ve ortak hesaplarda alt bir hesap oluşturularak yerine getireceğini ifade etmektedir. Kanun’un ve Tebliğ’in lafzı incelenecek olursa haczin üyeler tarafından borçlu

³⁴⁷ Tebliğ II-13.1 madde 26/2: “Üyeler kendilerine gelen her türlü haciz ve tedbir taleplerini karşılamak üzere, öncelikle MKK nezdindeki kayıtlarda gerekli değişiklikleri bu Tebliğin 5 inci maddesi uyarınca MKK tarafından belirlenecek elektronik işlem yöntemlerine uygun olarak yapmakla yükümlüdürler.”

³⁴⁸ İşlem yasağına ilişkin ayrıntılı düzenlemelere “Bilgi Suistimali ve Piyasa Dolandırıcılığı İncelemelerinde Uygulanacak Tedbirler Tebliği (V-101.1)” nde yer verilmektedir. Söz konusu Tebliğ madde 5 uyarınca Sermaye Piyasası Kurulu tarafından SPK madde 106 ve 107 hükümlerinde sayılan fiillerin işlenmesi nedeniyle borsada işlem yapmalarını engellemek amacıyla işlem yasağı kararı verilebilir. İşlem yasakları sürelerine göre geçici işlem yasağı ve sürekli işlem yasağı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Geçici işlem yasağı Tebliğ Seri: V, No:101.1’e göre makul şüphe ile SPKur tarafından 6 ay süre ile işlem yasağı verilmesi ve SPK madde 106 ve 107 hükümlerinde sayılan fiillerin işlenmesi nedeniyle Kanun’un 115. Maddesi gereğince Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına karar verilmesi halinde SPKur tarafından uygulanacak olan 2 yıllık işlem yasağıdır. Sürekli işlem yasağı ise Tebliğ madde 7 uyarınca hakkında geçici işlem yasağı kararı bulunan kişinin bu süre zarfında başka kişilerin hesaplarını kullanarak SPK madde 106 ve 107’de sayılan fiilleri işlemesi nedeniyle Kanun’un 115. Maddesi gereğince Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına karar verilmesi halinde SPKur tarafından 5 yıllık süre ile verilecek olan işlem yasağıdır.

yatırımcının kaydi sermaye piyasası araçları üzerinde tesis edildiği anlaşılmaktadır. Ancak kaydi sermaye piyasası araçlarına üyeler tarafından alt hesap oluşturmak suretiyle haczin işlenmesi muhafaza tedbiri niteliğinde olup haczin tesisi için geçerlilik şartı olarak nitelendirilmemelidir. Zira İİK m.89 hükmü uyarınca üçüncü kişideki hak ve alacakların haczinde haciz, icra müdürünün haciz iradesini açıklaması ile gerçekleşmektedir³⁴⁹. Merkezi kaydi sistemde kayıtlar üzerinde yapılan işlemler ile kaydi araçlar üzerinde tasarruf işlemleri gerçekleştirilmesine yönelik bir koruma sağlanmaktadır. Dolayısıyla kaydi sistemde gerçekleştirilen işlemleri muhafaza tedbiri ve ilgili üçüncü kişilerin işlemleri olarak görmek gerekir.

2.2.2.2. Daha Önce Hacedilmiş Kaydi Araçların Haczi

Borçlu konumundaki yatırımcının, üzerinde haciz veya ihtiyati tedbir bulunmayan kaydi sermaye piyasası aracının olmaması halinde daha önce hacedilmiş kaydi araçların başka hacizlere konu olması ihtimali gündeme gelecektir. Daha önce hacedilmiş kaydi araçların başka hacizlere de konu olabilmesi için sistemde bakiye bilgisi içermeyen bir haciz kaydının oluşturulması gerekmektedir³⁵⁰. Kendisine haciz ihbarnamesi gelen MKK' nın veya MKK üyelerinin ihbarnameyi gönderen icra müdürlüğüne hacze konu hesaplarda bulunan önceki hacizlere ait haciz bilgilerini göndermesi gerekmektedir. Birden fazla haczin varlığı halinde tarih sırası açısından sonra olan haczin kendisinden önceki hacizlere iştirak ettiği kabul edilmektedir³⁵¹. Dolayısıyla bu durumda İİK m.100 ve 101'de yer alan düzenlemeler uygulama alanı bulmakta ve daha önce kaydi araçlar üzerinde tesis edilen hacze bu düzenlemelerdeki usul ve esaslar uyarınca iştirak edilmektedir³⁵².

³⁴⁹ İyilikli, s. 30; Karşlı, İcra, s. 293; Kuru, El Kitabı, s. 463; Ulukapı, s.157; Yavaş, s. 19; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s.162.

³⁵⁰ Merkezi Kaydi Sistem Kullanıcı Kılavuzu, s.5; MKK, 25.01.2007 tarih ve 186 sayılı Genel Mektup, Ek-2.

³⁵¹ Merkezi Kaydi Sistem Kullanıcı Kılavuzu, s.5; MKK, 25.01.2007 tarih ve 186 sayılı Genel Mektup, Ek-2.

³⁵² İcra ve İflas Kanunu Madde 100: "İlk haciz üzerine satılan malın tutarı vezneye girinciye kadar aynı derecede hacze iştirak edebilecek alacaklılar:

- 1 – İlk haciz ilamsız takibe müstenitse takip talebinden ve ilama istinat ediyorsa dava ikamesinden mukaddem yapılmış bir takip üzerine alınan aciz vesikasına,
- 2 – Yukarıki fıkra yazılı tarihlerden önce açılmış bir dava üzerine alınan ilama,
- 3 – Aynı tarihlerden mukaddem tarihli resmi veya tarih ve imzası tasdikli bir senede,
- 4 – Aynı tarihlerden mukaddem tarihli resmi dairelerin veya yetkili makamların yetkileri dahilinde ve usulüne göre verdikleri makbuz veya vesikaya istinat eden alacaklılardır.

2.2.2.3. Üzerinde Sınırlı Ayni Hak Tesis Edilen Kaydi Araçların Haczi

Borçlu konumundaki yatırımcının, kredi verene teminat olarak verilmiş ya da rehinli kaydi sermaye piyasası araçları olabileceği gibi, intifa hakkı tesis edilmiş kaydi sermaye piyasası araçları da olabilmektedir. Bu şekilde üzerinde sınırlı ayni hak tesis edilen kaydi sermaye piyasası araçları hacze konu olabilmektedir.

Hacze konu kaydi sermaye piyasası aracının rehinli olması ve rehinli sermaye piyasası aracının hacze konu edilerek haciz ihbarnamesi gönderilmesi halinde, söz konusu araçlar teminattan çıkarılarak HACZ alt hesabına aktarılmaktadır³⁵³. Bunun yanında hacze konu araçların üzerinde rehin hakkı bulunduğu bilgisi de ayrıca tutulmaktadır. Kaydi aracın rehinli olduğu ve hak sahiplerine ilişkin hususlar icra müdürlüğüne bildirilmektedir³⁵⁴.

Borçlunun sahip olduğu bir intifa hakkı, İİK m.94 uyarınca haczedilebilmektedir. Borçlunun ancak devredilebilecek şahsa bağlı olmayan intifa hakkı hacze konu olmaktadır³⁵⁵. Borçlunun kişiye bağlı olmayan intifa hakkı haczedilirken bu haczin konusunu, intifa konusu olan şeyin hasılatı, temettü, semereleri ve muaccel

Bu suretle iştirak halinde icra dairesi müracaat üzerine aynı derecedeki alacaklıların bütün alacaklarına yetecek nispette ilave suretiyle hacizler yapar.

Bunların haricindeki alacaklılar ancak, evvelki dereceden artacak bedeller için hacze iştirak edebilirler.”

Madde 101: “Borçlunun eşi ve çocukları ve vasi veya kayyımı olduğu şahıslar evlenme, velayet veya vesayetten mütevellit alacaklar için önce icrası lazım gelen takip merasimine lüzum olmaksızın ilk haciz üzerine satılan malın tutarı vezneye girinceye kadar aynı derecede hacze iştirak edebilirler. Şu kadar ki bu hak ancak haciz, vesayetin veya velayetin veya evliliğin devamı esnasında veya zevalini takip eden sene içinde yapıldığı takdirde istimal olunabilir. Bir dava veya takibin devam ettiği müddet hesaba katılmaz. Borçlunun reşit çocukları Kanunu Medenin 321 inci maddesine müstenit alacaklarından dolayı önce icrası lazım gelen takip merasimine hacet kalmaksızın her zaman aynı derecede hacze iştirak edebilirler. Sulh mahkemesi dahi küçükler, vesayet altında bulunanlar veya kendilerine kayyım tayin edilmiş olanlar namına aynı suretle hacze iştirak edebilirler. (Değişik: 18/2/1965 - 538/56 md.) İcra dairesi iştirak taleplerini borçlu ve alacaklılara bildirir. Onlara, itiraz etmeleri için yedi günlük bir mühlet verir. İtiraz halinde iştirak talebinde bulunan kimsenin hacze iştiraki muvakkaten kabul olunur ve yedi gün içinde dava açması lüzumu bildirilir. Bu süre içinde dava açmazsa iştirak hakkı düşer. Açılacak davaya basit yargılama usulüne göre bakılır. Nafaka ilamına istinat eden alacaklı önce takip merasiminin icrasına lüzum olmaksızın her zaman aynı derecede hacze iştirak edebilir. Suiniyet hali müstesnadır.”

³⁵³ Merkezi Kaydi Sistem Kullanıcı Kılavuzu, s.6; MKK, 25.01.2007 tarih ve 186 sayılı Genel Mektup, Ek-2.

³⁵⁴ Merkezi Kaydi Sistem Kullanıcı Kılavuzu, s.6; MKK, 25.01.2007 tarih ve 186 sayılı Genel Mektup, Ek-2.

³⁵⁵ “...Somut olayda intifa hakkının hak sahibince şahsen kullanılması gerektiğine yönelik sözleşmede hüküm bulunmadığını gibi durum ve koşullarda hak sahibince şahsen kullanılması gerektiği de anlaşılamadığından, intifa hakkının şahsa bağlı olmadığından haczedilmesinde bir usulsüzlük olmadığını, ancak İİK madde 83 gereğince ücretlerde olduğu gibi intifa hakkının da kısmen haczi caiz olduğundan, mahkemece, intifa hakkının ¼ lük bölümü üzerine konulan haczin kaldırılması ile yetinilmesi gerekeceği...” Y. 12. HD. 22.11.2012, E. 2012/16828, K.2012/34487.

kiralarındır³⁵⁶. İntifa hakkı ve hasılatı İİK m.83’de sayılan kısmen haczi caiz olan şeyler kapsamında yer almaktadır³⁵⁷. Dolayısıyla intifa hakkı haczedilirken borçlu ve ailesinin geçimi için gerekli miktar tespit edilip bu miktar indirildikten sonra kalan kısım haczedilebilmektedir³⁵⁸. Ancak kaydi sermaye piyasası araçları kişinin geçimini sağlamaktan ziyade, yatırım amacıyla sahip olduğu malvarlığı değerlerinden sayıldığından, kısmen haczin kaydi araçlar açısından uygulanmaması daha doğru bir yaklaşım olacaktır. İntifa hakkı sahibinin borcu için haciz talebinin yapıldığı icra müdürlüğünden haciz bildirim yapıldığı takdirde icra müdürlüğüne ilgili hak sahibine ilişkin hesap ve üye bilgisi ile intifa hakkının kapsamına ve bu araçların sadece borsa dışında satılabileceğine ilişkin bilgi verilmektedir³⁵⁹. Üzerinde intifa hakkı tesis edilmiş olan kaydi araçların haczinde söz konusu araçlar ilgili HACZ alt hesabına intifa ek tanımı ile birlikte aktarılmaktadır³⁶⁰.

2.2.2.4. Genel Kurul ve Yatırımcı Blokağı Konulan Kaydi Araçların Haczi

Genel kurul blokajı, genel kurulda oy kullanabilmeleri için pay sahiplerinin toplantıdan bir hafta önce pay senedi ve bunlara ilişkin vesikaları şirkete tevdi etmeleri olarak tanımlanmıştır³⁶¹. Söz konusu bu blokaj eleştiriler dikkate alınarak TTK m.415/4’te yer alan “*Genel kurula katılma ve oy kullanma hakkı, pay sahibinin payların sahibi olduğunu kanıtlayan belgeleri veya pay senetlerini şirkete bir kredi kuruluşuna veya başka bir yere depo edilmesi şartına bağlanamaz.*” hükmü ile terkedilmiştir³⁶². Türk Ticaret Kanunu’nun ardından SPK da m.30/1’ de “*“Halka açık ortaklık genel kuruluna*

³⁵⁶ Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 243; Kuru, El Kitabı, s. 447; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 305; Postacıoğlu ve Altay, s.385; Ulukapı, s. 151; Uyar, Şerh, s. 1812; Murat Yavaş, “Maaş ve Ücret Haczi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 84, 2009, s. 96.

³⁵⁷ İcra ve İflas Kanunu madde 83: “*Maaşlar, tahsisat ve her nevi ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama müstenit olmayan nafakalar, tekaüt maaşları, sigortalar veya tekaüt sandıkları tarafından tahsis edilen iratlar, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabilir. / Ancak haczolunacak miktar bunların dörtte birinden az olamaz. Birden fazla haciz var ise sıraya konur. Sırada önde olan haczin kesintisi bitmedikçe sonraki haciz için kesintiye geçilemez.*”

³⁵⁸ Karşlı, İcra, s. 294; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 243; Kuru, El Kitabı, s. 447; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 296; Uyar, Şerh, s. 1814; Yavaş, Maaş, s. 102.

³⁵⁹ Merkezi Kaydi Sistem Kullanıcı Kılavuzu, s.6; MKK, 25.01.2007 tarih ve 186 sayılı Genel Mektup, Ek-2.

³⁶⁰ Merkezi Kaydi Sistem Kullanıcı Kılavuzu, s.6; MKK, 25.01.2007 tarih ve 186 sayılı Genel Mektup, Ek-2.

³⁶¹ Saim Kılıç, Ali Alp ve İhsan Uğur Delikanlı, “Borsa Şirketlerinde Genel Kurula Katılma ve Oy Haklarının Kullanılması: Pay Blokajı Şartının Kaldırılması Sonrasındaki Uygulama, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar*, C.8, S.2, 2014, s.86.

³⁶² Merkezi Kaydi Sistem Kullanıcı Kılavuzu, s.7; MKK, 25.01.2007 tarih ve 186 sayılı Genel Mektup, Ek-2.

katılma ve oy kullanma hakkı pay sahibinin paylarını herhangi bir kuruluş nezdinde depo etme şartına bağlanamaz” şeklinde paralel bir düzenlemeye yer vermektedir. Ancak genel kurul blokajı kaldırılmadan önce borçlu yatırımcının oy hakkını kullanabilmesi için genel kurul blokajına alınmış kaydi araçları da hacze konu olabilir. Genel kurul blokajında bulunan araçların üzerine haciz konulması halinde hareket kayıtlarına söz konusu haciz bilgisi işlenmiştir³⁶³. Hacizli pay senetlerine ilişkin genel kurul blokajının talep edilmesi halinde söz konusu araçlar GKRL hesabına aktarılmıştır³⁶⁴. Genel kurul blokajında bulunan hacizli araçların satışına karar verilmesi halinde fiilen satılana kadar genel kurul blokajı devam etmiştir. Genel kurul blokajında bulunan hacizli kaydi araçlardan blokaj kaldırıldığında tekrar HACZ hesabına aktarılmıştır³⁶⁵.

Tebliğ II-13.1 m.23’e göre *“MKK nezdindeki yatırımcı hesaplarına ve ortak hesaplarına, ilgili üyenin tasarruf yetkisini sınırlamaya yönelik olarak bu hesapların sahipleri tarafından blokaj konulabilir. Blokaj işlemlerine ilişkin esaslar MKK tarafından belirlenir.”* Yatırımcı blokajı olarak adlandırılan bu blokaj, yatırımcının, ilgili üye tarafından hesabının iradesi dışında kullanılmasını önlemek amacıyla MKK’nın serbest hesaplarında bulunan menkul kıymetlere konulmaktadır³⁶⁶. Yatırımcı blokajı hesap sahibine ait tüm kıymetlere (SPKur tarafından yatırım blokajı uygulaması dışından olan kıymetler hariç) uygulanabilmektedir. Yatırımcı blokajının seçilen kıymetler üzerinde ve adet bazında olmak suretiyle kısmen de konulması da söz konusu olabilir. Yatırımcı, üzerine blokaj konulan kıymetleri satmak isterse yatırım kuruluşuna satış emrini vermeden önce blokajın çözülmesine yönelik emir vermelidir³⁶⁷.

³⁶³ Merkezi Kaydi Sistem Kullanıcı Kılavuzu, s.7; MKK, 25.01.2007 tarih ve 186 sayılı Genel Mektup, Ek-2.

³⁶⁴ Merkezi Kaydi Sistem Kullanıcı Kılavuzu, s.7; MKK, 25.01.2007 tarih ve 186 sayılı Genel Mektup, Ek-2.

³⁶⁵ Merkezi Kaydi Sistem Kullanıcı Kılavuzu, s.7; MKK, 25.01.2007 tarih ve 186 sayılı Genel Mektup, Ek-2.

³⁶⁶ MKK Yatırımcı Bilgilendirme Hizmetleri Tanıtım Kitapçığı, s. 10, <https://www.mkk.com.tr/project/MKK/file/content/Bilgi%20Merkezi%20Dosyalar%C4%B1%2FK%C4%B1lavuzlar%2FMKKYatirimciBilgilendirmeHizmetleriTanitimKitapcigi> (Erişim Tarihi: 10.04.17)

³⁶⁷ MKK Yatırımcı Bilgilendirme Hizmetleri Tanıtım Kitapçığı, s. 10, <https://www.mkk.com.tr/project/MKK/file/content/Bilgi%20Merkezi%20Dosyalar%C4%B1%2FK%C4%B1lavuzlar%2FMKKYatirimciBilgilendirmeHizmetleriTanitimKitapcigi> (Erişim Tarihi: 10.04.17).

Blokaj koyma işlemleri hafta içi belirli saatler arasında gerçekleştirilirken hafta sonu saat sınırlaması olmaksızın gerçekleştirilmektedir. Hafta içi sadece 23:00-08:00 saatleri arasında blokaj konulmaktadır. Belirlenen bu saatler dışından blokaj emri verilmesi halinde, söz konusu blokaj işlemi seans saatleri geldiğinde gerçekleştirilmek üzere kaydedilmektedir³⁶⁸.

Yatırımcı blokaj hesabında bulunan kaydi araçlar da haciz konusu olabilmektedir. Blokajlı araçlarda haciz, diğer hacizlerde olduğu gibi araçların haciz alt hesabına aktarılması suretiyle sistem üzerinde işlenmektedir³⁶⁹.

2.2.2.5. Hakkında İşlem Yasağı Kararı Verilen Kaydi Araçların Haczi

Borçlu konumundaki yatırımcının, SPK m.106 ve 107’de belirtilen fiilleri işlemesi nedeniyle hakkında işlem yasağı kararı verilmiş olan kaydi araçları da hacze konu olabilmektedir³⁷⁰. Söz konusu haciz işlemi Tebliğ II-13.1 hükümleri uyarınca SPK’ur’a

³⁶⁸ MKK Yatırımcı Bilgilendirme Hizmetleri Tanıtım Kitapçığı, s. 10, <https://www.mkk.com.tr/project/MKK/file/content/Bilgi%20Merkezi%20Dosyalar%C4%B1%2FK%C4%B1lavuzlar%2FMKKYatirimciBilgilendirmeHizmetleriTanitimKitapcigi> (Erişim Tarihi: 10.04.17).

³⁶⁹ Merkezi Kaydi Sistem Kullanıcı Kılavuzu, s.7; MKK, 25.01.2007 tarih ve 186 sayılı Genel Mektup, Ek-2.

³⁷⁰ Sermaye Piyasası Kanunu madde 106: “Doğrudan ya da dolaylı olarak sermaye piyasası araçları ya da ihraççılar hakkında, ilgili sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını, değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkileyebilecek nitelikteki ve henüz kamuya duyurulmamış bilgilere dayalı olarak ilgili sermaye piyasası araçları için alım ya da satım emri veren veya verdiği emri değiştiren veya iptal eden ve bu suretle kendisine veya bir başkasına menfaat temin eden;

a) İhraççıların veya bunların bağlı veya hâkim ortaklıklarının yöneticileri,

b) İhraççıların veya bunların bağlı veya hâkim ortaklıklarında pay sahibi olmaları nedeniyle bu bilgilere sahip olan kişiler,

c) İş, meslek ve görevlerinin icrası nedeniyle bu bilgilere sahip olan kişiler,

ç) Bu bilgileri suç işlemek suretiyle elde eden kişiler,

d) Sahip oldukları bilginin bu fıkrafta belirtilen nitelikte bulunduğunu bilen veya ispat edilmesi hâlinde bilmesi gereken kişiler, iki yıldan beş yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılırlar. Ancak, bu suçtan dolayı adli para cezasına hükmedilmesi hâlinde verilecek ceza elde edilen menfaatin iki katından az olamaz.

Sermaye Piyasası Kanunu madde 107: “(1) Sermaye piyasası araçlarının fiyatlarına, fiyat değişimlerine, arz ve taleplerine ilişkin olarak yanlış veya yanıltıcı izlenim uyandırmak amacıyla alım veya satım yapanlar, emir verenler, emir iptal edenler, emir değiştirenler veya hesap hareketleri gerçekleştirenler iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar. Ancak, bu suçtan dolayı verilecek olan adli para cezasının miktarı, suçun işlenmesi ile elde edilen menfaatten az olamaz. / (2) Sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını, değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkilemek amacıyla yalan, yanlış veya yanıltıcı bilgi veren, söylenti çıkaran, haber veren, yorum yapan veya rapor hazırlayan ya da bunları yayan ve bu suretle menfaat sağlayanlar iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar. / 3) Birinci fıkrafta tanımlanan suçu işleyen kişi pişmanlık göstererek, beş yüz bin Türk Lirasından az olmamak üzere, elde ettiği veya elde edilmesine sebep olduğu menfaatin iki katı miktarı kadar parayı, Hazineye;

a) Henüz soruşturma başlamadan önce ödediği takdirde, hakkında cezaya hükümlenmez.

derhal bildirilmektedir. Hakkında işlem yasağı kararı verilmiş olan kaydi araçlar hacze konu olabildiği gibi hacizli kaydi araçlarda yatırımcının SPK hükümleri gereğince işlemiş olduğu fiiller nedeniyle işlem yasağına konu olabilmektedirler. Hacizli ve işlem yasağı bulunan kaydi araçların üzerinden haczin kalkması halinde kaydi araçlar “işlem yasaklı” olarak serbest hesaba dönmektedirler³⁷¹.

2.2.2.6. İflasın Önce Var Olan Hacizlerin İflasın Sonraki Durumları

Cebri icra hukukunun külli icra kısmını teşkil eden iflas yoluyla takip borçlunun kural olarak muaccel olan borçlarını ödememesi halinde başvurulmuş ve borçlunun haczi kabil tüm mallarının tasfiye edilerek tüm alacaklılarının alacağının ödenmeye çalışıldığı bir takip yolu olarak tanımlanabilmektedir³⁷². İflasın açılması ile İİK m.193 uyarınca borçlu aleyhine yapılan haciz yolu ile takipler durmakta ve iflas kararının kesinleşmesi ile bu takipler düşmektedir. İflasın açılmasından sonra İİK m.193/3 hükmü nedeniyle yeni bir cüz’i takip başlatılamayacağından borçlunun kaydi sermaye piyasası araçları üzerine yeni hacizler de uygulanamamaktadır. İflas kararı ile birlikte müflisin alt hesaplarındaki araçlar bulundukları alt hesaplar belirtilmek suretiyle serbest hesaba aktarılmaktadır³⁷³. Serbest hesaba aktarılan araçlar bloke edilerek iflas masasının tasarrufuna verilmektedir³⁷⁴. Dolayısıyla haciz ile temin edilmek istenen alacağın iflastan sonra temin edilebilmesi için iflas alacağı olarak masaya yazdırılması gerekmektedir.

b) Soruşturma evresinde ödediği takdirde, verilecek ceza yarısı oranında indirilir.

c) Kovuşturma evresinde hüküm verilinceye kadar ödediği takdirde, verilecek ceza üçte biri oranında indirilir.

³⁷¹ Merkezi Kaydi Sistem Kullanıcı Kılavuzu, s.7; MKK, 25.01.2007 tarih ve 186 sayılı Genel Mektup, Ek-2.

³⁷² Murat **Akdeniz** ve Şaban **Kayhan**, *İflasın Ertelenmesi ve Hukuki Sonuçları*, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2014, s. 18; Sümer **Altay**, *İflas Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2004, C. 1, s. 2, 3; Efrail **Aydemir**, *İflas Ertelenmesi ve Kayımlık*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016, 2. Baskı, s. 17, 18; Efrail **Aydemir** ve Türkan **Çağlar**, *İflasın Ertelenmesi ve Konkordato*, Adalet Yayınları, Ankara, 2010, s.10; Şakir **Balcı**, *İflasın Ertelenmesi Usul ve Esasları*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010, 3. Baskı, s. 25, 26; Seyithan **Deliduman**, *İflasın Ertelenmesinin Etkileri*, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Kocaeli, 2008, s. 5; Karşı, *İcra*, s. 459; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 451; Kuru, *El Kitabı*, s. 1083; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 613; Ulukapı, s.328; Saim **Üstündağ**, *İflas Hukuku*, Yaylacılık Matbaacılık, İstanbul, 2009, 8. Baskı, s. 5; Yıldırım ve Deren Yıldırım, s.333.

³⁷³ Merkezi Kaydi Sistem Kullanıcı Kılavuzu, s.7; MKK, 25.01.2007 tarih ve 186 sayılı Genel Mektup, Ek-2.

³⁷⁴ Merkezi Kaydi Sistem Kullanıcı Kılavuzu, s.7; MKK, 25.01.2007 tarih ve 186 sayılı Genel Mektup, Ek-2.

2.2.3. Haczin Merkezi Kayıt Sisteminde İşlenişi

Haciz müzekkeresinin veya 89 ihbarının tebliği ve hesap araştırmasından sonra hesabın var olduğunun anlaşılmasının ardından haciz, hacze konu kaydi sermaye piyasası aracına ilişkin hesabın bulunduğu MKK üyeleri tarafından borçlu yatırımcının yatırımcı ve ortak hesaplarında ayrı bir alt hesap oluşturmak suretiyle yerine getirilmektedir. MKK ve yatırımcı hesaplarında yer alan borçluya ait hesaplardaki işlemlerin muhafaza tedbiri niteliğinde olduğunu belirtmiştik³⁷⁵. Bu işlemlerin özelliği ve konumuz açısından önem arz etmesi nedeniyle genel düzenlemelerde yer alan haciz işleminin kaydi sistemde işlenişine aşağıda yer verilecektir.

Haciz işleminin kaydi sisteme işlenişine ilişkin ayrıntılı açıklamalara MKK' nın 25/01/2007/ tarih ve 186 sayılı Genel Mektubu'nun ekinde yer alan Merkezi Kaydi Sitem Kullanıcı Kılavuzu'nda yer verilmektedir. Söz konusu kılavuza göre haciz işlemi için ilk olarak sisteme *“yetkili giriş kullanıcı olarak”* bağlandıktan sonra *“Hukuki Bildirimler”* menüsünden *“Haciz İşlemleri”* sekmesinden *“Haciz Giriş”* alt adımına giriş yapılmaktadır. *“Haciz Giriş”* alt adımında açılan *“Haciz Genel Bilgileri”* bölümündeki dosya numarası, bildiren kurum, alacak tutarı alanları resmi haciz bildirimdeki bilgiler ile doldurulmaktadır. Aynı bölümde yer alan *“Karar”* alanında *“Haciz”* işlemi seçilmektedir. Seçilen haciz işlemine ilişkin detaylı bilgiler *“Açıklamalar”* alanına yazılmaktadır. *“Hacizli Yatırımcı Bilgileri”* alanına borçlu yatırımcının MKK Sicil Numarası, ilgili alandan Sicil Numarası ile Ad Soyad/ Unvan ile birlikte sorgulanarak sisteme girilmektedir. Borçlu yatırımcının MKK sicil numarasının bilinmemesi halinde kurum nezdindeki hesap numarası olan *“Hesap No”* girildikten sonra sorgulama yapılabilir. Hesap numarası ile MKK sicil numarası sorgulanabilir. Sorgulama açılan alt ekranda Ad Soyad/Unvan bilgilerinin girilmesi ile yapılmaktadır. Sicil numarası, ad soyad ve unvan ya da hesap numarası bilgilerini doğru olarak görüntülenen borçluya ait araçlar, *“Portföyü Aktar”* ekranı ile tespit edilmektedir. Bu işlemten sonra yatırımcıya ait hacze konu olabilecek araçlar, bu araçların bulundukları hesaplar, ortaklık payı ve hesap türü ile beraber alt hesaplar ile üzerlerinden bulunan aynı haklar görüntülenmektedir. Kaydi araçlar üzerindeki intifa hakları *“Ek Tanım”* alanından izlenebilmektedir.

³⁷⁵ Bu konuda detaylı bilgi için çalışmamızın “Haciz Usulünde Genel Kural” başlığına bakınız.

Haczedilen kaydi araçların hapis alt hesabında yer alması halinde söz konusu araçlara ilişkin bilgi, haciz giriş ekranında bulunan alt hesap detayından izlenebilmektedir. Ayrıca söz konusu hacizli araçların üzerindeki hapis hakkı da “*Haciz Raporları*” adından “*Haciz İşlem Raporu*” ndan izlenebilmektedir.

Borçlu yatırımcıya ait kaydi araçların rehinli olması halinde bu bilginin de ekrandan takibi mümkündür. Rehine ilişkin detaylı bilgiler, “*Rehin/Teminat Detay Görüntüle*” ekranından izlenebilmektedir.

Borçlu yatırımcıya ait araçların sistemde yer alan fiyatları “*Kıymet Fiyatı*” alanında, bu fiyatın hangi tarihe ait olduğu ise “*Fiyat Tarihi*” alanından yer almaktadır. Haczedilmesi gereken araç miktarı kıymet fiyatı esas alınarak haciz tarihi itibarıyla haciz tutarına göre belirlenmektedir. Daha sonra belirlenen bu miktar “*Haczedilecek Adet*” alanına girilmektedir. Söz konusu işlem sonrasında kıymet fiyatı ile haczedilen miktar sistem tarafından otomatik olarak tespit edilebilmekte ve “*Toplam Tutar*” alanında gözükmemektedir. Haciz işlemi için her bir araca ait miktarın girilmesinin ardından toplam tutar otomatik olarak toplanarak bu tutar tablonun sol üst köşesinde yer alan “*Haczedilecek Toplam Kıymet Bedeli*” alanına sistem tarafından yansıtılmaktadır. Haciz bildirimlerinde belirtilen alacak tutarına yetecek kadar araç için “*Ekle*” butonuna basılarak haciz işlemi kayıtlara işlenmiş olmaktadır. Sisteme giriş yapan üyenin onay yetkisi varlığı halinde işlem girişi anında onaylanmaktadır. Ancak onay ile sistemde haciz tarihi itibarıyla esas alınan değer üzerinden haczedilen kaydi sermaye piyasası araçlarının satış anında değerlerinin yükselmesi halinde aşkın haczin, düşmesi halinde haczin artırılmasının otomatik olarak mümkün olup olmayacağına ilişkin Kanun’ da, Tebliğlerde ve Genel Mektup’ ta herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Aşkın haczin gerçekleştirilebileceğinin kabulü halinde söz konusu bu haciz işleminin sistemde yetkili üyeler tarafından nasıl gerçekleştirileceği, aşkın haciz için satış talep tarihinin mi satış talimat tarihinin mi veya haciz ve satış talebi arasındaki bir zamanın mı esas alınması gerektiği hususlarında da özel bir düzenleme yoktur. Aşkın haczin yanısıra kaydi sermaye piyasası araçlarının haciz tarihindeki değerlerinin satış anına kadar yükselmesi ve toplam tutarın haciz miktarı aşması halinde, haciz miktarını aşan kaydi araçların HACZ hesabından çıkarılmasının mümkün olup olmadığı, mümkün ise aşan miktarın tespitinde hangi tarihin dikkate alınacağı ve hesaptan çıkarılmanın kim tarafından nasıl gerçekleştirileceğine yönelik de düzenleme yoktur. Zira dünyada ve ülkede gerçekleşen

olaylardan en hızlı etkilenen piyasa olan borsada işlem gören kaydi sermaye piyasası araçlarının haciz anından satış anına kadar değerleri sürekli olarak değişebilir. Yine yatırımcının hesabında birden fazla farklı türde kaydi sermaye piyasası aracının veya farklı ihraççı tarafından çıkarılan birden fazla aynı tür kaydi sermaye piyasası aracının bulunması halinde haczin söz konusu araçlar arasında nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin de bir düzenleme mevcut değildir. Bu nedenle söz konusu durumlarda İİK hükümleri uygulanacaktır.

Borçluya ait haczedilebilecek aracın bulunmaması halinde, borçlunun hâlihazırda hacizli araçlarının olup olmadığı haciz raporlarından ya da haciz izleme ekranında sorgulanmaktadır. Yapılan bu sorgulama sonucunda borçlu yatırımcıya ait araçların hacizli olduğunun anlaşılması halinde haciz işlemi bakiye girilmeden gerçekleştirilmektedir. Bu şekilde gerçekleştirilen haciz işleminde haciz bilgileri sisteme kaydedilir ancak bakiye girilmediği için işleme ilişkin kıymet hareketi gerçekleşmemektedir. Böylelikle hâlihazırda hacizli olan araçlara söz konusu haczin iştirak etmesi sağlanmaktadır.

Haczin onay yetkisi olmayan kullanıcı tarafından sisteme girilmesi halinde işlemin giriş anında onaylanması mümkün değildir. Haciz işleminin, haciz onay yetkisine sahip kullanıcı tarafından sisteme girilerek onaylanması gerekmektedir. Onay yetkisine sahip kullanıcı, sisteme girdikten sonra “*Hukuki Bildirimler*” menüsünden “*Haciz İşlemleri*” alanında açılan “*Haciz Giriş/Kaldırma Onay/İptal*” sekmesine tıklanmaktadır. Onay yetkisi bulunmayan kullanıcı tarafından yapılan haciz işlemine ait detaylı bilgiler “*Haciz Giriş Onay*” ekranındaki tabloda sıralanmaktadır. Sıralanan bu işlemlerden onaylanmak veya iptal edilmek istenen işlemin satır başında kutucuğunun işaretlenmesi suretiyle seçilmesi gerekmektedir. “*Haciz Giriş Genel Bilgileri*” alanından daha önce seçilmiş olan kaydi değerlerin haczi işlemi için “*Onay*” sekmesine tıklanarak haciz onaylanmaktadır.

2.2.4. Haczin Hüküm ve Sonuçları

Haczin hüküm ve sonuçları alacaklı, borçlu ve üçüncü kişi olmak üzere üç farklı bakımdan incelenmektedir. Haczin alacaklı açısından en önemli sonucu borçlunun haczedilen kaydi araçlarının paraya çevrilmesini istemek ve elde edilecek paradan

alacağını, takip masraflarını ve işlemiş olan faizi almak hakkıdır³⁷⁶. Satış talep edebilme hakkı alacaklıya haczedilen mallar üzerinde rehin hakkına benzer nitelikte bir hak kazandırır da bu hakkı aynı bir hak olan rehin hakkı olarak nitelendirilemez³⁷⁷. Satış talep edebilme hakkı alacaklıya haciz ile tanındığından hacizden önce alacaklı satış talep edememektedir. Alacaklıya tanınan satış talep edebilme hakkı kanunen belirli bir süreye bağlanmaktadır. İcra ve İflas Kanunu m.106 uyarınca bu süre alacaklı haczedilen malın taşınır olması halinde hacizden itibaren 6 ay, taşınmaz olması halinde ise 1 yıldır. Borçlunun üçüncü kişilerdeki alacağı İİK m.106/2'e göre taşınır hükmünde olduğundan alacaklı borçlu yatırımcının hacizli araçlarının hacizden itibaren 6 ay içinde satılması talep etmelidir.

Haczin borçlu bakımından en önemli sonucu ise haciz ile birlikte borçlunun haczedilen malları üzerindeki tasarruf yetkisinin kısıtlanmasıdır. Söz konusu kısıtlama, borçlunun alacaklının haczedilen mallar üzerinde hacizle birlikte kazanmış olduğu haklara zarar verecek tasarruflarda bulunmasının önüne geçmektedir³⁷⁸. Borçlunun tasarruf yetkisi kısıtlamalarına aykırı davranışlarda bulunması halinde Kanun tarafından hem cezai hem de hukuki müeyyideler öngörülmektedir³⁷⁹. Kaydi araçların haczinde tasarruf yetkisi haciz ihbarnamelerinin veya müzekkerelerinin gönderilmesi sonucunda ilgili üye tarafından sistem üzerinden hacze ilişkin gerekli kaydın düşülmesi ile kısıtlanmaktadır.

³⁷⁶ Kuru, El Kitabı, s. 457; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 249; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 319; Ulukapı, s. 162; Yavaş, s. 55; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s.160.

³⁷⁷ Haciz alacaklısının sahip olduğu hak rehin hakkına benzer nitelikte olsa da birçok açıdan farklıdır. Öncelikle rehin hakkının şartları ve hükümleri maddi hukuk tarafından düzenlenmekteyken alacaklının hacizli mallara ilişkin sahip olduğu hakkın şartları ve hükümleri takip hukuku tarafından düzenlenmektedir. Yine hacizde, rehin hakkında olduğunun aksine aynı derecede hacze iştirak etmiş olan alacaklılar arasında tarih açısından önce konulmuş olanın sonra konulanlara nazaran herhangi bir önceliği söz konusu değildir. Hacizde borçluya ait olduğu düşüncesi ile haciz konulmuş olması halinde alacaklı iyi niyetli olsa dahi bu haciz geçerli değildir. Son olarak borçlunun iflas etmesi halinde, haczedilen malın iflas masasına girmesi, rehinli malların masaya girmesine nazaran farklılık arz etmektedir. Kuru, El Kitabı, s. 457.

³⁷⁸ İpekçi, s. 438; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 251; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 319; Ulukapı, s. 163; Yavaş, s.53; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s.159.

³⁷⁹ İcra müdürü İİK madde 86 hükmü gereğince tasarruf yetkisi kısıtlamasına aykırı davranışlarda bulunması halinde cezalandırılacağı hususunu borçluya ihtar eder. Borçlunun hacizli mallar üzerinde izinsiz tasarrufta bulunması 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu madde 289 hükmü gereğince suç olup üç aydan iki yıla kadar hapis ve üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılmasını gerektirmektedir. Ancak söz konusu muhafaza görevini kötüye kullanma suçunun oluşabilmesi için hacizli malın borçluya bırakılması gerekmektedir. /Tasarruf yetkisi kısıtlamasına aykırı tasarruflarda bulunan borçlunun yapmış olduğu bu tasarruf işlemleri İİK madde 86/3 uyarınca alacaklıya zara verdiği ölçüde geçersiz olmaktadır.

Türk hukukunda haczin tamamlanması ile haciz üçüncü kişiler açısından hüküm ve sonuçlarını doğurmamaktadır. Haciz genel olarak takibin kesinleşmesi üzerine alacaklının talebi sonucundan icra müdürünün borçlunun mallarına hukuken el koyma iradesini açığa vurması ile tamamlanmaktadır³⁸⁰. Ancak üçüncü kişilerdeki mal, alacak ve haklar açısından haczin tamamlanma anı doktrinde tartışmalıdır. Bu hususta bir görüş, üçüncü kişilerdeki mal, hak ve alacakların haczinde haczin haciz tutanağının düzenlenmesi ve bu durumun borçluya bildirilmesi ile tamamlanacağını ileri sürmektedir³⁸¹. Haczin üçüncü kişiye gönderilecek bir ihbarname ile bildirilmesi muhafaza tedbiri niteliğindedir³⁸². Diğer bir görüşe göre, İİK m.89 uyarınca üçüncü kişiye borçlunun haczedilen alacağını ödemesine yönelik ihbarname gönderilmesi ile haciz tamamlanmaktadır³⁸³. Haczin tamamlanma anına ilişkin bir başka görüşe ise haciz icra müdürünün haciz iradesini açıklaması tamamlanmaktadır³⁸⁴. Bu görüşe göre haczin borçluya bildirilmesi İİK m.103 hükmüne benzer haciz sonrası bir işlem iken üçüncü kişiye bildirilmesi muhafaza tedbiri niteliğinde bir işlemdir³⁸⁵.

Kaydi sermaye piyasası araçları açısından bu husus değerlendirilecek olursa, kanaatimizce haciz ihbarnamesinin gönderilmesi ile değil icra müdürünün haciz iradesini açığa vurması ile haciz tamamlanmaktadır. Ancak kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin hakların üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesinde SPK m.13 ve Tebliğ II-13.1 m.26 uyarınca ilgili üye tarafından MKK tarafından belirlenecek elektronik yöntemlerle MKK' ya bildirildiği tarih esas alınmaktadır. Dolayısıyla haciz işlemi üçüncü kişilere hesabın açıldığı üye tarafından MKK' ya bildirim yapıldığı tarihten itibaren ileri sürülebilmektedir.

2.2.5. Haczin Kaldırılması

2.2.5.1. Genel Olarak

2499 sayılı SPK döneminde söz konusu Kanun ve Tebliğ IV-28 hükümleri doğrultusunda MKK tarafından çıkarılmış olan MKK İş ve Bilişim Kuralları uyarınca,

³⁸⁰ İyilikli, s. 29; İyilikli, Tez, s. 17; Kulbay Kıvanç, s. 490; Ulukapı, s.145; Uyar, Şerh, s. 1746.

³⁸¹ Kuru, El Kitabı, s. 463; Ulukapı, s. 157.

³⁸² İyilikli, s. 30; İyilikli, Tez, s. 17; Kulbay Kıvanç, s. 492; Kuru, El Kitabı, s.449; Ulukapı, s. 157; Uyar, Şerh, s. 1746; Yavaş, s. 17.

³⁸³ Berkin, s. 100.

³⁸⁴ Postacıoğlu ve Altay, s. 363; Uyar, Şerh, s. 1746; Yavaş, s. 18.

³⁸⁵ Uyar, Şerh, s. 1746.

MKK üyelerine ancak üyeler tarafından gerçekleştirilen haczi kaldırılabilme yetkisi tanınmış, MKK tarafından gerçekleştirilen haczi kaldırma yetkisi tanınmamıştır. Ancak 2499 sayılı SPK m.10/A' ya 13/02/2011 tarihinde 6111 sayılı Kanun ile eklenen 5. fıkra birlikte haciz taleplerinin münhasıran ilgili üyeler tarafından yerine getirileceği düzenlenmiş olup bu düzenleme 6362 sayılı SPK'da da korunmuştur³⁸⁶. Söz konusu düzenlemelerden sonrasında haciz taleplerini münhasıran MKK üyeleri yerine getirebileceğinden, haciz kaldırmaya yönelik talepleri de münhasıran üyeler yerine getirebilecektir. MKK tarafından haciz kaldırma işlemleri gerçekleştirilemeyecektir.

2.2.5.2. Haczin Kaldırılmasının Merkezi Kayıt Sisteminde İşlenişi

Haciz, borcun ödenmiş olması, satış talep süresinin dolması veya şikayet üzerine verilen karar nedeniyle icra müdürlüğünün yazısı üzerine kaldırılır. Haczin sistem üzerinden kaldırılmasına yönelik aşamalar ise MKK' nın 25/01/07 tarihli Genel Mektup'ta ekinde yer alan Merkezi Kaydi Sistem Kullanıcı Kılavuzu'nda açıklanmaktadır. Söz konusu kılavuza göre haciz kaldırma işlemi için öncelikle haciz kaldırma onay yetkisi bulunan kullanıcı üye tarafından giriş yapılmaktadır. Sistem ekranında bulunan "*Hukuki Bildirimler*" menüsünden önce "*Haciz İşlemleri*" ardından da bu bölümden "*Haciz Kaldırma Giriş*" sekmeleri tıklanmalıdır. Sistemdeki "*Haciz Kaldırma Bilgileri*" bölümündeki Dosya Numarası, Bildirilen Kurum alanlarına icra dairesi tarafından gönderilen resmi bildirimde yer alan bilgiler girilmektedir. Haczin kaldırılacağı yatırımcının "*Yatırımcı Sicil No*" ekranından MKK sicil numarası sorgulanmaktadır. Yapılan sorgulama sonucundan bulunan MKK sicil numarası sisteme girilmektedir. Sorgulama sonucunda yatırımcıya ait MKK sicil numarasına ulaşılamamışsa, kurum nezdindeki hesap numarası ile ad/soyad bilgileri de sorgulama yapılmaktadır. Sorgulama sonucunda ilgili hesap numarası seçilerek sisteme girilmektedir. "*Haciz Kaldırma Nedeni*" alanından haczin düşmesi, satış veya diğer seçeneklerinden icra dairesi tarafından gönderilen haczin kaldırılmasına yönelik talebe uygun olanı seçilmektedir. Yapılan bu haciz kaldırma işlemine ilişkin detaylı açıklamalar, "*Açıklama*" alanına yazılmaktadır. Yatırımcının ad/soyad, hesap numarası ve sicil numarasının doğruluğu kontrol edildikten sonra yatırımcının hacizli araçları "*Portföy*

³⁸⁶ Sermaye Piyasası Kanunu madde 13/7: "*Kayden izlenen sermaye piyasası araçlarına ilişkin tedbir, haciz ve benzeri her türlü idari ve adli talepler münhasıran MKK' nın üyeleri tarafından yerine getirilir. İlgili kanunlar uyarınca elektronik ortamda tebligatı yapılan alacakların takip ve tahsiline ilişkin hükümler saklıdır.*"

Aktar” ekranında görüntülenmektedir. Haciz kaldırma işlemine konu olan araçların bulundukları hesaplar, alt hesaplar ve üzerlerinde bulunan aynı haklar da ekrandan izlenebilmektedir.

Haciz kaldırma işleminin ardından haczedilen araçlar haczedildikleri hesap ile alt hesaba *“Kıymet Gönderim Bilgileri”* ekranından gönderilebilir. Kaldırılacak olan haczin hangi haciz koyma dosyasına bağlı olduğu *“Haciz Kaldırma Kıymet Bilgileri”* ekranında görüntülenen *“Haciz Koyma RefNo – Mahkeme Adı – Dosya No – Haciz Nedeni”* esas alınarak seçilmektedir. Haczin tamamen veya kısmen kaldırılması halinde *“Haciz Kaldırma Durumu”* ekranından uygun olan (T-Tamamı, K-Kısmi) seçilerek işlem yapılmaktadır. Haczin kaldırılacağı araçlara ilişkin kayıtların yer aldığı tablonun ilk sütunundan seçilerek *“Haciz Kaldırılacak Adet”* alanına kaldırılacak adet bilgisi de girilmektedir. Sistem kaldırılacak haciz adeti ile kıymet fiyatını otomatik olarak *“Toplam Tutar”* ekranında görüntülemektedir. İlgili bütün araçlar için hesaplanan toplam tutarların toplamı ise ekranın sol alt köşesinde yer izlenmektedir. Ekranda yer alan *“Tüm Kıymetler”* alanından tablodaki bütün kayıtlar seçilerek hacizli araçların toplamı *“Haciz Kaldırılacak Adet”* olarak ekranda listelenmektedir. Son aşama olarak *“Ekle”* ekranından haciz kaldırma işlemi gerçekleştirilmektedir. Bütün bu aşamaları yapan kullanıcının haciz kaldırma onay yetkisinin de bulunması halinde, haciz kaldırma işleminin ayrıca onaylanmasına gerek kalmamakta işlem giriş anından onaylanmaktadır.

Haciz kaldırma onay yetkisi bulunmayan kullanıcı tarafından haciz kaldırma işlemin gerçekleştirilmesi halinde söz konusu işlemin onay yetkisi bulunan bir kullanıcı tarafından onaylanması gerekmektedir. Haciz kaldırma onay yetkisi bulunan kullanıcının haciz kaldırma işlemini onaylayabilmesi için sisteme girmesinin ardından aynı haciz işlemi onayında olduğu gibi *“Hukuki Bildirimler”* menüsünden *“Haciz İşlemleri”* ekranında görüntülenen *“Haciz Giriş/Kaldırma Onay/İptal”* alanları ile işlem gerçekleştirilmektedir. *“Haciz Kaldırma Onay”* ekranındaki tabloda haciz kaldırma onay yetkisi bulunmayan kullanıcı tarafından gerçekleştirilen haciz kaldırma işlemine ait detaylı bilgiler referans sırasına göre görüntülenmektedir. Sıralanan bu işlemlerden haciz kaldırma işleminin onaylanacağı işlem seçilmektedir. Haciz kaldırma işlemi onaylanırken seçilen kaydi değere ilişkin detaylı bilgiler giriş işlemine bağlı olarak *“Haciz Kaldırma Detay Bilgileri”* tablosundan ayrıntılı olarak izlenebilmektedir.

“Haciz Giriş Genel Bilgileri” ekranından daha önce seçilmiş olan hacizli kaydi değerlerin haciz kaldırma işlemleri *“Onay”* alanına tıklanarak onaylanmaktadır.

3. BÖLÜM

KAYDI SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ PARAYA ÇEVİRİLMESİ

3.1. GENEL HATLARI İLE İCRA VE İFLAS HUKUKUNDA PARAYA ÇEVİRME

3.1.1. Genel Olarak Paraya Çevirme Kurumu

Haczedilen malların paraya çevrilmesi kural olarak alacaklı veya borçlu tarafından yapılacak olan satış talebi üzerine gerçekleştirilmektedir³⁸⁷. İcra ve İflas Kanunu m.107 uyarınca kesin haciz sahibi olan her alacaklı mensup olduğu derece namına satış talebinde bulunabilmektedir³⁸⁸. Geçici haciz sahibi olan alacaklı İİK m.108/1 hükmünde de açıkça düzenlendiği üzere satış talep edebilme hakkına sahip değildir³⁸⁹. Bu nedenle de geçici haciz sahibi alacaklının haczi kesinleşene kadar satış talep süresi işlememektedir³⁹⁰. Alacaklının yanında satış talebinde bulunabilme hakkı kanunen

³⁸⁷ Uğur **Bulut**, *Ödeme Yerine Alacakların Devri*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 6; Mine **Erturgut**, *İcra ve İflas Hukukunda Menkullerin Paraya Çevrilmesi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2000, s. 39; Karşlı, İcra, s. 336; Kuru, El Kitabı, s. 602; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 305; Seda **Özmumcu**, *Cebri İcra Hukukunda Pazarlık Suretiyle Satış*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2005, s. 12; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 355; Muşul, s.401; Ulukapı, s. 186; Talih **Uyar**, “ Haczedilen Malların Paraya Çevrilmesinin İsteme Hakkı”, *Yasa Hukuk, Mevzuat ve İçtihat Dergisi*, C. 11, Ocak, 1988, s. 13; Yıldırım ve Deren- Yıldırım, s.206.

³⁸⁸ “...İİK'nun 107. maddesinde "her alacaklı mensup olduğu derece namına satış talebinde bulunabilir" hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla aynı dereceye dâhil alacaklılardan birinin satış istemesi halinde haciz, bahis konusu derece için düşmeyip, hüküm ve tesirini icra edeceğinden, müşteki alacaklının ayrıca satış istemesine gerek olmayacaktır.” Y. HGK. 15.11.2000, E.2000/19-1610, K.2000/1703 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Programı)

³⁸⁹ İcra ve İflas Kanunu m. 108: “Haczi muvakkat olan alacaklı satış talebinde bulunamaz ve hakkında 106 ncı maddedeki müddetler cerayan etmez. / Muvakkaten veya ihtiyaten haczedilen mallar ancak 113 üncü maddenin son fıkrasında yazılı hallerde satılabilir.”

³⁹⁰ “Hacizli taşınır mallar için satış isteme süreleri İİK'nın 106. maddesine göre hacizden itibaren 1 yıldır. Hükümde yazılı hacizden kasıt kesin hacizdir. İhtiyati haciz sahibi alacaklılar, hacizlerin kesin hacze dönüşmedikçe satış isteyemeyeceklerinden bunlar hakkında İİK'nın 106. maddesinde yazılı satış isteme süreleri İİK'nın 108. maddesinin 1. fıkrası uyarınca işlemez. Bu halde satış isteme süreleri

borçluya da tanınmaktadır³⁹¹. Kural alacaklı ve borçlunun talebi ile satışın gerçekleştirilmesi olsa da İİK m.113/2'e göre *"İcra memuru kıymeti süratle düşen veyahut muhafazası masraflı olan malların satılmasına her zaman karar verebilir."* Bu düzenleme gereğince icra müdürü değeri hızlı bir şekilde düşen mallar ile muhafazası masraflı olan mallar hakkında talep aranmaksızın satış kararı verebilmektedir.

İcra ve İflas Kanunu satış talebi açısından özel bir şekil öngörmemiştir. Alacaklı veya borçlu yazılı ya da sözlü olarak satış talep edebilmektedir³⁹². Sözlü satış talebinde bulunulması halinde İİK m.8/1 gereğince tutanak düzenlenmektedir³⁹³. Yazılı veya sözlü olarak yapılan satış talebi şarta bağlı olarak yapılamamaktadır. Zira icra müdürünün söz konusu şartın gerçekleşip gerçekleşmemesini inceleme yetkisi yoktur³⁹⁴. Yargıtay satış talebinin açıkça yapılması gerektiğini, açıkça satış talep edilmeden kıymet takdiri talebinin satış isteme sürelerini kesmeyeceğini ifade etmektedir³⁹⁵. Yargıtay her ne kadar kıymet takdirinin satış isteme süresini kesmeyeceğini belirtse de doktrinde kıymet takdirinin satış hazırlığında yapılan işlemlerden olduğu ve bu nedenle kıymet takdiri talebinin evleviyetle satış talebini de içerdiği yönünde bir görüş mevcuttur³⁹⁶.

Haczedilen mallar, takibi yürüten icra dairesinin yetki alanı dışında bulunuyor olsa dahi satış talebinin takibi yürüten icra dairesine yapılması gerekmektedir³⁹⁷. Ancak söz

ihtiyati haczin kesin hacze dönüştüğü tarihten başlar." Y. 12. HD. 16.03.10, E.2009/24195, K.2010/6048 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Programı)

³⁹¹ İcra ve İflas Kanunu madde 113: "Alacaklı talep etmeden borçlunun talebiyle de satış yapılabilir."

³⁹² Erturgut, Menkullerin Paraya Çevrilmesi, s. 64; Karşlı, İcra, s. 336; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 305; Muşul, s. 405; Özmumcu, s. 14; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 355; Uyar, Paraya Çevirme, s. 16; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s.207.

³⁹³ İİK madde 8/1: *"İcra ve iflas daireleri yaptıkları muamelelerle kendilerine vakı talep ve beyanlar hakkında bir tutanak yaparlar. Sözlü itirazlar ile talep ve beyanların altıları ilgililer ve icra memuru veya yardımcısı veya katibi tarafından imzalanır."*

³⁹⁴ Erturgut, Menkullerin Paraya Çevrilmesi s. 64; Karşlı, İcra, s.336; Kuru, El Kitabı, s.602; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 305; Muşul, s. 405; Özmumcu, s. 14; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 355; Uyar, Paraya Çevirme, s. 16; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s. 206.

³⁹⁵ *"...Madde metninde de açıkça ifade olunduğu üzere alacaklı, taşınmaz rehnin satışını ödeme veya icra emrinin tebliğinden itibaren "iki sene içinde" isteyebilir. Şayet bu sürede satış istenmezse veya talep istendiği halde geri alınıp ta bu süreler içinde yenilenmezse takip düşer. Kıymet takdirinin istenmesi - satışa esas olmak üzere ibaresiyle dahi olsa- veya kıymet takdirinin yapılmış olması satışın istenmesi anlamında düşünülemez. Satış isteminin varlığını kabul için bu konudaki açık talep yanında satış giderlerinin de yatırılması gerekir."* YHGK 22.03.2006, E.2006/ 12-149, K. 2006/86 (Kazancı Mevzuat Ve İçtihat Programı)

³⁹⁶ Kuru, El Kitabı, s.602.

³⁹⁷ Erturgut, , Menkullerin Paraya Çevrilmesi, s. 65; Karşlı, İcra, s. 336; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 306; Muşul, s. 404; Özmumcu, s. 19; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 355; Uyar, Paraya Çevirme, s. 16; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s. 211;

konusu durumda satış, takibi yürüten icra dairesinin istinabe yoluna başvurması suretiyle haczedilen malların bulunduğu yer icra dairesi tarafından gerçekleştirilmektedir³⁹⁸. Haciz işlemini gerçekleştiren icra dairesine şartsız ve açık olarak yapılan satış talebinin geçerli olabilmesi için talepte bulunan alacaklının satış giderlerini peşin olarak ödemesi gerekmektedir³⁹⁹. Satış talebinde bulunan alacaklıya icra müdürü tarafından satış giderlerini ödemesi için on beş günlük kesin süre verilmektedir. Alacaklı bu süre zarfında satış giderlerini ödemediği takdirde İİK m.110/1 uyarınca satışını talep ettiği mal üzerindeki haciz kalkmaktadır.

İcra ve İflas Kanunu icra takibinin süruncemede kalmaması için satış talebi açısından belirli bir süre öngörmektedir⁴⁰⁰. Kanun haczedilen malın niteliğine göre satış talep edebilme süresi açısından iki farklı süre tayin etmektedir. Haczedilen malın taşınır olması halinde 6 ay, taşınmaz olması halinde ise 1 yıllık bir süre öngörülmektedir. Taşınır mallarda 6 ay, taşınmaz mallarda 1 yıl olarak düzenlenen satış talep edebilme süresi İİK m.106 uyarınca hacizden itibaren başlamaktadır⁴⁰¹. Borçlunun üçüncü kişilerdeki alacağı ve haklar da İİK m.106 anlamında taşınır hükmüne tabi olacaklarından, bu hak ve alacakların da hacizden itibaren 6 ay içinde satışının talep edilmesi gerekmektedir⁴⁰².

Kanunen düzenlenen bu süreler yine İİK’ da belirtilen bazı hallerde işlememektedir. Satış talep edebilme süresi ilk olarak alacaklı ve borçlunun icra dairesinde borcun

³⁹⁸ Erturgut, , Menkullerin Paraya Çevrilmesi, s. 66; Karşlı, İcra, s. 337; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 306; Muşul, s. 405; Özmmucu, s. 19; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 355; Uyar, Paraya Çevirme, s. 16; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s. 211.

³⁹⁹ “ İİK'nun 59. maddesi uyarınca, bir işlemin yapılmasını isteyen alacaklı o işlemin yapılması için gerekli masrafı avans olarak peşin yatırmalıdır. Az da olsa satış avansının yatırılmış olması halinde, usule uygun satış talebi yapılmış sayılır. İİK'nun 110. maddesi hükmüne göre, satış talebi yapıldığında, icra müdürünün alacaklıdan satış avansını onbeş gün içinde depo etmesini talep etmesi gerekir. İcra müdürünce verilen süre içinde belirtilen satış avansı depo edilmez ise, anılan hüküm gereği haciz kalkar. Kanunda icra müdürünün ne kadarlık bir sürede satış avansı olarak yatırılması gereken miktarı belirleyeceği hususu yazılı değildir. Bu sebeple icra müdürlüğünce satış avansı ile ilgili bir süre verilmemiş ve alacaklı ... satış talebinden sonra satış avansı yatırmış ise, satış talep tarihi olarak satış avansının yatırıldığı tarihin kabulü zorunludur.” Y. 12. HD. 01.12.2016, E.2016/6780, K. 2016/24709 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Programı).

⁴⁰⁰ Erturgut, , Menkullerin Paraya Çevrilmesi, s. 67; Karşlı, İcra, s. 337; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 306; Muşul, s. 403; Özmmucu, s. 14; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 356; Ulukapı, s. 185; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s.207.

⁴⁰¹ İcra ve İflas Kanunu m. 106: “Alacaklı, haczolunan mal taşınır ise hacizden itibaren altı ay, taşınmaz ise hacizden itibaren bir yıl içinde satılmasını isteyebilir. Borçlunun üçüncü şahıslardaki alacağı taşınır hükmündedir.”

⁴⁰² Karşlı, İcra, s. 335; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 306; Özmmucu, s. 15; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 356; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s. 208.

taksitlendirilmesi hususunda yapmış oldukları sözleşme devam ettiği sürece işlememektedir⁴⁰³. Ancak İİK m.111/3 hükmü devamında bu düzenlemeye ilişkin istisnai bir duruma da yer vermektedir⁴⁰⁴. Bu hükme göre söz konusu taksitlendirme sözleşmesinin toplam süresinin 10 yılı aşması halinde satış isteme süreleri, 10 yılın bittiği tarihten itibaren işlemeye başlamaktadır. Satış talep edebilme sürelerinin işlemeyeceği hallerden bir diğeri ise İİK m.97/8'de istihkak davası olarak düzenlenmektedir⁴⁰⁵. Kanun istihkak davasının devam ettiği süre boyunca İİK m.106'da belirtilen satış talep edebilme süresinin işlemeyeceğini ifade etmektedir. Yine gerçekleştirilen haczin geçici veya ihtiyati haciz olması halinde satış talep edebilme süresi geçici veya ihtiyati haciz kesin hacze dönüşene kadar işlememektedir⁴⁰⁶. Başka bir ifade ile, geçici veya ihtiyati hacizde satış talep edebilme süresi haczin, kesin hacze dönüştüğü tarihten itibaren başlamaktadır⁴⁰⁷. Menfi tespit davasının açılması halinde ihtiyati tedbir müessesesi ile takip durdurulduğu hallerde satış süreleri de durmaktadır⁴⁰⁸.

Satış talep edebilme süresi içerisinde hacizli mala ilişkin satış talebinde bulunulmadığı takdirde o mal üzerindeki haciz kalkmaktadır. Haczin konulması ile hacizli malın muhafazası vb. tüm giderlerden İİK m.110/3 uyarınca haczin kalkmasına sebep olan

⁴⁰³ “...İcra ve İflas Kanun'unda düzenlenen süreler kesin olup, 20. maddede, Kanunun tayin eylediği müddetleri değiştiren bütün mukavelelerin geçersiz olduğu hükmüne bağlanmıştır. Eş söyleyişle, icra takibinin tarafları için konulmuş olan, hak düşürücü nitelikteki bu süreler, sözleşmeyle değiştirilmez. Somut olayda, şikâyetçinin borçlusuyla yaptığı 15.5.2009 tarihli ilk taksitlendirme sözleşmesiyle duran satış isteme süresi 1. taksidin ödenmediği 26.6.2009 tarihinde kaldığı yerden devam eder, sonradan icra kefililiyle yapılan sözleşme satış isteme süresini etkilemez. Zira, icra kefilisi, kendi borcuna değil, borçlunun borcuna kefil olduğundan, aynı borçlu ve borç için işleyen, duran ve tekrar işleyen sürelerin bir daha durması kabul edilemez. Bu durumda, İ.İ.K.nın 106. maddesindeki iki yıllık süre içerisinde satış talebinde bulunmayan ve başka bir icra dosyasından bu süre geçtikten sonra yapılan satıştan da süre geçtiği için yararlanamayan şikâyetçinin haczi düşmüş olup, bu doğrultuda düzenlenen sıra cetveli doğru olduğundan şikâyetin reddine karar verilmesi gerekirken, icra kefilisiyle yapılan taksitlendirme sözleşmesindeki sürelerde dikkate alınarak, yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamıştır.” Y. 23. HD. E. 2013/8354, K. 2014/1190 (Kazancı Mevzuat Ve İçtihat Programı)

⁴⁰⁴ İcra ve İflas Kanunu m.111/3: “Borçlu ile alacaklının borcun taksitlendirilmesi için icra dairesinde yapacakları sözleşme veya sözleşmelerin devamı süresince 106 ve 150/e maddelerindeki süreler işlemez. Ancak bu sözleşme veya sözleşmelerin toplam süresinin on yılı aşması hâlinde, aştığı tarihten itibaren süreler kaldığı yerden işlemeye başlar.”

⁴⁰⁵ İcra ve İflas Kanunu madde 97/8: “Dava esnasında 106 ncı maddedeki müddetler cereyan etmez.”

⁴⁰⁶ Erturgut, , Menkullerin Paraya Çevrilmesi , s. 43; Karşı, İcra, s. 336; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 306; Muşul, s.402; Özümucu, s. 16; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 356; Uyar, Paraya Çevirme, s. 15; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s. 208.

⁴⁰⁷ “Alacaklı tarafından genel haciz yolu ile ilamsız icra takibine başlandığı, borçlu adına kayıtlı taşınmazlar üzerine ihtiyati haciz konulduğu, borçlu vekilinin, itirazın iptali davasında karar verilmekle taşınmazlar üzerindeki ihtiyati haczin kesin hacze dönüşüp 2 yıllık satış isteme süresinin başladığını..” Y. 12. HD. E. 2015/5993, K. 2015/16008 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Programı).

⁴⁰⁸ İcra ve İflas Kanunu madde 72/2: “İcra takibinden önce açılan menfi tesbit davasına bakan mahkeme, talep üzerine alacağın yüzde onbeşinden aşağı olmamak üzere gösterilecek teminat mukabilinde, icra takibinin durdurulması hakkında ihtiyati tedbir kararı verebilir.”

alacaklı sorumludur⁴⁰⁹. İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenen satış talep edebilme süreleri adından da anlaşılacağı üzere satışın talep edilmesi ile ilgili olup gerçekleştirilmesi aşamasını kapsamamaktadır. Bu yüzden, süresinde satış talep edilmiş olması yeterli olup satışın yine aynı süre zarfından gerçekleştirilmemiş olsa bile o mal üzerinde haciz kalkmamaktadır. İcra müdürünün satış talep edebilme süresinin geçip geçmediğini re'sen gözetmesi ve satış süresinin geçmesi halinde satış talebini reddetmesi gerekmektedir⁴¹⁰. İcra müdürü, süresi geçmesine rağmen satış talebini kabul ederse söz konusu işlem kamu düzenine ilişkin olduğundan süresiz şikâyet yoluna başvurabilmektedir⁴¹¹. İcra ve İflas Kanunu'na göre süresinde satış talep edilmediğinde o mal üzerindeki haczin kalkmasının yanında satış talebinin geri alınıp yenilenmediği durumda da haciz kalkmaktadır. Süresinde yapılmış olan satış talebi İİK m.110/1'e göre bir defaya mahsus olmak üzere geri alınabilmektedir. Satış talebini geri alan alacaklı, talebini kanuni süre zarfında yenilemezse yani hacizden itibaren hacze konu malın niteliğine göre belirtilen süre içerisinde satış talebinde bulunmazsa o mal üzerindeki haciz kalkmaktadır⁴¹².

⁴⁰⁹ "... Ayrıca süresinde satış talebinde bulunulmadığı için haczin kalkmasına sebebiyet veren alacaklının mala yönelik olarak, haczin konulması ve muhafazası gibi tüm giderlerden sorumlu olacağı hükme bağlanarak icra takibinin sürüncemede bırakılmaması amaçlanmaktadır." İcra ve İflas Kanunu madde 110/3 Gerekçesi.

⁴¹⁰ Erturgut, Menkullerin Paraya Çevrilmesi, s. 74; Karşlı, İcra, s. 336; Özümucu, s.17; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s. 208.

⁴¹¹ "Talep, ihalenin feshi istemine ilişkindir. Satışa konu enkazın davalı alacaklı vekilinin talebi üzerine 10.05.2010 tarihinde haczedildiği ve alacaklı vekili tarafından İİK'nun 106. maddesinde belirtilen bir yıllık süreden sonra, 27.06.2011 tarihinde fiili haczi yapılan menkul hükmündeki enkazın satışına esas olmak üzere kıymet takdirinin yapılmasının istenildiği anlaşılmaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere, satış isteme süreleri hak düşürücü nitelikte olduklarından icra memuru tarafından re'sen gözönünde bulundurulması gerekir. Aksi takdirde icra memurunun bu işlemi süresiz şikâyet tabidir. Bu durumda mahkemece, İİK'nun 110. maddesi gereğince ihale tarihinde anılan menkul üzerindeki haczin kalktığı gözetilerek, geçerli bir haciz olmaksızın yapılan ihalenin feshine karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile istemin reddi isabetsizdir." YHGK 01.03.2015, E. 2013/12-1284, K. 2015/890 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Programı).

⁴¹² "Somut olayda, fesih istemine konu ihalede satılan İstanbul ili Ümraniye ilçesi Yukarı Dudullu mahallesi 1832 parsel 13 numaralı bağımsız bölümün tapu kaydına 8.12.2010 tarihinde haciz şerhi konulduğu ve 31.7.2014 tarihli ihale ile satıldığı anlaşılmaktadır. Haciz tarihi itibari ile yürürlükte bulunan İİK'nun 106. maddesine göre taşınmazlarda satış isteme süresi iki yıldır. 8.12.2010 tarihinde haciz konulan taşınmaza dair 20.3.2012 tarihinde satış talep edildiği, 14.5.2012 tarihinde satış talebinin geri alındığı, satış talebinin geri alınmasından sonra ise 20.3.2013 tarihinde tekrar satış talep edildiği anlaşılmaktadır. 8.12.2010-20.3.2012 tarihleri arasında geçen süre ile 14.5.2012-20.3.2013 tarihleri arasında geçen sürelerin toplamı dikkate alındığında, 20.3.2013 tarihinde yapılan satış talebinin haciz tarihi itibariyle yürürlükte bulunan İİK'nun 106. maddesinde öngörülen yasal 2 yıllık süreden sonra olduğu ve haczin süresinde satış istenilmemesi sebebiyle kalkmış olduğu anlaşıldığından borçlunun şikâyetinin kabulüyle ihalenin feshine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir." Y. 12. HD. 09.03.2015, E. 2015/2632, K. 2015/5067 (Kazancı Mevzuat ve İçtihat Programı).

3.1.2. Paraya Çevirmenin Konusu

Paraya çevirmenin konusu takibin türüne göre değişmektedir. Haciz yolu ile takipte paraya çevirmenin konusunu borçlunun haczedilmiş olan mal ve hakları oluştururken iflas yolu ile takipte iflas masasına ait mallar oluşturmaktadır. Malvarlığının terki suretiyle konkordato da ise paraya çevirmenin konusu konkordato masasını oluşturan mal veya haklar oluşturmaktadır⁴¹³. Çalışmamızın konusunun haciz yolu ile takip olması nedeniyle sadece haciz yolu ile takipte paraya çevirmenin konusuna değinilmektedir.

Haciz yolu ile takipte borçlunun haczedilmiş olan malvarlığı değerleri paraya çevrileceğinden haczin konusu oluşturan malvarlığı değerleri paraya çevirmenin de konusunu oluşturmaktadır. Haczin konusunu ise maddi bir değere sahip, devri mümkün olan ve kanunen haczi yasaklanmamış olan borçluya ait mal ve haklar oluşturmaktadır⁴¹⁴. Haczin konusunu oluşturan bu mallar veya haklar sadece borçlunun yedinde bulunan mallar veya haklardan ibaret değildir. Borçlunun yedinde bulunan mallar veya hakların yanında İİK m.85/1'e göre borçlunun üçüncü kişide bulunan malları veya hakları da haciz konusu olmaktadır⁴¹⁵. Kaydi sermaye piyasası araçları da borçluya ait üçüncü kişide bulunan malvarlığı değerleri kapsamındadır. SPK m.13'te ve Tebliğ II-13.1 m.26'da kaydi sermaye piyasası araçlarının haczine ilişkin hükümlere yer verilerek hacze konu olabileceği açıkça belirtilmiştir⁴¹⁶. Hacze konu olabilen kaydi sermaye piyasası araçları doğal olarak paraya çevirmenin de konusu olmalıdırlar.

⁴¹³ Karşı, İcra, s. 536; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 655; Ulukapı, s. 569; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s. 537;

⁴¹⁴ Detaylı bilgi için çalışmamızın "Haczin Konusu ve Kapsamı" başlığına bakınız.

⁴¹⁵ İİK madde 85/1: "*Borçlunun kendi yedinde veya üçüncü şahısta olan taşınır mallarıyla taşınmazlarından ve alacak ve haklarından alacaklının ana, faiz ve masraflar da dahil olmak üzere bütün alacaklarına yetecek miktarı haczolunur.*"

⁴¹⁶ Sermaye Piyasası Kanunu madde 13/7: "*Kayden izlenen sermaye piyasası araçlarına ilişkin tedbir, haciz ve benzeri her türlü idari ve adli talepler münhasıran MKK'nın üyeleri tarafından yerine getirilir. İlgili kanunlar uyarınca elektronik ortamda tebligatı yapılan alacakların takip ve tahsiline ilişkin hükümler saklıdır.*"

Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ madde 26: "*(1) Kayden izlenen sermaye piyasası araçlarına ilişkin tedbir, haciz ve benzeri her türlü idari ve adli talep münhasıran MKK'nın üyeleri tarafından ilgili yatırımcı ve ortak hesaplarında ayrı bir alt hesap oluşturulması sureti ile yerine getirilir. İlgili kanunlar uyarınca elektronik ortamda tebligatı yapılan alacakların takip ve tahsiline ilişkin hükümler saklıdır. (2) Üyeler kendilerine gelen her türlü haciz ve tedbir taleplerini karşılamak üzere, öncelikle MKK nezdindeki kayıtlarda gerekli değişiklikleri bu Tebliğin 5 inci maddesi uyarınca MKK tarafından belirlenecek elektronik işlem yöntemlerine uygun olarak yapmakla yükümlüdürler. (3) Kurul tarafından MKK'ya bildirilen işlem yasakları MKK tarafından derhal ilgili hesaplara işlenir. Kurul tarafından işlem yasağı getirilen*

3.1.3. Paraya Çevirme Usulleri

Paraya çevirme açısından icra ve iflas hukuku temelde açık artırma ve pazarlık yolu ile paraya çevirme şeklinde iki usule yer vermekle birlikte Kanun'da bazı özel durumlar için özel usullere de yer verilmektedir. Paraya çevirmede uygulanacak usul hacizli malın niteliğine ve takibin türüne göre farklılık göstermektedir⁴¹⁷.

Haciz yolu ile takipte hem taşınır mallarda hem de taşınmaz mallarda esas olan paraya çevirme usulü açık artırma yoluyla paraya çevirme usulüdür. Açık artırma usulü ile hacizli malın paraya çevrilmesi hususu İcra ve İflas Kanunu'nda ayrıntılı bir şekilde düzenlenmektedir. Açık artırmada taşınır mallara yönelik usul İİK m.114- 118 arasında, taşınmaz mallara yönelik usul İİK m.124-136 arasında düzenlenmektedir. Ancak taşınır mallar bakımından İcra ve İflas Kanunu'nda sayılan hallerden birinin gerçekleştiği durumlarda pazarlık yoluyla paraya çevirme usulü de uygulanmaktadır. Bu usuller dışında İİK m.120'de alacaklar bakımından ödeme yerine alacağın devri şeklinde özel bir usule yer almaktadır. Ayrıca İİK m.121'de de iştirak halinde tasarruf edilen mallara ile Kanun'da düzenlenmeyen mallara yönelik özel bir usul yer almaktadır.

Açık artırma usulü ile kastedilen cebri açık artırmadır. Cebri açık artırma usulünde haczedilen mal veya hak, Kanun'da düzenlenen hükümlere uygun bir şekilde olmak üzere belirlenen yer ve zamanda satılmaktadır. Açık artırmada, hazır olanlardan artırma konusu olan mal veya hakka en yüksek bedeli verene, o malın sahibi borçlunun rızası aranmaksızın cebri icra organlarınca ihale edilerek satış gerçekleştirilmektedir⁴¹⁸. Birinci artırmada ileri sürülen en yüksek pey, malın asgari ihale bedelini karşılamıyorsa ihale geri bırakılarak ikinci artırmaya geçilmektedir. Malın asgari ihale bedeli İİK m. 115/1' e göre malın tahmin edilen bedelinin yüzde ellisini bulan ve satış isteyen alacağına rüçhanı olan diğer alacaklar o malla temin edilmişse, bu suretle rüçhanı olan alacakların mevcudundan fazla olan ve bundan başka paraya çevirme ve paraların

kişilerin hesaplarında 22 nci madde ve bu madde kapsamında yapılan işlemler, ilgili üyeler tarafından derhal Kurula bildirilir."

⁴¹⁷ Bulut, s. 8; Karşlı, İcra, s. 337 vd.; Kuru, Arslan ve Yıldırım, s. 313 vd.; Özmumcu, s. 19; Ulukapı, s. 185 vd.; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s.214.

⁴¹⁸ Bulut, s. 9; Erturgut, Menkullerin Paraya Çevrilmesi, s. 80; Karşlı, İcra, s. 339; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 315; Muşul, s.406; Özmumcu, s. 20; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 358; Ulukapı, s. 191; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s. 222.

paylaştırılması masraflarını aşan bir bedeldir. İkinci artırma da bu asgari ihale bedeli ileri sürülmemişse satış talebi düşmektedir⁴¹⁹.

Pazarlık usulü ile paraya çevirme ise taşınır mallarda istisnai olarak Kanun'da sayılan hallerden birinin varlığı halinde uygulama alanı bulabilmektedir. Hacze konu taşınır mal İİK m.119'a uyarınca ancak hükümde belirtilen şartlardan birinin varlığı halinde pazarlık usulü ile paraya çevrilebilmektedir⁴²⁰. Kanun'da taşınır malın pazarlık usulü ile paraya çevrilebilmesine ilişkin sınırlı olarak sayılmaktadır. Kanuni düzenleme uyarınca; bütün alakadarların istemesi, borsa veya piyasada fiyatı bulunan kıymetli evrak veya diğer mallar için o günün piyasasında mukarrer fiyat teklif edilmesi, artırmada maden kıymetini bulmamış olan altın ve gümüş eşyaya bu kıymet verilirse, kıymetinin süratle düşmesi veya muhafazasının masraflı olması ve mahcuz malın tahmin edilen değeri bir milyar lirayı geçmemesi hallerinden birinin varlığı halinde pazarlık usulü ile satış söz konusu olabilmektedir.

İcra ve İflas Kanunu'nda alacaklar açısından alacağı ödeme yerine devri şeklinde özel bir usule yer verilmektedir. Hacze konu malın borsada ve piyasada fiyatı olmayan bir mal olması halinde İİK m.120/1'e göre hacze iştirak eden bütün alacaklıların muvafakati ile borçlunun bu alacağı ödeme yerine geçmek üzere itibari kıymetleriyle kendilerine veya hesaplarına olarak içlerinden birine devredilebilmektedir⁴²¹. Aynı şekilde hacze iştirak edenlerin hepsi veya içlerinden birisi masraf kendilerine ait olmak ve fakat haklarına halel gelmemek şartıyla borçlunun üçüncü kişideki alacağının tahsilini veya böyle bir kişiye karşı sahip olduğu dava hakkının kullanılmasını

⁴¹⁹ İcra ve İflas Kanunu m. 115/3: "İkinci ihalede, alıcı çıkmazsa veya bu maddede yazılı şartlar gerçekleşmezse satış talebi düşer."

⁴²⁰ İcra ve İflas Kanunu madde 119: "Aşağıdaki hallerde satış pazarlık suretiyle yapılabilir: 1 – Bütün alakadarlar isterse, 2 – Borsa veya piyasada fiyatı bulunan kıymetli evrak veya diğer mallar için o günün piyasasında mukarrer fiyat teklif edilirse, 3 – Artırmada maden kıymetini bulmamış olan altın ve gümüş eşyaya bu kıymet verilirse, 4 – 113üncü maddenin ikinci fıkrasında gösterilen haller bulunursa, 5 –Mahcuz malın tahmin edilen değeri birmilyar lirayı geçmezse." Karslı, İcra, s. 338; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 317; Muşul, s. 407; Özmumcu, s. 20; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 366; Ulukapı, s. 189; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s. 225.

⁴²¹ İcra ve İflas Kanunu m. 120: "Hacze iştirak eden bütün alacaklılar muvafakat ederlerse borçlunun borsada ve piyasada fiyatı olmayan alacakları, ödeme yerine geçmek üzere itibari kıymetleriyle kendilerine veya hesaplarına olarak içlerinden birine devredilir. Bu halde alacaklılar, alacakları nispetinde borçlunun haklarına halef olurlar. / Aynı suretle hacze iştirak edenlerin hepsi veya içlerinden birisi borçlunun üçüncü bir şahıstaki alacağının tahsilini veya böyle bir şahsa karşı haiz olduğu dava hakkının kullanılmasını, masraf kendilerine ait olmak ve fakat haklarına halel gelmemek şartıyla üzerlerine alabilirler. / Bu suretle elde edilecek para ilk önce üzerlerine alanların alacak ve masraflarının ödenmesine karşılık tutulur."

üzerlerine alabilmektedirler⁴²². Bunun sonucunda elde edilecek para İİK m.120/3 uyarınca öncelikle takip ve dava hakkını üzerlerine alanların alacak ve masraflarının ödenmesine karşılık tutulmaktadır.

İcra ve İflas Kanunu özellik arz eden bazı malların nasıl paraya çevrilebileceğine ilişkin özel düzenlemeler içermektedir. Paraya çevrilme açısından özellik arz eden mallar İİK m.121'de düzenlenmektedir⁴²³. Söz konusu düzenlemeye göre bir intifa hakkı veya taksim edilmemiş bir miras veya bir şirket yahut iştirak halinde tasarruf olunan bir mal hissesi ve İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenmemiş başka malların veya hakların satılması gerektiğinde icra memuru söz konusu mallara veya haklara ilişkin satışın nasıl yapılacağını icra mahkemesinden sormaktadır. Dolayısıyla paraya çevirme aşamasına gelinmiş olan dosyada hacizli malın veya hakkın İİK m.121'de belirtilen mal veya haktan olması halinde bu malın nasıl paraya çevrilmesi gerektiği hususunda hâkime takdir yetkisi tanınmaktadır⁴²⁴. Hâkim takdir yetkisini kullanarak paraya çevirmenin nasıl yapılacağına karar vermeden önce yerleşim yeri bilinen alakadarları dinleyebilir. Mahkeme tarafından karardan önce dinlenilecek olan alakadarlar öncelikle alacaklı ve borçludur⁴²⁵. Ancak paraya çevrilecek şey bir intifa hakkı ise malik, miras hissesi ise diğer mirasçılar, şirket hissesi ise şirketin ortakları, iştirak halinde tasarruf edilen şeyin hissesi ise diğer paydaşlar ve paraya çevrilecek şey üzerinde rehin hakkı olan kişiler de alakadar kapsamına dahil olmaktadır⁴²⁶. Zira alakadarlar ile paraya çevrilecek şeyde menfaati olan kişiler kastedilmektedir. Yerleşim yerleri bilinen alakadarları davet eden ve gelenleri dinleyen icra mahkemesi, İİK m.121/2 uyarınca satışın açık artırma ile yapılmasına karar verilebilmekte, satış için bir memur görevlendirebilmekte veya gereken başka bir tedbiri alabilmektedir. Görüldüğü üzere Kanun hâkime gereken başka bir tedbiri alabilme hakkı tanıyarak geniş bir takdir yetkisi tanımaktadır. Hâkim söz

⁴²² Akil, s. 442; Erturgut, Menkullerin Paraya Çevrilmesi, s. 231; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 319; Özümücü, s. 24; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve diğeri, s. 380; Ulukapı, s. 186; Yavaş, s.196; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s.227.

⁴²³ İcra ve İflas Kanunu m. 121 : “ Bir intifa hakkı veya taksim edilmemiş bir miras veya bir şirket yahut iştirak halinde tasarruf olunan bir mal hissesi gibi yukarki maddelerde gösterilmeyen başka nevi malların satılması lazımgelirse icra memuru satışın nasıl yapılacağını icra mahkemesinden sorar. / İcra mahkemesi, yerleşim yerleri malûm olan alakadarları davet ve gelenlerini dinledikten sonra açık artırma yaptırabileceği gibi satış için bir memur da tayin edebilir, yahut iktiza eden diğeri bir tedbiri alabilir.”

⁴²⁴ Erturgut, Menkullerin Paraya Çevrilmesi, s. 198; Ulukapı, s. 187.

⁴²⁵ Erturgut, Menkullerin Paraya Çevrilmesi, s. 197; Talih Uyar, “Paraya Çevrilmesi Özel Bir Usulü Gerektiren Mal ve Haklar”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1978/3, s. 432; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s.230.

⁴²⁶ Erturgut, Menkullerin Paraya Çevrilmesi, s. 197; Uyar, Özel Usul, s. 432.

konusu bu geniş takdir yetkisini kullanırken alakadarların menfaatlerini korumalı ve hacizli şeyin mümkün olduğunca yüksek bir bedelle satılmasına olanak veren bir çözüm tarzı belirlemelidir.

3.2. HACİZLİ KAYDI SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ PARAYA ÇEVİRİLMESİ

3.2.1. Paraya Çevirmede Uygulanacak Hükümler ve Usuller

İcra ve İflas Kanunu taşınır ve taşınmaz malvarlığı değerlerinde paraya çevirmeyi ayrı ayrı düzenlediği gibi belirli bir özelliğe sahip olan malvarlığı değerlerini de ayrıca düzenlemektedir. Kanuni düzenlemeler gereğince hacizli malın niteliğine göre paraya çevirmede uygulanacak usuller farklı olmaktadır. Bu nedenle kaydi sermaye piyasası araçlarının paraya çevrilme usulünün tespiti için paraya çevirmede hangi hükümlerin ve hangi usulün uygulandığının tespiti önem arz etmektedir.

Kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde olduğu gibi haczin sonucu olan paraya çevirmede işlemlerinde öncelikle özel hüküm niteliğindeki Sermaye Piyasası Kanunu ile bu hükümlere dayanılarak çıkarılan yönetmelikler, tebliğler ve ilgili diğer düzenlemeler uygulanmalıdır. Bu düzenlemelerden şirket paylarına ilişkin Borsa İstanbul A.Ş. tarafından “Borsa A.Ş. Borsacılık Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Yönetmeliği” ne dayanılarak çıkarılan “Pay Piyasası Yönergesi” nin uygulanmasına yönelik esasların yer aldığı “Pay Piyasası İşleyişin İlişkin Uygulama Usulü ve Esasları” hacizli payların borsada paraya çevrilmesine yönelik ayrıntılı düzenlemeler içermektedir. Ancak pay piyasasında işlem görmeyen sermaye piyasası araçlarının paraya çevrilmesine ilişkin herhangi bir düzenleme söz konusu değildir. Pay piyasasında işlem görmeyen araçların paraya çevirmeye konu olması halinde uygulanacak özel bir düzenleme ve usul söz konusu olmadığından cebri icra hukukuna ilişkin genel hukuki düzenleme olan İcra ve İflas Kanunu’na başvurulmalıdır. Bu nedenle özel hükümlerle birlikte paraya çevirmeye ilişkin temel esasları düzenleyen genel kanun niteliğine sahip olan İcra ve İflas Kanunu hükümleri de kaydi sermaye piyasası araçlarının paraya çevrilmesinde uygulama alanı bulmalıdır.

İcra ve İflas Kanunu paraya çevirmede ilk olarak 112 -119 maddeleri arasında taşınır satışına düzenlerken 123 -135 maddeleri arasında taşınmaz satışını düzenlemektedir.

Taşınır ve taşınmaz malların satışının yanı sıra Kanun m.120’de ödeme yerine alacakların devri şeklinde özel bir usule yer vermektedir. Ayrıca iştirak halinde tasarruf edilen mallar ile Kanun’da düzenlenmeyen mallar ve haklar açısından İİK m.121’de de başka bir özel usul öngörmektedir.

Kaydi sermaye piyasası araçları hukuki niteliği itibariyle taşınmaz mal niteliğinde olmadığından taşınmaz satışına ilişkin İcra ve İflas Kanunu hükümleri uygulanması mümkün değildir.

Kaydi sermaye piyasası araçlarının paraya çevrilmesinde taşınırlara ilişkin paraya çevirme usulünün özellikle de İİK m.119’da düzenlenen pazarlık usulünün değerlendirilmesi gerekmektedir. Doktrindeki bazı yazarlar tarafından taşınır mal olarak kabul edilen kaydi araçların borsa fiyatı bulunduğundan bütün alakadarlar tarafından istenmesi halinde pazarlık usulü ile paraya çevrilebilmesi ileri sürülmektedir⁴²⁷. Kanaatimizce kaydi sermaye piyasası araçlarının hukuki anlamda taşınır eşya olarak nitelendirilmese de çıplak paylara benzer nitelikte olmaları nedeniyle paraya çevirmede taşınır hükümlerine tabi olabilecekleri düşünülebilir. Zira İİK m. 94 hükmüne göre haczedilen payların satışı, taşınır malların satışı usulüne tâbi olmaktadır⁴²⁸. Bu nedenle de kaydi sermaye piyasası araçlarının paraya çevrilmesinde özel düzenlemelerde yer verilmemiş olan hususlarda taşınır hükümlerine müracaat edilebilmelidir.

Kaydi sermaye piyasası araçlarının paraya çevrilmesinde uygulama alanı bulabilecek bir diğer hüküm ise özellikle Kanun’da düzenlenmeyen mallar ve haklar ile iştirak halinde mülkiyet hisselerinin paraya çevrilmesinde uygulanan İİK m.121 hükmüdür⁴²⁹. Kaydi sermaye piyasası araçları da İİK m.121 kapsamında değerlendirilerek, icra mahkemesinin kararı neticesinde belirlenen usule göre paraya çevrilmeleri mümkün olabilir. İcra ve İflas Kanunu m.121’de yer alan özel düzenlemeye göre iştirak halinde tasarruf edilen mallar ile Kanun’da düzenlenmemiş olan malın veya hakkın paraya çevrilmesinde icra dairesi tarafından paraya çevirmenin nasıl yapılacağı, icra dairesi

⁴²⁷ Dönmez, s. 315; Topuz, s. 258.

⁴²⁸ Göksoy, s. 340; Dönmez, s. 315; Topuz, s. 258.

⁴²⁹ İcra ve İflas Kanunu m.121: “Bir intifa hakkı veya taksim edilmemiş bir miras veya bir şirket yahut iştirak halinde tasarruf olunan bir mal hissesi gibi yukarıki maddelerde gösterilmeyen başka nevi malların satılması lazım gelirse icra memuru satışın nasıl yapılacağını icra mahkemesinden sorar. İcra mahkemesi, yerleşim yerleri malûm olan alakadarları davet ve gelenlerini dinledikten sonra açık artırma yaptırabileceği gibi satış için bir memur da tayin edebilir, yahut iktiza eden diğer bir tedbiri alabilir.”

tarafından icra mahkemesine sorulabilir. Dolayısıyla taşınır, taşınmaz mallar ile alacaklar dışındaki haklar İİK m.121 hükmüne göre paraya çevrilir. Kaydi sermaye piyasası araçları da İcra ve İflas Kanunu’nda düzenlenmemiş olan haklar olduğundan icra dairesi söz konusu hakların nasıl paraya çevrilmesi gerektiğini İİK m.121 uyarınca icra mahkemesine sorabilir. İcra mahkemesi de somut olaya göre alakadarların menfaatleri ile piyasa şartlarını da dikkate alarak satılabileceği pazar, satma yetkisi ve en yüksek bedelle satılabilmesi vb. hususları dikkate alarak paraya çevirme usulüne karar vermelidir. İşte bu durumda mahkeme somut olaya göre en uygun paraya çevirme tarzının pazarlık yolu ile paraya çevrilmesi olduğuna karar verirse pazarlık usulü ile de kaydi sermaye piyasası araçlarının paraya çevrilmesi mümkün olabilir.

3.2.2. Paraya Çevirme Usulünün İncelenmesi

3.2.2.1. Paraya Çevirmeyi Gerçekleştiren Kurum Açısından

Paraya çevirme işlemi kural olarak haczi koyan icra müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir⁴³⁰. Ancak hacizli aracın anonim şirket payı olması halinde “Borsa İstanbul A.Ş. Pay Piyasası Yönergesi” uyarınca borsada resmi müzayede şeklinde satış söz konusu olmaktadır. Sermaye piyasası araçları açısından en uygun pazar borsa olsa da payların borsada ilgili üyeler tarafından paraya çevrilmesi yönünde İcra ve İflas Kanunu’nda bir hüküm mevcut değildir. Ancak SPK m.13/7’de yer alan “*Kayden izlenen sermaye piyasası araçlarına ilişkin tedbir, haciz ve benzeri her türlü idari ve adli talepler münhasıran MKK’ nın üyeleri tarafından yerine getirilir.*” hükmünün resmi müzayede ile borsada satışa ilişkin hukuki bir dayanak teşkil ettiği düşünülebilir. Zira Kanun’da açıkça kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin sadece üyeler tarafından gerçekleştirilecek olan her türlü adli talep kapsamına satış talebinin de dâhil olduğu düşünülebilir. Bu nedenle İcra ve İflas Kanunu’nda kaydi sermaye piyasası araçlarından payların borsada resmi müzayede usulü ile satışına ilişkin herhangi bir düzenleme olmasa da SPK m.13/7 söz konusu satış usulüne ilişkin hukuki dayanak teşkil ettiği kabul edilmelidir. Aksi takdirde yani SPK m.13/7 hükmünün resmi müzayede usulüne hukuki dayanak teşkil etmeyeceğinin kabul edilmesi halinde Pay Piyasası Yönergesi’nde düzenlenen usule uygun bir şekilde hacizli payların resmi müzayede ile ilgili üye

⁴³⁰ Erturgut, Menkullerin Paraya Çevrilmesi, s. 66; Karşı, İcra, s. 336; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 306; Özmumcu, s.19 ; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, s. 355; Ulukapı, s. 185; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s.211.

tarafından borsada satışının gerçekleştirilmesi, hukuka uygun bir paraya çevirme yöntemi olmayacaktır. Zira cebri icra işlemlerinde icra müdürü yetkili iken; borsada resmi müzayede ile satış, ilgili üye tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu husus, icra dairelerinin yerine getirmesinin zorunlu olduğu bir görevin, özel bir kurum tarafından yerine getirmesi kapsamında değerlendirilerek; idare hukuku açısından ele alınmalıdır.

İdare hukuku kapsamında yapılan idari işlemin hukuka uygun olabilmesi için, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu m. 2'ye göre yetki, şekil, sebep, konu ve maksat unsurları açısından herhangi bir sakatlık içermemesi gerekmektedir⁴³¹. İdari makamın yetkili olması ile, idari işlem yapıcısının o işlemi yapma kudretine sahip olması kastedilmektedir⁴³². Dolayısıyla idari işlemi gerçekleştiren idari makam o işlemi yapma kudretine sahip değilse, idari işlem yetki unsuru bakımından sakat bir idari işlem olmaktadır. Yetki unsurunda sakatlık halleri genel olarak fonksiyon gaspı, yetki gaspı, yetki tecavüzü ve ağır ve bariz yetki tecavüzü olmak üzere sınıflandırılmaktadır⁴³³. Fonksiyon gaspı; idarenin idari fonksiyona dahil olmayan yasama veya yargı fonksiyonuna ilişkin konularda idari işlem yapması iken yetki gaspı; idari işlemin idareye tamamen yabancı veya idare içinde yer alan ancak idare adına irade açıklamaya yetkili olmayan bir kamu görevlisi tarafından yapılması olarak tanımlanmaktadır⁴³⁴. Yetki unsurundaki sakatlıklardan biri olan yetki tecavüzü de bir idari makamın diğer bir

⁴³¹ İdari Yargılama Usulü Kanunu m. 2: “1. İdari dava türleri şunlardır: a) İdari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan iptal davaları, b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları, c) Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan her türlü idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar. / 2. İdari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. İdari mahkemeler; yerindelik denetimi yapamazlar, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldırarak biçimde yargı kararı veremezler. / 3. Cumhurbaşkanının doğrudan doğruya yaptığı işlemler idari yargı denetimi dışındadır.”

⁴³² Bahtiyar **Akyılmaz**, Murat **Sezginer** ve Cemil **Kaya**, *Türk İdare Hukuku*, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 403; Kemal **Gözler** ve Gürsel **Kaplan**, *İdare Hukuku Dersleri*, Ekin Basın Yayın Dağıtım, 16. Baskı, Bursa, 2015, s. 305; Metin **Günday**, *İdare Hukuku*, 10. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2013, s. 134; Turgut **Tan**, *İdare Hukuku*, 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2014, s. 235; Güher **Ulu**, *İdari İşlemin Yetki Unsuru*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 24; Turan **Yıldırım**, Melikşah **Yasin**, Nur **Kaman** ve diğerleri, *İdare Hukuku*, 12 Levha Yayınları, İstanbul, 2013, s. 435; Ramazan **Yıldırım**, *İdare Hukuku Kavramları Sözlüğü*, Mimoza Yayınları, Konya, 2006, s. 572.

⁴³³ Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 410; Gözler ve Kaplan, s. 321; Günday, s. 412; Ulu, s. 137; Yıldırım, Yasin, Kaman ve diğerleri, s. 437.

⁴³⁴ Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 410; Gözler ve Kaplan, s. 321,322; Günday, s. 142; Tan, s. 835; Ulu, s. 294; Yıldırım, Yasin, Kaman ve diğerleri, s.437.

idari makamın yetkisinde olan işlemi yapması halinde söz konusu olmaktadır⁴³⁵. Türk hukuk doktrinde yetki unsurundaki sakatlık halleri arasında son olarak ağır ve bariz yetki tecavüzü yer almaktadır. İdare tarafından idare içerisindeki yetki paylaşımına ilişkin kuralların uzman olmayan bir kişinin dahi anlayacağı şekilde açık bir ihlalin varlığı halinde ağır ve bariz yetki tecavüzünden bahsedilmektedir⁴³⁶. Yetki unsurundaki bu sakatlık hallerinden birinin varlığı halinde yapılan idari işlem hukuka aykırı olmakta ve söz konusu sakatlığın ağırlığına göre iptal veya yokluk yaptırımı ile karşı karşıya kalmaktadır⁴³⁷. Örnek olarak ağır ve bariz yetki tecavüzünde söz konusu idari işlem yok hükmünde iken diğer yetki tecavüzlerinde idari işleme iptal müeyyidesi uygulanmaktadır⁴³⁸.

Kaydi sermaye piyasası araçlarından payların haczedilerek resmi müzayede usulü ile borsada satışında SPK m.13/7 hükmü hukuki dayanak olarak kabul edilmez ise yapılan idari işlemin yetki unsuru açısından sakatlık halinin söz konusu olduğu düşünülebilir. Zira paraya çevirmede icra organları yetkili iken; kaydi sermaye piyasası araçlarında hacizli aracın pay olması halinde paraya çevirme işlemleri borsada ilgili üye tarafından gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla bir idari işlemin idareye tamamen yabancı veya idare içinde yer alan ancak idare adına irade açıklamaya yetkili olmayan bir kamu görevlisi tarafından yerine getirilmesi olarak tanımlanan yetki sakatlıklarından yetki gaspının gündeme gelmesi söz konusu olmaktadır. Yetki gaspı halinde yapılan idari işlem yok hükmünde olsa da söz konusu bu yaptırım hukuka uygunluk karinesi uyarınca kendiliğinden gerçekleşmemektedir⁴³⁹. Bu nedenle hukuka aykırı bir idari işlemin geçersiz hale getirilebilmesi için bu geçersizliğin yetkili makam tarafından tespit edilmesi gerekmektedir⁴⁴⁰.

Kaydi sermaye piyasası araçları açısından pazar borsa olduğundan bu araçlarının cebri icra yolu ile satışının da borsada gerçekleştirilmesi makul bir yaklaşım olsa da icra organlarının yetkisi dâhilindeki işleminin bir kanuni dayanağa ihtiyacı vardır. Kanaatimizce bu kanuni dayanağı SPK m.13/7 gereğince hukuka aykırılık teşkil

⁴³⁵ Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 412; Gözler ve Kaplan, s. 323; Günday, s. 142; Ulu, s. 312; Yıldırım, Yasin, Kaman ve diğerleri, s.437.

⁴³⁶ Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 413; Gözler ve Kaplan, s. 326; Günday, s. 143; Ulu, s. 332.

⁴³⁷ Günday, s.167; Tan, s. 835; Ulu, s. 337.

⁴³⁸ Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 412,413; Gözler ve Kaplan, s. 323, 326; Günday, s. 142,143; Ulu, s. 337; Yıldırım, Yasin, Kaman ve diğerleri, s. 437.

⁴³⁹ Günday, s.168; Tan, s. 835; Ulu, s. 335.

⁴⁴⁰ Günday, s. 168; Tan, s. 835; Ulu, s.335.

etmektedir. Ancak yine de resmi müzayede usulüne ilişkin mevcut İcra ve İflas Kanunu'na eklenecek bir atıf hükmü ile bu durum netleştirilmelidir. Söz konusu bu hüküm borsanın sermaye piyasası araçları açısından en uygun pazar olması, piyasadaki değişikliklerin borsa üzerinde hızlı bir şekilde etkili olması, icra organlarının ekonomideki değişiklikleri borsa kadar hızlı takip edememesi vb. birçok nedenle eklenecek hüküm sadece paylar açısından değil borsada satışı mümkün olan bütün kaydi sermaye piyasası araçları açısından geçerli olacak şekilde düzenlenmelidir. Nitekim kaydileştirilmeden önce yani fiziken senet olarak basıldıkları dönemde sermaye piyasası araçlarının haciz ve paraya çevrilmesi açısından pay ve diğerleri şeklinde bir ayırım gözetilmeyip kaydi sisteme aktarıldığında böyle bir ayrıma gidilmesinin kanaatimizce makul bir hukuki gerekçesi bulunmamaktadır.

3.2.2.2. Satışa Esas Muhammen Bedel Açısından

Kaydi sermaye piyasası araçlarının resmi müzayede usulü ile satışı halinde aracı kurumlar kendilerine satış talimatının geldiği gün satış değerinden satışı gerçekleştirmektedirler. Ancak paraya çevrilecek kaydi sermaye piyasası araçlarının pay piyasasında işlem gören araçlar dışında bir araç olması nedeniyle icra müdürü tarafından paraya çevrildiği durumlarda söz konusu araçların kıymet takdirine ilişkin herhangi bir düzenleme söz konusu değildir. Bu durumda icra müdürü, kıymet takdirini uzman bilirkişilere yaptırılabilir⁴⁴¹. Uzman bilirkişilerin yanında icra müdürü BİAŞ' tan öğrenebileceği son satış değerleri ile son bir ay içerisindeki en yüksek satış değerlerini dikkate alarak da satışa esas muhammen bedeli tespit edebilir⁴⁴². Burada bilirkişiye veya BİAŞ' a başvurmanın yanında icra müdürünün satışa esas muhammen bedeli tespit ederken internet ortamı üzerinden sürekli güncellenen fiyatları teknik destek kapsamında satışa esas muhammen bedel olarak doğrudan yazıp yazamayacağı hususu da akla gelebilir. Zira BİAŞ'ın internet sitesinden borsada işlem gören araçlara ilişkin fiyatlar güvenilir olmasının yanısıra ulaşılabilirlik açısından da bilirkişi raporuna göre daha hızlıdır. Ayrıca bilirkişi raporunun veya BİAŞ' ın cevabının hazırlandığı tarih ile söz konusu bilgilendirmelerin icra müdürlüğüne ulaştığı, satış anı vb. tarihler arasında dahi kaydi sermaye piyasası araçlarının değerleri arasında fark olabilir. Bu durum da icra hukukunun temel ilkesi olan alacaklı ve borçlu menfaatlerinin dengelenmesi

⁴⁴¹ Dönmez, s. 316.

⁴⁴² Dönmez, s. 316.

ilkesini zedeleyebilir. Nitekim dünya ve ülke ekonomisinde gerçekleşen olaylar dolayısıyla kıymet takdiri ile paraya çevirme anı arasında araçların değerinde olağanüstü bir değişiklik olması halinde, kanaatimizce kaydi sermaye piyasası araçlarının değerleri yeniden dikkate alınmalıdır.

3.2.2.3. Paraya Çevirme Usulü Açısından

Kaydi sermaye piyasası araçları paraya çevrilebilmesi için icra ve iflas hukukun genel bir kuralı olarak alacaklının veya borçlunun satışı talep etmesi gerekmektedir. İİK m. 113/2 düzenlemesi gereğince kanaatimizce hacizli kaydi sermaye piyasası araçlarının satışı borsada ani yükseliş ve düşüşün yaşandığı dönemlerde icra müdürünün talep aramadan kendiliğinden satış kararı vermesi ile de gerçekleştirilebilmelidir⁴⁴³. Ancak hacizli kaydi sermaye piyasası araçlarının değerindeki bu ani yükseliş ve düşüş zamana bağlı olarak değil de iç ve dış piyasalardaki ekonomik duruma bağlı olarak değiştiği hallerde satışın icra müdürlüğü tarafından kendiliğinden gerçekleştirilmesini beklemek makul bir yaklaşım değildir. Zira söz konusu alan icra müdürünün ihtisas alanı olmayıp bu alandaki değişikliklerin hacizli kaydi sermaye piyasası araçlarına yansımaları icra müdürlüğü tarafından bilinebilir nitelikte değildir. Dolayısıyla bu durum icra müdürünün kendiliğinden satışa karar vermesi gereken hallerden birisi olarak kabul edilmemelidir. Satış talep etme sürelerine ilişkin düzenlemeler dikkate alındığında borçlunun üçüncü kişilerdeki haklarının paraya çevrilmesi, İİK madde 106 anlamında taşınır hükmüne tabi olacağından, hacizli kaydi sermaye piyasası araçlarının hacizden tarihten itibaren 6 ay içerisinde satışının talep edilmesi gerekmektedir⁴⁴⁴.

Alacaklının ve borçlunun süresi içinde talep etmeleri veya ekonomideki dengesizlik nedeniyle talep gerekmezsin icra müdürü tarafından hacizli kaydi sermaye piyasası araçlarının satışına karar verilmesi halinde, ilgili kanuni düzenlemeler çerçevesinde cebir icra hukukunun genel görevli organı olan icra müdürlüğü tarafından paraya çevrilirler. Yetkili icra müdürlüğü ise kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin haciz

⁴⁴³ İcra ve İflas Kanunu m. 113/2: “İcra memuru kıymeti süratle düşen veyahut muhafazası masraflı olan malların satılmasına her zaman karar verebilir.”

⁴⁴⁴ İcra ve İflas Kanunu m.106: “Alacaklı, haczolunan mal taşınır ise hacizden itibaren altı ay, taşınmaz ise hacizden itibaren bir yıl içinde satılmasını isteyebilir. / Borçlunun üçüncü şahıslardaki alacağı taşınır hükmündedir.”

ihbarnamelerini düzenleyip gönderen yani haczi koyan icra müdürlüğüdür⁴⁴⁵. Ancak hacizli aracın anonim şirket payı olması halinde “Borsa İstanbul A.Ş. Pay Piyasası Yönergesi” uyarınca borsada resmi müzayede şeklinde satış söz konusu olmaktadır. Bu nedenle paraya çevirme usulü icra müdürlüğü tarafından paraya çevrilme ve Borsa İstanbul A.Ş. tarafından paraya çevrilme olmak üzere ikili bir ayırım yapılarak incelenecektir.

3.2.2.3.1. İcra Müdürlüğü Tarafından Paraya Çevrilmesi

Paraya çevirmenin konusu olan kaydi sermaye piyasası araçlarının pay dışında bir araç olmaları halinde söz konusu araçlar icra müdürlüğü tarafından paraya çevrilebilmelidir. İcra müdürlüğü tarafından paraya çevrilirken uygulama alanı bulabilen hükümler değerlendirildiğinde farklı usuller gündeme gelmektedir.

Kaydi sermaye piyasası araçlarının çıplak paylara benzer nitelikte olmaları nedeniyle paraya çevirmede taşınır hükümlerine tabi olabileceklerini belirtmiştik⁴⁴⁶. Bu çerçevede kaydi sermaye piyasası araçlarının açık artırma suretiyle veya pazarlık suretiyle paraya çevrilebileceği düşünülebilir. Özellikle İİK m.119/2’nin düzenlenmesinde temel olan paraya çevirmenin konusunu borsa ve piyasa fiyatı bulunan şeyler olması halinde, zaman ve mekân olarak sınırlandırılmış açık artırmanın gereksiz masraflarından kaçınma düşüncesi dikkate alındığında, açık artırma usulünden ziyade pazarlık usulünün uygulanması daha makul bir yaklaşım olarak görülebilir. Zira borsa ve piyasa fiyatı bulunan kaydi sermaye piyasası araçlarına o günkü değerleri teklif edildiği takdirde, satıştan beklenen en iyi sonuç elde edilmiş olacağından açık artırma ile satış yerine pazarlık usulünün uygulanması, lehe olacaktır⁴⁴⁷. Nitekim kanun koyucu da İİK m.119 bent 2’de borsa ve piyasa fiyatı bulunan malların paraya çevrilmesinde sadece o günkü borsa ve piyasa fiyatının teklif edilmiş olması şartına yer vermiştir. Kaydi sermaye piyasası araçlarına o günkü borsa fiyatı teklif edilmemiş olsa dahi piyasanın durumu dikkate alınarak İİK m.119 bent 4 uyarınca da pazarlık usulü ile paraya çevrilebilir olduğu düşünülebilir. İcra ve İflas Kanunu m.119 b.4 ün gönderme yaptığı

⁴⁴⁵ Erturgut, Menkullerin Paraya Çevrilmesi, s. 66; Karslı, İcra, s. 336; Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 306; Özümücü, s.19; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan, s. 355; Ulukapı, s. 185; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s.211.

⁴⁴⁶ Bu konuda detaylı bilgi için çalışmamızın “Paraya Çevirmede Uygulanacak Hükümler” başlığına bakınız.

⁴⁴⁷ Erturgut, Menkullerin Paraya Çevrilmesi ,s. 172; Özümücü, s. 24.

İİK m.113/2 uyarınca haczedilmiş olan payların değerlerinin mevcut piyasa koşulları nedeniyle hızlı ve olumsuz bir şekilde değiştiği durumlarda icra müdürü re' sen satışa karar verebilecektir⁴⁴⁸. İcra müdürü böyle bir durumda hacizli malın açık artırma suretiyle paraya çevrilmesine karar verebileceği gibi pazarlık usulü ile paraya çevrilmesine de karar verebilmelidir.

Kaydi sermaye piyasası araçlarının taşınır hükümleri uyarınca icra müdürlüğü tarafından açık artırma veya pazarlık usulü ile paraya çevrilmesinin yanında, kaydi sermaye piyasası araçlarının nitelikleri itibariyle İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenen mallardan olmadığı nedeniyle İİK m.121 kapsamında olduğu da düşünülebilir. İcra ve İflas Kanunu m. 121 kapsamında paraya çevirme, paraya çevirmenin nasıl yapılacağı icra müdürü tarafından icra mahkemesine sorulması ve mahkemece belirlenen şekilde yapılabilirdir. İcra mahkemesi satışın açık artırma ve pazarlık usulü ile yapılacağına karar verebileceği gibi; satış için bir memur tayin edebilir veyahut başka bir tedbire de karar verebilir. Dolayısıyla kaydi sermaye piyasası araçlarının satışı bu hüküm uygulandığında pazarlık usulü ile olabileceği gibi hâkim tarafından borsada satılması yönünde de karar verilebilir. Bu durumda İİK m.121 hükmü SPK ilgili hükmünün yanında satışın borsada yapılmasına yasal dayanak olacaktır.

İcra müdürlüğü tarafından kaydi sermaye piyasası araçları paraya çevrilirken çeşitli hükümlerin ve usullerin uygulanabilirliği akla gelse de kaydi sermaye piyasası araçları açısından en uygun pazarın borsa olması nedeniyle, paylarda olduğu gibi pay dışındaki diğer kaydi sermaye piyasası araçlarının da borsada satılması daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Zaten söz konusu araçlar fiziken basıldıkları dönemde, pay olsun veya olmasın icra müdürlüğü tarafından taşınır hükümlerine göre paraya çevrilmişlerdir. Sermaye piyasası araçlarının fiziken basıldıkları dönemde herhangi bir ayırım yapılmayıp kaydileştirildiklerinde böyle bir ayrıma gidilmesi pay dışındaki sermaye piyasası araçları açısından en uygun pazarın borsa olması nedeniyle aleyhe bir duruma sebebiyet vermektedir.

⁴⁴⁸ İcra ve İflas Kanunu m. 113/2: “İcra memuru kıymeti süratle düşen veyahut muhafazası masraflı olan malların satılmasına her zaman karar verebilir.”

3.2.2.3.2.Borsa İstanbul A.Ş. ‘de Üyeler Aracılığıyla Paraya Çevrilmesi

Hacze konu kaydi sermaye piyasası aracının pay senedi olması halinde söz konusu araç “Borsa İstanbul Anonim Şirketi Borsacılık Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Yönetmeliği” ne dayanılarak çıkarılan “Borsa İstanbul A.Ş. Pay Piyasası Yönergesi” uyarınca resmi müzayede ile Borsa’da satışı yapılabilmektedir. Resmi müzayede işlemleri BİAŞ tarafından ilgili hukuki düzenlemelere dayanılarak çıkarılan “Pay Piyasası İşleyişine İlişkin Uygulama Usulü ve Esasları” nda düzenlendiği şekilde gerçekleştirilmektedir. Resmi müzayede ile borsada satış sadece pay piyasasında işlem gören sermaye piyasası araçları için söz konusu olmaktadır⁴⁴⁹. Pay piyasasında işlem gören sermaye piyasası araçları ise farklı sektörlerden şirketlerin payları, yeni pay alma hakları, varantlar, borsa yatırım fonları ile sertifikalardan oluşmaktadır⁴⁵⁰.

Resmi müzayede usulü ile hacizli araçların satışına ilişkin tespitlerin yapılabilmesi için pay piyasasındaki alım satım yöntemlerinin incelenmesi gerekmektedir. Pay piyasasında payların alım satımında temel olarak kullanılan sürekli işlem yöntemi ve tek fiyat işlem olmak üzere iki yöntem kullanılmaktadır. Çok fiyat yöntemi olarak da adlandırılan sürekli işlem yöntemi, bir sermaye piyasası aracı için sisteme iletilen emirler BİAŞ tarafından belirlenen işlem süresince öncelik ve işlem kurallarına riayet edilerek farklı fiyat seviyelerinden eşleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır⁴⁵¹. Sürekli işlem uygulanırken ilgili paya ilişkin üyelerin alış ve satış emirlerinin ve gerçekleşen işlemlerinin ilgililerce izlenebilecek şekilde gösterilmektedir. Bu yöntemde alım satım emirlerinin sisteme girilmesi, eşleştirilmesi ve emirler ile işlem bilgilerinin gösterilmesi gibi hususlar belirli esaslar çerçevesinde yürütülmektedir⁴⁵². Tek fiyat işlem yönteminde

⁴⁴⁹ Pay piyasası, Borsa kotuna alınan veya alınmayan payların ve ilişkili-bağlı menkul kıymetlerin Borsa İstanbul Yönetim Kurulu tarafından açılan çeşitli pazarlarda işlem gördüğü piyasanın genel adı olarak tanımlanmaktadır. Borsa İstanbul Kılavuzlar Cevaplarla Borsa ve Sermaye Piyasası, s. 17, http://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/Cevaplarla_Borsa_ve_Sermaye_Piyasasi.pdf (Erişim Tarihi: 24/04/2017).

⁴⁵⁰ Borsa İstanbul A.Ş. Pay Piyasası, <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/pay-piyasasi> (Erişim Tarihi: 24/04/2017).

⁴⁵¹ Borsa İstanbul A.Ş. Pay Piyasası İşleyişine İlişkin Uygulama Usulü ve Esasları, s.48.

⁴⁵² Bu esaslar Pay Piyasası Yönergesine göre şunlardır:

- a) Alım satım emirleri belirlenmiş kurallar çerçevesinde Sisteme iletilir.
- b) Emir girişlerinde, miktar veya tutar olarak Yönetim Kurulunca getirilen azami sınırlara uyulur.
- c) Emir toplama süresi boyunca, işlem gerçekleşmez.
- ç) Emir toplama süresi boyunca, Sisteme iletilen emirlerin iptal edilmesi ve değiştirilmesi mümkündür.
- d) Emir toplama sona erdikten sonra en çok işlem miktarının gerçekleşmesini sağlayan tek fiyat belirlenir ve ilan edilir. İlgili emir toplama süresine tekabül eden tüm işlemler, bu fiyat üzerinden öncelik kurallarına göre gerçekleştirilir.

ise sisteme iletilen emirlerin belirli bir zaman boyunca eşleştirilmesi yapılmadan sisteme kabul edilip sürenin sonunda en yüksek miktarda işlemin gerçekleştirilmesi sağlayan fiyat seviyesi hesaplanarak tüm işlemlerin hesaplanan bu fiyata göre yapıldığı yöntem olarak tanımlanmaktadır⁴⁵³. Sürekli işlem yönteminde olduğu gibi tek fiyat işlemi yönteminde de işlemler belirli esaslar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Hacizli kaydi sermaye piyasası aracının pay olması halinde uygulanacak olan resmi müzayede usulünde ise sürekli işlem yöntemi uygulanmaktadır⁴⁵⁴.

Yönerge uyarınca resmi müzayede ile satışın gerçekleştirilebilmesi için mahkemelerin, icra dairelerinin ve diğer resmî dairelerin Borsaya yazılı olarak başvurmaları gerekmektedir. Bu başvuruda Borsa Genel Müdürlüğü tarafından istenen bilgilerin ve belgelerin bulunması gerekmektedir. Söz konusu bilgi ve belgelere ek olarak satışı talep edilen kaydi sermaye piyasası aracına ilişkin haciz işleminin ilgili üye tarafından gerçekleştirildiğini doğrulayan bilgi ve belgeler de başvuru evrakları içerisinde yer almalıdır. Borsa Genel Müdürlüğü tarafından satılacak sermaye piyasası aracının likidite durumu dikkate alınarak söz konusu sermaye piyasası aracının ikincil piyasada gerçekleştirilen işlem sırasında satışı yapılabilmektedir. Resmi müzayede usulü ile satış, açılacak ayrı bir resmi müzayede işlemi sırasında da gerçekleştirilebilmektedir⁴⁵⁵. Resmi müzayedenin ayrı bir işlem açılması suretiyle gerçekleştirildiği hallerde, satılacak sermaye piyasası araçlarına ilişkin duyuru Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)'nda satışın yapılacağı tarihten bir gün önce yapılmaktadır⁴⁵⁶.

⁴⁵³ Borsa İstanbul A.Ş. Pay Piyasası İşleyişine İlişkin Uygulama Usulü ve Esasları, s.49.

⁴⁵⁴ Borsa İstanbul A.Ş. Pay Piyasası İşleyişine İlişkin Uygulama Usulü ve Esasları, s.48.

⁴⁵⁵ Likidite: Para ve ticaretle ilgili işlemlerde kullanılabilecek durumda olan satın alma gücü, akışkanlıktır. Türk Dil Kurumu, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=8416, (Erişim Tarihi: 24/04/17).

⁴⁵⁶ Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP), sermaye piyasası ve Borsa mevzuatı uyarınca kamuya açıklanması gerekli bildirimlerin elektronik imzalı olarak iletildiği ve kamuya duyurulduğu elektronik sistemdir. Sermaye Piyasası Kurulu'nun "Kamuyu Aydınlatma Platformu Tebliği" i uyarınca kamuya açıklanacak her türlü bilgi ve belgenin KAP' a gönderilmesi gerekmektedir. Sistemin işletimi MKK-Yatırımcı Hizmetleri ve KAP Müdürlüğü tarafından yürütülmekte ve sistem 7/24 esasına göre çalışmaktadır. Uygulama, tüm Türkiye'ye yayılmış 600'ü aşkın şirketi ve 3000'i aşkın kullanıcıyı kapsamaktadır. Sistem, tüm kesimlerin doğru, anlaşılır, tam bilgiye, internet üzerinden eş anlı ve düşük maliyetle erişebilmelerine imkân tanıyacak şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca, geçmişe dönük bilgilere de kolay ve düşük maliyetle erişim imkânı sağlayan elektronik bir arşiv niteliğindedir. KAP' a bildirimler, elektronik sertifikalar kullanılmak suretiyle gönderilmektedir. Bu bağlamda ortaklıklar, bildirimlerin yapılmasını aksatmayacak sayıda, geçerli elektronik sertifika bulundurmakla yükümlüdürler. Borsa İstanbul'da işlem görmek üzere sermaye piyasası araçlarını ilk defa halka arz edecek ortaklıkların sermaye piyasası araçlarının ve ilk defa kayda alma başvurusunda bulunacak fonların katılma paylarının kayda alma talebiyle Kurul'a başvuru yapıldığı tarihte, elektronik sertifika

Resmi müzayedenin ayrı bir işlem açılmaksızın yapılması halinde ise söz konusu müzayede işlemi satışa konu sermaye piyasası aracının ikincil piyasadaki işlemi sırasında önceden duyuru yapılmadan gerçekleştirilmektedir⁴⁵⁷. Borsa Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen resmi müzayede işlemlerine aracılık eden kurumlar BİAŞ' a iletmış oldukları resmi müzayede ile satılması talep edilen ve satışa uygun olduğu belirlenen sermaye piyasası araçları, borsa pazarlarında satılmaktadır. İcra dairesinden talimatın gelmesi üzerine satış işlemi, sermaye piyasası aracının ikincil piyasadaki işlemleri sırasında seans saatleri içerisinde yapılmaktadır⁴⁵⁸. Dolayısıyla resmi müzayede 10.00 – 13.00 ile 14.00 – 18.00 saatleri arasında gerçekleştirilmektedir. Hacizli değerlerin, seans saatleri arasında talimatın tebliğ edildiği gün Borsa'daki aktif fiyatları üzerinden satış işlemi yapılmaktadır. Örnek olarak A Seramik A.Ş.' nin paylarının talimatın tebliğ edildiği gün aktif değerleri alıfta 3,78 iken satışta 3,79 olsun. Söz konusu paylar aracı kurum vasıtasıyla 3,78 aktif değeri üzerinden satılır ve satış değeri hesaba valör tarihinde yatırılır⁴⁵⁹. Ancak aracı kurum iflas etmişse veya faaliyette bulunmuyorsa satış işlemi BİAŞ tarafından gerçekleştirilmektedir.

Satış işleminde esas olan bu işlemin tek bir günde tamamlanması mümkün olsa da bazı hallerde resmi müzayede işlemi satış takip eden günlerde de devam edilebilmektedir. Bu durum; sırasının işleme kapatılması nedeniyle işlem gününde resmi müzayede satış gerçekleşmeyen sermaye piyasası araçları açısından söz konusu olmaktadır. Resmi müzayede dosyasında bulunan ancak resmi müzayedenin belirtilen nedenden dolayı gerçekleştirilmeyen sermaye piyasası araçlarının satış en geç dosyada bulunan bir

hizmet sağlayıcısına, elektronik sertifika başvurusunda bulunulmuş olması gerekmektedir. Borsa tarafından kotasyon kararı veya pazar kaydına/listesine alma kararı verilebilmesi için elektronik sertifikaların alınmış olması şartı aranmaktadır.

KAP sistemine, sermaye piyasası araçları Borsa İstanbul'da işlem gören ortaklıklar ile borsa yatırım fonlarının yanı sıra yatırım kuruluşları, yatırım fonları, emeklilik yatırım fonları, yabancı yatırım fonları, işlem görmeyen yatırım ortaklıkları, portföy yönetim şirketleri de bildirim gönderebilmektedir. Bağımsız denetim şirketleri ise, bağımsız denetim zorunluluğu olan dönemlere ilişkin finansal raporları elektronik ortamda imzalayarak, kamuya açıklanmak üzere ilgili ortaklığa elektronik ortamda göndermektedirler. <https://www.kap.org.tr/tr/menu-icerik/KAP-Hakkinda/Genel-Bilgi> (Erişim Tarihi: 26/04/17).

⁴⁵⁷ İkincil Piyasa: İhraççılar tarafından önceden ihraç edilerek satılmış olan sermaye piyasası araçlarının, elinde bulunduran yatırımcılar tarafından tekrar satışa sunulduğu piyasalardır. Boğa, s. 9; Günel, s. 56; Mutlu Uşaklı, s. 10; Taner ve Akkaya, s. 6.

⁴⁵⁸ Pay Piyasası bünyesinde yer alan sermaye piyasası araçlarının alım satım işlemlerinin gerçekleştirilmesi için belirlenen zaman dilimi seans olarak adlandırılır. Yönetim Kurulu sermaye piyasası aracı, işlem türü veya işlem yöntemi bazında farklı sürelerde farklı seanslar yapılmasına karar verebilir.

⁴⁵⁹ Valör tarihi: İşlemin karşılıklı olarak muhasebe hesaplarına alacak veya borç olarak geçtiği tarihtir. <http://piyasarehberi.org/sozluk/valor> (Erişim Tarihi: 17/04/17).

kıymetin satışının gerçekleştiği günü takip eden ikinci iş günü sonunda tamamlanmaktadır.

2499 sayılı SPK madde 10/A'da yapılan değişiklikten önce resmi müzayede ile satışı gerçekleştirilecek olan sermaye piyasası araçları Borsa Genel Müdürlüğü tarafından gerekli görülmesi hâlinde ayrı bir resmî müzayede sırasında ilgili sermaye piyasası aracının türü dikkate alınarak ME, MF, MV, MC, MR şeklinde farklı özellik kodlarıyla gerçekleştirilebilmiştir⁴⁶⁰. Resmi müzayede satışının ayrı bir resmi müzayede açılması suretiyle gerçekleştirileceği takdirde satışa konu araçlara ilişkin duyuru satışın yapılmasından bir gün önce KAP' da yapılmıştır. Resmî müzayede satışı, özel olarak bu işlemler için tanımlanmış olan XRM kodu kullanılarak BİAŞ tarafından ya da ilgili aracı kurum (hacizli sermaye piyasası araçlarını alt hesabında bulunduran) tarafından yapılmıştır. Satışın nasıl yapılacağı Borsa Genel Müdürlüğü'nce belirlenmiştir. Borsa İstanbul A.Ş. tarafından XRM kodu kullanılmak suretiyle satışın yapıldığı durumlarda satışa ilişkin bilgiler ile varsa satışı tamamlanamayan ya da satışı yapılamayan sermaye piyasası araçlarına ilişkin bilgiler BİAŞ tarafından satışı talep eden resmi kuruma iletilmiştir. Satışın üye aracılığı ile yapılması halinde ise bu bilgiler BİAŞ tarafından belirlenen şekle uygun olarak satışı gerçekleştiren kurum tarafından satışı talep eden resmi kuruma veya BİAŞ' a iletilmiştir. Ancak anlatılan bu usul 2499 sayılı SPK madde 10/A'ya eklenen hüküm nedeniyle değiştirilmiştir. Zira 2499 sayılı SPK madde 10/A'ya 13/02/2011 tarihinde 6111 sayılı Kanun ile eklenen 5. fıkra birlikte haciz taleplerinin münhasıran ilgili üyeler tarafından yerine getirileceği düzenlenmiştir. Nitekim resmi müzayede satış yöntemi 2499 sayılı SPK' da yapılan değişikliğe uygun olacak bir şekilde Borsa Genel Müdürlüğü tarafından yeniden düzenlenmiştir. Resmî müzayede satış işlemlerine ilişkin bu değişiklik 01/06/2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2499 sayılı SPK' da yapılan değişiklik ile getirilen bu düzenleme sonrasında 6362 sayılı SPK madde 13/7 'de korunduğundan resmi müzayede ile satış işlemleri ve sonrasında bu işlemlere ilişkin bilgilerin resmi kuruma aktarılmasına ilişkin işlemler BİAŞ tarafından gerçekleştirilmeyecektir. Borsa Genel Müdürlüğü tarafından yapılan düzenlemelere göre mevcut uygulamada pay piyasası bölümü (PPB) tarafından gerçekleştirilen resmi müzayede dosyalarındaki araçların ikincil piyasada satış işlemleri ile satış tutarından komisyon kesintisi çıkarılarak kalan tutarın satışı talep eden resmi

⁴⁶⁰ ME: Eski sırasında müzayede, MF: Fon sırasında müzayede, MV: Varant sırasında müzayede, MC: Sertifika sırasında müzayede, MR: Yeni pay alma hakları sırasında müzayede.

kuruma aktarılma işlemleri 01/06/2011 tarihinden itibaren BİAŞ bünyesinde yapılmamaktadır. Dolayısıyla adli ve idari merciler tarafından resmî müzayedeye ilişkin olarak BİAŞ' a iletilen talepler, 01/06/2011 tarihinden itibaren karşılanmamaktadır. Bu tarihten itibaren, talebi ileten kuruma uygulama hakkında yazılı bilgilendirme yapılmaktadır. Yine bu tarihten itibaren resmi müzayede dosyalarında bulunan araçların ikincil piyasadaki satış işlemleri borçlunun hesaplarının bulunduğu ve kanuni düzenlemelerle haciz ve benzeri işlemleri yapmakla yükümlü kılınan aracı kurumlar tarafından yürütülmektedir. Kural resmi müzayedenin BİAŞ tarafından değil ilgili üye tarafından yapılması olsa da Yönerge m. 32/6'ya göre faaliyeti durdurulmuş olan yatırım kuruluşlarının alt hesaplarındaki araçlar bu kuralın istisnası niteliğindedir. Zira bu durumda olan araçların resmi müzayede yolu ile satışına ilişkin işlemlerin Takasbank A.Ş., MKK veya ilgili resmi kurum tarafından talep edilmesi halinde söz konusu araçların satış işlemi PPB tarafından yapılarak elde edilen satış tutarı komisyon kesintisinin ardından ilgili kurum hesabına aktarılmaktadır. Paraya çevirme sonucu hesaba aktarılan tutarın el değiştirmemesi için hacizde söz konusu olan hareketsizleştirmenin paraya çevirmede de devam edip etmeyeceğine, hareketsizleştirme dışında başka bir tedbirin yapılıp yapılmayacağına ilişkin herhangi bir düzenlemeye rastlanamamıştır.

3.2.2.3.4. Harç, Vergi vb. Yasal Yükümlülükler Açısından

Resmi müzayede ile hacizli kaydi payların borsada satışı sonunda aracılık eden kuruma bu işlem karşılığında satış tutarı toplamı üzerinden 50 baz puan (bps) oranında işlem komisyonu ödenmektedir⁴⁶¹. Satış tutarından işlem komisyonunu ve varsa vergi ve benzeri yasal yükümlülüklerin karşılığını düşükten sonra kalan tutar, satışı yapan kurum tarafından kendisine bildirilmiş olan hesaba en geç son işlemin takasını takip eden iş günü iletilmektedir. Resmi müzayede usulü ile satışa ilişkin harç, vergi vb. yasal yükümlülüklerin ne oranda, nasıl ve kim tarafından yerine getirildiği de önem arz etmektedir. Örnek olarak cebri icra yolu ile satışlarda alınan harçlardan olan tellaliye harcının resmi müzayede usulünden alınıp alınmayacağı hususunun değerlendirilmesi

⁴⁶¹ Baz puan: Faiz oranlarındaki değişimi ifade eden bir ölçüm birimidir. Virgülden sonraki dördüncü haneye karşılık gelir (0,0001). Örneğin faiz oranının %5,25'den %6,75'e yükselmesi durumunda 150 baz puanlık bir artış söz konusudur. Diğer bir deyişle 100 baz puanlık değişim %1'lik değişime karşılık gelmektedir.

<http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Bottom+Menu/Egitim-Akademik/Terimler+Sozlugu#17> (Erişim Tarihi: 26/04/17) .

gerekmektedir. Zira kaydi payların resmi müzayede usulü ile satışta tellal kullanılmamaktadır. Bu nedenle resmi müzayede usulü ile satışta pazarlık usulünde olduğu gibi tellaliye harcı alınmamalıdır⁴⁶². Tellaliye harcının alınmasına gerek yokken cezaevi harcının ve tahsil harcının alınması gerekmektedir. Ancak bu hususlar ayrı bir çalışma konusu teşkil edeceğinden çalışmamız kapsamında değerlendirilmeyecektir.

3.2.2.3.5. İhalenin Feshi Açısından

Cebri icra yolu ile yapılan satışlar adi bir satış sözleşmesinden farklı usul ve hükümlere tabi olduğundan söz konusu satışların feshi de farklı usul ve hükümlere tabidir⁴⁶³. Cebri icra yolu ile yapılan satışların feshi, İİK m. 134 hükmüne göre şikâyet yolu ile icra mahkemesinden istenmektedir⁴⁶⁴. İhalenin feshi icra müdürünün satışı Kanun hükümlerine aykırı yani usulsüz bir şekilde yapmış olması halinde istenebilir. Bu usulsüzlükler ister satışa hazırlık aşamasında olsun isterse satış esnasında kanuni süre

⁴⁶² “Pazarlıkla yapılan satışlarda belediyece bir hizmet getirilmesi söz konusu olamayacağından tellaliye resmi istenemez. ” Y. 12. HD. 02.05.1985, E.1984/ 14445, K. 1985/4216 (Süphandağ, s. 551).

⁴⁶³ Kuru, El Kitabı, s. 700

⁴⁶⁴ İcra ve İflas Kanunu m. 134: “İcra dairesi tarafından taşınmaz kendisine ihale edilen alıcı o taşınmazın mülkiyetini iktisap etmiş olur. İhale kesinleşinceye kadar taşınmazın ne şekilde muhafaza ve idare edileceği icra dairesi tarafından kararlaştırılır. /İhalenin feshini, Borçlar Kanununun 226 ncı maddesinde yazılı sebepler de dahil olmak üzere yalnız satış isteyen alacaklı, borçlu, tapu sicilindeki ilgililer ve pey sürmek suretiyle ihaleye iştirak edenler yurt içinde bir adres göstermek koşuluyla icra mahkemesinden şikâyet yolu ile ihale tarihinden itibaren yedi gün içinde isteyebilirler. İlgililerin ihale yapıldığı ana kadar cereyan eden muamelelerdeki yolsuzluklara en geç ihale günü ittula peyda ettiği kabul edilir. İhalenin feshi talebi üzerine icra mahkemesi talep tarihinden itibaren yirmi gün içinde duruşma yapar ve taraflar gelmeseler bile icap eden kararı verir. Talebin reddine karar verilmesi halinde icra mahkemesi davacıyı feshi istenilen ihale bedelinin yüzde onu oranında para cezasına mahkûm eder. Ancak işin esasına girilmemesi nedeniyle talebin reddi hâlinde para cezasına hükmolunamaz. /2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 38/A maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan konut finansmanından kaynaklanan alacaklar ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığının rehinle temin edilmiş alacaklarının takibinde, ikinci fıkra da yer alan oran yüzde yirmi olarak uygulanır. /İhalenin feshine ilişkin şikâyet görevsiz veya yetkisiz icra mahkemesi veya mahkemeye yapılırsa, icra mahkemesi veya mahkeme evrak üzerinde inceleme yaparak başvuru tarihinden itibaren en geç on gün içinde görevsizlik veya yetkisizlik kararı verir. Bu kararlar kesindir. / Taşınmazı satın alanlar, ihaleye alacağına mahsuben iştirak etmemiş olmak kaydıyla, ihalenin feshi talep edilmiş olsa bile, satış bedelini derhâl veya 130 uncu maddeye göre verilen süre içinde nakden ödemek zorundadırlar. İcra müdürü, ödenen ihale bedeli ile ilgili olarak, ihalenin feshine yönelik şikâyet sonucunda verilecek karar kesinleşinceye kadar para bankalarda nemalandırılır. İhalenin feshine ilişkin şikâyetin kabulüne veya reddine ilişkin kararın kesinleşmesi üzerine, ihale bedeli nemaları ile birlikte hak sahiplerine ödenir. /İhale kesinleşmedikçe ihale bedeli alacaklılara ödenmez. /Satış ilanı tebliğ edilmemiş veya satılan malın esaslı vasıflarındaki hataya veya ihalede fesada bilahare vakıf olunmuşsa şikâyet müddeti ittula tarihinden başlar. Şu kadar ki, bu müddet ihaleden itibaren bir seneyi geçemez./ İhalenin feshini şikâyet yolu ile talep eden ilgili, vakı yolsuzluk neticesinde kendi menfaatlerinin muhtel olduğunu ispata mecburdur. /Tescil için tapu idaresine yapılacak tebligat, şikâyet için muayyen müddetin geçmesinden veya şikâyet edilmişse şikâyeti neticelendiren kararın kesinleşmesinden sonra yapılır.”

içerisinde şikâyet yolu ile ihalenin feshi istenebilir. İhalenin feshi için şikâyet yoluna başvurabilme süresi kural olarak tarihinden itibaren yedi gündür ⁴⁶⁵.

İhalenin feshinin, icra müdürünün Kanun'a aykırı işlemleri nedeniyle şikâyet yolu ile icra mahkemesinden istenebileceğini yukarıda ifade etmiştik. Bu durumu kaydi sermaye piyasası araçları açısından değerlendirecek olursak pay piyasasında işlem gören araçların paraya çevrilmesine ilişkin ihalenin feshinin mümkün olup olamayacağının tartışılması gerekmektedir. Zira pay piyasasında işlem gören kaydi sermaye piyasası araçları aracı kurumlar vasıtasıyla borsada resmi müzayede usulü ile satılmaktadır. Aracı kurumlar vasıtasıyla yapılan bu satışta herhangi bir usulsüzlük olması halinde ihalenin feshinin istenip istenemeyeceği, istenebilecekse nasıl istenebileceğine ilişkin belirsizlik söz konusudur. İcra hukukunda icra müdürünün Kanun'a aykırı işlemleri nedeniyle başvurulmuş bir müessese olan şikâyet yoluna kanuni bir dayanağı olmadan aracı kurumların satışa ilişkin işlemleri nedeniyle başvurmak kanaatimizce mümkün değildir. Ancak ihalede herhangi bir usulsüzlük olması halinde (örnek olarak ayrı bir satış açılması halinde bir gün önceden KAP' ta yapılması gereken duyuru yapılmadıysa) ihalenin feshini talep edemememiz de alacaklı ve borçlu menfaatleri açısından aleyhe bir duruma sebebiyet verebilir. Böyle bir durumda kanaatimizce mevcut hukuki boşluk nedeniyle ancak aracı kurumların yatırımcı ile aralarındaki sözleşme dolayısıyla hukuku sorumluluğuna gidilebilir. Aracı kurum yapmış olduğu alım satım aracılık işlemlerinden dolayı yatırımcı ile arasındaki sözleşmenin hukuki niteliği ve kapsamına göre sorumlu olmaktadır ⁴⁶⁶.

⁴⁶⁵ İstisnai bazı hallerde ihalenin feshini isteme süresi ihale tarihinden itibaren değil fesih sebebini öğrenme tarihinden itibaren işlemeye başlamaktadır. Bu haller Kanun m.134'de açıkça düzenlendiği üzere; kendisine satış ilanı tebliğ gereken bir ilgiliye ilanın tebliğ edilmemiş olması, satılan taşınmazın niteliklerindeki hatanın sonradan öğrenilmesi ile artırmaya fesat karıştırıldığıının sonradan öğrenilmesidir.

⁴⁶⁶ Aracı kurum ile yatırımcı arasındaki sözleşmenin hukuki niteliği ve aracı kurumun bu sözleşmeye göre hukuki sorumluluğu hakkında bkz. Mehmet Murat **İnceoğlu**, *Sermaye Piyasasında Aracı Kurumların Hukuki Sorumluluğu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004; Ünal, Aracı Kurumlar.

SONUÇ

İcra ve iflas hukukunun temel amacı, alacaklının alacağına kavuşmasını sağlamaktır. Borçlunun borcunun rızası ile ödememesi halinde alacaklı, alacağına kavuşabilmek için cebri icra organlarına başvurarak borçlunun haczi kabil mallarına haciz konulmasını ve ardından satılmasını isteyebilir. Borçlunun malvarlığına dahil olan bir unsura, haciz konulabilmesi için o şeyin ekonomik bir değeri olmalı, devri mümkün olmalı ve kanunla haczi yasaklanmamış olmamalıdır. İşte kaydi sermaye piyasası araçları, iktisaden değerlendirilebilir nitelikte, devri mümkün ve haczi yasaklanmamış malvarlığı değerlerinden olmaları nedeniyle, hacze konu olabileceklerdir. İcra ve iflas hukukunda hukuken haczedilemeyen mallarla ilgili özel düzenlemeler özellikle ev haczine sıkı sınırlandırmalara yer verilmiş olması ve kendine özgü sıkı kurallara tabi olan sermaye piyasasının uygulamada yeterince bilinmemesi, kaydi sermaye piyasası araçlarının icra hukuku açısından incelenmesini gerekli kılmıştır. Nitekim sermaye piyasası hukuku ile ilgili düzenlemeler genellikle ticaret hukuku kapsamında incelenmekte ve konunun icra ve iflas hukukuna ilişkin kısımları incelenme alanı dışında bırakılmaktadır. Ayrıca kaydi sistemdeki tüm hesap hareketlerinin piyasa değerinin 798.252 milyon TL değerinde olması, söz konusu alanı incelememizin bir başka nedenidir. Bu incelememizde sermaye piyasası hukuku ile icra hukuku arasındaki uyum ve eksik bırakılmış alanlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu hususlar özellikle Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri esas alınarak incelenmiştir. Söz konusu Kanun hükümleri esas alınırken de İcra ve İflas Kanunu'ndaki genel uygulamalara nazaran farklılık arz eden hususların bilinmesi arzu edilmiştir.

Çalışmamızın birinci bölümünde kaydi sermaye piyasası araçlarının haczi ve paraya çevrilmesi hususlarının daha iyi anlaşılabilmesi açısından, sermaye piyasası araçları ve bu araçların kaydileştirilmesi hususu incelenmiştir. İnceleme yapılırken sermaye piyasası aracı ile menkul kıymet kavramları tarihsel süreç içerisindeki değişimleri ve

gelişimleri de dikkate alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Kavramsal açıklamaların ardından sermaye piyasasında işlem gören başlıca sermaye piyasası araçlarına kısaca değinilmiş ve ardından bu araçların kaydileştirilmesi sürecinin incelenmesine geçilmiştir. Burada özellikle kaydi sermaye piyasası araçlarının hukuki nitelikleri tespit edilmeye çalışılmış ve yapılan inceleme sonucunda kaydi sermaye piyasası araçlarının, kıymetli evrak niteliğine sahip hukuki anlamda eşya sayılamayan malvarlığı değerlerinden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Zira kıymetli evrakın zorunlu unsurlarından olan senet unsuru irade beyanı taşıyıcısı olan maddi varlığa ve belirli bir dayanıklılığa sahip her tür mikrofilm, manyetik bant, çip vb. araçlarla sağlanmaktadır. Nitekim Türk Ticaret Kanunu' nun kıymetli evrakın tanımına ve dolayısıyla unsurlarına yer verdiği m. 645 hükmünde, bu duruma engel teşkil edecek herhangi bir kısıtlayıcı düzenlememe yer almamaktadır. Bu nedenle kanaatimizce kıymetli evrakta senet unsurundan belgenin anlaşılması gerekmektedir. Kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin olarak elektronik ortamda tutulan kayıtların da irade beyanı taşıyıcısı olarak kullanılabilecekleri haklı olarak kabul edilerek; bu araçların kıymetli evrak niteliğine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Kaydi sermaye piyasası araçlarının hukuki niteliğinin tespitinde değerlendirilen bir diğer husus ise söz konusu araçların hukuki anlamda eşya olarak kabul edilip edilmeyecekleri hususudur. Değerlendirme yapılırken Türk hukukunda bir şeyin eşya sayılabilmesi için sahip olması gereken nitelikler göz önünde bulundurulmuş ve kaydi sermaye piyasası araçlarının hukuki anlamda eşya sayılmayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Çünkü Türk hukukunda bir şeyin hukuki anlamda eşya olarak nitelendirilebilmesi için öncelikle o şeyin maddi bir varlığı olması aranmaktadır. Bu nedenle kaydileştirilmeleri ile birlikte maddi varlıklarını kaybeden kaydi sermaye piyasası araçlarının, hukuki anlamda eşya olarak kabul edilmemeleri gerektiği kanaatine varılmıştır.

Kıymetli evrak niteliği haiz ancak hukuki anlamda eşya sayılamayan kaydi sermaye piyasası araçları üzerinde hukuki işlemler bu nitelendirmeler çerçevesinde kaydi sistem aracılığıyla gerçekleştirilecektir. Kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin hukuki işlemlerden olan haciz çalışmamızın ikinci bölümünde incelenmiştir. Kaydi sermaye piyasası araçlarının haczi hususunda ilk olarak hacze ilişkin genel bilgilere yer verildikten sonra, kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde uygulanacak hükümlere geçilmiştir. Zira 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda ve söz konusu Kanun'a

dayanılarak çıkarılan yönetmelik ile Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan tebliğlerde düzenlemeyen hususlarda, hacze ilişkin genel kanun niteliğinde olan İcra ve İflas Kanunu hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Böyle bir durumda hacze ilişkin genel hükümlerden hangisi veya hangilerinin uygulama alanı bulacağı, kaydi sermaye piyasası araçlarının hukuki nitelikleri dikkate alınarak tespit edilmiştir. Burada özellikle uygulama alanı bulabilecek İcra ve İflas Kanunu hükümleri, taşınır haczine ilişkin hükümler, resmi sicile kayıtlı malların haczine ilişkin hüküm, iştirak halinde tasarruf edilen malların haczine ilişkin hükümler ve üçüncü kişilerin elindeki mal ve hakların haczine ilişkin hükümlerdir. Kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde bu araçların taşınır olarak nitelendirilmemesi nedeniyle, taşınır haczine ilişkin hükümler kanaatimizce uygulanamamalıdır. Söz konusu araçlara ilişkin kayıtların tutulduğu sicil, Merkezi Kayıt Kuruluşu ‘nun hukuki statüsü göz önünde tutulduğunda resmi sicil olmayacağından, resmi sicile kayıtlı mallara ilişkin hüküm de uygulanamayacaktır. Hisse senetleri, miras payı gibi iştirak halinde tasarruf edilen malların haczinde uygulanacak İİK m. 94 hükmünün ise çıplak paylara benzer nitelikte olan kaydi sermaye piyasası araçlarında da uygulanabileceği kanaatine varılmıştır. Kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde İİK m.94 hükmünün yanısıra İİK m. 89’da düzenlenen üçüncü kişideki mal ve haklara ilişkin hükümler uygulanabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Zira kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin kayıtların tutulduğu MKK üçüncü kişi konumundadır. Üçüncü kişi nezdinde tutulan kaydi sermaye piyasası araçlarının İİK m.89 anlamında sair talep hakkı kapsamında yer aldığı kabulü ile söz konusu araçların haczinde ilgili hükmün uygulanabileceği sonucuna varılmıştır. Kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde İİK m. 94 hükmünün yanısıra İİK m.89 hükmünün uygulanabilmesi mümkün olsa da haczin daha hızlı gerçekleştirilebilmesi açısından İİK m.94 hükmünün uygulanması kanaatimizce daha makul bir yaklaşım olur. Çünkü İİK m. 94 hükmüne göre haczin gerçekleştirilmesi için şirkete bir bildirim yapılması gerekirken, İİK m. 89 hükmüne göre haczin gerçekleştirilebilmesi için üç kez ihbarname gönderilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla İİK m.94 hükmüne göre gerçekleştirilen haciz İİK m.89 hükmüne nazaran daha hızlı ve kolay gerçekleştirilmiş olur. Bu da medeni usul ve icra ve iflas hukuku alanının temel ilkelerinden olan usul ekonomisi ilkesine daha uygun bir çözüm olacaktır.

Uygulanacak haciz usulünün İİK m. 89 veya m.94’ de düzenlenen usul olduğu sonucuna ulaşılmasının ardından bu hükümlere göre çıkarılacak olan haciz ihbarnamelerinin ve müzekkerelerinin tebliğ edilmesi gereken kişi veya kişiler tespit edilmeye çalışılmıştır. Merkezi Kayıt Kuruluşu’ nun haciz işlemlerinin ilgili üyelere bildirilmek suretiyle üyeler tarafından yerine getirileceğini ilişkin açıklaması nedeniyle, haciz ihbarnamelerinin ve müzekkerelerinin usulüne uygun bir şekilde tebliğ edilebilmesi için öncelikle haciz taleplerini yerine getirecek olan MKK üyelerinin kim olduğu hususu belirlenmeye çalışılmıştır. İnceleme yapılırken kaydi sermaye piyasası araçlarına ilişkin haciz işleminin kaydi sistemde nasıl işlendiği hususu dikkate alınmıştır. Burada özellikle haciz işleminin gerçekleştirileceği hesaplar dikkate alınmış ve haciz işleminin yatırımcı ve ortak hesaplarda gerçekleştirildiği anlaşılmıştır. Haciz işleminin gerçekleştirileceği yatırımcı ve ortak hesapları ihraççılar, yatırımcı kuruluşları ve Takasbank nezdinde tutulan hesaplarda bulunmaktadır. Ancak Takasbank yatırımcı hesabı, kaydi araçlara ilişkin işlemlerin yapılmasından ziyade bu araçların izlendiği bir hesap olduğundan haciz işlemi ihraççılar ve yatırımcı kuruluşların yatırımcı ve ortak hesaplarından gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle haciz ihbarnamelerinin tebliğ edilmesi gereken üyelerin ihraççılar ve yatırımcı kuruluşlar olarak kabul edilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır. Ayrıca hacze konu araçlara ilişkin hesaplar MKK nezdinde tutulduğundan MKK’ nın üçüncü kişi konumunda olduğu ve sisteme kayıtlı üye sayısı düşünüldüğünde haciz ihbarnamesinin ve müzekkeresinin MKK’ ya tebliğ edilmesinin kabul edilmesi gerektiği de ifade edilmiştir. Zira sisteme kayıtlı üyelerin sayısı düşünüldüğünde alacaklıyı hacze konu sermaye piyasası aracına ilişkin hesabın açıldığı üyeyi belirlemeye mecbur kılmak cebri icra hukukunun temel ilkelerinden birisi olan alacaklı ve borçlu menfaatinin dengelenmesi ilkesine aykırılık teşkil eder. Cebri icra hukukunda nasıl ki alacaklı alacağına kavuşurken borçlunun mağdur edilmemesi gerekiyorsa, alacaklının da hakkına ulaşması zorlaştırılmamalıdır. Merkezi Kayıt Kuruluşu haciz işlemlerini gerçekleştiremese de ilgili üyeye haciz ihbarnamesini ve müzekkeresini yönlendirmek suretiyle haczin gerçekleştirilmesinde yardımcı olabilmelidir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde, icra hukukunda alacaklının alacağına kavuşmasını sağlayan hacizden sonraki aşama olan hacizli malların paraya çevrilmesi incelenmiştir. Çalışmamızın bu bölümünde ilk olarak hacizde olduğu gibi paraya çevirmede

uygulanacak hükümler ve paraya çevirme usulü incelenmiştir. Bilindiği üzere paraya çevirme işlemi, alacaklı veya borçlunun talebi üzerine icra müdürlüğü tarafından hacizli malın hukuki niteliğine göre İcra ve İflas Kanunu’nda belirlenen usullere göre gerçekleştirilmektedir. Çünkü İcra ve İflas Kanunu taşınır ve taşınmaz malvarlığı değerlerinde paraya çevirmeyi ayrı ayrı düzenlediği gibi; belirli bir özelliğe sahip olan malvarlığı değerlerini de ayrıca düzenlemektedir. Bu nedenle kaydi sermaye piyasası araçlarının paraya çevrilme usulünün tespiti için ilk olarak paraya çevirmede hangi hükümlerin ve hangi usulün uygulandığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Kaydi sermaye piyasası araçlarının haczinde olduğu gibi paraya çevirmede işlemlerinde öncelikle özel hüküm niteliğindeki Sermaye Piyasası Kanunu ile bu hükümlere dayanılarak çıkarılan yönetmelikler, tebliğler ve ilgili diğer düzenlemeler uygulanmalı, özel düzenlemelerde yer almayan hususlarda ise paraya çevirmeye ilişkin genel kanun olan İcra ve İflas Kanunu hükümleri uygulanmalıdır. Özel düzenlemelerden şirket paylarına ilişkin Borsa İstanbul A.Ş. tarafından “Borsa A.Ş. Borsacılık Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Yönetmeliği” ne dayanılarak çıkarılan “Pay Piyasası Yönergesi” sadece hacizli payların borsada paraya çevrilmesine yönelik ayrıntılı düzenlemeler içermektedir. Yönerge, pay piyasasında işlem görmeyen sermaye piyasası araçlarının paraya çevrilmesine ilişkin herhangi bir düzenleme içermemektedir. Dolayısıyla pay piyasasında işlem görmeyen araçların paraya çevirmeye konu olması halinde İcra ve İflas Kanunu hükümlerine başvurulmalıdır. Pay piyasasında işlem göremeyen kaydi sermaye piyasası araçlarının paraya çevrilmesinde uygulama alanı bulabilecek İcra ve İflas Kanunu hükümleri hacizde olduğu gibi hukuki nitelikleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Kaydi sermaye piyasası araçları hukuki niteliği itibariyle taşınmaz mal niteliğinde olmadığından, İcra ve İflas Kanunu’nda yer alan taşınmaz satışına ilişkin hükümlerin uygulanması mümkün değildir. Burada kaydi sermaye piyasası araçlarının paraya çevrilmesinde taşınırlara ilişkin paraya çevirme usulünün özellikle de İİK m.119’da düzenlenen pazarlık usulünün değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira taşınırlara ilişkin istisnai bir paraya çevirme usulü olan pazarlık usulünün uygulanabildiği hallerden birisi de borsa veya piyasada fiyatı bulunan kıymetli evrak veya diğer mallar için o günün piyasasında mukarrer fiyat teklif edilmesi halidir. İcra ve İflas Kanunu m. 94 hükmüne göre haczedilen çıplak payların satışı, taşınır malların satışı usulüne tâbi olmalıdır. Kaydi sermaye piyasası araçları taşınır eşya olarak nitelendirilmese de çıplak paylara

benzer nitelikte senede bağlanmamış haklardan olduğundan, paraya çevirmede taşınır hükümlerine tabi olabilecekleri kanaatine varılmıştır.

Kaydi sermaye piyasası araçlarının paraya çevrilmesinde değerlendirilen bir diğer hüküm ise özellikle iştirak halinde mülkiyet hisselerinin paraya çevrilmesinde uygulanan İİK m.121 hükmüdür. Kaydi sermaye piyasası araçları da İİK m.121 kapsamında değerlendirilerek, icra mahkemesinin kararı neticesinde belirlenen usule göre paraya çevrilmeleri mümkün olabilir. Çünkü İİK m.121’de yer alan özel düzenlemeye göre iştirak halinde tasarruf edilen mallar ile Kanun’da düzenlenmemiş olan malın veya hakkın paraya çevrilmesinde icra dairesi tarafından paraya çevirmenin nasıl yapılacağı, icra mahkemesine sorulabilir. Kaydi sermaye piyasası araçları da İcra ve İflas Kanunu’nda düzenlenmemiş olan haklar olduğundan icra dairesi söz konusu hakların nasıl paraya çevrilmesi gerektiğini İİK m.121 uyarınca icra mahkemesine soracak ve mahkemenin kararı yönünde paraya çevirme işleminin gerçekleştirilebilecektir.

Kaydi sermaye piyasası araçlarından payların paraya çevirme işlemi, hacizli aracın anonim şirket payı olması halinde resmi müzayede usulü ile üyeler aracılığıyla gerçekleştirilmesi nedeniyle, diğer malvarlığı değerlerine göre farklılık arz etmektedir. Bu nedenle kaydi sermaye piyasası araçlarının paraya çevrilmesinde İcra ve İflas Kanunu’nda yer alan paraya çevirmeye ilişkin usullere nazaran farklılık arz eden yönleri dikkate alınarak incelenmiştir. Söz konusu inceleme kaydi sermaye piyasası araçlarının paraya çevrilmesi; paraya çevirme işlemi gerçekleştiren kurum, satışa esas muhammen bedelin tespiti, paraya çevirme usulü, harç, vergi vb. yasal yükümlülükler ile ihalenin feshi gibi farklı hususlar göz önünde bulundurulmuştur. İnceleme yapılırken, kanuni düzenlemelerde açık ve aydınlatıcı hüküm bulunmayan sorunların üzerinde durularak bu sorunlara dikkat çekmeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel**, Burak, *Sermaye Piyasası Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017. (Adıgüzel,).
- Adıgüzel**, Burak, “Sermaye Piyasasında Yeni Bir Menkul Kıymet: Kira Sertifikası”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. V, S. 1-2, 2010. (s.29-57), (Adıgüzel, Kira Sertifikası).
- Adıgüzel**, Burak, “Anonim Şirketlerde Rüçhan Hakkının Sınırlandırılması veya Kaldırılması”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.18, S.1, 2014. (s. 1-48).
- Adıgüzel**, Burak, “Türk Sermaye Piyasasında Yeni Bir Sermaye Piyasası Aracı Olarak Varant”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.14, S. 3-4, 2010. (s. 227-267), (Adıgüzel, Varant).
- Akbulak**, Yavuz, “Ortaklık ve Aracı Kuruluş Varantları”, *Finansal Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Yıl 48, Sayı 557, 2011. (s.5-14).
- Akbulak**, Yavuz, “TTK Işığında Anonim Şirketlerde Pay Senetleri”, *Ankara Barosu Dergisi*, S.1, 2016. (s. 505-523) .
- Akbulak** Sevinç ve **Akbulak** Yavuz, *Türkiye’de Sermaye Piyasası Araçları ve Halka Açık Anonim Şirketler*, Beta Yayınları, İstanbul, 2004. (Akbulak, Sermaye Piyasası Araçları).
- Akdeniz** Murat ve **Kayıhan** Şaban, *İflasın Ertelenmesi ve Hukuki Sonuçları*, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2014.
- Akil**, Cenk, *Borçlunun Üçüncü Kişilerdeki Mal ve Alacaklarının Haczi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.
- Aksoy** Ahmet ve **Tanrıöven** Cihan, *Sermaye Piyasası Yatırım Araçları ve Analizi*, 3. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007.
- Akyılmaz** Bahtiyar, **Sezginer** Murat ve **Kaya** Cemil, *Türk İdare Hukuku*, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.
- Alkan** Gönül İpek, *Finansal Piyasalar*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2009.

- Altan**, Mikail, *Finansal Piyasalar Kurumlar, Araçlar, Analiz*, Aybil Yayınları, Konya, 2014.
- Altaş**, Soner, “Anonim Şirketlerde Çıkarılabilecek İntifa Senedi ve Bu Senedin Sahibine Sağladığı Menfaatler”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Yıl 4, Sayı 31, Mart, 2009. (s. 33-46), (Altaş, İntifa Senedi).
- Altaş**, Soner, *Anonim Şirketler*, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015. (Altaş, Anonim Şirketler).
- Altay**, Sümer, *İflas Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2004, C. 1.
- Ansay**, Tuğrul, *Anonim Şirketler Hukuku*, 6.Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1982.
- Arslan**, İbrahim, *Şirketler Hukuku Bilgisi*, Mimoza Yayınları, Konya, 2004.
- Arslanlı** Halil, “Anonim Şirkette Pay ve Pay Sahipliği”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 23, Sayı 3-4, 1958. (s. 248-290).
- Ateşagaoglu** Erdem, *Menkul Kıymet Gelirlerinin Vergilendirilmesi*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- Ayan**, Mehmet, *Eşya Hukuku II*, 4.Baskı, Mimoza Yayınları, Konya, 2012.
- Aydemir**, Efrail, *İflas Ertelenmesi ve Kayyımılık*, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016.
- Aydemir** Efrail ve **Çağlar** Türkan, *İflasın Ertelenmesi ve Konkordato*, Adalet Yayınları, Ankara, 2010.
- Aydın**, Sema, *Borsa İşlemlerinden Doğan Uyuşmazlıklar*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009.
- Ayhan**, Hatice Ebru, “Borsada Hisse Senedi Alım Satım Sözleşmesi ve Hakkın İntikali”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara, 2008 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Ayoğlu** Tolga, *Sermaye Piyasası Hukukunda Halka Arz Kavramı ve Halka Arza Aracılık Sözleşmeleri*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008.
- Aytaç** Zühtü, “Sermaye Piyasası Kanunu ve Çok Ortaklı Şirketler”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.40, S.1, 1985. (s. 229-253).

- Balcı**, Şakir, *İflasın Ertelenmesi Usul ve Esasları*, 3. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010.
- Battal**, Ahmet, *Güven Kurumu Nitelendirmesi Işığında Bankaların Hukuki Sorumluluğu*, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2001.
- Berkin**, Necmeddin M., *İcra Hukuku Dersleri*, 2. Baskı, Hamle Matbaası, İstanbul, 1969.
- Bilgili** Fatih ve **Demirkapı** Ertan, *Şirketler Hukuku*, 9. Baskı, Dora Yayınları, Bursa, 2013.
- Boğa** Serap, *Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Anonim Ortaklıklarda Hisse Devri*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.
- Bolak**, Mehmet, *Sermaye Piyasası Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi*, 2. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 1994.
- Bulut**, Uğur, *Ödeme Yerine Alacakların Devri*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.
- Canbaş** Serpil ve **Doğukanlı** Hatice, *Finansal Pazarlar*, Genişletilmiş 5. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2012.
- Civan**, Mehmet, *Sermaye Piyasası Analizleri ve Portföy Yönetimi*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007.
- Deliduman**, Seyithan, *İflasın Ertelenmesinin Etkileri*, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Kocaeli, 2008.
- Domaniç** Hayri, *Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması*, İstanbul, 1988.
- Dönmez** Murat, *Anonim ve Limited Şirketlerde Hisse Haczi ve Paraya Çevrilmesi*, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2011.
- Eriş** Gönen, *Anonim Şirketler Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1995.
- Erişgin**, Nuri, “Toplu Saklamada Saklatanlar Arasındaki İlişkiler ve Hukuksal Sonuçları”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 22, S.1, Ankara, 2003. (s. 157-181), (Erişgin, Toplu Saklamada Mülkiyet).
- Erturgut**, Mine, *Medeni Usul Hukukunda Elektronik Belgelerin Delil Olarak Değerlendirilmesi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2004.

- Erturgut**, Mine, *İcra ve İflas Hukukunda Menkullerin Paraya Çevrilmesi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2000. (Erturgut, Menkullerin Paraya Çevrilmesi).
- Esener** Turhan ve **Güven** Kudret, *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, 5. Baskı, Ankara, 2012.
- Göksoy** Can, *Anonim Ortaklıklarda Payın Rehni*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2001.
- Gözler**, Kemal, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, 16. Baskı, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa, 2014.
- Gözler** Kemal ve **Kaplan** Gürsel, *İdare Hukuku Dersleri*, Ekin Basın Yayın Dağıtım, 16. Baskı, Bursa, 2015.
- Günel** Vural, *Sermaye Piyasası Hukuku Esasları*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2007.
- Günday** Metin, *İdare Hukuku*, 10. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2013.
- Gündoğdu**, Aysel, “Türk Sermaye Piyasasında Yapılandırılmış Yeni Bir Finansal Ürün: Varant”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt 4, No 1, 2012. (s. 57-65).
- Haselçin** İbrahim, “Türk Hukukunda Kaydi Sistem”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kocaeli, 2006 (Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi). (Haselçin, Tez).
- İmregün** Oğuz, *Anonim Ortaklıklar*, Gün Matbaası, İstanbul, 1989.
- İmregün**, Oğuz, “Anonim Ortaklıklarda Kurucu Senetleri”, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C.45, S.1-4, 1979-1981. (s. 431-475).
- İnceoğlu** Mehmet Murat, *Sermaye Piyasasında Aracı Kurumların Hukuki Sorumluluğu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004.
- İpekçi**, Nizam, *İcra ve İflas Kanunu Tatbikatı 1-370*; 7. Baskı, Arıkan Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- İyilikli**, Ahmet Cahit, *Haciz İhbarnameleri*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.
- İyilikli**, Ahmet Cahit, “Borçlunun Üçüncü Kişilerdeki Mal, Hak ve Alacaklarının Haczi”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara, 2011 (Yayınlanmamış Doktora Tezi) (İyilikli, Tez).
- Kalkan**, Onur, “Anonim Şirketlerde Hisse Haczi”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara, 2009 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). (Kalkan, Tez).

- Karababa**, Serdar, *Hisse Senedi Yatırımcısının Korunması*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001.
- Karahan** Sami, **Arı** Zekeriyya, **Bozgeyik** Hayri ve diğerleri, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Bası, Mimoza Yayınları, Konya, 2014.
- Karahan**, Sami, *Şirketler Hukuku*, Mimoza Yayınları, 1. Baskı, Konya, 2012.
- Karşlı**, Abdurrahim, *İcra ve İflas Hukuku*, Alternatif Düşünce Yayınları, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, İstanbul, 2014. (Karşlı, İcra).
- Karşlı** Abdurrahim, *Medeni Muhakeme Hukuku*, 3. Baskı, Alternatif Yayıncılık, İstanbul, 2013. (Karşlı, Usul).
- Karşlı** Muharrem, *Sermaye Piyasası Borsa Menkul Kıymetler*, Ormen Pazarlama A.Ş., İstanbul, 1989.
- Kendigelen**, Abuzer, “Anonim Şirketlerde Çıplak Payın Haczi -İİK m.94 Hükmünde Yapılan Değişikliğe İlişkin Hukuki Değerlendirme-, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. LXII, S. 1-2, 2004. (s. 381-402).
- Kılıç** Saim, **Alp** Ali ve **Delikanlı** İhsan Uğur, “Borsa Şirketlerinde Genel Kurula Katılma ve Oy Haklarının Kullanılması: Pay Blokajı Şartının Kaldırılması Sonrasındaki Uygulama, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar*, C.8, S.2, 2014. (s. 75-98).
- Kırca**, İsmail, *Hukuki Yönüyle Borsa Opsiyon İşlemleri*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2000.
- Konuralp**, Gürel, *Sermaye Piyasaları Analizler, Kuramlar ve Portföy Yönetimi*, 2. Baskı, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2005.
- Korkmaz** Turhan ve **Ceylan** Ali, *Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi*, 4. Baskı, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Ankara, 2007.
- Köroğlu**, Abdulkadir, “Gayrimenkul Sertifikası Modeli ve Türkiye’de Uygulanabilirliği”, *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, C.2, S.1. (s. 25-42).
- Kubilay** Huriye, “Kaydileştirilmesi Gereken Pay Senetlerini Merkezi Kayıt Kuruluşu’na Teslim Etmeyen Kişilerin Hukuki Durumu”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVII, S.1-2, 2013. (s. 805-829).

- Kulbay Kıvanç** Duygu, “Muhafaza Tedbiri Olarak Haciz İhbarnameleri”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 54, S.4, 2005. (s. 489-519).
- Kuru**, Baki, **Arslan** Ramazan ve **Yılmaz** Ejder, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, 27. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.
- Kuru**, Baki, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, Adalet Yayınevi, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2013. (Kuru, El Kitabı).
- Kuru**, Baki, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, Legal Yayınevi, İstanbul, 2015.
- Kuru**, Baki, *Hukuki Mütalaalar*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.
- Küçükkoçaoğlu**, Güray, Ticari Bankalar, Uluslararası Bankacılık, Kıyı Bankacılığı Notları, <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/>, (Erişim Tarihi: 11.02.2017).
- Kütükçü**, Doğan, *Sermaye Piyasası Hukuku Cilt 1*, Beta Yayınları, İstanbul, 2004.
- Manavgat**, Çağlar, “Menkul Kıymetlerin Merkezi Saklanması Kullanılan Yöntemin Sözleşmenin Hukuki Niteliğine Etkisi”, *Banka Ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. XVIII, S.4, Aralık, 1996. (s. 129-141), (Manavgat, Merkezi Saklama).
- Manavgat**, Çağlar, “Sermaye Piyasası Kanununun 10/A Maddesi Hükmüne Göre Kaydi Sistemin Esasları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 50, S.2,2001. (s. 159-191), (Manavgat, Kaydi Sistem).
- Memiş** Tekin ve **Turan** Gökçen, *Sermaye Piyasası Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.
- Moroğlu**, Erdoğan, “Kurucu İntifa Hakkı Sahiplerinin Kâr Payı Talep Hakları Ve Yargıtay Kararları”, *Makaleler*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2010. (Moroğlu, Kurucu İntifa Hakkı).
- Moroğlu**, Erdoğan, “Sermaye Piyasası Kanunu Değişikliği Tasarısı’nın Kaydi Sistemle İlgili Düzenlemesi”, *Makaleler*, İstanbul, 2010.
- Muşul**, Timuçin, *İcra ve İflas Hukuku Esasları*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara,2015.
- Mutlu Uşaklı** Senem, *Halka Arz Kavramı ve Halka Arzda Kullanılan Satış Yöntemleri*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.

- Oğlakçıoğlu**, Onur, *Medeni Usul Hukuku Yönünden Elektronik Adli İletişim*, Güncel Yayınevi, İzmir, 2008.
- Oğuzman** M. Kemal, **Seliçi** Özer ve **Oktay Özdemir** Saibe, *Eşya Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2014.
- Öz**, Ersan, “Yeni Bir Finansal Araç: Varant ve Vergilendirilmesi”, s.1, <http://www.ersanoz.com/makaleler.php> (Erişim Tarihi:16.12.2016) .
- Özbudun**, Ergun, *Türk Anayasa Hukuku*, 14. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.
- Özer**, Işık, “Kaydi Değer ve Merkezi Kayıt Kuruluşu Açısından Kaydi Değerlerin İşleyişi”, *Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan*, Beta Basım Dağıtım, İstanbul, 2008. (s. 791-819), (Özer, Kaydi Değer).
- Özer**, Şeref, “Hukuki Yönden Kaydi Sistem”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara, 2011 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). (Özer, Tez).
- Özkan**, Aslı, “Sermaye Piyasamızda Yeni Bir Enstrüman: Varant”, *Sermaye Piyasasında Gündem Dergisi*, Sayı 67, Mart 2008. (s. 21-25).
- Özmumcu**, Seda, *Cebri İcra Hukukunda Pazarlık Suretiyle Satış*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2005.
- Özpeynirci** Rabia ve **Kalaycı** Emine, “Aracı Kuruluş Varant İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Y.13, S. 26; Ekim, 2013. (s. 372-392).
- Öztan**, Fırat, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 18. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013.
- Özşahin**, Kerem Ahmet, “Vadeli İşlem Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, *Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlilik Etüdü*, Ankara, 2004.
- Taner** Berna ve **Akkaya** Cenk, *Sermaye Piyasası Faaliyet Alanı ve Menkul Kıymetler*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2009.
- Taşdelen**, Nihat, “Anonim Ortaklıkta Rüçhan Hakkı”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S.5, 1992. (s.235-251).
- Parasız** M. İlker, *Finansal Kurumlar ve Piyasalar*, Ezgi Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2012.

- Pekcanitez**, Hakan, **Atalay**, Oğuz, **Sungurtekin Özkan** Meral ve diğeri, *İcra ve İflas Hukuku*, Yetkin Yayınları, 11. Baskı, Ankara, 2013.
- Poroy**, Reha, **Tekinalp** Ünal ve Ersin **Çamoğlu**, Ersin, *Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.
- Poroy** Reha ve Ünal **Tekinalp** Ünal, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, 21. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013. (Poroy ve Tekinalp, Kıymetli Evrak).
- Postacioğlu** İlhan E. ve **Altay** Sümer, *İcra Hukuku Esasları*, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.
- Pulaşlı**, Hasan, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, 2.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.
- Peker** İbrahim ve **Karaağaçlı** Bora, “Dünya’da ve Türkiye’de Sermaye Piyasası Altyapı Kurumları”, *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, C.7, S. 13, Temmuz, 2015. (s. 321-339).
- Sancak** Filiz ve **Bastı** Eyüp, “Türkiye Sermaye Piyasalarında Kaydi Sistem Uygulamaları”, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 6, Nisan- Ekim, 2013. (s. 41-54).
- Sevi** Ali Murat, *Anonim Ortaklıkta Payın Devri*, 3.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.
- Sarıkamış** Cevat, *Sermaye Pazarları*, Alfa Basın Yayım Dağıtım, İstanbul, 1995.
- Şakar** S. Ünal, *Araçları, Kurumları ve İşleyişi İle Sermaye Piyasası*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1997.
- Saltoğlu**, Burak, *Türev Araçlar, Piyasalar ve Risk Yönetimi*, Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu Lisanslama Sınavları Çalışma Kitapları, 2016.
- Sirmen**, Lale, *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.
- Songur**, Damla Gülseren, “Sermaye Piyasası Aracı Kavramı”, *Prof. Dr. Sarper Süzek’e Armağan III*, Beta Basım A.Ş., İstanbul, 2011. (s. 2911- 2944).
- Sumer** Ayşe, *Türk Sermaye Piyasası Hukuku ve Seçilmiş Mevzuat*, 3. Baskı, Alfa Yayınevi, İstanbul, 2002.

- Sümer**, Emrah, “Türkiye’deki Başlıca Sermaye Piyasası Araçları ve Bu Araçların 2001-2008 Arası Getiri Analizi”, *Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü*, İstanbul, 2009 (Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi).
- Süphandağ**, Yavuz, *İcra ve İflas Hukukunda Uygulamalar*, 8. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara, 2012.
- Tan** Turgut, *İdare Hukuku*, 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2014.
- Tanör**, Bülent, *1982 Anayasası’na Göre Türk Anayasa Hukuku*, 13. Baskı, Beta Basım Dağıtım, İstanbul, 2013.
- Tanör** Reha, *Türk Sermaye Piyasası Cilt 1: Taraflar*, Garanti Yatırım Yayınları, İstanbul, 1999 (Tanör, Taraflar).
- Tanör**, Reha, *Türk Sermaye Piyasası Cilt 2: Halka Arz*, Beta Yayınları, İstanbul, 2000 (Tanör, Halka Arz).
- Tanrıöven**, Cihan, “Bir Finanslama Aracı Olarak Warrantlar ve Muhasebeleştirilmesi”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 1, 2000. (s.163-182).
- Tanrıver**, Süha, *Medeni Usul Hukuku Cilt 1*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.
- Tekinalp** Ünal, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, (Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları).
- Tekinalp**, Ünal, “Evraksız Kıymetli Evrak veya Kıymet Haklarına Doğru”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. XIV, S. 3, Ankara, 1988. (s.1-16), (Tekinalp, Evraksız Kıymetli Evrak).
- Teoman**, Ömer, “Sermaye Piyasasının Bir Aracı Olarak Katılma İntifa Senetleri”, *Tüm Makalelerim Cilt I-II (1971-2001)*, 2. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2014, (Teoman, Katılma İntifa Senetleri).
- Teoman**, Ömer, “Sermaye Piyasasında Yeni Bir Menkul Değer: KİS”, *Tüm Makalelerim Cilt I-II (1971-2001)*, 2. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2014, (Teoman, Yeni Bir Menkul Değer: KİS).

- Teoman**, Ömer, “Sermaye Piyasası Kurulunun Tebliğine Göre Katılma İntifa Senetleri”, *Tüm Makalelerim Cilt I-II (1971-2001)*, 2. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2014.
- Topuz** Gökçen, *Hisse Hacı ve Satışı*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009.
- Töremiş**, Hatice Ebru, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Sermaye Piyasası Mevzuatı Çerçevesinde Nama Yazılı Payların Borsada Devri”, *Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlilik Etüdü*, Ankara, 2008.
- Turanboy** Asuman, “2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanununa 4487 Sayılı Kanunla Eklenen 10/A Maddesine Göre Kaydi Değer Düzenlemesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Ankara, 1999. (s.39-45), (Turanboy, Kaydi Değer).
- Turanboy**, Asuman, *Varakasız Kıymetli Evrak*, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü, Ankara, 1988, (Turanboy, Varakasız).
- Ulu** Güher, *İdari İşlemin Yetki Unsuru*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012.
- Ulukapı**, Ömer, *İcra ve İflas Hukuku*, Mimoza Yayınları, Konya, 2015.
- Umar**, Bilge, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.
- Urkan**, Ercan, *Kaydileştirilen Halka Açık Anonim Ortaklık Pay Senetleri Üzerinde Aynı Hak Tesisi*, Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlilik Etüdü, Ankara, 2005.
- Uyar** Talih, **Uyar** Alper ve **Uyar** Cüneyt, *İcra ve İflas Hukuku Rehberi Cilt:1*, 3. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara, 2015.
- Uyar** Talih, **Uyar** Alper ve **Uyar** Cüneyt, *İcra ve İflas Kanunu Şerhi*, C.2, 3.Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara, 2014. (Uyar, Şerh).
- Uyar**, Talih, “Haczedilen Malların Paraya Çevrilmesinin İsteme Hakkı”, *Yasa Hukuk, Mevzuat ve İçtihat Dergisi*, C. 11, Ocak, 1988 (Uyar, Paraya Çevirme).
- Uyar**, Talih, “Paraya Çevrilmesi Özel Bir Usulü Gerektiren Mal ve Haklar”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1978/3. (s.431-435) (Uyar, Özel Usul).
- Ülgen** Hüseyin, **Helvacı** Mehmet, **Kendigelen** Abuzer ve diğerleri, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 7. Bası, 12 Levha Yayınları, İstanbul, 2013.

- Ünal** Mehmet ve **Başpınar** Veysel, *Şekli Eşya Hukuku*, Savaş Yayınevi, 7. Baskı, Ankara, 2015.
- Ünal** Mücahit, *Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydileştirilmesi*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011. (Ünal, Kaydileştirme).
- Ünal**, Oğuz Kürşat, *Aracı Kurumlar*, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 1997. (Ünal, Aracı Kurumlar).
- Ünal** Oğuz Kürşat, *Menkul Kıymetler*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, T. İş Bankası Vakfı, Ankara, 1988. (Ünal, Menkul Kıymetler).
- Ünal**, Oğuz Kürşat, *Sermaye Piyasası Hukuku ve Mevzuatı*, Asil Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Ünal**, Oğuz Kürşat, “Sermaye Piyasası Mevzuatında Gayrimenkul Sertifikaları”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 9,S.1-2, 2005. (s.1-14).
- Ünal**, Oğuz Kürşat, “SPK ve TK’ nda Tahviller”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.7, S.1-2, Aralık, 2003. (s.1-42), (Ünal, Tahviller).
- Ünal**, Oğuz Kürşat, “Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.8, S.1-2, Haziran, 2004. (s.1-14).
- Üstündağ** Saim, *İflas Hukuku*, 8. Baskı, Yayıncılık Matbaacılık, İstanbul, 2009.
- Yalın**, Pınar, “Sermaye Piyasalarında Menkul Kıymet Kaydileştirilmesi ve Türkiye Uygulaması”, *Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü* , İstanbul, 2006 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).(Yalın, Tez).
- Yaman**, Gülay, “Hisse Senetleri Üzerinde Hukuki İşlemler ve Kaydileştirme”, *Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü*, İstanbul, 2008 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) .(Yaman, Tez).
- Yanlı** Veliye, *Sermaye Piyasası Hukuku Çerçevesinde Halka Açık Anonim Şirketler ve Kamunun Aydınlatılması*, Beta Yayınları, İstanbul, 2005.
- Yasaman** Hamdi, *Menkul Kıymetler Borsası*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 1992.
- Yasin**, Melikşah, *Sermaye Piyasası Kurulu ve İşlemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002.

- Yavaş**, Murat, *Borçlunun Üçüncü Şahıslardaki Mal, Hak ve Alacaklarının Haczi*, Arıkan Yayıncılık, İstanbul, 2005.
- Yavaş**, Murat, “Maaş ve Ücret Haczi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 84, 2009. (s.93-120), (Yavaş, Maaş).
- Yayla**, Ümit, “Merkezi Kayıt Kuruluşu ve Kaydi Sistem: Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri”, *Bankacılık Dergisi*, S. 71, 2009. (s. 104-115).
- Yazar**, Özlem, *İmzaya İtiraz ve İmzaya İtirazın Sonuçları*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011.
- Yeniocak**, Umut, *Anonim ve Limitet Şirket Hisselerinin Haczi*, Yetin Yayınları, Ankara, 2009.
- Yıldırım** Mehmet Kâmil ve **Deren-Yıldırım** Nevhis, *İcra ve İflas Hukuku*, 6. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2015.
- Yıldırım** Ramazan, *İdare Hukuku Kavramları Sözlüğü*, Mimoza Yayınları, Konya, 2006.
- Yıldırım** Turan, **Yasin** Melikşah, **Kaman** Nur ve diğerleri, *İdare Hukuku*, 12 Levha Yayınları, İstanbul, 2013.
- Yıldız**, Şükrü, “Anonim Ortaklıkta İhraç Primleri”, *Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 4, S. 1-2, 2000. (s.547-565).
- Yılmaz**, Ejder, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.
- Finansal Piyasalar Lisanslama Sınavı Çalışma Kitapları, Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu, Ekim, 2011.
- Kazancı Mevzuat ve İctihat Programı
- www.borsaistanbul.com.
- www.mkk.com.tr.
- www.spk.gov.tr.
- www.takasbank.com.tr.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı: Merve Çağlak

Uyruğu: Türkiye (TC)

Doğum Tarihi ve Yeri: 13 Ağustos 1992, Niğde

Medeni Durumu: Bekar

Tel: +90 5066696136

Email: mervecaglak@erciyes.edu.tr

Yazışma Adresi: Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Adalet Meslek Yüksek Okulu

Binası 401 Numaralı Oda, Talas/KAYSERİ

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	----
Lisans	Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi	2014
Lise	Aksaray Anadolu Öğretmen Lisesi	2010

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2016-Halen	Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi	Araştırma Görevlisi

YABANCI DİL

İngilizce